

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

FELHÍVÁS!

Felhívjuk tisztelt Előfizetőink figyelmét a közlőny utolsó oldalán közzétett tájékoztatóra és a 2007. évi előfizetési árainkra

TARTALOM

Szám	Tárgy	Oldal
36/2006. (IX. 7.) AB határozat	A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény – 2006. január 1-jéig hatályban volt – 68/A. § (2) bekezdése alkotmányellenességéről	643
37/2006. (IX. 20.) AB határozat	Mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapításáról, mert az Alkotmány 37. § (3) bekezdését sértő helyzet jött létre annak következtében, hogy az Országgyűlés a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvényben – a miniszter helyettesítése kapcsán – nem szabályozta a miniszter jogalkotó hatásköre átruházásának tilalmát	646
38/2006. (IX. 20.) AB határozat	Mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapításáról, mert az Országgyűlés nem biztosított törvényben, felügyeleti biztos kirendelése esetén, az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében és (5) bekezdésében foglalt követelményeket kielégítő jogot az érintett hitelintézet képviselőjében eljáró más személy számára a kirendelésről szóló döntést tartalmazó határozat elleni jogorvoslat kezdeményezésére	650
39/2006. (IX. 27.) AB határozat	A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény módosításáról szóló, az Országgyűlés 2006. július 24-i ülésnapján elfogadott törvény 2. § (1) bekezdése – a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 25. § (1) bekezdésének a) pontját megállapító része – alkotmányellenességéről	654
40/2006. (IX. 27.) AB határozat	Az Országos Választási Bizottság 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatának megsemmisítéséről és az Országos Választási Bizottság új eljárásra utasításáról	660
41/2006. (IX. 27.) AB határozat	Az Országos Választási Bizottság 313/2006. (VII. 24.) OVB határozatának megsemmisítéséről és az Országos Választási Bizottság új eljárásra utasításáról	662
927/B/1997. AB határozat	A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 373. § (4) és (5) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról	664
32/B/1999. AB határozat	A köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 19. § (6) bekezdése utolsó mondata, a 20/A. § (1) bekezdése utolsó előtti mondata, a (4) bekezdés utolsó mondata, valamint az (5) bekezdés b) pontja alkotmányellenességének vizsgálatáról	666

1017/E/1999. AB határozat	Mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség vizsgálatáról az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény 12. § (4) bekezdése tekintetében	673
100/E/2000. AB határozat	A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2. § (1) bekezdésében a „törvényes” szó, valamint 3. § (3) bekezdésében a „[h]a e törvény kivételt nem tesz” szövegrész, továbbá a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 35. § (1) bekezdése, végül az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 42. § (1) bekezdés „és minősül visszavontnak az állami irányítás egyéb jogi eszköze vagy annak rendelkezése” szövegrésze, valamint a 43. § (2) bekezdés alkotmányellenességének vizsgálatáról	677
333/B/2000. AB határozat	A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 49/A. §-a és 49/C. § (7) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról	682
985/B/2000. AB határozat	Az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 16. § (10) bekezdése első mondata és az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2000. évi CXIII. törvény 270. § (5) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról	686
599/B/2002. AB határozat	Az erdőbirtokossági társulatról szóló 1994. évi XLIX. törvény 25. § (3) bekezdése, továbbá az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény 13. § (4) bekezdés alkotmányellenességének vizsgálatáról	689
443/B/2003. AB határozat	A Magyar Köztársaság 2000. évi költségvetéséről szóló 1999. évi CXXV. törvény 14. § (4) bekezdése, a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 10/A. § (2) bekezdése, a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló 2000. évi CXXXIII. törvény 14. § (5) bekezdés utolsó fordulata és a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről szóló 2002. évi LXII. törvény 11. § (5) bekezdése alkotmányellenessége vizsgálatáról .	692
627/B/2003. AB határozat	A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 44. § (1) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról.....	696
689/B/2003. AB határozat	A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 281. § (2) bekezdés b) 3. pontjának „élő szervezetek életközösségét” és a (3) bekezdés b) pontjának „élő szervezetek életközössége” szövegrésze alkotmányellenességének vizsgálatáról	698
237/B/2005. AB határozat	A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 44. § (1) bekezdése, valamint a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 48. § (1) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról	703
725/D/2004. AB határozat	A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 23. § (1) bekezdése a) pontja alkotmányellenességének vizsgálatáról	704
3/D/2005. AB határozat	A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 583. § (1) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatáról	711
847/B/1998. AB végzés	Az indítvány visszautasításáról	715
483/E/1999. AB végzés	Az alkotmánybírósági eljárás megszüntetéséről és az indítvány visszautasításáról	715
735/B/2004. AB végzés	Az alkotmánybírósági eljárás megszüntetéséről	718
815/B/2004. AB végzés	Az alkotmánybírósági eljárás megszüntetéséről	718
1010/B/2005. AB végzés	Az alkotmánybírósági eljárás megszüntetéséről	719
400/B/2001. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	720
197/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	721
336/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	721
416/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	722
525/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	723
526/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	723
532/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	724
632/I/2006. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	725
643/I/2004. AB elnöki végzés	A nyilvánvalóan alaptalan indítvány elutasításáról.....	725

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉTETT HATÁROZATAI

36/2006. (IX. 7.) AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 68/A. § (2) bekezdése 2006. január 1-jéig alkotmányellenes volt, ezért a Miskolci Munkaügyi Bíróság előtt 5. M. 1525/2004. szám alatt folyamatban lévő ügyben nem alkalmazható.

2. Az Alkotmánybíróság a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet 49. § (1) és (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Indokolás

I.

Az indítványozó bíró a Miskolci Munkaügyi Bíróság előtt 5. M. 1525/2004. szám alatt folyamatban lévő per tárgyalását felfüggesztette és az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. §-a alapján kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság mondja ki a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (a továbbiakban: Ebtv.) 68/A. § (2) bekezdése, valamint a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 49. § (1) és (2) bekezdése alkotmányellenességét. Az Alkotmánybíróság a kérelmet úgy értelmezte, hogy az magában foglalja ezeknek a jogszabályoknak az adott perben való alkalmazási tilalma kimondását is.

Az indítványozó álláspontja szerint az egészségbiztosító részére a foglalkoztató által visszafizetendő egészségbiztosítási ellátás után járó késedelmi kamat esedékességére és mértékére vonatkozó szabályok több alkotmányos rendelkezésbe ütköznek.

A Vhr. támadott rendelkezéseit a szabályozás szintje miatt tartotta az Alkotmány 8. § (2) bekezdésében foglaltakkal ellentétesnek. Előadta továbbá, hogy az Ebtv. és a Vhr. kifogásolt szabályai az Alkotmány 9. § (1) bekezdésébe, 13. § (1) bekezdésébe, valamint 70/A. § (1) bekezdésébe ütköznek azáltal, hogy a foglalkoztatókat a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben (a továbbiakban: Ptk.) írt mértéknél magasabb késedelmi kamattal sújtották, valamint a kamat esedékességét az ellátás kifizetésének időpontjában határozták meg, így az állami tulajdon (egészségbiztosítási pénztár) indokolatlanul előnyösebb helyzetbe került.

Az indítvánnyal kapcsolatban kifejtette álláspontját az egészségügyi miniszter.

II.

Az Alkotmánybíróság az indítvány elbírálásánál a következő jogszabályokat vette figyelembe:

1. Az Alkotmány rendelkezései:

„8. § (2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és köteleességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.”

„9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.”

„13. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

2. Az Ebtv. – indítványozó által kifogásolt – rendelkezése:

„68/A. § (2) A 66. § (2)–(6) bekezdése és a 67–68. § alapján visszafizetésre, megtérítésre kötelezettet a visszafizetésre vagy megtérítésre előírt összeg után az Art.-ban meghatározott késedelmi pótlékkal azonos mértékű kamatfizetési kötelezettség terheli.”

3. A Vhr. – indítványozó által támadott – szabálya:

„49. § (1) Az Ebtv. 68/A. § (2) bekezdésében említett kamatot a pénzbeli ellátás, illetőleg a baleseti táppénz, folyósításának napjától, egészségügyi szolgáltatás esetén

a finanszírozott összeg átutalásának időpontjától kell felszámítani, a határozathozatalakor irányadó mértékben.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltaktól eltérően, ha a kifizetőhellyel rendelkező foglalkoztatót terheli az általa folyósított ellátás megtérítése, az Ebtv. 68/A. §-a alapján járó kamatot az ellátás fedezetének a MEP által történt átutalását követő harmadik naptól kell felszámítani.”

III.

A bírói kezdeményezés részben megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság észlelte, hogy az Ebtv. 68/A. § (2) bekezdését a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény és az egészségügyi szakellátási kötelezettségről, továbbá egyes egészségügyet érintő törvények módosításáról szóló 2001. évi XXXIV. törvény módosításáról szóló 2005. évi CLXXXII. törvény (a továbbiakban: Ebtvm.) 19. § (5) bekezdés *ab*) pontja úgy módosította, hogy az „és 67–68. §” szövegrész 2006. január 1-jén hatályát veszítette, míg az Ebtv. 68/A. §-át az Ebtvm. 13. §-a kiegészítette. A beiktatott (3) bekezdés szerint pedig az Ebtv. 67–68. §-ok alapján megtérítésre kötelezettet a megtérítésre előírt összeg után a Ptk.-ban meghatározott kamatfizetési kötelezettség terheli.

A Vhr. 49. § (1) bekezdését a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet módosításáról szóló 330/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhrm.) 17. § (8) bekezdés *ai*) pontja 2006. január 1-jei hatállyal módosította annyiban, hogy „68/A. §-a (2) bekezdésében” szövegrész helyébe a „68/A. §-a (2) és (3) bekezdésében” szövegrész lépett, továbbá kiegészült a (4) bekezdéssel, amely szerint az Ebtv. 67–68. §-án alapuló megtérítési kötelezettség érvényesítése tárgyában indult eljárásban az érdemi határozatot az ügyfélnek az eljárás megindításáról való értesítésétől számított 90 napon belül kell meghozni.

A bírói kezdeményezésből megállapíthatóan az elbírálásra váró ügyben az Ebtv. illetőleg a Vhr. támadott szabályát az Ebtvm. és a Vhrm. hatálybalépése előtti szövegével kell alkalmazni.

Az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét nem vizsgálja, hacsak nem annak alkalmazhatósága is eldöntendő kérdés. (335/B/1990. AB határozat, ABH 1990, 261, 262.) Hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányossági vizsgálata a konkrét normakontroll két esetben, az Abtv. 38. § (1) bekezdése szerinti bírói kezdeményezés, és a 48. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján lehetséges, mivel ezekben az esetekben az alkalmazott jogszabály alkotmányellenességének megállapítására és – ha az indítványozó különösen fontos érdeke indokolja – a konkrét ügyben való alkalmazási tilalom kimondására van lehetőség.

A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság a támadott rendelkezések alkotmányosságát érdemben bírálta el.

2.1. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésének sérelmét az indítványozó abban látta megvalósulni, hogy a foglalkoztatók kamatterheit az Ebtv. 68/A. § (2) bekezdése a Ptk. hatálya alá tartozó jogalanyoktól eltérő mértékben alapította meg.

E rendelkezés az egészségbiztosító részére visszatérítendő ellátás után járó kamatot az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvényben (a továbbiakban: Art.) meghatározott késedelmi pótlékkal azonos mértékben határozta meg, amely az Art. 165. § (2) bekezdése szerint minden naptári nap után a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat kétszeresének 365-öd része. A Ptk. – jelen ügyben irányadó időszakban is azonos szövegű – 301. § (1) bekezdése ugyanakkor a késedelmi kamat mértékét a késedelemmel érintett naptári félét megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkammattal megegyező mértékben határozta meg.

[A Ptk. 301/A. § (2) bekezdése szerint a gazdálkodó szervezetek között a késedelmi kamat a jegybanki alapkamat hét százalékkal növelt összege. A társadalombiztosítás központi hivatali szervei feladat- és hatáskörének, valamint működésének átmeneti szabályairól szóló 75/1999. (V. 21.) Korm. rendelet 1. §-a értelmében az Országos Egészségbiztosítási Pénztár a Kormány irányítása alatt álló központi államigazgatási szerv, a Ptk. 685. § *c*) pontjára figyelemmel azonban a regressz-igény kapcsán nem alkalmazhatók a gazdálkodókra vonatkozó rendelkezések, mert az igény nem e szerv gazdálkodó tevékenységével, hanem az alaptevékenységével összefüggésben keletkezett.]

Az Alkotmánybíróság a 9/1990. (IV. 25.) AB határozatában a megkülönböztetés tilalmát úgy értelmezte, hogy a jognak mindenkit egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie. (ABH 1990, 46, 48.) A mindenkori szabályozás tárgyi és alanyi összefüggésében kell megvizsgálni, hogy a hátrányos megkülönböztetés az alkotmányos határok között maradt-e. Az egyenlőségnek az adott tényállás lényeges elemére nézve kell fennállnia. A megkülönböztetés tilalmába ütközik, ha adott szabályozási koncepción belül eltérő szabályozás vonatkozik valamelyik csoportra. [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 77, 78.] Az Alkotmány 70/A. §-ának (1) bekezdésében kimondott megkülönböztetési tilalom nemcsak az alapvető jogok tekintetében áll fenn, hanem egyéb jogokra vonatkozóan is. [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280, 281.] Ha nem alapvető jogról van szó, akkor az Alkotmánybíróság olyan esetben tekinti alkotmányellenesnek a megkülönböztetést, amelyben a megkülönböztetésnek nincs ésszerű indoka, önkényes. [30/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 130, 139, 140.]

Az Alkotmánybíróság következetes álláspontja szerint az a személyi kör, amelyben a diszkrimináció esetleges alkotmányellenes volta értelmezhető, csak homogén csoport lehet, így a diszkrimináció csak az azonos helyzetben lévők által alkotott körön belül, e csoport tagjai egymáshoz viszonyított helyzetére vonatkozó jogi szabályozás tekintetében vizsgálható. „Nem jelent tiltott diszkrimináció

ciót a különböző státusú csoportok [...] jogállásának eltérő szabályozása, mivel ez az eltérés a különböző státus következménye.” [1181/B/1990. AB határozat, ABH 1991, 551, 552–553.; 269/B/1998. AB határozat, ABH 2000, 747, 749–750.; 719/B/1998. AB határozat, ABH 2000, 769, 775.]

2.2. Az Alkotmánybíróság ezért azt vizsgálta, hogy az egészségbiztosítási pénztár visszatérítési (regressz) igénye kapcsán a foglalkoztatók kárfelelőssége összehasonlítható-e a Ptk. kárfelelősségi szabálya alá vont jogalanyokéval.

Mivel az Ebtv. 68. § (2) bekezdése a visszatérítésért való felelősség megállapítására a Ptk. szerződésen kívül okozott károkért fennálló felelősségi szabályainak megfelelő alkalmazását írja elő, az Alkotmánybíróság úgy foglalt állást, hogy a kártérítés után járó késedelmi kamat szempontjából a foglalkoztatók azokkal a jogalanyokkal képeznek homogén csoportot, akiket polgári jogi kártérítési felelősség terhel, fizetési kötelezettségük pedig polgári jogi kötelezettség, ellentétben az Art. hatálya alá tartozó személyekkel. Utóbbiak adójogviszony alanyai, amely – ahogy azt az Alkotmánybíróság már a 16/1996. (V. 3.) AB határozatában kifejtette – sajátos pénzügyi jogi tartalmú közjogi jogviszony. [ABH 1996, 61, 66.]

2.3. A jogalkotó a károkozók homogén csoportjából csupán a hitelező személyére tekintettel emelte ki az egészségbiztosítási pénztár adóssait, így az Ebtv. kifogásolt rendelkezésével érintett foglalkoztatók által fizetendő késedelmi kamat eltérő szabályozásának nincs ésszerű indoka, tehát a megkülönböztetés önkényes.

Ezért az Alkotmánybíróság az Ebtv. 68/A. § (2) bekezdése alkotmányellenességét megállapította, annak megsemmisítésre azonban nem kerülhetett sor, mert a sérelmezett jogszabályi rendelkezés hatályát veszítette.

Az Abtv. 43. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányellenes jogszabályt az Alkotmánybíróság erről szóló határozatának a hivatalos közlőnyben való közzététele napjától nem lehet alkalmazni, a 43. § (4) bekezdése szerint azonban az Alkotmánybíróság a támadott jogszabály konkrét ügyben történő alkalmazhatóságáról a 43. § (1) bekezdésében meghatározottól eltérően rendelkezhet, ha ezt a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja. A bírói kezdeményezésre olyan folyamatban lévő eljárásban került sor, amelyben a felperes – marasztalása esetén – a jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő összegű késedelmi kamatot köteles fizetni. Ezért az Alkotmánybíróság – tekintettel a jogbiztonság követelményére, valamint az indítványozó különösen fontos, méltányolható érdekére – az alkalmazási tilalom tekintetében helyt adott a bírói kezdeményezésnek, és az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján rendelkezett, hogy a támadott rendelkezés alkotmányellenesnek ítélt előírása a Miskolci Munkaügyi Bíróság előtt folyamatban levő perben nem alkalmazható.

Mint ahogy az Alkotmánybíróság a fentiekben az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése alapján a támadott rendelkezés alkotmányellenességét megállapította, – állandó gya-

korlatát követve – a további okok alapján fennálló alkotmányellenesség vizsgálatát mellőzte. [például 61/1997. (XI. 19.) AB határozat, ABH 1997, 361, 364.; 16/2000. (V. 24.) AB határozat, ABH 2000, 425, 429.; 56/2001. (XI. 29.) AB határozat, ABH 2001, 478, 482.]

IV.

1. Az Alkotmánybíróság a Vhr. 49. § (1) és (2) bekezdésével kapcsolatosan először azt az indítványi részt vizsgálta, amely a rendelkezések megsemmisítését arra hivatkozással kérte, hogy a kamat mértékét és a kamatfizetés esedékességét magasabb szintű jogszabályban kellett volna szabályozni, így a szabályozásnak ezen módja sérti az Alkotmány 8. § (2) bekezdését.

Az Alkotmánybíróság a szabályozási szint kérdésével több határozatában foglalkozott.

A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában kifejtette: „Valamely alapjog tartalmának meghatározása és lényeges garanciáinak megállapítása csakis törvényben történhet, törvény kell továbbá az alapjog közvetlen és jelentős korlátozásához is. Közvetett és távoli összefüggés esetében azonban elegendő a rendeleti szint is. Ha nem így lenne, mindent törvényben kellene szabályozni.” (ABH 1991, 297, 300.) Az Alkotmánybíróság a 4/1993. (II. 12.) AB határozatában – hivatkozva a 64/1991. (XII. 17.) AB határozatra – az alapvető jogok korlátozásával kapcsolatban utalt arra, hogy az alapjog nem minden vonatkozásában törvényhozási tárgy. (ABH 1993, 48, 60.)

A kamat esedékességének meghatározása azonban nem áll összefüggésben alapvető kötelességekkel, ezért – tartalmát tekintve – nem igényel törvényi szabályozást.

A kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Vhr. kifogásolt rendelkezése nem sérti az Alkotmány 8. § (2) bekezdését, ezért az annak megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

2. A Vhr. a kamat esedékességét az ellátás folyósításának napjában, illetőleg az ellátás átutalását követő harmadik napjában határozza meg. E rendelkezés a Ptk. 360. § (1) bekezdésével áll összhangban, amely kimondja, hogy a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes. A Ptk. 360. § (2) bekezdése értelmében a kárért felelős személy helyzetére a késedelmes kötelezetre irányadó szabályokat kell alkalmazni, a 301. § (1) bekezdése szerint a késedelmi kamat – vétkességre tekintet nélkül – jár.

Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Vhr. nem tartalmaz a polgári jogi jogviszonyok alanyaitól eltérő szabályozást, így nem sérti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését. De nem lehet levezetni az Alkotmánynak a tulajdoni formák egyenjogúságára és a verseny szabadságára vonatkozó 9. § (1) bekezdéséből, illetőleg a tulajdon alkotmányos védelmét megfogalmazó 13. § (1) bekezdéséből sem azt, hogy a késedelmi kamat esedékessége mely időponthoz kapcsolódjon. Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kifogásolt szabály és az Alkotmány

fenti rendelkezései egymással alkotmányjogilag értékelhető összefüggést nem tartalmaznak.

A fentiekre tekintettel e vonatkozásban is elutasította az indítványt.

A határozatnak a Magyar Közlönyben való közzététele az Abtv. 41. §-án alapul.

Budapest, 2006. szeptember 5.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 281/B/2005.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2006. évi 110. számában.

37/2006. (IX. 20.) AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára és megsemmisítésére irányuló indítvány, valamint – hivatalból indított – mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló eljárás alapján meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja, hogy az Alkotmány 37. § (3) bekezdését sértő mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenes helyzet jött létre annak következtében, hogy az Országgyűlés a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvényben – a miniszter helyettesítése kapcsán – nem szabályozta a miniszter jogalkotó hatásköre átruházásának tilalmát.

Az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotási feladatának 2006. december 31-ig tegyen eleget.

2. Az Alkotmánybíróság a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény 31. § (1) bekezdése és 43. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

1. Az indítványozó kérelmet nyújtott be a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról és felelősségéről szóló 1997. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: Tv.1.) 12. § e) pontja alkotmányossági vizsgálatára és megsemmisítésére. E rendelkezés értelmében a minisztert akadályoztatása esetén „a jogszabály kiadásában a helyettesített miniszter politikai államtitkára helyettesíti”. Az indítványozó álláspontja szerint a jogalkotás alkotmányos és törvényi rendje alapján a minisztert a rendeletalkotásban nem helyettesítheti a politikai államtitkár. Az indítványozó hivatkozott arra, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) 1. § (1) bekezdése és 8. § (1) bekezdése alapján miniszteri rendeletet csak miniszter (illetve a miniszterelnök) adhat ki. Az Alkotmány 7. § (2) bekezdése értelmében a jogalkotás rendjének szabályozása minősített többséget igénylő tárgykör. Az egyszerű szótöbbséggel elfogadott jogállási törvény miniszteri rendeletalkotás-helyettesítési szabálya – érvelt az indítványozó – a Jat. 1. § (1) bekezdésével valamint 8. § (1) bekezdésével ellentétes, ezáltal sérti az Alkotmány 7. § (2) bekezdését. Az indítványozó fölvetette továbbá az Alkotmány 37. § (3) bekezdésének sérelmét is.

2. A Tv.1.-et – 2006. július 1-jével – hatályon kívül helyezte a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tv.2.) 77. § (5) bekezdése. A jogszabályváltozásra tekintettel az Alkotmánybíróság felhívta indítványozót, hogy nyilatkozzék: indítványát fenntartja-e az új szabályozásra nézve. Az indítványozó – a fentebb ismertetett érveinek fenntartása mellett – a Tv.2.-nek a miniszterek helyettesítésére irányuló 31. § (1) bekezdése és 43. § (1) bekezdése alkotmányossági vizsgálatát és megsemmisítését kérte.

Míndezeken túlmenően az indítványozó újabb kérelmet is megfogalmazott: A Tv.2. 14. § (2) bekezdése értelmében a miniszterelnök normatív utasítás formájában feladatokat határozhat meg a miniszterek és a Kormány irányítása alatt álló szervek vezetői számára. Az indítványozó sze-

rint e rendelkezés az Alkotmány 7. § (2) bekezdésébe és 37. § (2) bekezdésébe ütközik, mert az Alkotmány e rendelkezései értelmében a miniszterek tevékenységének nem a miniszterelnök utasítása szab határt, hanem – ahogy az Alkotmány fogalmaz – a jogszabályok, illetve a Kormány határozatai jelölhetik ki tevékenységük kereteit. Az Alkotmánybíróság a Tv.2. 14. § (2) bekezdése tekintetében előterjesztett új kérelmet elkülönítette és azt új eljárásban bírálja el.

II.

1. Az Alkotmány irányadó rendelkezései szerint:

„7. § (2) A jogalkotás rendjét törvény szabályozza, amelynek elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

„A kormány

33. § (1) A Kormány

a) miniszterelnökből és

b) miniszterekből áll.

(2) A miniszterelnököt az általa kijelölt miniszter helyettesíti.

(...)

„35. § (1) A Kormány

(2) A Kormány a maga feladatkörében rendeleteket bocsát ki, és határozatokat hoz. Ezeket a miniszterelnök írja alá. A Kormány rendelete és határozata törvénnyel nem lehet ellentétes. A Kormány rendeleteit a hivatalos lapban ki kell hirdetni.”

„37. § (1) A miniszterelnök vezeti a Kormány üléseit, gondoskodik a Kormány rendeleteinek és határozatainak végrehajtásáról.

(2) A miniszterek a jogszabályok rendelkezéseinek és a Kormány határozatainak megfelelően vezetik az államigazgatásnak feladatkörükbe tartozó ágait, és irányítják az alájuk rendelt szerveket. A tárca nélküli miniszterek ellátják a Kormány által meghatározott feladataikat.

(3) A Kormány tagjai törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján feladatkörükben eljárva rendeletet adnak ki, amelyek törvénnyel vagy a kormányrendelettel nem lehetnek ellentétesek. A rendeleteket a hivatalos lapban ki kell hirdetni.” [Az Alkotmány 37. § (3) bekezdésének szövegét a 2006. évi LIV. törvény állapította meg.]

2. A Jat. vonatkozó szabályai értelmében:

„1. § (1) A jogalkotó szervek a következő jogszabályokat alkotják:

a) az Országgyűlés törvényt,

b)

c) a Kormány rendeletet,

d) a miniszterelnök és a Kormány tagja (a továbbiakban együtt: miniszter) rendeletet,

e)

f) az önkormányzat rendeletet.

(2) E rangsornak megfelelően az alacsonyabb szintű jogszabály nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.”

„Miniszteri rendelet

8. § (1) A miniszter feladatkörében és törvényben, törvényerejű rendeletben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján ad ki rendeletet.”

3. A Tv.1. – már nem hatályos rendelkezései – szerint:

„12. § A minisztert akadályoztatása esetén

a) az Országgyűlés ülésén a politikai államtitkár – annak akadályoztatása esetén a miniszterelnök által kijelölt másik miniszter – helyettesíti;

b) a Kormány ülésén a politikai államtitkár helyettesíti;

c) az Országgyűlés bizottsága ülésén a politikai államtitkár, akadályoztatása esetén a miniszter által kijelölt állami vezető vagy állásfoglalásra jogosult köztisztviselő, illetve a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 42. §-a (2) bekezdése a) pontjának alkalmazása esetén a hivatásos állomány tagja képviselheti;

d) a köztársasági elnök intézkedésének kezdeményezésében és intézkedésének ellenjegyzésében a miniszterelnök által kijelölt másik miniszter helyettesíti;

e) a jogszabály kiadásában a helyettesített miniszter politikai államtitkára helyettesíti.

(...)

4. A Tv.2. vizsgálni kért rendelkezései értelmében:

„31. § (1) A minisztert akadályoztatása esetén – a (2)–(3) bekezdésben meghatározott kivételekkel – az államtitkár helyettesíti.

(2) A minisztert a köztársasági elnök intézkedésének kezdeményezésében és intézkedésének ellenjegyzésében, valamint az államtitkár akadályoztatása esetén az Országgyűlés ülésén és az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeiben a miniszterelnök által rendeletben kijelölt másik miniszter helyettesíti.

(3) Az államtitkár akadályoztatása esetén a minisztert az Országgyűlés bizottsága ülésén az általa vezetett minisztérium állományába tartozó, állásfoglalásra jogosult, vezetői megbízással rendelkező személy helyettesíti.”

„43. § (1) Az államtitkár – törvényben meghatározott kivételekkel – a miniszter teljes jogkörű helyettese.

(2) Egy minisztériumban egy államtitkár működhet.”

III.

1. A miniszteri rendelet kiadásában történő helyettesítés szabályát eredetileg a Jat. tartalmazta. A Jat. 1997. augusztus 1-jéig hatályban volt 8. § (2) bekezdése a következőképpen rendelkezett: „Miniszteri rendelet kiadására a miniszter akadályoztatása esetén a minisztériumi államtitkár, az utóbbi akadályoztatása esetén az ügykör szerint illetékes miniszterhelyettes jogosult.”

A Jat. 8. § (2) bekezdését a Tv.1. 53. § (2) bekezdése helyezte hatályon kívül, és alkotott – a miniszteri rendeletalkotás helyettesítésére vonatkozó – új szabályt saját rendelkezései között (s nem a Jat. módosításaként). A Tv.1. 12. §-ában foglalt szabályok a politikai államtitkár „helyettesítési jogáról” rendelkeztek az Országgyűlés, a Kormány ülésein, az Országgyűlés bizottsága ülésén [12. § a), b), c) pontok]. A miniszter különböző üléseken való részvételével kapcsolatos jogosítványain túl a törvény két további esetkört is említett: egyfelől a köztársasági elnök intézkedésének kezdeményezésében és intézkedésének ellenjegyzésében való helyettesítést – a Tv.1. 12. § d) pontja szerint ilyenkor a miniszterelnök által kijelölt másik miniszter helyettesít –, másfelől a Tv.1. 12. § e) pontjában meghatározott rendeletalkotásban való helyettesítést, ahol a törvény a politikai államtitkárnak biztosított helyettesítési jogot.

A Tv.1. egészét a Tv.2. 77. § (5) bekezdése hatályon kívül helyezte és új szabályokat alkotott. A Tv.2. 31. § (1) bekezdése értelmében a minisztert – akadályoztatása esetén – az államtitkár helyettesíti, amely alól az alábbi kivételeket teszi:

– A Tv.2. 31. § (2) bekezdése értelmében – hasonlóan a Tv.1. bemutatott rendelkezéseihez – nem az államtitkár, hanem csak egy másik miniszter lehet a helyettesítő a köztársasági elnök intézkedésének kezdeményezésében és intézkedésének ellenjegyzésében, illetve szintén a miniszterelnök által rendeletben kijelölt másik miniszter helyettesíthet, ha mind a miniszter, mind államtitkára akadályoztatva van, és az Országgyűlés ülésein, vagy az Európai Unió kormányzati intézményeibe való részvételről van szó.

– A Tv.2. 31. § (3) bekezdése értelmében pedig az államtitkár akadályoztatása esetén a minisztert az Országgyűlés bizottsága ülésén az általa vezetett minisztérium állományába tartozó, állásfoglalásra jogosult, vezetői megbízással rendelkező személy helyettesíti.

Megállapítható tehát, hogy az államtitkár a hatályos szabályok alapján is helyettesítheti a minisztert rendelet-kiadási jogkörében. Ez következik a Tv.2. 43. § (1) bekezdéséből is, amely szerint az államtitkár – a törvényben meghatározott kivételekkel – a miniszter teljes jogkörű helyettese. Törvényi kivétel a rendeletalkotásra nincs. Az indítványozó által eredetileg a Tv.1. 12. § e) pontjával kapcsolatban felvetett alkotmányossági probléma tehát a Tv.2. rendelkezéseiben – a 31. § (1) bekezdésével és 43. § (1) bekezdésével összefüggésben – tovább él (csupán a helyettesítő elnevezése változott „politikai államtitkár”-ról, „államtitkár”-ra).

2. Az indítványozó a miniszteri rendeletalkotásban való helyettesítésre vonatkozó szabályokat két alkotmányos tétel alapján kérte vizsgálni. Egyrészt az Alkotmány 7. § (2) bekezdése – s ezáltal a minősített többséget igénylő Jat. 1. §-ával és 8. § (1) bekezdésével való ellentét – alapján, másrészt a miniszteri rendeletalkotásra vonatkozó alkotmányi tétel, az Alkotmány 37. § (3) bekezdése szerint.

Az indítványozó által jelölt Jat. 1. § (1) bekezdése felsorolja, hogy a jogalkotó szervek milyen jogszabályokat alkothatnak, a 1. § (2) bekezdése pedig a jogforrási hierarchia elvét rögzíti. Az Alkotmánybíróság az indítvány alapján megállapította, hogy a Jat. 1. §-ában foglalt rendelkezéseket – a jogalkotói hatásköröket – az Alkotmány tartalmazza. Ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányossági vizsgálat során – az Alkotmány 37. § (3) bekezdésén túl – az Alkotmánynak tartalmában a Jat.-ban is szereplő és az indítványozó által megjelölt rendelkezéseit vette figyelembe. Az Alkotmánybíróság így elsőként tartalmi vizsgálatot folytatott, nevezetesen azt vizsgálta, hogy az Alkotmánynak a miniszteri rendeletalkotást érintő szabályai alapján államtitkár helyettesítheti-e a minisztert a rendelet kiadásában.

IV.

1. A jogszabályalkotás az állami szervek legfontosabb közhatalmi jogosítványa. Az Alkotmány kizárólagos szabályokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az állami szervek milyen jogszabályokat alkothattak. (Lényegében e rendelkezéseket ismételi meg a Jat. 1. §-a.) Így az Alkotmány 19. § (3) bekezdés a) és b) pontja szerint az Országgyűlés alkotja meg a Magyar Köztársaság Alkotmányát, és törvényeket alkot. Az Alkotmány 35. § (2) bekezdése értelmében a Kormány a maga feladatkörében rendeleteket bocsát ki, – az indítványozó által is hivatkozott – Alkotmány 37. § (3) bekezdés alapján a Kormány tagjai [az Alkotmány 33. § (1) bekezdése szerint a Kormány tagja a miniszterelnök és a miniszterek] törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján feladatkörükben eljárva rendeletet adnak ki. Az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése szól az önkormányzati rendeletalkotásról, míg a Alkotmány 32/D. § (4) bekezdése rendelkezik arról, hogy a Magyar Nemzeti Bank elnöke külön törvényben meghatározott feladatkörében rendeletet bocsát ki.

Az Alkotmány rögzíti a jogforrási hierarchia elvét is: a 35. § (2) bekezdés szerint a Kormány rendelete nem lehet ellentétes a törvénnyel; a 37. § (3) bekezdés értelmében a miniszteri (miniszterelnöki) rendelet nem lehet ellentétes törvénnyel, és kormányrendelettel; a 44/A § (2) bekezdés alapján pedig az önkormányzati rendelet nem lehet ellentétes magasabb szintű jogszabállyal. A jogalkotás alkotmányos jelentőségét mutatja továbbá az Alkotmány 32/A. § (1) és (2) bekezdése, amely a jogszabályok alkotmánybírósági felülvizsgálatáról és az alkotmányellenes jogszabályok megsemmisítéséről szól.

Az Alkotmány tehát a jogszabályalkotás tekintetében egy zárt rendszert képez: megjelöli a kibocsátót, megjelöli a jogszabály nevét, rendelkezik egymáshoz való hierarchikus viszonyokról s az Alkotmány, a 32/A. §-a révén, gondoskodik a jogforrási hierarchia Alkotmánnyal való összhangjának garanciájáról is. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint azáltal, hogy a jogalkotói hatáskör alkotmányon alapuló hatáskör, e hatáskör gyakorlásának

esetleges átruházása is az „alapító norma”, az Alkotmány szabályozási tárgya kell hogy legyen, azaz a „helyettesítésnek” is az Alkotmányon kell alapulnia.

Az Országgyűlés jogkörét érintően – az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően kihirdetett – rendkívüli állapot esetén az Alkotmány 19/B. § (3) bekezdése *a)* pontja alapján a Honvédelmi Tanács gyakorolja az átruházott jogokat, a 19/B. § (4) bekezdés szerint a Honvédelmi Tanács rendeletet alkothat törvényhozási tárgyban. Az Alkotmány – a jogszabályalkotásra feljogosított szervek és személyek helyettesítését illetően – szól a miniszterelnök helyettesítéséről is. Az Alkotmány 33. § (2) bekezdése szerint a miniszterelnököt az általa kijelölt miniszter helyettesíti. E szabály a jogszabályalkotással is összefügg, mivel egyrészt az Alkotmány 35. § (2) bekezdése kimondja: a kormányrendeleteket a miniszterelnök írja alá, másrészt mert a miniszterelnök, mint a Kormány tagja az Alkotmány 37. § (3) bekezdés alapján maga is alkothat rendeletet. Az Alkotmány 33. § (2) bekezdésébe foglalt helyettesítési szabály tehát a kormányrendelet és a miniszterelnöki rendelet megalkotására is irányadó.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint jelen ügy szempontjából az Alkotmányba foglalt, a jogalkotást érintő helyettesítési rendnek azért van jelentősége, mert abban kifejeződik, hogy a jogszabály kibocsátójának megváltozása (helyettesítése) alkotmányos jelentőségű. Különösen így van ez az ún. „szintbeli eltérésnél”, pl. amikor a miniszterelnököt a miniszter helyettesítheti [Alkotmány 33. § (2) bekezdés]. Az Alkotmány azonban nem szól arról, hogy a minisztert „szintbeli eltéréssel” az államtitkár a rendeletalkotásban helyettesítheti.

Az Alkotmány 39. § (2) bekezdése kimondja, hogy a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállását, díjazását, továbbá felelősségre vonásuk módját törvény szabályozza. E törvényi szabályozásra felhatalmazó alkotmányi rendelkezés – a jogállás, díjazás, felelősségre vonásuk módja – nem tartalmaz arra vonatkozó utalást, hogy törvény a miniszteri rendeletalkotás alkotmányos rendjétől helyettesítés címén eltérhet. Az Alkotmány másik, e tárgyban irányadó felhatalmazó rendelkezése, a 7. § (2) bekezdése a jogalkotás rendjének törvényi szabályozására ad felhatalmazást – értelemszerűen az Alkotmánnyal való összhangban történő szabályozásra –, azonban mint fentebb láttuk a Jat. hatályos szövege a miniszteri rendeletalkotást érintően – a jelen határozatban vizsgáltak tekintetében – az alkotmányi rendelkezésektől nem tér el.

2. A miniszter jogalkotó hatásköre – mint valamennyi jogalkotó hatáskör – az Alkotmányon alapul. Az Alkotmány 37. § (3) bekezdése egyértelműen a Kormány tagjai [a miniszterelnök és a miniszterek – Alkotmány 33. § (1) bekezdés] rendeletalkotásáról szól, következésképpen az államtitkár a minisztert rendeletalkotási hatáskörében nem „helyettesítheti”. A Tv.2.-ben nem tilalmazott helyettesítési hatáskör a miniszter jogalkotási hatásköre tekintetében – tartalmilag – e hatáskör vertikális átruházását jelenti, ami sérti az Alkotmány – hivatkozott – 37. § (3) be-

kezdését. A jogalkotó hatáskörében akadályozott miniszter kormánytag általi helyettesítése azonban alkotmányjogi szempontból nem kifogásolható.

3. Az indítványozónak a Tv.2. tekintetében fenntartott kérelme a 31. § (1) bekezdés és 43. § (1) bekezdés alkotmányossági vizsgálatára és megsemmisítésére irányult. E szabályok azonban nemcsak a rendeletalkotásban, hanem egyben a miniszter akadályoztatása esetén általában is alkalmazandó helyettesítési szabályok (pl. Országgyűlés ülésein, Kormány ülésein stb.). Az alkotmányossági probléma tehát nem a Tv.2. 31. § (1) bekezdése és 43. § (1) bekezdése pozitív tartalma miatt áll fenn, hanem azért, mert e szabályok nem teremtenek kivételt a miniszter teljes jogkörű helyettesítése alól a rendeletalkotás vonatkozásában (hasonlóan ahhoz, mint pl. a 31. § (2) bekezdése teszi a köztársasági elnöki intézkedés ellenjegyzésében való helyettesítés esetén). Erre tekintettel az Alkotmánybíróság a Tv.2. 31. § (1) bekezdése és 43. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította, ugyanakkor az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 21. § (7) bekezdésében foglalt lehetőségével élve az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet alapított meg.

Az Abtv. 49. § (1) bekezdése szerint, ha az Alkotmánybíróság hivatalból vagy bárki indítványára azt állapítja meg, hogy a jogalkotó szerv a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta, és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – felhívja feladatának teljesítésére. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a jogalkotó szerv jogalkotási kötelezettségének konkrét jogszabályi felhatalmazás nélkül is köteles eleget tenni, ha az alkotmányellenes helyzet – a jogi szabályozás iránti igény – annak nyomán állott elő, hogy az állam jogszabályi úton beavatkozott bizonyos életviszonyokba, és ezáltal az állampolgárok egy csoportját megfosztotta alkotmányos jogai érvényesítésének lehetőségétől [22/1990. (X. 16.) AB határozat, ABH 1990, 83, 86.]. Az Alkotmánybíróság mulasztásban megnyilvánuló alkotmánysértést nemcsak akkor állapít meg, ha az adott tárgykörre vonatkozóan semmilyen szabály nincs [35/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 204, 205.], hanem akkor is, ha az adott szabályozási koncepción belül az Alkotmányból levezethető tartalmú jogszabályi rendelkezés hiányzik [22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108, 113.; 29/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 122, 128.; 15/1998. (V. 8.) AB határozat, ABH 1998, 132, 138.]. „A szabályozás tartalmának hiányos voltából eredő alkotmánysértő mulasztás megállapítása esetében is a mulasztás, vagy a kifejezett jogszabályi felhatalmazáson nyugvó vagy ennek hiányában, a feltétlen jogszabályi rendezést igénylő jogalkotói kötelezettség elmulasztásán alapul.” [4/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 52, 57.]

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alkotmány 37. § (3) bekezdését sértő alkotmányellenes helyzetet az a törvényalkotói mulasztás idézte elő, amely szerint a Tv.2. a miniszter helyettesítése kapcsán nem rendelkezett arról, hogy a miniszter rendeletalkotási hatásköre nem tartozik az államtitkára átruházható hatáskörök közé. Az Alkotmánybíróság ezért felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotási feladatának 2006. december 31-ig tegyen eleget.

Az Alkotmánybíróság határozatának a Magyar Közlönyben való közzétételét az ügy jelentőségére tekintettel rendelte el.

Budapest, 2006. szeptember 12.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Balogh Elemér
alkotmánybíró helyett

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 392/B/2003.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2006. évi 115. számában

38/2006. (IX. 20.) AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz és jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány alapján, illetve hivatalból indított, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló eljárás során meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja: az Országgyűlés jogalkotói feladatának elmulasztásával alkotmányellenes helyzetet idézett elő azáltal,

hogy felügyeleti biztos kirendelése esetén nem biztosított az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében és (5) bekezdésében foglalt követelményeket kielégítő jogot az érintett hitelintézet képviselőjében eljáró más személy számára a kirendelésről szóló döntést tartalmazó határozat elleni jogorvoslat kezdeményezésére.

Az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatát 2007. június 30-ig teljesítse.

2. Az Alkotmánybíróság a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 165. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 2005. október 31-ig hatályban volt 192. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

1. A magánszemély indítványozó, aki hitelintézet ügyvezetője volt, az indítványra okot adó konkrét ügyben a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (a továbbiakban: PSZÁF) felügyeleti biztost kirendelő és egyéb, a hitelintézetre vonatkozó intézkedéseket tartalmazó, 1319/1998. számú határozatának bírósági felülvizsgálatát kezdeményezte a saját nevében. Az indítványozónak ezt a keresetét a bíróság a keresetőségi jog hiánya miatt elutasította. Határozatában ezzel kapcsolatban a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 192. § (2) bekezdésére hivatkozott.

Az indítványozó 2002. december 20-án alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Hpt. 192. § (2) bekezdésének a Legfelsőbb Bíróság mint másodfokú bíróság Kf.VI.37.470/2001/13. számú, 2002. november 27-én kézbesített határozatával befejezett ügyben való alkalmazása miatt, az Alkotmány 57. § (5) bekezdése sérelmére hivatkozva. Kezdeményezte, hogy e jogszabály alkalmazhatóságát az indítványra okot adó konkrét ügyben az Alkotmánybíróság zárja ki.

Kérte annak megállapítását is, hogy a Hpt. 165. § (1) bekezdése alkotmányellenes, mert az az Alkotmány 57. § (1) és (5) bekezdésébe ütköző módon korlátozza a hitelintézet közigazgatási határozat elleni jogorvoslat jogát az olyan közigazgatási határozattal szemben, amely felügyeleti biztost rendel ki a hitelintézethez.

2. A Hpt. 192. § (2) bekezdését hatályon kívül helyezte a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 1999.

évi CXXIV. törvény módosításáról szóló 2005. évi CXIII. törvény 35. § a) pontja, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 173. § (1) bekezdése folytán 2005. november 1-jével.

Az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét nem vizsgálja, hacsak nem annak alkalmazhatósága is eldöntendő kérdés (335/B/1990/13. AB határozat, ABH 1990, 261, 262.). Hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányossági vizsgálata a konkrét normakontroll két esetben, az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdése szerinti bírói kezdeményezés, és a 48. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján lehetséges, mivel ezekben az esetekben az alkalmazott jogszabály alkotmányellenességének megállapítására és – ha az indítványozó különösen fontos érdeke indokolja – a konkrét ügyben való alkalmazási tilalom kimondására van lehetőség.

A Hpt. 192. § (2) bekezdése konkrét esetben való alkalmazása folytán az Alkotmánybírósághoz az Abtv. 48. §-ában foglaltaknak megfelelő alkotmányjogi panasz érkezett, ezért ennek a szabálynak az alkotmányellenességét az Alkotmánybíróság érdemben bírálta el.

A Hpt. 165. § (1) bekezdését 2003. január 1-jétől módosította az egyes pénz- és tőkepiaci tárgyú törvények módosításáról szóló 2002. évi LXIV. törvény 48. §-a, de a Hpt. 165. §-ának módosított (1) bekezdése az indítványban felvetettek szempontjából ugyanazokat a rendelkezéseket tartalmazza, ezért az Alkotmánybíróság a hatályos szabály alkotmányellenességét vizsgálta.

II.

1. Az Alkotmány hivatkozott szabályai szerint:

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. (...)

(5) A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jogot – a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan – a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja.”

2. A Hpt. vizsgált rendelkezési szerint:

„165. § (1) Felügyeleti biztos kirendelésének ideje alatt vezető állású személy a Gt.-ben, az Szt.-ben, az Úszt.-ben és az alapszabályban rögzített feladatát, cégjegyzési jogát nem gyakorolhatja. A kirendelés tartamára a felügyeleti biztos gyakorolja a vezető állású személynek a törvényben és az alapszabályban megállapított jogait. (...)

192. § (...)

(2) A Felügyelet előtti eljárásban ügyfél az a magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akire nézve a Felügyelet e törvény keretei között jogot vagy kötelezettséget állapít meg.”

III.

Az indítvány részben megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a jogorvoslati jog immánens tartalma az érdemi [üggyöntő, az (elítelt) helyzetét, jogait lényegesen befolyásoló] határozatok tekintetében a más szervhez, vagy a magasabb fórumhoz fordulás lehetősége. [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31.] Az alkotmánybírósági eljárásban a jogorvoslati jog alapvető jog szempontjából valamely döntés érdemi üggyöntő volta a tételes jogok által ilyenek tartott döntésekhez képest viszonylagos: a vizsgált döntés tárgya és személyekre gyakorolt hatása által meghatározott. [1636/D/1991. AB határozat, ABH 1992, 515, 516.; 4/1993. (II. 12.) AB határozat, ABH 1993, 48, 74–75.]

A jogorvoslat másik fogalmi eleme az, hogy a döntés jogot vagy jogos érdekét sért. Ez egyrészt a kifogásolhatóságot jelenti: a jogorvoslat igénybevételének nem előfeltétele a tényleges sérelem igazolása, elég erre hivatkozni. Ahhoz van joga a személynek, hogy állítsa a döntés jogos érdekét vagy jogot sértő voltát. A „sérti” másrészt azt is jelenti, hogy a jogorvoslat szabályainak azt kell a fél számára lehetővé és a jogorvoslati fórumra nézve kötelezővé tenniük, hogy az orvoslási kérelmet a döntés hibás – törvénysértő (megalapozatlan), közigazgatási ügyben továbbá célszerűtlen – volta esetén teljesítsék [22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108, 110.]

Ahogy az Alkotmánybíróság a 1437/B/1990. számú határozatában már megfogalmazta, az Alkotmány nem sorolja fel a jogorvoslat eszközeit és nem állapítja meg fórumrendszerét, továbbá azt sem írja elő, hogy mind az első fokon, mind a másodfokon eljáró fórum bíróság legyen. Az Alkotmány ugyanis a különböző eljárásokra vonatkozó törvényi szabályozásra bízta a jogorvoslati formák megjelölését, a jogorvoslatot elbíráló fórumok megállapítását, valamint annak meghatározását, hogy hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet. (ABH 1992, 453, 454.)

A jogorvoslati jog alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az alapügyben eljáró szervtől különböző szerv bírálja el (513/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 734.). Minden jogorvoslati jog lényegi eleme a „jogorvoslati” lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186.]

Az Alkotmány a különböző eljárásokra vonatkozó törvényi szabályozásra bízta a jogorvoslati formák megjelölését, a jogorvoslatot elbíráló fórumok megállapítását,

valamint annak meghatározását, hogy hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet (1437/B/1990. AB határozat, ABH 1992, 453, 454.).

2. Az államigazgatási (hatósági) döntés ellen a bírósághoz való fordulás joga kielégíti az Alkotmány 57. § (5) bekezdéséből és 50. § (2) bekezdéséből eredő alkotmányosági követelményeket [66/1991. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1991, 342, 350.].

Az Alkotmány 57. § (1) bekezdése, az eljárási garanciákon túl, a bírósághoz fordulás jogát foglalja magában. Az Alkotmánybíróság értelmezésében ezen alapvető jogból „az államra az a kötelezettség hárul, hogy – egyebek mellett – a polgári jogok és kötelezettségek (a polgári joginak tekintett jogviták) elbírálására bírói utat biztosítson”. [59/1993. (XI. 29.) AB határozat, ABH 1993, 353, 355.]

Az Alkotmánybíróság a bírósághoz fordulás jogával kapcsolatban egy korábbi ügyben kimondotta, hogy az Alkotmány 57. § (1) bekezdése alapján mindenkit alanyi jog illet meg arra, hogy jogait független és pártatlan bíróság előtt érvényesítse, és hogy a bírósági eljárásban a fél pozíciójában szerepelhessen (930/B/1994. AB határozat, ABH 1996, 502, 505.).

Az Alkotmánybíróság az 1/1994. (I. 7.) AB határozatában (ABH 1994, 29, 35.) pedig kifejtette, hogy az eljárásjogi értelemben vett fél rendelkezési joga az alkotmányos önrendelkezési jog egyik aspektusa, eljárásjogi vonatkozása, amely az egyén autonómiáját érinti, illetőleg azzal kapcsolatos. A jogvitában érdekelt fél önrendelkezési joga körébe tartozik az az alkotmányos alapjog, hogy ügyét bíróság elé vigye. Az Alkotmány 57. § (1) bekezdése tehát mindenkinek ahhoz biztosít jogosultságot, hogy saját jogát a független és pártatlan bíróság előtt érvényesítse, vagy e jogaival ne éljen.

Az 1074/B/1994. AB határozat felhívta a figyelmet a következőkre: „Az Alkotmány 57. § (1) bekezdéséből az államnak nemcsak az a kötelezettsége folyik, hogy bírói utat biztosítson a személyek polgári jogi jogvitái esetére, hanem az is, hogy a bírósághoz fordulást valóságosan lehetővé tegye”. (ABH 1996, 452, 453.) A 39/1997. (VII. 1.) AB határozat pedig arra a követelményre is rámutatott, hogy a fair eljárásnak lehetővé kell tennie a jogszerűség érdemi érvényesülését, a hatékony jogvédelem alkalmazását. (ABH 1997, 263, 272.)

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 77.; 7/1991. (II. 28.) AB határozat, ABH 1991, 22, 25.; 28/1991. (VI. 3.) AB határozat, ABH 1991, 88, 114.] az alapjogok rendszerint a jogi személyekre is vonatkoznak, így az alapjogok alkotmányos védelmét általában a jogi személyek is érvényesíthetik.

3. Felügyeleti biztos kirendelése esődeljárást helyettesítő kivételes intézkedés. Felügyeleti biztos kirendelésének ideje alatt vezető állású személy a Gt.-ben rögzített

feladatait és cégjegyzési jogát nem gyakorolhatja, jogait a kirendelés tartamára a felügyeleti biztos gyakorolja.

A kirendelésről szóló intézkedést a Felügyelet határozott időtartamra, de legfeljebb egy évre hozhatja meg, ezt a határidőt a Felügyelet egy alkalommal, legfeljebb hat hónapra meghosszabbíthatja.

A Hpt. 2. számú melléklete III. 25. pontja értelmében vezető állású személy *a)* részvénytársasági formában működő bank és szakosított hitelintézet esetén az igazgatóság, a felügyelőbizottság elnöke, tagja és az ügyvezető; *b)* szövetkezeti formában működő szövetkezeti hitelintézet esetén az igazgatóság elnöke, a felügyelőbizottság elnöke és az ügyvezető.

A cégjegyzési jog a cég írásbeli képviselőjére, a cég nevében történő aláírásra való jogosultság [lásd.: a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 8. § (1) bekezdése].

A felügyeleti biztos kirendeléséről szóló döntés a tárgyra, a hitelintézetre gyakorolt hatását tekintve érdeminek, ügydöntőnek minősül az Alkotmány 57. § (5) bekezdése alkalmazásában. Felügyeleti biztos kirendelése az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében foglalt szempontjából a hitelintézet polgári jogaira vonatkozik, a hitelintézet képviselőjét, a hitelintézet képviselőjében eljárni jogosult személyt határozza meg.

A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről szóló 1999. évi CXXIV. törvény (a továbbiakban: Psztv.) 11/D. §-a értelmében a Felügyelet előtti eljárásban ügyfél az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akire nézve a Felügyelet jogot vagy kötelezettséget állapíthat meg. A Psztv. 4. § (3) bekezdése pedig, noha kimondja, hogy a Felügyelet döntése ellen – a közigazgatási eljárás keretében – fellebbezésnek helye nincs, tartalmazza azt is, hogy a Felügyelet határozatának bírósági felülvizsgálata kérhető, keresettel, a Fővárosi Bíróságtól.

Jóllehet a Psztv. ezzel biztosítja a hitelintézet számára a bírói úthoz való jogot és jogorvoslati jogot, és a hitelintézet nem marad képviselő nélkül felügyeleti biztos kirendelése esetén sem, a Hpt. 165. § (1) bekezdése kivételt nem engedő rendelkezései következtében nincs olyan, a felügyeleti biztoson kívüli személy, aki a kirendelésről szóló döntést tartalmazó határozat bírósági felülvizsgálatát kezdeményezhetné a hitelintézet képviselőjében.

Ez azt eredményezi hogy a hitelintézet arra vonatkozó jogait, amely szerint a hitelintézetnek joga van állítani a felügyeleti biztost kirendelő döntés jogos érdeket vagy jogot sértő voltát, illetve joga van ahhoz, hogy a törvény a bírósághoz fordulást valóságosan tegye lehetővé és a polgári jogait bíróság bírálja el, egyedül a kirendelésről szóló döntésben megjelölt felügyeleti biztos gyakorolhatná.

Ez a helyzet ellentétes az Alkotmány 57. § (1) bekezdéséből és (5) bekezdéséből eredő követelményekkel.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság a Hpt. 165. § (1) bekezdését támadó indítványt elutasította. A Hpt. 165. § (1) bekezdése alkotmányellenessége ugyanis csak a fenti összefüggésben, a hitelintézet által jogorvoslatként kezdeményezhető bírói felülvizsgálat valóságos lehetővé tételével kapcsolatban merült fel. A vezető személyek egyéb jogait korlátozó szabályok, illetve a felügyeleti biztosra vonatkozóak nem ellentétesek sem az Alkotmány 57. § (1) bekezdésével, sem az (5) bekezdésben foglaltakkal.

Az alkotmányellenes helyzet önmagában a Hpt. 165. § (1) bekezdése megsemmisítésével nem oldható fel a pénzügyi intézmény prudens működése érdekében alkalmazható felügyeleti intézkedések hatékonyságának és eredményességének veszélyeztetése nélkül.

Az Abtv. 49. §-ának (1) bekezdése szerint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet akkor állapít meg az Alkotmánybíróság, ha a jogalkotó szerv jogalkotási feladatának nem tett eleget és ezzel alkotmányellenes helyzetet idézett elő. A 22/1990. (X. 16.) AB határozat szerint mulasztás áll fenn, ha az állam jogszabályi úton beavatkozott bizonyos életviszonyokba és ezáltal az állampolgárok egy csoportját megfosztotta alkotmányos jogok érvényesítésének lehetőségétől (ABH 1990, 83, 86.). Mulasztás állapítható meg akkor is, ha a szabályozás hiányossága alapvető jog vagy az Alkotmányban deklarált alkotmányos elv érvényesülését gátolja (1621/E/1992. AB határozat, ABH 1993, 765, 766.). Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint mulasztás áll fenn akkor is, ha alapjog érvényesüléséhez szükséges jogszabályi garanciák hiányoznak [60/1994. (XII. 24.) AB határozat, ABH 1994, 342, 369.].

A jelen esetben a bírói úthoz és a jogorvoslathoz való alapvető jog érvényesüléséhez szükséges garanciák hiányoznak, a fentiek szerint. A hitelintézet képviselőjében a hitelintézetéről szóló felügyeleti határozat bírósági felülvizsgálatát csak a felügyeleti biztos kezdeményezhetné, más személy nem. Ez azt eredményezi, hogy a hitelintézet nem vitathatja a felügyeleti biztost kirendelő döntés jogos érdeket vagy jogot sértő voltát, illetve nincs lehetősége arra sem, hogy polgári jogait bíróság bírálja el.

Ezért az Alkotmánybíróság – az Abtv. 21. § (7) bekezdése alapján, hivatalból eljárva – megállapította: az Országgyűlés jogalkotói feladatának elmulasztásával alkotmányellenes helyzetet idézett elő azáltal, hogy felügyeleti biztos kirendelése esetén nem biztosított az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében és (5) bekezdésében foglalt követelményeket kielégítő jogot az érintett hitelintézet képviselőjében eljáró más személy számára a kirendelésről szóló döntést tartalmazó határozat elleni jogorvoslat kezdeményezésére.

Az Alkotmánybíróság ezért felhívta az Országgyűlést arra, hogy jogalkotói feladatát 2007. június 30-ig teljesítse.

4. Az Alkotmány 57. § (5) bekezdése értelmében jogorvoslattal élhet a személy az olyan „hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti”.

Az Alkotmánybíróság a 696/D/2000. AB határozatban emlékeztetett arra, hogy az Alkotmány 57. § (5) bekezdése értelmezése alapján kialakult az az elv, amely szerint a jogorvoslat biztosítása a jogállam céljainak és feladatainak megvalósítását szolgálja (ABH 2003, 1244, 1246.). Ezért kell az államnak olyan jogszabályokat megalkotnia, amelyek eljárási garanciák nyújtásával az alanyi jogok érvényesítési lehetőségét megteremtik [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.]. A jogorvoslatnak ebből a szerepéből következik, hogy a feleknek meghatározott feltételek, így elsősorban alanyi jog megléte szükséges ahhoz, hogy a jogorvoslat alkotmányos feladata megvalósulhasson (930/B/1994. AB határozat, ABH 1996, 502, 505.). Ennek alapján értelmezendő az a követelmény, hogy a félnek alanyi joggal kell rendelkeznie a jogorvoslati jog gyakorlásához (799/E/1998. AB határozat, ABH 2001, 1011, 1014.). Az Alkotmánybíróság ebben az ügyben megállapította, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 233. § (1) bekezdésének az a szabálya, amely szerint a határozat ellen jogorvoslatot élhet a fél, a beavatkozó, valamint az a személy, akire a határozat rendelkezést tartalmaz, nem áll ellentétben az Alkotmánynak azzal a szabályával, amely szerint jogorvoslathoz való jog illeti meg azt a személyt, akinek jogát bírósági, közigazgatási vagy más hatósági döntés sérti. Az Alkotmánybíróság egyébként a Pp. egy másik rendelkezésének vizsgálata során már utalt arra, hogy az Alkotmány 57. §-ának (5) bekezdéséből nem vezethető le olyan követelmény, amely szerint a jogorvoslathoz való jognak más személyeket is meg kellene illetnie, mint akiket a Pp. 233. §-a felsorol (1319/B/1993. AB határozat, ABH 1994, 690, 691.).

Egy másik döntésében az Alkotmánybíróság utalt arra, hogy az Alkotmány 57. § (5) bekezdésének az 1636/D/1991. AB határozatban kifejtett értelmezése a fél perbeli jogait lényegesen befolyásoló, közvetlenül érintő határozatok ellen érvényesíthető jogorvoslatokat emeli ki (ABH 1992, 515, 516.). Erre is tekintettel állapította meg az Alkotmánybíróság az 569/D/2005. AB határozatban (ABK 2006. március, 254, 255.), hogy az Alkotmány 57. §-ának (5) bekezdéséből származó követelményeket nem sérti [a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény 55. §-a (1) bekezdésében] az a szabály, amely az ítélet érvénytelenítésének kérésére a választottbírói szerződés alapján a választottbírói eljárásban félként résztvevő félnek és annak a jogalanynak ad jogot, akire a választottbírói ítélet annak ellenére tartalmaz rendelkezést, hogy a választottbírói eljárásban nem volt fél.

A Hpt. 192. § (2) bekezdése kimondta, hogy a Felügyelet előtti eljárásban ügyfél az a magánszemély, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akire nézve a Felügyelet e törvény keretei között jogot vagy kötelezettséget állapít meg. A Hpt.-nek ez a szabálya – az Alkotmánybíróság ismertetett gyakorlata értelmében – nem áll ellentétben az Alkotmány említett rendelkezéseivel.

vel. Annak eldöntése pedig, hogy valamely határozat ellen a keresetet benyújtó személy számára a Felügyelet a felülvizsgálni kért határozatban állapított-e meg jogot vagy kötelezettséget, a rendes bíróságra tartozik.

Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a Hpt. 192. § (2) bekezdését támadó alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 18.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Harmathy Attila s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Kiss László s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., *Dr. Bihari Mihály s. k.,*
alkotmánybíró az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Kukorelli István
alkotmánybíró helyett

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 930/D/2002.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2006. évi 115. számában.

39/2006. (IX. 27.) AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság a köztársasági elnöknek az Országgyűlés által elfogadott, de még ki nem hirdetett törvény rendelkezése alkotmányellenességének előzetes vizsgálatára benyújtott indítványa alapján – *Dr. Kiss László* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény módosításáról szóló, az Országgyűlés 2006. július 24-i ülésnapján elfogadott törvény 2. § (1) bekezdése – a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 25. § (1) bekezdésének *a)* pontját megállapító részében – alkotmányellenes.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

Az Országgyűlés 2006. július 24-i ülésnapján fogadta el a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvényt (a továbbiakban: Ftv.) módosításáról szóló törvényt (a továbbiakban: Ftv mód.). Az Országgyűlés elnöke 2006. július 28-án küldte meg a törvényt kihirdetésre, sürgősségi kérelemmel. A köztársasági elnök az Alkotmány 26. § (4) bekezdésében foglalt jogkörében eljárva a részére előírt határidőn belül, 2006. augusztus 2-án az Alkotmánybírósághoz fordult azzal, hogy megítélése szerint a törvény 2. § (1) bekezdése – az Ftv. 25. § (1) bekezdésének *a)* pontját megállapító részében – alkotmányellenes. A köztársasági elnök az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 1. § *a)* pontjára, 21. § (1) bekezdés *b)* pontjára, valamint a 35. §-ára tekintettel indítványozta a ki nem hirdetett törvény kifogásolt rendelkezése alkotmányellenességének előzetes vizsgálatát.

Indítványát az alábbiakkal támasztotta alá:

A köztársasági elnök az Ftv mód. 2. § (1) bekezdését – az Ftv. 25. § (1) bekezdésének *a)* pontját megállapító részében – ellentétesnek tartotta az Alkotmány 70/F. és 70/G. §-ával, mert az érintett rendelkezés „egy felsőoktatási önkormányzati szervnek nem minősülő testület számára teszi lehetővé a felsőoktatási intézmények autonómiája által védett döntések meghozatalának megakadályozását”.

A köztársasági elnök indítványában rámutatott arra, hogy az Ftv. 29. § (6) bekezdése szerint a rektor felel a szenátus jogkörébe tartozó ügyek előkészítéséért. A rektor kezdeményezési jogát továbbá az Ftv mód. 2. § (1) bekezdésének az indítvánnyal érintett rendelkezése is egyértelművé teszi. Ez az utóbbi rendelkezés ugyanakkor „érdemi döntési lehetőséget biztosít a gazdasági tanács számára azzal, hogy a rektor előterjesztéseit csak a gazdasági tanács egyetértésével nyújthatja be a szenátusnak. (...) Ez pedig annyit jelent, hogy a gazdasági tanács meg tudja akadályozni az Ftv. újonnan megállapítandó 25. § (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott döntések meghozatalát, hiszen egyetértése nélkül” a vonatkozó kérdések nem kerülhetnek a szenátus napirendjére, e körben a szenátus döntést nem hozhat.

A köztársasági elnök kifejtette, hogy a gazdasági tanács nem tekinthető a felsőoktatási intézmény autonóm képviselői szervének. Ez következik abból, hogy a gazdasági tanácsban az oktatási és kulturális miniszter által delegált tagok szavazati joggal bírnak. Ezen túlmenően a gazdasági tanács csak egyetlen tagjánál feltétel a felsőoktatási intéz-

mény oktatási, tudományos, kutatási, művészeti tevékenységének megfelelő felsőfokú végzettség.

A köztársasági elnök – korábbi alkotmánybírói határozatokra figyelemmel – azt állította, hogy „a gazdasági tanács egyetértési joga alá rendelt döntések a felsőoktatási intézmény autonómiájával védett tudományos, oktatási és kutatási tevékenységét érintő, alapvető döntések”. Az alkotmánybírói gyakorlatot szem előtt tartva ugyanakkor megállapítható, hogy „a felsőoktatási intézmény autonómiájával védett tudományos, oktatási és kutatási tevékenységet érintő alapvető döntések meghozatala nem tartható a felsőoktatási intézménytől idegen, önkormányzati szervnek nem tekinthető testület hatáskörébe”. Ezért az erről szóló rendelkezés az Alkotmány 70/G. §-a szerinti felsőoktatási autonómia korlátozásának minősül.

II.

1. Az Alkotmánybíró az indítvány elbírálásakor az Alkotmány alábbi rendelkezéseit vette alapul:

„70/F. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot.

(2) A Magyar Köztársaság ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg.”

„70/G. § (1) A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát.

(2) Tudományos igazságok kérdésében dönteni, kutatások tudományos értékét megállapítani kizárólag a tudomány művelői jogosultak.”

2. Az Ftv. érintett rendelkezése:

„29. § (6) A rektor felel a felsőoktatási intézményben működő testületek munkájához szükséges feltételek megteremtéséért, a szenátus jogkörébe tartozó ügyek előkészítéséért, a hozott döntések végrehajtásáért.”

3. A köztársasági elnöki indítvánnyal támadott Ftv.mód. érintett rendelkezése:

„2. § (1) Az Ftv. 25. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép :

»(1) A gazdasági tanács

a) közreműködik a szenátus döntéseinek előkészítésében, egyetértésével nyújtja be a rektor a szenátus részére:

aa) a felsőoktatási intézmény intézményfejlesztési tervét,

ab) a felsőoktatási intézmény számviteli rendjét,

ac) fejlesztés indítását;

ad) gazdálkodó szervezet alapítását, gazdálkodó szervezetben részesedés szerzését, gazdálkodó szervezettel történő együttműködést,

ae) a felsőoktatási intézmény rendelkezésére bocsátott, valamint a tulajdonában lévő ingatlan vagyon hasznosítását, elidegenítését,

af) az e törvényben meghatározottak szerinti hitelfelvételt,

ag) együttműködési megállapodás megkötését,

ah) a felsőoktatási intézmény szervezete, szervezeti egysége létesítését, átalakítását, megszüntetését,

ai) a felsőoktatási intézmény költségvetését és a számviteli rendelkezések szerinti beszámolóját;«”

III.

1. Az Alkotmánybíró már számos határozatában foglalkozott a felsőoktatási intézmények autonómiájával. Az Alkotmánybíró gyakorlatában a felsőoktatási intézmények működése és autonómiája az Alkotmány 70/F. és 70/G. §-ával összefüggő szabályként szerepel.

Az Alkotmánybíró a művelődéshez (oktatáshoz) való alkotmányos joggal kapcsolatban megállapította: „Az Alkotmány 70/F. §-a szerint az állampolgárok művelődéshez való joga akkor valósul meg a felsőfokú oktatásban, ha az mindenki számára képességei alapján hozzáférhető, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatást kapnak. (...) Az államnak a felsőoktatással kapcsolatos alkotmányos feladata, hogy a tanuláshoz való jog objektív, személyi és tárgyi előfeltételeit megteremtse és azok fejlesztésével e jogot igénye szerint bármely, a felsőfokú oktatásban való részvétel szempontjából megfelelő képességekkel rendelkező állampolgár számára biztosítsa.” (1310/D/1990. AB határozat, ABH 1995, 579, 586.) Majd az Alkotmánybíró rámutatott arra is, hogy az Alkotmány 70/F. §-a alapján „az államra sokirányú szabályozási, szervezési és ellátási feladatok hárulnak az állami és a nem állami felsőoktatási intézmények működési feltételeinek kialakításában”. [35/1995. (VI. 2.) AB határozat, ABH 1995, 163, 166.] Más határozatában pedig kiemelte az Alkotmánybíró, hogy az „oktatáshoz való jog részeként a felsőfokú tanulmányok folytatásához való jog gyakorlása (...) csak úgy biztosítható, ha az állam megteremti a felsőfokú tanulmányok folytatásának a feltételeit”. [51/2004. (XII. 8.) AB határozat, ABH 2004, 679, 686.]

Az Alkotmánybíró az Alkotmány 70/G. §-ával kapcsolatban az alábbiakat állapította meg:

„Az Alkotmány 70/G. §-a a tudományos élet szabadságának tiszteletben tartása és támogatása kimondásával, és annak deklarálásával, hogy tudományos igazságok kérdésében állást foglalni csak maga a tudomány lehet kompetens, nemcsak alapvető jogállami és alkotmányos értéket nyilvánít ki, hanem szubjektív jogként fogalmazza meg a tudományos alkotás szabadságát, továbbá a tudományos

ismeretek megszerzésének – magának a kutatásnak – és tanításának szabadságát, mint az ún. kommunikációs alapjogok egyik aspektusát. A tudományos élet szabadsága tehát magába foglalja a tudományos kutatáshoz és a tudományos igazságok és ismeretek terjesztéséhez való szabadságjogot, amely tágabb értelemben a véleménynyilvánítási szabadsághoz kapcsolódik, egyúttal tartalmazza az államnak azt a kötelezettségét, hogy tartsa tiszteletben és biztosítsa a tudományos élet teljes függetlenségét, a tudomány tisztaságát, elfogulatlanságát és pártatlanságát. A tudományos élet szabadságához fűződő jog elvileg ugyan mindenkiket megillet, a szabadságjog tényleges jogosultjai azonban csak a tudomány művelői. Ebben a kérdésben viszont, ti. a tudományos minőség meghatározásában – a tudomány autonómiája folytán – ugyancsak egyedül a tudomány művelői jogosultak dönteni.” [34/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 177, 182.]

A tudományos élet szabadságához fűződő jogok tehát kifejezetten a felsőoktatási autonómiát megtestesítő személyi körre terjednek ki. Ezt a megállapítást erősítette meg az Alkotmánybíróság egy későbbi határozatában, melyben kimondta, hogy a „felsőoktatási intézmények az oktatók, a tudományos kutatók és a hallgatók számára biztosítják az oktatás, a tudományos kutatás, a művészi alkotó tevékenység és a tanulás szabadságát. (...) Az autonómia hordozója pedig maga az intézmény, az egyetem”, mely az önkormányzati jogokban részesül, „vele szemben merül fel az az elvárás, hogy a tanszabadság letéteményese legyen, s biztosítékot jelentsen a tudományos kutatás szabadságának érvényesítéséhez is”. (861/B/1996. AB határozat, ABH 1998, 650, 654.)

Az Alkotmánybíróság továbbá megállapította, hogy az „önállóság és függetlenség nemcsak a szűk értelemben vett tudományos, oktatási és kutatási tevékenységre terjed ki. A tudomány autonómiájának biztosítása érdekében a felsőoktatási intézményt szervezetalakítási, működési és gazdálkodási önállóság is megilleti. (...) A felsőoktatási intézmény, mint minden autonómiával, vagyis önkormányzatisággal rendelkező intézmény, választott képviseleti szervvel, önkormányzattal kell, hogy rendelkezzen. Az érintettek joga az autonóm képviseleti szervek megalakítása, s ezek a szervek gyakorolhatják a felsőoktatási intézményt megillető önkormányzati jogköröket. A felsőoktatási autonómia hordozója, alanya a felsőoktatási intézmény, vagyis az oktatók, a tudományos kutatók és a hallgatók közössége. Ezért az oktatók, tudományos kutatók, hallgatók részvételét biztosítani kell az autonóm képviseleti szervekben és az autonómiából eredő önkormányzati jogosultságok gyakorlásában. Ebbe a tevékenységbe az oktatókon, tudományos kutatókon és hallgatókon kívül külső szakembereket, az alapító, a fenntartó szervezet képviselőjét is be lehet vonni, de csak a felsőoktatási intézmény autonómiájának biztosítása mellett.” [41/2005. (X. 27.) AB határozat, ABH 2005, 459, 474–475.]

2. A köztársasági elnök az alkotmányellenesség előzetes vizsgálatát az Ftv mód. 2. § (1) bekezdésének azon részével kapcsolatban kezdeményezte, mely az Ftv. 25. § (1) bekezdésének *a*) pontja helyébe egy új rendelkezést iktatott.

2.1. Az Ftv mód. 2. § (1) bekezdésének a köztársasági elnök indítványával érintett rendelkezése kezdeményezési jogot állapít meg a rektornak. Ennek értelmében a rektor tesz javaslatot a szenátusnak: a felsőoktatási intézmény intézményfejlesztési tervének, illetve számviteli rendjének elfogadására, továbbá fejlesztés megindítására, gazdálkodó szervezet alapítására, ingatlan vagyon hasznosítására és elidegenítésére, hitelfelvételre, együttműködési megállapodás megkötésére, szervezeti döntések meghozatalára, valamint a felsőoktatási intézmény költségvetésének és számviteli rendelkezések szerinti beszámolójának megállapítására. A felsorolás alapján kétségtelen, hogy az Ftv mód. 2. § (1) bekezdése a felsőoktatási intézmény működését alapvetően meghatározó, s ezért a felsőoktatási autonómia által védett döntések kezdeményezését biztosítja a rektornak. A szenátus pedig csak a rektori kezdeményezés alapján képes döntést hozni a felsorolt, a felsőoktatási autonómiába tartozó kérdésekben.

2.2. A szenátus – az Ftv. 20. § (1) bekezdése szerint – a felsőoktatási intézmény döntést hozó és a döntés végrehajtását ellenőrző testülete. Az Ftv. 27. § (2) bekezdése alapján a szenátus tagja – a hallgatói önkormányzat és a reprezentatív szakszervezetek képviselői kivételével – csak az lehet, aki a felsőoktatási intézményben munkaviszony, illetve közalkalmazotti jogviszony keretében oktatói, kutatói vagy egyéb munkakört tölt be. Az Ftv. 28. § (1) bekezdése értelmében a felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzata határozza meg a szenátus létrehozásával, működésével, tagjai megbízatásának megszűnésével kapcsolatos kérdéseket. A szenátus létszáma mindazonáltal az Ftv. 28. § (1) bekezdésének *a*) pontja szerint a felvehető hallgatói létszámnak megfelelően nem lehet kevesebb hét, illetve kilenc főnél, továbbá az oktatók és kutatók által választott tagoknak – az elnökkel, vagyis a rektorral együtt – a testület tagjainak többségét kell alkotniuk. Az Ftv. 78. § (4) bekezdésének megfelelően a hallgatói önkormányzat a szenátus létszáma legalább egynegyedének, legfeljebb egyharmadának megfelelő számú tagot delegálhat a szenátusba. Az Ftv. 28. § (1) bekezdésének *c*) pontja alapján pedig az egyéb munkakörben foglalkoztatott tagok, a reprezentatív szakszervezetek képviselőinek létszáma nem lehet kevesebb, mint a szenátus létszámának öt-öt százaléka, de legalább egy-egy fő.

Az Ftv. 20. § (3) bekezdése szerint a rektor a felsőoktatási intézmény vezetője. Az Alkotmány 30/A. § (1) bekezdésének *i*) pontja alapján a köztársasági elnök bízza meg és menti fel az egyetem rektorait. A rektor kinevezését azonban pályázat előzi meg, amelynek végén – az Ftv. 96. § (7) bekezdése értelmében – a szenátus tagjai többségének szavazatával dönt a rektorjelölt személyéről.

Ezt követően – az Ftv. 96. § (11) bekezdésének megfelelően – a főiskolai rektor és az egyetemi rektor megbízásával és felmentésével kapcsolatos eljárásra az Ftv. 89. §-ában foglaltakat kell alkalmazni, vagyis a kinevezésre szóló javaslatot meg kell küldeni a felsőoktatási intézmény fenntartójának, abból a célból, hogy továbbítsa a kinevezésre jogosultnak. Az Ftv. 29. § (7) bekezdése szerint rektori megbízást az kaphat, aki – egyéb feltételek mellett – a felsőoktatási intézménnyel teljes munkaidőre szóló munkaviszonyban vagy közalkalmazotti jogviszonyban áll, illetve akivel ilyen jogviszonyt létesítenek. A rektori megbízáshoz továbbá egyetem esetén egyetemi tanári, főiskola esetén egyetemi tanári, főiskolai tanári, egyetemi docensi, tudományos tanácsadói vagy kutatóprofesszori, illetve tudományos főmunkatársi munkakörben történő alkalmazás szükséges. A rektor felett – az Ftv. 115. §-a értelmében – a fenntartó gyakorolja a munkáltatói jogokat, továbbá állami felsőoktatási intézmény esetén a fenntartó a gazdasági tanács javaslatára határozza meg a rektor juttatásait, hagyja jóvá a rektor munkaköri leírását, illetve a fenntartó a gazdasági tanács részére a rektor tekintetében további munkáltatói jogköröket ruházhat át.

A szenátus összetételére, illetve létrehozására, valamint a rektor megbízására vonatkozó szabályok alapján megállapítható, hogy a szenátus és a rektor a felsőoktatási intézmény, vagyis az oktatók, a tudományos kutatók és a hallgatók közösségének akaratából nyeri megbízását, illetve a szenátusban a felsőoktatási autonómia hordozói vesznek részt. Ennek következtében mind a rektor, mind a szenátus a felsőoktatási intézmény autonóm képviselői, vagyis önkormányzati szervének minősül.

2.3. A köztársasági elnök indítványában az Ftmód. 2. § (1) bekezdését azért kifogásolta, mert e rendelkezés a felsőoktatási autonómia részét képező döntések kezdeményezését, s közvetve a kezdeményezés alapján történő döntéshozatalt a felsőoktatási önkormányzati szervnek nem minősülő gazdasági tanács egyetértési joga alá vonja.

2.3.1. Az Ftv. 20. § (2) bekezdése szerint a gazdasági tanács a felsőoktatási intézmény véleményező, a stratégiai döntések előkészítésében részt vevő és a döntések végrehajtásának ellenőrzésében közreműködő szerve, melynek létrehozása az Ftv. 23. § (2) bekezdése alapján az állami fenntartású felsőoktatási intézményekben kötelező.

Az Ftv. 23. § (3)–(5) bekezdése rendelkezik a gazdasági tanács összetételéről. Eszerint a gazdasági tanács a felvehető hallgatói létszámnak megfelelően hét, illetve kilenc tagból áll. A szenátus – részben a hallgatói önkormányzat javaslata alapján – három, illetve négy főt, az oktatási miniszter pedig további két, illetve három tagot delegál a gazdasági tanácsba. Ezen kívül a gazdasági tanács tagja még a rektor és a gazdasági főigazgató, illetve az utóbbi hiányában a gazdasági igazgató is.

Az Ftv. 23. § (3)–(5) bekezdése alapján tehát megállapítható, hogy a gazdasági tanácsban a szenátus által delegált tagok a rektorral együtt többségben vannak. A gazda-

sági tanács mégsem tekinthető a felsőoktatási intézmény autonóm képviselői szervének, hiszen ebben a testületben az oktatási és kulturális miniszter által delegált tagok is szavazati joggal bírnak. Ezért a gazdasági tanács a felsőoktatási intézmény autonómiájába tartozó önkormányzati jogokat nem gyakorolhat. Ebből következően a gazdasági tanács nem akadályozhatja meg az önkormányzati szervek döntéseinek meghozatalát, az önkormányzati jogok gyakorlását sem.

2.3.2. Megállapítható azonban, hogy a köztársasági elnök által kifogásolt rendelkezés a felsőoktatási autonómiát érintő érdemi döntési lehetőséget biztosít a gazdasági tanács számára. A gazdasági tanács számára – az Ftmód. 2. § (1) bekezdésével – biztosított előzetes egyetértési jog ugyanis ellehetleníti a rektor, mint a szenátus által választott és a köztársasági elnök által kinevezett, egyszemélyes egyetemi vezető kezdeményezési jogát, valamint közvetve a szenátus döntési jogát, hiszen rektori kezdeményezés nélkül az előterjesztés nem is kerülhet a szenátus elé.

A rektor az Ftmód. 2. § (1) bekezdése szerinti, autonóm döntések elfogadására irányuló előterjesztéseit csak a gazdasági tanács egyetértésével nyújthatja be a szenátusnak. A rektor kezdeményezési joga kizárólagos, hiszen az Ftv. szabályai az Ftmód. 2. § (1) bekezdése szerinti tárgykörökben a rektoron kívül más szervnek vagy személynek kezdeményezési jogosultságot nem biztosítanak.

A felsőoktatási intézmény autonóm képviselői szervének nem minősülő gazdasági tanács egyetértési joga azonban megbéníthatja a rektor, vagyis az egyik felsőoktatási önkormányzati szerv kizárólagos kezdeményezési jogát. Az egyetértési jog arra ad felhatalmazást, hogy a gazdasági tanács a rektori kezdeményezést akár pusztán gazdaságossági szempontok alapján is meggátolhassa, s így a tudományos minőség érvényesülését esetlegesen megakadályozza. Ezzel a gazdasági tanács alapjaiban meghatározhatja és a saját maga által megállapított érdekeknek rendelheti alá a rektori kezdeményezést, s közvetve a szenátusi döntéshozatalt, mely utóbbi a tudományos, az oktatási és a kutatási tevékenységet, vagyis a felsőoktatási intézmény alaptevékenységét döntéseivel alakítja. A rektori kezdeményezés megakadályozásán keresztül tehát a gazdasági tanács közvetve ellehetleníti a szenátus döntéshozatalt is.

Ezért megállapítható, hogy a gazdasági tanács számára a szenátusi döntéshozatal rektori kezdeményezéséhez biztosított előzetes egyetértési jog alkalmas arra, hogy a felsőoktatási önkormányzati szervek működését, az autonóm döntéshozatalt megakadályozza. A felsőoktatási autonómiába tartozó önkormányzati jogok szabad gyakorlásának megakadályozása a felsőoktatási intézmény önállóságának és függetlenségének korlátozását, megszünetét jelentheti, s a felsőoktatási autonómia sérelmét vonja maga után. A felsőoktatási autonómiát sértő szabályozás ellentétes az Alkotmány 70/F. és 70/G. §-aival.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság – az Abtv. 35. § (1) és (2) bekezdéseinek megfelelően eljárva – megállapította, hogy az Ftv. 2. § (1) bekezdése – az Ftv. 25. § (1) bekezdésének *a*) pontját megállapító részében – alkotmányellenes.

Az Alkotmánybíróság e határozatát az alkotmányellenesség megállapítására tekintettel tette közzé a Magyar Közlönyben.

Budapest, 2006. szeptember 25.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László alkotmánybíró különvéleménye

A többségi határozatban foglaltakkal nem értek egyet.

1. A 41/2005. (X. 27.) AB határozathoz fűzött különvéleményemben (ABH 2005. 459, 488–503.) írtak szerint magam is egyetértettem azzal, hogy az Ftv. 25. §-ának (1) bekezdése által hatályon kívül helyezett rendelkezés alkotmányellenes volt. Álláspontomat a következők szerint fogalmaztam meg: „E rendelkezés – az új Fot. 5. § (3) bekezdésével együtt értelmezve az autonóm működés (s vele együtt a tudomány szabad művelése) lehetőségétől fosztja meg a felsőoktatási intézményeket azzal, hogy a kifogásolt rendelkezésben nem biztosítja az intézmények véleménynyilvánítási jogát olyan ügy(ek)ben sem, amely(ek)ben csak az intézmények döntési jogkörének biztosítása állna összhangban az Alkotmány 70/G. §-ában megfogalmazott rendelkezéssel. Nem az irányító testület léte, hanem annak ilyen módon szabályozott hatásköre alkotmányértő. (Az irányító testület döntési jogot kapott az intézményi autonómia lényeges tartalmához tartozó ügyben.)”

Ugyanezen az elvi alapon maradva állítom, hogy az új Fot. 25. § (1) bekezdésének helyébe lépett – nem homogén tárgyú és tartalmú – rendelkezések nem mindegyike alkotmányellenes. A többségi határozat – ezzel szemben – az Ftv. 25. § (1) bekezdése *a*) pontját alkotó valamennyi,

tovább részletezett hatáskörre nézve egységesen kimondta az alkotmányellenességet. Az indítvány pedig maga is azt hangsúlyozza, hogy a gazdasági tanács egyetértési joga a rektor által a szenátushoz benyújtott, „taxatív felsorolt előterjesztésekkel kapcsolatban” áll fenn. Ezekből emel ki az indítványozó néhányat („fejlesztés indítása”, „együttműködési megállapodás megkötése”), s általánosít ezek állított alkotmányellenességéből az egész bekezdés összes komponensére kiterjedően: „Az ABh.-t¹ szem előtt tartva a gazdasági tanács egyeztetési joga alá rendelt döntések a felsőoktatási intézmény autonómiájával védett tudományos, oktatási és kutatási tevékenységet érintő, alapvető döntések. Az ABh. ugyanis példálózva ilyennek minősítette az intézmény fejlesztési tervének elfogadását, a szervezeti tagozódásának megállapítását, a költségvetés és az annak teljesítésére vonatkozó beszámoló elfogadását.

A jelen indítvánnyal érintett szakasz mindezeket a kérdéseket a gazdasági tanács egyetértési joga alá vonja, de nem kétséges, hogy az újonnan megállapított Ftv. 25. § (1) bekezdése *a*) pontjában szereplő valamennyi döntés – köztük a fejlesztés indítása, vagy az együttműködési megállapodás megkötése – legalább ilyen fontosságú, és így az autonómia körébe tartozik.”

A többségi határozat osztja az indítvány fenti tartalmát. Álláspontom szerint ugyanakkor nincs alkotmányos alap arra, hogy az Ftv. 25. § (1) bekezdés *a*) pontjában felsorolt valamennyi hatáskör közvetlenül kapcsolatba hozható legyen a felsőoktatási intézmény autonóm működésével (s vele együtt a tudomány szabad művelésével).

Mindezekre tekintettel 3 csoport képzését láttam volna szükségesnek. Az első csoportba azok a hatáskörök tartoznak, amelyek tekintetében a gazdasági tanács számára biztosított egyetértési jog valóban alkotmányellenes helyzetet eredményezne. E hatáskörök:

aa) a felsőoktatási intézmény intézményfejlesztési terve;

ae) a felsőoktatási intézmény tulajdonában levő ingatlanvagyon hasznosítása, elidegenítése;

ah) a felsőoktatási intézmény szervezete, szervezeti egységének létesítése, átalakítása, megszüntetése.

A második csoportban – legalábbis álláspontom szerint – azok a hatáskörök szerepelnek, amelyek tekintetében az egyetértési jog biztosítása nem eredményez alkotmányellenességet. (Mínthogy azok nem szerves részei a felsőoktatási intézmény autonómiájának). Ide sorolom a következő hatásköröket:

ab) a felsőoktatási intézmény számviteli rendjének megállapítása;

ac) gazdálkodó szervezet alapítása, gazdálkodó szervezetben részesedés szerzése, gazdálkodó szervezettel történő együttműködés;

¹ 41/2005. (X. 27.) AB határozat.

ad) az e törvényben (Ftv.-ben) meghatározottak szerinti hitelfelvétel;

ae) a felsőoktatási intézmény rendelkezésére bocsátott ingatlanvagyon hasznosítása, elidegenítése;

ai) a felsőoktatási intézmény költségvetésének elfogadása és számviteli rendelkezések szerinti beszámolójának elfogadása.

A harmadik csoportot azok az Ftv. 25. § (1) bekezdés *a*) pontjában részletezett hatáskörök képezik, amelyek attól függően minősíthetők adott esetben alkotmányosnak vagy alkotmányellenesnek, hogy konkrétan milyen tárgykört takarnak. Ide sorolhatók:

af) fejlesztés indítása. (Ha oktatási-képzési reformot takarna, úgy alkotmányellenes lenne a konkrét hatáskör, amennyiben beruházásokat, felújításokat célozna, úgy nem lehetne az alkotmányellenességét megállapítani). Lehet-e azonban egyáltalán állást foglalni e hatáskör alkotmányossága tárgyában úgy, hogy ilyen általánosan fogalmaz a törvényalkotó? Vitatom tehát azt, hogy e hatáskör gyakorlásához biztosított egyetértési jog – mindenre tekintet nélkül – alkotmányellenes lenne, függetlenül a hatáskör tárgyától.

ag) együttműködési megállapodás megkötése. [Alkotmányjogilag nem látom itt sem levezethetőnek, hogy a felsőoktatási intézmények által kötendő együttműködési megállapodásokhoz kapcsolódó egyetértési jog gyakorlása minden esetben alkotmányellenes lenne. Mindenesetre pl. a csak állami támogatás felhasználásán alapuló együttműködési megállapodások itt is más (egyetértéshez kötött) megítélést igényelnek, mint azok, amelyek mögött saját pénzügyi forrás áll.]

Álláspontom szerint tehát a többségi határozatnak is differenciáltan, egyenként kellett volna mérlegre tennie az Ftv. 25. § (1) bekezdés *a*) pontjában felsorolt és részletezett hatásköröket. E pont tartalmát kilencféle „rész-hatáskör” tölti ki, melyek alkotmányossági szempontú vizsgálata elengedhetetlenül differenciált elemzést igényelt volna. [Nem is szólva arról, hogy egyes (rész)hatáskörök önmagukban is összetettek és elemenkénti külön vizsgálatra lettek volna érdemesek. Nyilvánvaló például, hogy az *ae*) pont két fordulata alkotmányossági szempontból is differenciált választ kívánt volna meg.]

2. Álláspontom szerint a magyar állam is levonhatja annak szervezeti konzekvenciáit, (akár új, eddig ismeretlen típusú szervezetek létrehozásával is), hogy jelenleg pusztán a kollegialitás alapelvén működő, javarészt a menedzsmentben járatlan laikusok vezette igazgatás jellemzi a felsőoktatást. Erre szolgál a rendszerbe állított gazdasági tanács, amely összetételénél fogva nem minősíthető „külső” szervnek, amiként azt a többségi határozat indokolása állítja. [Az Ftv. 23. § (3) és (4) bekezdése alapján a gazdasági tanácsban a szenátus által delegált tagok a rektorral együtt többségben vannak.] Képes ezért arra is, hogy „belülről” érzékelje a gazdasági-pénzügyi téren feszítő gondokat, ám ha

ezek megoldásához nem kap megfelelő hatásköröket (a gazdasági-pénzügyi tárgyú ügyekhez igazodó egyetértési jogot), úgy jelenléte formális lehet, és inkább teherként lesz jelen, mintsem segítő partnerként integrálódik be a felsőoktatás szervezetébe. (A kizárólagos véleményezési jog kétségtelenül ilyen légnemű szervezetté teszi.)

A többségi határozat a gazdasági tanács egyetértési jogának – differenciálatlan – alkotmányellenessé nyilvánításával „megszabadította” a felsőoktatási intézményeket e szervezetektől, s gyakorlatilag az autonómia biztosítására hivatkozással olyan függetlenséget teremtett a fenntartó-finanszírozó államtól, amelyhez fogható még egy nem található a magyar igazgatási és intézményi rendszerben. (Ebben a konstrukcióban a fenntartó államnak csak a finanszírozás kötelezettsége marad: az általa nyújtott források felhasználásához azonban már nincs köze.)

Magam szükségét láttam volna annak is, hogy a többségi határozat egyértelműen tisztázza: végülis a felsőoktatási intézményekben ki az „autonóm”? A 861/B/1996. AB határozat szerint „Az autonómia hordozója pedig maga az intézmény, az egyetem, (...) vele szemben merül fel az az elvárás, hogy a tanzabadság letéteményese legyen, s biztosítékot jelentsen a tudományos kutatás szabadságának érvényesítéséhez is”. (ABH 1998, 650, 654.) Ebben a felfogásban tehát nem a szenátus, nem a rektor az autonóm, hanem maga a felsőoktatási intézmény. Következésképpen fontos elvi kérdés az, hogy amikor a felsőoktatási intézmény egyes szervei (rektor, gazdasági tanács) meghatározott ügyekben csak egyetértésben járhatnak el, akkor az egyetértési jog sérti-e általában magának az intézménynek az autonómiáját? A köztársasági elnöki indítványnak – álláspontom szerint – ez a lényegi tartalma. Válaszom pedig az, hogy az autonómiát élvező intézmény egyes szerveinek meghatározott ügyekben való egyetértési joga az intézmény autonómiáját a maga általánosságában még nem sérti. Emiatt is elengedhetetlenül szükség lett volna arra, hogy a testület differenciáltan vizsgálja meg az Ftv. 25. § (1) bekezdés *a*) pontjában felsorolt (rész)hatásköröket.

3. Újól megismételném a következőket is: csak az „állami” fenntartású felsőoktatási intézmények kötelesek létrehozni a gazdasági tanácsot, következésképpen az Alkotmánybíróságnak nem kellett az indítványra adott válaszai megfogalmazásánál közvetlenül tekintettel lennie az egyházi, a magán vagy alapítványi fenntartású egyetemekre, amelyek számára csak lehetőség a gazdasági tanács létrehozása. Ugyanakkor azonban az is kétségtelen, hogy az utóbbiakat érintő esetleges majdani indítványok elbírálásakor támaszkodni fog az Alkotmánybíróság a jelen határozatában megfogalmazott elvi tételekre is. A fenntartói beavatkozások összehasonlító vizsgálatának szükségességét a különböző alapítású és fenntartású felsőoktatási intézmények esetében az Alkotmány 70/G. §-a alapozza meg, amely a tudományos kutatás szabadsága tekintetében nem differenciál a felsőoktatási intézmények típusai szerint. Tartok tőle, hogy az állami felsőoktatási intézmények

tekintetében a rendkívül szigorúan értelmezett fenntartói jogok kapcsán a többségi határozatban kimondott elvi tételek nem lesznek (mert nem is lehetnek) irányadók a nem állami alapítású és fenntartású egyetemek esetében: azoknál tehát más lesz az Alkotmány 70/G. §-a vizsgálatának a mércéje, miközben az Alkotmány maga – a tudományos kutatások és kutatók szabadságáról szólva – nem differenciál a felsőoktatási intézmények típusai szerint.

Elképzelhetetlennek tartom például azt, hogy egy egyházi fenntartású vagy alapítványi iskolánál a fenntartó, illetőleg az alapító ne tartana (ne tarthatna) igényt arra, hogy az általa adott pénzeszközök gazdaságos és hatékony felhasználását ellenőrizhesse. Ehhez pedig nyilván nem lesz elegendő számára sem a véleménynyilvánítási jog.

Budapest, 2006. szeptember 25.

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám. 702/A/2006.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2006. évi 117. számában.

40/2006. (IX. 27.) AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottságnak az országos népszavazás kitzúzésére irányuló kezdeményezés aláírásgyűjtő ívének és az azon szereplő kérdésnek a hitelesítése tárgyában hozott határozata ellen benyújtott kifogások alapján meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatát megsemmisíti és az Országos Választási Bizottságot új eljárásra utasítja.

2. Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatával szemben határidőn túl előterjesztett kifogást visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

A Magyarországi Kisebbségek Pártja országos népszavazási kezdeményezés aláírásgyűjtő ívének mintapéldá-

nyát nyújtotta be hitelesítés céljából az Országos Választási Bizottsághoz (a továbbiakban: OVB). Az aláírásgyűjtő íven a következő kérdés szerepelt:

„Egyetért-e Ön azzal, hogy a Magyar Köztársaságban a büntető ügyekben eljáró elsőfokú bíróságok ítéletüket megelőzően a vádlott kérésére a bűnösség vagy ártatlanság kérdésében hat természetes személyből álló esküdtszék döntését kikérje, amely döntés kötelező az ítélező bíróra?”

Az OVB úgy ítélte meg, hogy a népszavazási kezdeményezésben szereplő kérdés alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy az Országgyűlésre milyen tartalmú jogalkotási kötelezettség hárul. Ezért az OVB a 43/2005. (XII. 1.) OVB határozatával megtagadta az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának hitelesítését.

Az Alkotmánybíróság – a törvényes határidőben előterjesztett kifogás alapján – a 24/2006. (VI. 15.) AB határozatában úgy foglalt állást, hogy a kérdés megfelel az egyértelműség követelményének. Ezért az Alkotmánybíróság a 43/2005. (XII. 1.) OVB határozatot megsemmisítette és a testületet új eljárás lefolytatására utasította.

Az OVB a 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatával ismét megtagadta az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának hitelesítését. A határozat indokolása idézi az Alkotmánybíróság 25/1999. (VII. 7.) AB határozatát, amely szerint népszavazási kezdeményezés nem irányulhat az Alkotmány módosítására. Ezt követően az OVB határozat kimondja: „A fentiek alapján a népszavazásra feltenni kívánt kérdésben a kezdeményezés alapján népszavazás nem tartható, ezért az Országos Választási Bizottság az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának hitelesítését megtagadta.”

Az Alkotmánybírósághoz két kifogás érkezett az OVB határozatával szemben.

Az első kifogás előterjesztője úgy ítélte meg, hogy az Alkotmány 46. § (2) bekezdése és az 50. § (5) bekezdése lehetővé teszi, hogy törvényben meghatározott ügyekben nem hivatásos bírák, így esküdtszék tagjai is részt vegyenek az ítélezésben. Emellett az indítványozó szerint a kérdés megfelel az Alkotmány 57. § (1)–(3) bekezdésében foglalt követelményeknek is. Felvetette továbbá, hogy az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdésében nincs olyan rendelkezés, amely alapján az OVB az Alkotmány módosítására hivatkozva megtagadhatná a hitelesítést. Végezetül az indítványozó kifogásolta, hogy az „OVB határozatában nem fejtette ki, hogy az országos népszavazásra feltett kérdés miért irányul az Alkotmány módosítására”.

A második kifogás előterjesztője arra hivatkozott, hogy az Alkotmánybíróság 24/2006. (VI. 15.) AB határozatában nem minősítette alkotmányellenesnek a kezdeményezést, ezért az OVB-nek hitelesítenie kellett volna az aláírásgyűjtő ív mintapéldányát.

Az Alkotmánybíróság a kifogásokat egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

II.

Az Alkotmánybíróság a kifogásokat a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.) és az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló 1998. évi III. törvény (a továbbiakban: Nsztv.) alábbi rendelkezései alapján vizsgálta meg:

Nsztv.

„10. § Az Országos Választási Bizottság megtagadja az aláírásgyűjtő ív hitelesítését, ha

(...)

b) a kérdésben nem lehet országos népszavazást tartani, (...)”

Ve.

„29. § (2) A választási bizottság üléséről jegyzőkönyv készül. A jegyzőkönyvben a kisebbségi véleményt is – indokaival együtt – rögzíteni kell. A jegyzőkönyv egy-egy másolati példányát a választási bizottság – kérésükre, ingyenesen – átadja a jelöltek képviselőinek.”

„29/B. § (1) A választási bizottság határozattal dönt. A határozatot – meghozatala napján – írásba kell foglalni.

(2) A határozatnak tartalmaznia kell

(...)

e) az indokolásban a megállapított tényállást és az annak alapjául elfogadott bizonyítékokat, a kérelmező által megjelölt, de mellőzött bizonyítást és a mellőzés indokait, valamint azokat a jogszabályhelyeket, amelyek alapján a választási bizottság a határozatot hozta.”

„130. § (1) Az Országos Választási Bizottságnak az aláírásgyűjtő ív, illetőleg a konkrét kérdés hitelesítésével kapcsolatos döntése elleni kifogást a határozat közzétételét követő tizenöt napon belül lehet – az Alkotmánybírósághoz címezve – az Országos Választási Bizottsághoz benyújtani. (...)

(3) Az Alkotmánybíróság a kifogást soron kívül bírálja el. Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság, illetőleg az Országgyűlés határozatát helybenhagyja, vagy azt megsemmisíti, és az Országos Választási Bizottságot, illetőleg az Országgyűlést új eljárásra utasítja.”

III.

1. Az Alkotmánybíróságnak a jelen ügyben irányadó hatáskörét az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 1. § h) pontjában foglaltaknak megfelelően a Ve. 130. §-a határozza meg.

Az Alkotmánybíróságnak a kifogás alapján lefolytatott eljárása jogorvoslati eljárás, melynek során az Alkotmánybíróság – alkotmányos jogállásával és rendeltetésével összhangban – azt vizsgálja, hogy a beérkezett kifogás megfelel-e a Ve.-ben és az Nsztv.-ben foglalt feltételeknek és az OVB az aláírásgyűjtő ív hitelesítési eljárásában az Alkotmánynak és az irányadó törvényeknek megfelelően járt-e el.

2. Az Alkotmánybíróság eljárása során megállapította, hogy az első kifogás a Ve. 130. § (1) bekezdésében foglalt határidőn belül érkezett az OVB-hez.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor azt állapította meg, hogy a második kifogás kezdeményezője 2006. július 28-án adta postára beadványát, amely 2006. augusztus 1-jén érkezett a BM Központi Hivatalába. A Ve. 130. § (1) bekezdése szerint az OVB határozata elleni kifogást a határozat közzétételét követő tizenöt napon belül lehet benyújtani. Mivel a kifogásolt 308/2006. (VII. 4.) OVB határozat a Magyar Közlöny 81. számában, 2006. július 5-én került közzétételre, a kifogás elkésettnek minősül.

Ezért az Alkotmánybíróság a 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatával szemben határidőn túl előterjesztett kifogást visszautasította.

IV.

1. Az OVB a 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatával azért tagadta meg az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának hitelesítését, mert a népszavazási kezdeményezés az Alkotmány módosítására irányul. A határozat indokolása idézi a 25/1999. (VII. 7.) AB határozatot, amely megállapította, hogy az Alkotmány módosítására irányuló kérdésben választópolgárok által kezdeményezett népszavazás nem tartható. Ugyanakkor az OVB határozata nem indokolja meg, hogy a testület jelen ügyben miért ítélte meg úgy, hogy az aláírásgyűjtő ív mintapéldányán szereplő kérdés az Alkotmány módosítására irányul. A határozat az Alkotmány egyetlen olyan rendelkezésére sem utal, amely kizárja a népszavazást.

2. Az Alkotmánybíróság az OVB határozat meghozatalánál figyelembe vett alkotmányossági szempontok megismerése céljából megvizsgálta az OVB 2006. július 4-én tartott ülésének jegyzőkönyvét. A testület a 3. napirendi pontban tárgyalta az aláírásgyűjtő ív mintapéldányának hitelesítéséről. A jegyzőkönyv 10. oldala a következőket tartalmazza az OVB elnöke által vezetett tárgyalásról:

„Az aláírásgyűjtő ív mintapéldánya fölött szerepel a lényeg, ami a törekvést mutatja.

(Mikrofon bekapcsolása nélküli vita)

Köszönjük a tájékoztatást, így már érthető a helyzet. Ebben az esetben szavaznunk kell a hitelesítésről.

(Mikrofon bekapcsolása nélküli vita)

Egyelőre nem szavaz erről az OVB.”

A jegyzőkönyv 11–12. oldalán a következő olvasható:

„Visszatérünk a függőben lévő ügyre.

(Mikrofon bekapcsolása nélküli vita)

Kérem, hogy szavazzunk a Magyar Kisebbségek Pártja népszavazási kezdeményezéséről és az aláírásgyűjtő ív hitelesítéséről! A kérdés alkotmányba ütköző jellege következtében megtagadjuk. Kérem szavazzunk! Köszönöm. Megállapítom, hogy egyhangúlag elutasítottuk a

Magyar Kisebbségek Pártja népszavazási kezdeményezését.

(Mikrofon bekapcsolása nélküli vita)”

3. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a 308/2006. (VII. 4.) OVB határozat ellentétes a Ve. 29/B. § (2) bekezdés *e*) pontjával, amely szerint a határozatnak tartalmaznia kell – egyebek mellett – azokat a jogszabályhelyeket, amelyek alapján a választási bizottság a határozatot hozta.

Az Alkotmánybíróság emellett úgy ítélte meg, hogy az OVB a 308/2006. (VII. 4.) OVB határozat meghozatalára irányuló eljárás során megsértette a Ve. 29. § (2) bekezdését, amely szerint a választási bizottság üléséről jegyzőkönyv készül.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a 308/2006. (VII. 4.) OVB határozatot megsemmisítette és az OVB-t új eljárásra utasította.

Az Alkotmánybíróság, tekintettel az OVB határozat Magyar Közlönyben való megjelenésére, elrendelte e határozatának a Magyar Közlönyben való közzétételét.

Budapest, 2006. szeptember 26.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Harmathy Attila s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Kiss László s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., *Dr. Kukorelli István s. k.,*
alkotmánybíró előadó alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám. 639/H/2006.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2006. évi 117. számában.

41/2006. (IX. 27.) AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság által országos népszavazás kezdeményezésre irányuló alá-

írásgyűjtő ív mintapéldánya, és az azon szereplő kérdés hitelesítése tárgyában hozott határozat ellen benyújtott kifogás alapján meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t :

Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság 313/2006. (VII. 24.) OVB határozatát megsemmisíti és az Országos Választási Bizottságot új eljárásra utasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

1. Az Országos Választási Bizottsághoz (a továbbiakban: OVB) országos népszavazási kezdeményezés aláírás-gyűjtő ívének hitelesítés céljából benyújtott mintapéldánya az alábbi kérdést tartalmazza: „Egyetért-e azzal, hogy az Országgyűlés helyezze hatályon kívül a Budapest főváros felszabadításánál elesett szovjet katonák emlékének megörökítéséről szóló, 1945. évi IX. törvényt?” Az OVB az aláírásgyűjtő ív hitelesítését megtagadta, mivel álláspontja szerint a kezdeményezésben szereplő kérdésben az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdése *b*) pontjának értelmében népszavazás nem tartható.

Az OVB határozat indokolása hivatkozik arra, hogy az eljárás során kikérték a Külügyminisztérium szakvéleményét is. E szakvélemény felhívja a Magyar Köztársaság Kormánya és az Oroszországi Föderáció Kormánya között a háborúban elesett katonák és polgári áldozatok emlékének megörökítéséről, valamint sírjaik jogi helyzetéről szóló, Moszkvában, 1995. március 6-án aláírt megállapodást, amelyet a 104/1996. (VII. 16.) Korm. rendelet hirdetett ki. E Megállapodás 2. cikkének 4. pontja rögzíti, hogy a Felek területén levő orosz, illetve magyar katonai temetkezési helyek, beleértve az emlékművek és más kegyeleti létesítmények védelmét és korlátlan időre szóló megőrzésük jogát biztosítják. Az OVB határozat indokolása szerint: „A fentiek alapján az Országos Választási Bizottság arra a megállapításra jutott, hogy a népszavazással hatályon kívül helyezni kívánt 1945. évi XI. törvény olyan rendelkezést tartalmaz, amely jelenleg hatályos nemzetközi kötelezettségvállalás érvényesülését biztosítja. Mindezek alapján az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdése *b*) pontjának értelmében a kezdeményezésben szereplő kérdésben népszavazás nem tartható, így az Országos Választási Bizottság az aláírásgyűjtő ív hitelesítését megtagadja.”

2. Az OVB határozat a Magyar Közlöny 2006. évi 91. számában, 2006. július 26-i dátummal jelent meg.

A határozat ellen a törvényes határidőn belül kifogás érkezett. Az Alkotmánybíróság az ügyet a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.) 130. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően soron kívül bírálta el.

A kifogás szerint az OVB elmulasztotta megjelölni az 1945. évi IX. törvénynek (a továbbiakban: Tv.) azt a rendelkezését, amely szerinte a hivatkozott nemzetközi Megállapodásban fogalt kötelezettségvállalás érvényesülését biztosítja. A kifogást tevő álláspontja szerint a nemzetközi megállapodás és a népszavazásra bocsátandó törvény között nincs olyan összefüggés, mint amelyet az OVB tulajdonít neki.

II.

Az Alkotmánybíróság határozatának meghozatalánál a következő jogszabályokat vette alapul:

1. Az Alkotmány rendelkezései:

„28/B. § (1) Országos népszavazás és népi kezdeményezés tárgya az Országgyűlés hatáskörébe tartozó kérdés lehet.”

„28/C. § (5) Nem lehet országos népszavazást tartani:

b) hatályos nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségekről, illetve az e kötelezettségeket tartalmazó törvények tartalmáról”.

2. Az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló 1998. évi III. törvény (a továbbiakban: Nsztv.) rendelkezései:

„2. § Az aláírásgyűjtő ívek mintapéldányát az aláírásgyűjtés megkezdése előtt – hitelesítés céljából – be kell nyújtani az Országos Választási Bizottsághoz.”

„18. § Az Országos Választási Bizottság akkor tagadja meg az aláírásgyűjtő ív hitelesítését, ha a) a kérdés nem tartozik az Országgyűlés hatáskörébe,

b) a kérdés megfogalmazása nem felel meg a törvényben foglalt követelményeknek,

c) az aláírásgyűjtő ív nem felel meg a választási eljárásról szóló törvényben foglalt követelményeknek.”

3. A Ve.-nek az országos népi kezdeményezésre irányuló aláírásgyűjtő ív hitelesítésére vonatkozó szabályai:

„117. § (1) Az Országos Választási Bizottság a jogszabályi feltételeknek megfelelő aláírásgyűjtő ívet, illetőleg kérdést a benyújtástól számított harminc napon belül hitelesíti.”

„130. § (1) Az Országos Választási Bizottságnak az aláírásgyűjtő ív, illetőleg a konkrét kérdés hitelesítésével kapcsolatos döntése elleni kifogást a határozat közzétételét követő tizenöt napon belül lehet – az Alkotmánybírósághoz címezve – az Országos Választási Bizottsághoz benyújtani.

(...)

(3) Az Alkotmánybíróság a kifogást soron kívül bírálja el. Az Alkotmánybíróság az Országos Választási Bizottság, illetőleg az Országgyűlés határozatát helybenhagyja, vagy azt megsemmisíti, és az Országos Választási Bizottságot, illetőleg az Országgyűlést új eljárásra utasítja.”

4. A Tv. az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

„1. § A magyar nemzet, felismerve a Vörös Hadsereg sorsszerű küldetését, a Budapest főváros felszabadításánál elesett szovjet hősök emlékét hálája és kegyelele jeléül törvénybe iktatja.

2. § A nemzetgyűlés Budapest főváros felszabadításánál elesett szovjet hősök emlékét emlékmű felállításával örökíti meg.

3. § A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáról a Kormány gondoskodik.”

5. A Megállapodás hivatkozott rendelkezése szerint:

„2. Cikk

(...)

4. A Felek biztosítják a Magyar Köztársaság és az Oroszországi Föderáció területén levő, orosz, illetve magyar katonai temetkezési helyek, beleértve az emlékművek és más kegyeleti létesítmények védelmét és korlátlan időre szóló megőrzésük jogát.”

III.

A kifogás megalapozott.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 1. §-ának h) pontja szerint az Alkotmánybíróság olyan ügyekben is eljár, amelyeket törvény a hatáskörébe utal. Így az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik a Ve. 130. §-a szerint az OVB határozatával szemben benyújtott kifogás elbírálása. A Ve.-ben meghatározott kifogás jogorvoslatnak minősül, és ennek megfelelően jár el ezekben az ügyekben az Alkotmánybíróság. Az állandó gyakorlat szerint azonban az Alkotmánybíróság jogállásával és rendeltetésével összhangban látja el a feladatát azokban az ügyekben is, amelyekben hatáskörét nem közvetlenül az Abtv., hanem más törvény határozza meg [1220/H/1992. AB határozat, ABH 1992, 630, 631.; 25/1999. (VII. 7.) AB határozat, ABH 1999, 251, 256.].

Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben – az eljárás jogorvoslati természetének megfelelően – azt vizsgálta, hogy az OVB az Nsztv. 18. §-ának a) pontja alapján köteles volt-e az aláírásgyűjtő ív hitelesítésének megtagadására. Az Alkotmány 28/B. §-ának (1) bekezdése szerint népszavazás tárgya olyan kérdés lehet, amely az Országgyűlés hatáskörébe tartozik. Az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdése felsorolja azon, az Országgyűlés hatáskörébe tartozó dön-

téseket, melyekben nem lehet országos népszavazást tartani. Ilyen tiltott tárgykör a hatályos nemzetközi szerződésből eredő kötelezettség, illetve az e kötelezettségeket tartalmazó törvények tartalma.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a hitelesítésre benyújtott aláírásgyűjtő íven szereplő kérdés az OVB által hivatkozott nemzetközi megállapodást nem érinti. A Megállapodásból fakadó kötelezettségekkel nem áll összefüggésben az, hogy a Tv. hatályban van-e; vagy azt – akár népszavazás eredményeként hatályon kívül helyezik-e. A Tv. nem nemzetközi kötelezettséget, vagy nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettséget tartalmaz, és hatályon kívül helyezése sem érinti a katonai temetkezési helyek, beleértve az emlékművek és más kegyeleti létesítmények Megállapodás szerinti védelmét és korlátlan időre szóló megőrzésük jogát. Ennek következtében a feltenni kívánt kérdés az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdése b) pontja értelmében nem minősül tiltott tárgykörbe tartozó kérdésnek.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság a Ve. 130. §-ának (3) bekezdése szerint az OVB határozatát megsemmisítette, és az OVB-t új eljárásra utasította.

Az OVB határozata a Magyar Közlönyben megjelent, erre tekintettel az Alkotmánybíróság elrendelte az OVB

határozata ellen benyújtott kifogás tárgyában hozott határozatának a Magyar Közlönyben való közzétételét.

Budapest, 2006. szeptember 26.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., alkotmánybíró *Dr. Bragyova András* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., alkotmánybíró *Dr. Harmathy Attila* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., alkotmánybíró *Dr. Kiss László* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., alkotmánybíró *Dr. Kukorelli István* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 735/H/2006.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2006. évi 117. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK HATÁROZATAI

927/B/1997. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabályi rendelkezések alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló eljárásban meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

Az Alkotmánybíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 373. § (4) és (5) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

Az Alkotmánybírósághoz három indítvány érkezett, amely a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvénynek (a továbbiakban: Ptk.) az elővásárlási jog átruhá-

zására, illetve átszállására vonatkozó rendelkezéseit kifogásolta.

Az egyik indítványozó álláspontja szerint a Ptk. 373. § (4) és (5) bekezdése az Alkotmány 70/A. §-ába ütközően, hátrányosan különbözteti meg a magánszemélyeket a jogi személyekkel szemben, anélkül, hogy ennek bármilyen jogi vagy gazdasági indoka volna. Értelmezése szerint a jogi személyek átalakulásakor, egyesülésekor, beolvadásakor a jogutódot illeti meg az elővásárlási jog, mivel ezt nem tiltja meg a Ptk. Emellett a jogi személyek más jogi személyt is kijelölhetnek az elővásárlási jog gyakorlására, s ezért ellenértéket fogadhatnak el. A magánszemélyek azonban – a diszkriminatív szabályozás miatt – nem ruházhatják át és nem örökölhetik az elővásárlási jogot.

A másik indítványozó az Alkotmány 70/A. §-ával, valamint 9. § (1) bekezdésével tartja ellentétesnek a Ptk. 373. § (4) bekezdését, mert az kizárólag a gazdálkodó szervezetek számára biztosítja az elővásárlási jog gyakorlására jogosult személy kijelölésének jogát.

A harmadik indítványozó a 373. § (4) bekezdésének „gazdálkodó szervezet azonban kijelölheti azt a személyt, aki e jog gyakorlására jogosult” szövegrésze megsemmisí-

tését kezdeményezte az Alkotmány 70/A. §-ra és 9. § (1) bekezdésére hivatkozva.

Az Alkotmánybíróság az indítványokat egyesítette és egy eljárásban bírálta el. Az eljárás során az Alkotmánybíróság megkeresésére kifejtette álláspontját az igazságügy-miniszter.

II.

Az Alkotmánybíróság az indítvány elbírálásakor az Alkotmány következő rendelkezéseit vette figyelembe:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

Az indítványok a Ptk. alábbi rendelkezéseit érintették:

„373. § (4) Az elővásárlási jog átruházása – ha törvény eltérően nem rendelkezik – semmis, gazdálkodó szervezet azonban kijelölheti azt a személyt, aki e jog gyakorlására jogosult.

(5) Az elővásárlási jog – ha törvény eltérően nem rendelkezik – az örökösökre nem száll át.”

„685. § c) *gazdálkodó szervezet*: az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a végrehajtói iroda, továbbá az egyéni vállalkozó. Az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira is a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, kivéve, ha a törvény e jogi személyekre eltérő rendelkezést tartalmaz;”

III.

Az indítványok megalapozatlanok.

1. Az indítványok alapján az Alkotmánybíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a Ptk. 373. § (4) és (5) bekezdése jogalanyok közötti alkotmányellenes megkülönböztetést tartalmaz-e.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlően (egyenlő méltóságú személy-

ként) kell kezelnie, vagyis az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. [előszőr: 9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46, 48.]

Bár az Alkotmány az emberi, illetve állampolgári jogokkal kapcsolatban fogalmazza meg a diszkrimináció tilalmát, az a személyekre általában, így a jogi személyekre is vonatkozik. A jogi személy számára is biztosított tehát, hogy alkotmányos jogait megkülönböztetés nélkül érvényesíthesse. [előszőr: 21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 77–78.; 1441/B/1990. AB határozat, ABH 1991, 510, 511.]

Az Alkotmány 70/A. §-ában deklarált jogegyenlőségi tétel az Alkotmány 9. § (1) bekezdése alapján a tulajdonhoz való jogra és az abból folyó egyéb, meghatározott vagyoni jogokra is vonatkozik. Az Alkotmány 9. § (1) bekezdése nem tulajdonformák között különböztet, hanem ellenkezőleg: a tulajdon bármely formájára nézve diszkrimináció-tilalmat fogalmaz meg. [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 81.] A polgári jogi jogalanyok között a vagyoni jogviszonyok körében tett megkülönböztetés – kellő súlyú alkotmányos indok hiányában – alkotmányosan megengedhetetlen. Az Alkotmány 9. § (1) bekezdéséből és 70/A. §-ából tehát az következik, hogy a polgári jogi szabályozás során a polgári jogi jogviszonyok alanyait – az azonos szabályozási koncepción belül – egyenlőnek kell tekinteni. A tulajdonvédelem és a jogegyenlőség követelménye kiterjed a polgári jogilag tulajdonnak nem minősülő vagyoni értékű jogokra is. [53/1992. (X. 29.) AB határozat, ABH 1992, 261, 263.; 25/1993. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1993, 188, 192.; 33/1993. (V. 28.) AB határozat, ABH 1993, 247, 250.]

2. Az elővásárlási joggal kapcsolatos jogutódlás kérdéseit a Ptk. 373. § (4) és (5) bekezdése szabályozza. A (4) bekezdés főszabályként tiltja az elővásárlási jog átruházását (engedményezését), és az ilyen jogügyletet semmisnek nyilvánítja. Ugyanakkor két kivételt is megfogalmaz: egyrészt törvény lehetővé teheti az átruházást, másrészt, ha az elővásárlásra jogosult gazdálkodó szervezet, akkor az kijelölheti az elővásárlási jog gyakorlására jogosult személyt. Így a gazdálkodó szervezetnek mint elővásárlásra jogosultnak arra van lehetősége, hogy az elővásárlási jog fennállása alatt bármely más természetes vagy jogi személyt – ingyenesen vagy visszerhesen – feljogosítson arra, hogy a tulajdonoshoz intézett nyilatkozattal a szerződésbe belépjen.

A Ptk. 373. § (5) bekezdése általános szabályként kimondja, hogy az elővásárlási jog nem száll át az örökösre, vagyis legkésőbb a jogosult halálával megszűnik. Ez a szabály nem zárja ki minden esetben azt, hogy egyetemes jogutódlás alkalmával a jogutódra szálljon a jogelődöt megillető elővásárlási jog. Megengedi, hogy törvény eltérően rendelkezzen, és kifejezetten nem tiltja meg, hogy a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező gaz-

dasági társaságok átalakulásakor az elővásárlási jog átszálljon a jogutódra.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Ptk. a szerződéses viszonyokban az elővásárlási jogot a jogosult oldalon főszabályként személyhez kötődő, forgalomképtelen jognak tekinti. Önmagában nem lehet átruházni sem élők között, sem halál esetére. Az elővásárlási jog, illetve annak gyakorlásának átruházhatatlansága azonban nem feltétlenül érvényesülő szabály. A Ptk. 373. § (4) bekezdése a joggyakorlás átruházását tekintve a gazdálkodó szervezeteket juttatja előnyösebb helyzetbe más jogalanyokkal szemben, az (5) bekezdése pedig az egyetemes jogutódlást tekintve nyitva hagyja azt a kérdést, hogy a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok esetében az elővásárlási jog átszállhat-e a jogutódra.

3. A Ptk. 373. § (4) bekezdése a gazdálkodó szervezet számára biztosítja az elővásárlási jog gyakorlásának átruházását. Ez a rendelkezés a szerződéses viszonyok egy részében értékelhető különbségtételnek. A törvényen alapuló elővásárlási jog esetében – a Ptk. felhatalmazása alapján – a törvényhozó döntésétől függ, hogy miként rendelkezik az elővásárlási jog, illetve annak gyakorlása átruházásáról. A szerződéses viszonyok közül a tőzsdei ügyletekre – szintén a Ptk. felhatalmazásának megfelelően – speciális szabályok vonatkoznak. A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény 323. §-ának második mondata így rendelkezik: „Tőzsdei ügyletben kikötött opció vagy elővásárlási jog átruházható és az örökösökre is átszáll.” Vagyis ez a rendelkezés – a gazdasági, forgalmi viszonyok változásához igazodva – minden jogalany tekintetében biztosítja az elővásárlási jog forgalomképességét, ha a jogügylet tárgya a tőzsdei ügyletben kikötött opció vagy elővásárlási jog.

A többi szerződéses ügylet tekintetében fennálló különbségtételt az Alkotmánybíróság nem találta önkényesnek. Jogállamban legitim jogalkotási cél a vagyoni ügyletek, a forgalom biztonsága. Mivel az elővásárlási jog, illetve a jog gyakorlásának esetleges átruházása a tulajdonos rendelkezési jogát érinti, lényeges szempont, hogy a tulajdonos a vásárlásra jogosult személyéről információval rendelkezzen. Ellenkező esetben nem tud eleget tenni a Ptk. 373. § (1) bekezdésének, amely így rendelkezik: „Ha a tulajdonos meghatározott dologra nézve írásbeli megállapodással elővásárlási jogot enged, és a dolgot el akarja adni, a kapott ajánlatot a szerződés megkötése előtt köteles az elővásárlásra jogosulttal közölni. Nem terheli e kötelezettség a tulajdonost, ha annak teljesítése a jogosult tartózkodási helye vagy más körülményei miatt rendkívüli nehézséggel vagy számottevő késedelemmel járna.” Az Alkotmánybíróság jelen ügyben úgy ítélte meg, hogy a mindenki számára hozzáférhetően nyilvántartott gazdálkodó szervezeteknek a többi jogalanytól eltérő kezelése nem önkényes. Ezért a Ptk. 373. § (4) bekezdése nem sérti az Alkotmány hivatkozott rendelkezéseit.

4. A 373. § (5) bekezdéséből következik, hogy természetes személy jogosultak esetében az elővásárlási jog legkésőbb a jogosult halálával megszűnik, és mint személyhez kötődő jogosultság nem része a hagyatéknak. Ugyanakkor ez a szabály nem rendelkezik a jogi személyek és a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok körében bekövetkező általános jogutódlásról.

Jelen esetben a szabályozás nem tesz különbséget a természetes személyek között. A 373. § (5) bekezdése a természetes személyek és más jogalanyok számára hoz létre eltérő jogi feltételeket. A jelen ügyben vizsgált szabályozás két különböző jogalanyi körhöz kapcsolódó, egymástól eltérő jogintézményeket (természetes személyek utáni öröklés, jogi személyek jogutódlása) érintően állapít meg különböző feltételeket. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdéséből azonban nem következik, hogy a természetes személyek utáni öröklésre és a jogi személyek jogutódlására azonos törvényi szabályozásnak kell vonatkoznia. Ezért a Ptk. 373. § (5) bekezdése nem sérti az Alkotmány indítványokban hivatkozott rendelkezését.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az indítványokat elutasította.

2006. szeptember 5.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Harmathy Attila s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Kiss László s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., *Dr. Kukorelli István s. k.,*
alkotmánybíró előadó alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

32/B/1999. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

Az Alkotmánybíróság a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 19. § (6) bekezdése utolsó

mondata, a 20/A. § (1) bekezdése utolsó előtti mondata, a (4) bekezdés utolsó mondata, valamint az (5) bekezdés b) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény módosításáról szóló 1997. évi CI. törvény (a továbbiakban Ktvml.) 19. §-a és a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 19. § (6) bekezdés utolsó mondata alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte. Álláspontja szerint a Ktvml. 19. §-a a tartalékállomány jogintézményének bevezetésével a korábbinál hátrányosabb helyzetbe hozta azokat a köztisztviselőket, akiknek a munkáltató a tartalékállomány időtartama alatt nem tud megfelelő állást felajánlani. A korábbi szabályozás alapján ugyanis a munkáltató a felmentésre okot adó körülmények fennállása esetén választhatta a köztisztviselő továbbfoglalkoztatását, a jogviszony felmentéssel való megszüntetését, illetve – a köztisztviselő beleegyezésével – áthelyezését is, felmentés esetén pedig kötelees volt a végkielégítés teljes összegének megfizetésére. A módosított szabályozás alapján a felmentett köztisztviselő csak a tartalékállományba helyezés elfogadása esetén jogosult a végkielégítés teljes összegére, és további hátrányt jelent, hogy a végkielégítés teljes összegéhez csak a tartalékállomány időtartamának leteltével juthat hozzá. Az indítványozó szerint a Ktvml. 19. §-a azért sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdését, a jogállamiságból fakadó jogbiztonság elvét, mert az 1998. szeptember 1-je előtt közszolgálati jogviszonyt létesített köztisztviselők szerzett jogai megvonását eredményezi, ezért kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg, hogy „az alkotmányellenes jogszabályi rendelkezés az 1998. szeptember 1-jét megelőzően keletkezett köztisztviselői jogviszony megszüntetése esetén [...] nem alkalmazható”.

Az indítványozó a Ktv. 19. § (6) bekezdése utolsó mondatát az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésébe ütközés miatt, arra hivatkozva támadta, hogy ez a szabály a felmentéssel érintett köztisztviselők között ésszerű indok nélkül tesz különbséget a teljes összegű végkielégítés feltételeit illetően. A más munkakörbe való áthelyezésükhöz hozzá nem járuló köztisztviselők a végkielégítés összegének felére jogosultak, kivéve, ha a hozzájárulást alapos indokkal tagadták meg. Alapos oknak minősül – többek között –, ha a munkáltató által felajánlott illetmény összege kevesebb a köztisztviselő korábbi illetménye 80%-ánál. A támadott rendelkezés alapján a személyi illetményben, címadományozásban, tanácsadó, főtanácsadó megbízásban részesülő köztisztviselők esetében a besorolás szerinti illetmény-nél magasabb illetmény figyelmen kívül marad, ami az indítványozó szerint azért diszkriminatív, mert – szemben az ilyen megbízással, címmel nem rendelkező köztisztviselő-

lőkkel – a komoly szakmai, képzettségbeli követelményeknek megfelelő, kiemelkedő munkavégzést teljesítő köztisztviselői kör a korábbi illetménye akár töredékét jelentő illetmény elfogadása esetén juthat hozzá a végkielégítés teljes összegéhez, amely megkülönböztetés sérti az érintettek emberi méltóságát is. Az indítványozó e rendelkezés megsemmisítését a kihirdetésére visszamenőleges hatállyal kezdeményezte.

Az Alkotmánybíróság az eljárás során – az indítvánnyal kapcsolatos észrevételei megtétele érdekében – megkereste a belügyminisztert és az igazságügyi minisztert.

II.

Az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglalt döntését a következő jogszabályi előírásokra alapozta.

Az Alkotmány rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

A Ktv. indítvánnyal érintett, az indítvány elbírálásakor hatályos rendelkezései:

„17. § (1) A közszolgálati jogviszony – a (4) bekezdésben foglalt korlátozással – felmentéssel akkor szüntethető meg, ha

a) az Országgyűlés, a Kormány, a költségvetési fejezet felügyeletét ellátó szerv vezetője, illetve a helyi önkormányzati képviselő-testület döntése alapján a közigazgatási szerv hivatali szervezetében létszámcsökkentést kell végrehajtani, és emiatt a köztisztviselő további foglalkoztatására nincs lehetőség;

b) megszűnt a közigazgatási szervnek az a tevékenysége, amelynek körében a köztisztviselőt foglalkoztatták;

c) átszervezés következtében munkaköre feleslegessé vált;

d) a köztisztviselő nyugdíjasnak minősül.

(2) A közszolgálati jogviszonyt felmentéssel meg kell szüntetni, ha

a) a közigazgatási szerv jogutód nélkül megszűnik;

b) a köztisztviselő feladatai ellátására alkalmatlan;

c) a vezetői megbízás visszavonását követően a köztisztviselő részére felajánlható, végzettségének, képzettségének megfelelő másik vezetői vagy köztisztviselői munkakör nincs, illetve a felajánlott állást a köztisztviselő visszautasítja [31. § (9) bekezdés];

d) a 31/F. § alapján a rendelkezési állomány időtartama lejár;

e) a rokkantsági (baleseti rokkantsági) nyugdíjjogosultság 17. § (8) bekezdés szerinti feltételeivel rendelkező köztisztviselő azt kérelmezi.

(4) A köztisztviselő az (1) bekezdés *a)–c)* pontjai alapján akkor menthető fel, ha a hivatali szervezetben vagy annak irányítása alatt álló közigazgatási szervnél a képzettségének és a besorolásának megfelelő másik betöltetlen munkakör nincs, vagy ha az ilyen munkakörbe való áthelyezéshez nem járul hozzá, illetve a hivatali szervezetben a 14/A. § szerinti részmunkaidőben történő foglalkoztatásra nincs lehetőség. A közigazgatási szerv irányítása alatt álló másik közigazgatási szervnél lévő betöltetlen munkakör csak a másik közigazgatási szerv vezetőjének egyetértésével ajánlható fel.

(5) Ha a (2) bekezdés *b)* pontjában meghatározott alkalmatlanság egészségügyi ok következménye, a köztisztviselő akkor menthető fel, ha a hivatali szervezetben vagy annak irányítása alatt álló közigazgatási szervnél a képzettségének, besorolásának és egészségi állapotának megfelelő betöltetlen munkakör nincs, vagy ha az ilyen munkakörbe való áthelyezéséhez a köztisztviselő nem járul hozzá.”

„19. § (1) A köztisztviselőt felmentése esetén – a (8) bekezdésben foglalt kivétellel – végkielégítés illeti meg.

(2) A végkielégítés összege, ha a felmentett köztisztviselő közszolgálati jogviszonyban töltött ideje legalább

- a)* három év: egyhavi,
- b)* öt év: kéthavi,
- c)* nyolc év: háromhavi,
- d)* tíz év: négyhavi,
- e)* tizenhárom év: öthavi,
- f)* tizenhat év: hathavi,
- g)* húsz év: nyolchavi

– a felmentési idő kezdetekor irányadó – illetményének megfelelő összeg. A végkielégítés mértéke négyhavi illetmény összegével emelkedik, ha a köztisztviselő közszolgálati jogviszonya az öregségi nyugdíjra [19/A. § (1) bek. *a)* pont], vagy a kordelkedményes öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzését megelőző öt éven belül szűnik meg. Nem illeti meg az emelt összegű végkielégítés a köztisztviselőt, ha valamelyik jogcímen korábban már emelt összegű végkielégítésben részesült. A kifizetett végkielégítés összegét fel kell tüntetni a közszolgálati igazoláson.

(6) A végkielégítés összegének a felére jogosult a köztisztviselő, ha felmentésére azért került sor, mert a 17. § (4)–(5) bekezdése szerinti áthelyezéséhez nem járult hozzá, kivéve, ha a hozzájárulását alapos indokkal tagadta meg, így különösen, ha

- a)* a felajánlott illetmény összege kevesebb a korábbi illetménye 80%-ánál,
- b)* a korábbi kötelező heti munkaidejéhez képest rövidebb vagy hosszabb heti kötelező munkaidővel együttjáró munkakört ajánlanak fel,
- c)* a korábbi határozatlan idejű alkalmazás helyett határozott idejűt ajánlanak fel,
- d)* az új munkahely és a lakóhely között – tömegközlekedési eszközzel – történő oda- és visszautazás ideje naponta a két órát, illetve 10 éven aluli gyermeket nevelő köztisztviselő esetében a másfél órát meghaladja.

Az *a)* pont alkalmazása szempontjából akkor is a köztisztviselő besorolása szerinti illetményt kell figyelembe venni, ha besorolása szerinti illetményénél magasabb illetményben, címadományozásban, főtanácsadói, tanácsadói megbízásban részesült.

(7) A munkavégzési kötelezettség alóli mentesítés idejére járó átlagkeresetet a munkavégzési kötelezettséggel járó utolsó munkanapon, a végkielégítést a felmentési idő utolsó napján kell kifizetni. A hivatali szerv vezetője azonban – a köztisztviselő kérelmére – úgy is dönthet, hogy a végkielégítés összegének kifizetésére is az utolsó munkában töltött napon kerüljön sor.”

„20/A. § (1) Ha a közigazgatási szervnél alkalmazott köztisztviselőt közszolgálati jogviszonyából a 17. § (1) bekezdésének *a)–c)*, illetve (2) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott ok miatt mentik fel, legfeljebb a felmentési idő tartamára beleegyezésével tartalékállományba kell helyezni – feltéve, hogy a 17. § (4) bekezdése szerinti munkakör-felajánlás nem vezet eredményre – abból a célból, hogy számára másik közigazgatási szervnél képzettségének, besorolásának megfelelő köztisztviselői állást ajánljanak fel. Ha a köztisztviselő a tartalékállományba helyezéséhez nem járul hozzá, vagy kérésére a tartalékállományból törlik, a reá irányadó végkielégítés felére jogosult. A közszolgálati jogviszony megszűnésével a tartalékállományba helyezés is megszűnik.

(2) A tartalékállományba helyezésről a közigazgatási szerv hivatali szervezetének a vezetője intézkedik. Intézkedéséről – a Kormány által meghatározott rendben – haladéktalanul értesíti a Belügyminisztérium központi közszolgálati nyilvántartását (62/A. §).

(3) A tartalékállományba helyezés alatt a központi közszolgálati nyilvántartás feladata – a Kormány által meghatározott módon – a köztisztviselő és az (1) bekezdésben meghatározott szervek szakmai és munkaköri adatainak felhasználásával a köztisztviselőnek felajánlható másik köztisztviselői munkakör felkutatása. A tartalékállományba helyezésről megküldött értesítést követően tájékoztatja a betöltetlen köztisztviselői munkakörrel rendelkező közigazgatási szervek vezetőit a tartalékállományba helyezésről, valamint a köztisztviselő e törvényben meghatározott adatairól.

(4) A megkeresett közigazgatási szerv vezetője a rendelkezésére bocsátott információk alapján mérlegelési jogkörében dönt a tartalékállományba helyezett köztisztviselő alkalmazásáról. Döntéséről – a Kormány által meghatározott rendben – tájékoztatja a központi közszolgálati nyilvántartást. A köztisztviselő alkalmazásakor az áthelyezésről – a köztisztviselő beleegyezése esetén – rendelkezni kell. Ebben az esetben a felmentésre irányuló munkáltatói intézkedést – az áthelyezés idejének megfelelően – vissza kell vonni; ez azonban nem érinti a felmentési idő alatt a felmentés visszavonásáig már kifizetett illetmény jogalapját. Ha a köztisztviselő az áthelyezéséhez nem járul hozzá, a 19. § (6) bekezdésében foglaltak szerint kell eljárni.

(5) A tartalékállományba helyezés alatt a felmentésre és a végkielégítés kifizetésére vonatkozó szabályokat az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni:

a) a köztisztviselő a felmentési időre járó illetményre havonta egyenlő részletekben jogosult,

b) a végkielégítés kizárólag a felmentési idő utolsó napján fizethető ki.

(6) A tartalékállományba helyezés nem érinti a köztisztviselő közszolgálati jogviszonyából eredő jogokat, illetve kötelezettségeket.

(7) Meg kell szüntetni a tartalékállományba helyezést, ha hat hónapon belül:

a) a köztisztviselőt új munkakörbe helyezik át;

b) a köztisztviselő tartalékállományból való törlését kéri.”

III.

Az indítvány nem megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság az indítvánnyal támadott törvényi rendelkezések alkotmányellenességének tartalmi vizsgálata előtt utal arra, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „ha az indítványozó egy új rendelkezés tartalmának alkotmányellenességét állítja, akkor az Alkotmánybíróság nem az új rendelkezést hatályba léptető, hanem a módosítás révén az új rendelkezést magába foglaló (inkorporáló) jogszabály alkotmányellenességét vizsgálja meg”. [8/2003. (III. 14.) AB határozat, ABH 2003, 74, 81.; 11/2003. (IV. 9.) AB határozat, ABH 2003, 153, 160.; 51/2004. (XII. 8.) AB határozat, ABH 2004, 679, 683.; 28/2005. (VII. 14.) AB határozat, ABH 2005, 290, 297.] Ezért az Alkotmánybíróság a jelen ügyben az alkotmányossági vizsgálatot az indítványozó által támadott Ktvml. 19. §-a helyett az új rendelkezéseket magába foglaló Ktv. 20/A. §-ával kapcsolatban végezte el. Az indítványozó a Ktv.-nek a tartalékállomány jogintézményét szabályozó 20/A. §-ával összefüggésben a köztisztviselői végkielégítésre vonatkozó új rendelkezéseket kifogásolta. Mivel a végkielégítésre való jogosultság feltételrendszerét módosító rendelkezéseket a Ktv. 20/A. § (1) bekezdése utolsó előtti mondata, a (4) bekezdés utolsó mondata és az (5) bekezdés b) pontja szabályozza, az indítványozó pedig a 20/A. §-ában foglalt további szabályokkal kapcsolatban alkotmányossági problémára nem hivatkozott, az Alkotmánybíróság – az indítvány tartalmának megfelelően – az alkotmányossági vizsgálatot e szabályok tekintetében folytatta le.

Az Alkotmánybíróság eljárása során észlelte, hogy az indítvány benyújtását követően a Ktv. 19. § (6) bekezdésének második mondatát módosította a köztisztviselők jogállásáról, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2001. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ktvml.) 102. § (4) bekezdése, a Ktv. 20/A. § (1) bekezdését pedig a Ktvml. 20. § (1) bekezdése. A jogszabály-módosítás azonban nem érintette az indítványozó által felvetett prob-

lémákat, ezért az Alkotmánybíróság a vizsgálatot az elbíráláskor hatályos szabályozás tekintetében folytatta le.

2. Az Alkotmánybíróságnak az indítvány alapján elsőként arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy a Ktv. 19. § (6) bekezdés a) pontjában, a végkielégítésre való jogosultság feltételei meghatározása során alkalmazott-e a törvényhozó a köztisztviselők között alkotmányellenes különbségtételt.

Az Alkotmánybíróság számos határozatában értelmezte az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését. Kialakult gyakorlata szerint az Alkotmány e rendelkezését a jogegyenlőség általános elvét megfogalmazó alkotmányi követelményként értelmezte. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy az alkotmányi tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok tekintetében tett megkülönböztetésekre terjed ki, abban az esetben, ha a megkülönböztetés nem emberi jog vagy alapvető jog tekintetében történt, az eltérő szabályozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha az emberi méltósághoz való jogot sérti. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében megfogalmazott megkülönböztetési tilalom nem jelenti azt, hogy minden, még a végső soron nagyobb társadalmi egyenlőséget célzó megkülönböztetés is tilos. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata során ez utóbbi körben akkor ítélte alkotmányellenesnek a jogalanyok közötti megkülönböztetést, ha a jogalkotó önkényesen, ésszerű indok nélkül tett különbséget az azonos szabályozási kör alá vont jogalanyok között. [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46, 48.; 21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 77–78.; 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280, 281–282.; 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197, 203–204.; 30/1997. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1997, 130, 138–140.; 39/1999. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1999, 325, 342–344.; 39/2001. (X. 19.) AB határozat, ABH 2001, 691, 696.]

A végkielégítés jogintézménye szabályozásának, a jogosultság törvényi feltételei megváltoztatásának alkotmányosságával az Alkotmánybíróság már több határozatában foglalkozott. Az 1399/B/1995. AB határozatában (a továbbiakban: Abh1.), amelyben az Alkotmánybíróság a végkielégítés mértéke megváltoztatásának alkotmányosságát az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével összefüggésben bírálta el, megállapította: „A végkielégítés munkajogi jogintézmény. A végkielégítéshez való jog – a munkához, az egyenlő munkáért egyenlő bérehez, a munkához igazodó jövedelemhez való jog alkotmányos garantálásával szemben – nem szerepel az Alkotmány XII. fejezetében felsorolt alapvető jogok között.” (ABH 1996, 589, 590.) Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a végkielégítés feltételeinek meghatározásánál a jogalkotót széles

körü mérlegelési jog illeti meg. [1221/B/1992. AB határozat, ABH 1993, 610, 611.; 546/B/1996. AB határozat, ABH 1999, 557, 558.; 174/B/1999. AB határozat, ABH 2005, 870, 875.]

A Ktv. 19. § (6) bekezdése a közszolgálati jogviszony felmentéssel történő megszüntetése miatt fizetendő végkielégítés mértékét befolyásoló tényező: a köztisztviselők számára a felmentést megelőzően felajánlott foglalkoztatási ajánlat elutasítása tárgyában tett nyilatkozat alaposságának megítélésére vonatkozó szempontokat szabályozza. A Ktv. 17. § (4) és (5) bekezdése a közszolgálati jogviszonynak a munkáltató működésével összefüggő ok (létszámcsökkentés, a közigazgatási szerv valamely tevékenységének megszűnése, átszervezés), illetve a köztisztviselő munkaköre betöltésére való egészségi alkalmatlansága miatti felmentéssel történő megszüntetése feltételeként, a közszolgálati jogviszony fenntartása érdekében előírja annak megvizsgálását, foglalkoztatható-e a köztisztviselő a munkáltató hivatali szervezetében vagy annak irányítása alatt álló közigazgatási szervnél a korábitól eltérő, de a képzettségének és besorolásának, illetve egészségi állapotának megfelelő munkakörben. A Ktv. 19. § (6) bekezdése a kifizetendő végkielégítés mértékét a felére csökkenti a 17. § (4) és (5) bekezdése szerinti továbbfoglalkoztatási ajánlat elutasító azon köztisztviselők esetében, akik az áthelyezésükhöz való hozzájárulást alapos indok nélkül tagadták meg. Alapos indoknak minősül – többek között –, ezért a végkielégítés általános szabályok szerint megállapított összegére jogosult a köztisztviselő, ha a felajánlott illetmény összege kevesebb a korábbi illetmény 80%-ánál. A Ktv. 19. § (6) bekezdésének utolsó mondata ehhez képest – az áthelyezéshez való hozzájárulás megtagadása indokának megítélésében – annyiban fogalmaz meg eltérést, hogy akkor is a köztisztviselő besorolása szerinti illetményt rendeli figyelembe venni, ha a köztisztviselő a besorolása szerinti illetményénél magasabb illetményben, címadományozásban, főtanácsadói, tanácsadói megbízásban részesült. A vizsgált szabály a végkielégítés teljes összegére való jogosultság feltételeit illetően nem tartalmaz különbségtételt az azonos szabályozási kör alá vont jogalanyok, azaz a munkáltató közigazgatási szervnél ugyanazon ok miatt (a munkáltató működésével, illetve a köztisztviselő egészségi alkalmatlanságával összefüggő okból) változatlan feltételek mellett tovább nem foglalkoztatható köztisztviselők között. Éppen ellenkezőleg, azonos felmentési okok fennállása esetén a továbbfoglalkoztatást – beleértve az illetményt – ugyanazon feltételekkel kínálja fel az érintett köztisztviselői körnek: a továbbfoglalkoztatási ajánlat visszautasítása alaposságának megítélésénél a viszonyítási alapot képező korábbi illetményt a fenti körbe tartozó valamennyi köztisztviselőre nézve azonosan határozza meg, és nem tesz különbséget e köztisztviselők között a felajánlott illetmény elfogadásának vagy elutasításának jogkövetkezményeit illetően sem.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint személyek közötti, alkotmányosértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy csoportot más,

azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal törént összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 78.; 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, ABH 1991, 146, 142.; 43/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 744, 745.; 32/2005. (IX. 15.) AB határozat, ABH 2005, 329, 338.] A megkülönböztetés akkor alkotmányellenes, „ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne”. (191/B/1992. AB határozat, ABH 1992, 592, 593.)

Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében ugyanakkor az eltérő ismérvek ellenére történt homogén csoportképzéssel is sérülhet az egyenlő méltóságú személyként kezelés alkotmányos követelménye. [22/1996. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1996, 89, 96.; 32/2005. (IX. 15.) AB határozat, ABH 2005, 329, 339.] Alkotmányellenességhez eszerint nem csak az vezet, ha adott szabályozási koncepción belül valamely (azonos helyzetben lévő) csoportra – alkotmányos indok nélkül – eltérő szabályozás vonatkozik, hanem hátrányos megkülönböztetés az is, ha az adott szabályozási koncepció alkotmányossági szempontból lényegesen eltérő helyzetben lévő csoportokra azonosan vonatkozik, vagyis e körülményt figyelmen kívül hagyja. Ha az ilyen hátrányokozásnak nem ismerhető fel a tárgyilagos mérlegelés szerint való ésszerű indoka – tehát önkényes –, alkotmányellenesség állapítható meg. [6/1997. (II. 7.) AB határozat, ABH 1997, 67, 69.; 32/2005. (IX. 15.) AB határozat, ABH 2005, 329, 339.]

Az Alkotmánybíróság erre tekintettel a továbbiakban vizsgálta, sérti-e az egyenlő méltóságú személyként való kezelés alkotmányos követelményét az, hogy a törvényhozó az azonos felmentési okkal érintett köztisztviselők végkielégítésre (annak teljes összegére) való jogosultságának szabályozása során azonos szabályozás alá vonta a besorolás szerinti illetményénél magasabb illetményben [Ktv. 43. § (4) bekezdés], címadományozásban (Ktv. 30. §; 30/A. §) és a (fő)tanácsadói megbízásban (Ktv. 32. §) részesülő és a fenti körbe nem tartozó köztisztviselőket.

Ennek során az Alkotmánybíróság abból indult ki, hogy a köztisztviselői illetmény a közszolgálati jogviszonyból származó kötelezettségek teljesítésének ellentételezésésként járó, az Alkotmány 70/B. § (2) és (3) bekezdése védelme alatt álló munkabér. A közszolgálati jogviszonyban teljesített munkavégzés ellenértékének meghatározása elsődlegesen – a köztisztviselő iskolai végzettségétől és közszolgálati jogviszonyban töltött idejétől függő – besoroláson alapul: „...[a] közigazgatásban végzett munka – függetlenül a közigazgatás differenciáltságától és ebből adódóan az egyes közigazgatási munkakörök sokféleségétől – összemérhető és egy egységes besorolási rendszer segítségével biztosítható, hogy a közügyeket korszerű szakmai ismeretekkel rendelkező, pártatlan köztisztviselők intézzék a közigazgatás egész területén”. (849/B/1992. AB határozat, ABH 1996, 391, 392.) A Ktv. illetményrendszerre lehetőséget nyújt arra is, hogy az átlagostól eltérő telje-

sítmény, kiemelkedő munkavégzés, felsőszintű szakmai tevékenység, speciális szakismeret, szaktudás, képesítés, szakmai gyakorlat – az általános szabályoktól eltérő díjazásban is megnyilvánuló – elismerést nyerjen.

Ennek megfelelően a Ktv. lehetővé teszi – a köztisztviselő munkateljesítményének a közigazgatási szerv vezetője által elvégzett értékelésétől függően – a besorolás szerinti fizetési fokozathoz tartozó alapilletmény legfeljebb 30%-kal történő megemelését, illetve 20%-kal való csökkentését [43. § (4) bekezdés]. A köztisztviselői előmenetel gyorsítását jelenti a hivatali szervezet vezetője által adományozott cím, amelynek alapján a köztisztviselőt a reá irányadó általános szabályoktól eltérően, a törvényben meghatározottak szerinti magasabb fizetési fokozatba kell sorolni. Címzetes vezető-tanácsosi, címzetes főtanácsosi, címzetes vezető-főtanácsosi, illetve címzetes főmunkatársi cím adományozásának feltétele a köztisztviselő tartósan kiemelkedő munkavégzése, továbbá az is, hogy a köztisztviselő felsőfokú iskolai végzettséggel, közigazgatási szakvizsgálással, főmunkatárs esetében középiskolai végzettséggel, valamint a törvényben meghatározott mértékű közszolgálati jogviszonyban töltött idővel rendelkezzen (Ktv. 30. §). Szakmai tanácsadói, szakmai főtanácsadói cím adományozható az I. besorolási osztályba tartozó (felsőfokú iskolai végzettségű), a törvényben meghatározott mértékű közigazgatási gyakorlattal és közigazgatási vagy jogi szakvizsgálással, illetve teljeskörűen közigazgatási jellegűnek minősített tudományos fokozattal rendelkező, „kiválóan alkalmas” minősítésű köztisztviselőnek, amely címek a közigazgatási szervekre vonatkozó szabályok szerint vezetői pótlék nélkül számított fősztályvezető-helyettesi, illetve fősztályvezetői illetményre jogosítanak (Ktv. 30/A. §).

A köztisztviselők besorolására irányadó általános szabályoktól eltérően a közszolgálati jogviszonyban töltött időre tekintet nélkül vezető-főtanácsosi, illetve főtanácsosi besorolást kaphatnak azok a köztisztviselők, akik az ún. kiemelt közigazgatási szerveknél (Miniszterelnöki Hivatalban, miniszteri kabinetben vagy titkárságon, a köztársasági elnök hivatalában, az Országgyűlés hivatalában, az Alkotmánybíróság hivatalában, az országgyűlési biztos hivatalában, az Állami Számvevőszéknél, a Közbeszerzések Tanácsánál, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetnél, az Országos Rádió és Televízió Testület Irodájában, a Gazdasági Versenyhivatalban, a Magyar Tudományos Akadémia Titkárságán, a Nemzeti Hírközlési Hatóságnál) létesített főtanácsadó, illetve tanácsadó munkakör betöltésére kaptak megbízást. A vezető-főtanácsosi besorolás fősztályvezetői, a főtanácsosi besorolás fősztályvezető-helyettesi illetményre jogosít. A főtanácsadói munkakör ellátására való megbízás feltétele a feladat ellátásához szükséges szakirányú egyetemi, tanácsadói munkakörnél felsőfokú iskolai végzettség, ezen túlmenően mindkét munkakör esetében jogi vagy közigazgatási szakvizsga, vagy a szakvizsga alóli mentesítés és a törvényben meghatározott időtartamú szakmai gyakorlat (Ktv. 32. §).

A fentiek alapján megállapítható, hogy a besorolás szerinti illetménynél magasabb illetményben, címadományozásban, (fő)tanácsadói megbízásban részesülő köztisztviselői kör közös jellemzője, hogy esetükben a felsorolt kritériumok alapján meghatározott, átlagostól eltérő munkateljesítmény és/vagy speciális szaktudást, szakismeretet megkívánó szakmai tevékenység kerül anyagi és erkölcsi elismerésre. Ez az általános szabályoktól eltérő, magasabb díjazást jelentő elismerés pedig az adott munkáltatónál teljesített olyan folyamatos munkavégzés „honorárium”, amely szorosan kötődik a közigazgatási szerv munkáltatónál végzett munka minőségének értékeléséhez, illetve a közigazgatási szerv által végzett feladatok ellátása körében hasznosítható speciális szakismerethez, szaktudáshoz.

A köztisztviselők illetményétől eltérően a végkielégítés nem a közszolgálatban teljesített folyamatos munkavégzésnek a munka minőségét is tükröző rendszeres ellentételezése. Utal az Alkotmánybíróság a – jelen határozatában már hivatkozott – Abh1.-ben tett megállapítására, amely szerint a végkielégítéshez való jog – szemben a munkához, az egyenlő munkáért egyenlő bérhez, a munkához igazodó jövedelemhez való jog alkotmányos garantálásával – nem szerepel az Alkotmány XII. fejezetében felsorolt alapvető jogok között, az alapvető jogok közé nem tartozó jogok meghatározásában pedig a törvényhozó széles körű döntési jogosultsággal rendelkezik.

A végkielégítéshez való jogot minden esetben a köztisztviselő változatlan feltételekkel történő továbbfoglalkoztatásának ellehetetlenülése alapozza meg, jellemzően a munkáltató működésével összefüggő, vagy a köztisztviselőnek fel nem róható okok miatt. A végkielégítés nem hozható kapcsolatba az Alkotmány 70/B. § (2)–(3) bekezdésével, és – függetlenül attól, hogy mértékének megállapítása részben a köztisztviselőre irányadó illetmény összegéhez kapcsolódik – nem minősül bérnek, „[...] rendeltetését tekintve a végkielégítés a munkakeresés időszakában, az ismételt munkavállalásig terjedő időben egyfajta anyagi jellegű támogatást jelent és a megélhetés biztosítását célozza azon nyugellátásra nem jogosult foglalkoztatottak számára, akiknek a jogviszonya önhibájukon kívül [...] kerül megszüntetésre”. (174/B/1999. AB határozat, ABH 2005, 870, 875.; a továbbiakban: Abh2.) A végkielégítés szabályozásának kialakításában tehát lényeges szerepet játszik az a körülmény, hogy a köztisztviselő munkájára az adott munkáltatónál – a megváltozott foglalkoztatási körülményekre tekintettel – a továbbiakban nincs szükség és lehetőség.

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az Alkotmány 70/B. § (2)–(3) bekezdéséből nem következik az, hogy a törvényhozó a közszolgálati jogviszonyban teljesített folyamatos munkavégzés díjazásánál alkalmazott megoldásokat ebben a megváltozott helyzetben irányadónak tekintse. Az indítványozó felfogásával ellentétben a végkielégítés szabályozásának rendszerében nem alkotmányos követelmény az illetményrendszert alapvetően meghatározó szempontok érvényesítése, így az adott munkáltatónál teljesített munka minőségét vagy speciális jellegét tükröző

díjazás figyelembevételével. A törvényhozó által alkalmazott mérlegelés, amelynek során a továbbfoglalkoztatási ajánlat (felajánlott illetmény visszautasítása) alapos voltának megítélése és annak a végkielégítés mértékét befolyásoló jogkövetkezménye tekintetében – függetlenül a közszolgálati jogviszony fennállása alatt nyújtott és elismert teljesítménytől, illetve szakmai tevékenységtől – homogén csoportként kezelte azokat a köztisztviselőket, akiknek a változatlan feltételekkel való továbbfoglalkoztatása azonos okból lehetetlenült el, nem sérti az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését, az egyenlő méltóságú személyként kezelés alkotmányos követelményét. Ezért az Alkotmánybíróság a Ktv. 19. § (6) bekezdés *a*) pontja alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványt elutasította.

3. Az indítványozó a Ktv. 20/A. §-ában szabályozott tartalékállomány jogintézményét kizárólag a végkielégítésre való jogosultság feltételrendszerének megváltoztatásával összefüggésben tartja az Alkotmány 2. § (1) bekezdésébe, a szerzett jogok alkotmányi védelmét megkövetelő rendelkezésbe ütközőnek azért, mert a támadott szabályozás az 1998. szeptember 1-je előtti kinevezésekhez kapcsolódó köztisztviselői jogosultságokat visszamenőlegesen korlátozza azzal, hogy a tartalékállományba helyezés elutasítását a végkielégítés csökkentésével szankcionálja, a kifizetést pedig csak a tartalékállomány időtartamának elteltével teszi lehetővé.

3.1. Az Alkotmánybíróságnak ezen indítványi kérelem alapján elsőként azt kellett vizsgálnia, hogy sérti-e az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből levezetett visszaható hatályú jogalkotás tilalmának érvényesülését a végkielégítés feltételeit és mértékét szabályozó törvényi rendelkezések módosítása.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében elismert jogállamiság egyik legfontosabb alkotóeleme a jogbiztonság, amely – egyebek között – megköveteli, hogy a jogalanyoknak meglegyen a tényleges lehetőségük arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal ne minősítsenek jogellenesnek. A jogbiztonság ezen alapvető követelményével ellentétes jogalkotás az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének a sérelmét eredményezi. [34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 172.; 31/2005. (VII. 14.) AB határozat, ABH 2005, 675, 680.]

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában visszaható hatályúnak minősül a szabályozás, ha a jogszabály hatálybaléptetése „[...] nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – az erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell”. [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316, 324.; 8/2005. (III. 31.) AB határozat, ABH 2005, 102, 104.] Az Alkotmánybíróság a

végkielégítés feltételeit és mértékét szabályozó más törvényi rendelkezések módosítása kapcsán vizsgálta a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának érvényesülését: az Abh1.-ben, az Abh2.-ben, valamint a 661/B/1997. AB határozatában (ABK 2006. március, 199, 202.) elutasította azokat az indítványokat, amelyek az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének megsértését azonos okból állították.

A Ktv. indítványozó által kifogásolt 20/A. §-a a végkielégítésre való jogosultság tekintetében azon köztisztviselők esetében jelentette új feltételek bevezetését, akiknek a közszolgálati jogviszonya felmentéssel való megszüntetésére a munkáltató működésével összefüggő ok (létszámcsökkentés, a közigazgatási szerv valamely tevékenységének megszűnése, átszervezés, a szerv a jogutód nélküli megszűnése) miatt került sor. A Ktv. 20/A. § (1) bekezdése a fenti körbe tartozó köztisztviselők tartalékállományba helyezését rendeli el (beleegyezésük alapján) a felmentési idő tartamára, amennyiben továbbfoglalkoztatásukra a munkáltató közigazgatási szervezetben vagy annak irányítása alatt álló közigazgatási szervnél – képzettségüknek, besorolásuknak megfelelő másik betöltetlen munkakör hiányában – nem volt lehetőség, mégpedig abból a célból, hogy számukra másik közigazgatási szerv munkáltatónál a képzettségüknek, besorolásuknak megfelelő köztisztviselői állást ajánljanak fel.

A Ktv. 20/A. § (1) bekezdésének utolsó előtti mondata alapján a munkáltató közigazgatási szervezetben vagy az irányítása alatt álló szervnél megfelelő munkakör hiányában nem foglalkoztatható (át nem helyezhető), ezért a munkáltató működési körében felmerült okból felmentett köztisztviselők – ellentétben a korábbi szabályozással – a teljes összegű végkielégítésre csak abban az esetben válnak jogosulttá, ha a tartalékállományba helyezést elfogadják és a felmentési idő alatt nem kérik a tartalékállományból való törlésüket (ellenkező esetben a végkielégítés felére tarthatnak igényt). Ugyancsak a végkielégítés felére jogosítja a Ktv. 20/A. § (4) bekezdésének utolsó mondata azt a tartalékállományba helyezett köztisztviselőt, aki a számára másik közigazgatási szervnél felajánlott megfelelő állást nem fogadja el (áthelyezéséhez nem járul hozzá). Ez utóbbi esetben a végkielégítés csökkentésének feltétele az is, hogy az áthelyezéshez való hozzájárulás megtagadásának oka – a Ktv. 19. § (6) bekezdésében foglaltaknak megfelelően – alaptalannak minősüljön. A támadott szabályozás a végkielégítés kifizetésének esedékessége tekintetében pedig – figyelemmel a Ktv. 20/A. § (5) bekezdés *b*) pontjára – annyiban jelent eltérést a korábbi szabályozáshoz képest, hogy a felmentésekor tartalékállományba helyezett köztisztviselő esetében nincs lehetőség arra, hogy a közigazgatási szerv vezetője a Ktv. 19. § (7) bekezdése alapján a felmentési idő utolsó napját megelőző időpontban való kifizetést engedélyezze.

A Ktv. 20/A. §-ában foglalt, a végkielégítésre való jogosultság kifogásolt szabályait is tartalmazó rendelkezéseit [20/A. § (1) és (4) bekezdés, valamint (5) bekezdés *b*) pont] a Ktvml. 19. §-a iktatta be, amely szabály hatálybalépését a Ktvml. 72. § (2) bekezdése 1998. szeptember 1-jén

tember 1-jében határozta meg. A Ktvml. a tartalékállomány jogintézményének bevezetése kapcsán nem rendelkezett az 1998. szeptember 1-jét megelőző felmentések esetén történő alkalmazásról, ebből következően a Ktv.-be beiktatott új rendelkezéseket a hatálybalépést követően közölt felmentések esetében lehet alkalmazni. A fentiek alapján nem állapítható meg az, hogy a sérelmezett módosítás alapján a munkáltatóknak lezárt (már teljességbe ment) jogviszonyokat kell felülvizsgálniuk, illetve hogy a támadott rendelkezések hatálybalépésének időpontjában már folyamatban lévő jogviszonyokra (az 1998. szeptember 1-jét megelőzően közölt felmentések alapján járó végkielégítések tekintetében, vagy a közigazgatási szerv és a köztisztviselő között, illetve a bíróság előtt vitássá tett igényekre) vonatkozóan kellene alkalmazni az új szabályozást.

3.2. Az Alkotmánybíróságnak az indítvány alapján arra a kérdésre is választ kellett adnia, sérti-e az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvét, így az annak részét képező jogbiztonság követelményét az, hogy a törvényhozó a köztisztviselők törvényben meghatározott végkielégítése feltételeit – az indokolás 3.1. pontjában kifejtettek szerint – a jövőre nézve eltérően (az indítványozó megítélése szerint hátrányosabban) szabályozta.

Az Alkotmánybíróság az Abh2.-ben a végkielégítésre vonatkozó szabályozás módosítása (a jogosultsághoz szükséges jogviszonyban töltött legrövidebb időt növelő, illetve a jogosító időhöz kisebb mértékű végkielégítést rendelő szabályok) kapcsán vizsgálta, hogy a végkielégítés feltételeinek és mértékének korábbi szabályozás szerinti rendszere olyan várománynak minősíthető-e, amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének védelme alatt áll. E határozatában az Alkotmánybíróság nem ítélte a jogbiztonság követelményét sértőnek a végkielégítés feltételeinek és mértékének jövőre vonatkozó olyan átalakítását, amely a jövőbeni jogosultak számára egyes esetekben hátrányosabb. „[A] végkielégítéshez való jog nem része az alapvető jogok katalógusának, ezért a végkielégítés feltételeinek meghatározásánál a jogalkotót széles körű mérlegelési jog illeti meg, alkotmányellenesség csak egészen szélsőséges esetben állapítható meg. [2180/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 559, 562.; 2264/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 567, 568.; 397/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 712, 714–715.; 1399/B/1995. AB határozat, ABH 1996, 589, 590.; 1221/B/1992. AB határozat, ABH 1993, 610, 611.] A támadott szabályozás alkotmányellenessége [...] ebben a körben csak akkor lenne megállapítható, ha az ígérvény alanyi joggá válásához szükséges feltételeinek módosítása valamely más alkotmányos rendelkezés (pl. az Alkotmány 70/A. §-a szerinti diszkrimináció-tilalom) sérelmét eredményezné [1/1995. (II. 8.) AB határozat, ABH 1995. 31, 53.]”

Az Alkotmánybíróság e határozatában tett megállapításai a jelen ügyben is irányadók. Tekintettel arra, hogy a Ktv. 20/A. § támadott rendelkezései alkotmányellenessége indokaként az Alkotmány 2. § (1) bekezdésén ki-

vül más alkotmányos rendelkezés sérelmére nem hivatkozott az indítványozó, az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 26.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

1017/E/1999. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

Az Alkotmánybíróság az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény 12. § (4) bekezdése tekintetében mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó egyik kezdeményezője volt annak az alkotmánybírói eljárásnak, amelyben az Alkotmánybíróság a 36/1998. (IX. 16.) AB határozattal (ABH 1998, 263.) hozott döntést. E határozattal összefüggésben, a határozatra hivatkozva az indítványozó alkotmányjogi panasznak jelölt beadványt nyújtott be, amelyben lényegében a korábbi beadványában foglaltakat ismételte meg. Az ítélt dologról való tájékoztatást követően új beadványt terjesztett elő, amelyet a későbbiekben még kiegészített. Az indítványozó azt sérelmezte, hogy a törvényalkotó

elmulasztott rendelkezni a gázművek vagyonából a fővárosi kerületeknek történő juttatásról. Ennek következtében állítása szerint a kialakult helyzet sérti az Alkotmány 43. § (1) bekezdését, amely szerint a helyi önkormányzatok alapjogai egyenlőek és figyelmen kívül hagyja az Alkotmány 43. § (2) bekezdését, amely szerint a helyi önkormányzati jogokat és kötelezettségeket törvény határozza meg. Kérte az Alkotmánybíróságot, hogy „vizsgálja meg az 1990. évi LXV. törvény, az 1991. évi XXXIII. törvény, az 1993. évi LXXXII. törvény és az 1995. évi LXX. törvény alkotmányossági összefüggéseit és állapítsa meg az 1991. évi XXXIII. törvény 12. § (4) bekezdéssel kapcsolatos mulasztásos alkotmányértést.”

II.

Az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglalt döntését a következő jogszabályi rendelkezésekre alapozta.

1. Az Alkotmány rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokrati-
kus jogállam.”

„12. § (2) Az állam tiszteletben tartja az önkormányza-
tok tulajdonát.”

„42. § A község, a város, a főváros és kerületei, vala-
mint a megye választópolgárainak közösségét megilleti a
helyi önkormányzás joga. A helyi önkormányzás a választó-
polgárok közösségét érintő helyi közügyek önálló, de-
mokratikus intézése, a helyi közhatalomnak a lakosság ér-
dekében való gyakorlása.

43. § (1) A helyi önkormányzatok alapjogai (44/A. §)
egyenlőek. Az önkormányzatok kötelezettségei eltérőek
lehetnek.”

2. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV.
törvény (a továbbiakban: Ötv.) rendelkezései:

„1. § (6) A helyi önkormányzat a törvény keretei között:
(...)

b) önkormányzati tulajdonával önállóan rendelkezik,
bevételeivel önállóan gazdálkodik, az önként vállalt és a
kötelező önkormányzati feladatok ellátásáról egységes
költségvetéséből gondoskodik. Saját felelősségére vállal-
kozási tevékenységet folytathat. Kiegészítő állami támoga-
tásra jogosult az önhibáján kívül hátrányos helyzetben le-
vő települési önkormányzat;”

„62. § (1) A főváros önkormányzatára – a fővárosnak az
országban betöltött különleges szerepére és sajátos helyze-
tére figyelemmel – e törvény rendelkezéseit az e fejezet-
ben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A főváros kétszintű önkormányzata (a továbbiak-
ban: a főváros önkormányzati rendszere) a főváros és ke-
rületei önkormányzataiból áll.”

„63. § (1) A főváros és a fővárosi kerület törvényben
meghatározott önálló feladat – és hatáskörű települési ön-
kormányzat. A fővárosi kerületi önkormányzat – törvény

keretei között – önállóan gyakorolja a települési önkor-
mányzatokat megillető feladat- és hatásköröket. A kerületi
önkormányzat működési területén köteles gondoskodni az
óvodai nevelésről, az általános iskolai nevelésről és okta-
tásról, egészségügyi és a szociális alapellátásról, valamint
feladatkörében az egészséges ivóvízellátásról, a helyi köz-
utak fenntartásáról, a nemzeti és etnikai kisebbségek joga-
inak érvényesüléséről.

(2) A fővárosi önkormányzat ellátja azokat a kötelező és
önként vállalt helyi, települési önkormányzati feladat- és
hatásköröket, melyek a főváros egészségét vagy egy kerületet
meghaladó részét érintik, valamint amelyek a fővárosnak
az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcso-
lódnak, e körben rendeletalkotási jog illeti meg. Az önkor-
mányzati feladat- és hatáskört megállapító törvény – az
(1) bekezdésnek megfelelően – meghatározza, hogy az a
fővárosban a fővárosi, illetve a kerületi önkormányzat fel-
adata, hatásköre.”

„63/A. § A fővárosi önkormányzat feladat- és hatásköre
különösen

(...)

d) gondoskodik az egy kerületet meghaladó víz-,
egészséges ivóvíz-, gáz-, távhőszolgáltatási, vízrendezési,
szenny- és csapadék-vízvezetési, szennyvíztisztítási fel-
adatokról, közreműködik a főváros energiaellátásának,
közvilágításának biztosításában; gondoskodik a főváros
ár- és belvízvédelméről, ennek körében különösen a fővá-
ros ár- és belvízvédelmi létesítményei fenntartásáról, fej-
lesztéséről;”

„107. § (1) Az állam tulajdonából az önkormányzatok
tulajdonába kerülő vagyontárgyak köre a következő:

(...)

c) a lakossági szükségleteket kielégítő közművek épít-
ményei, vonalas létesítményei, berendezései a település
belterületi határán belül, az állam kizárólagos tulajdonába
tartozó létesítmények kivételével;

d) a tanácsok kezelésében, illetőleg tulajdonosi irányí-
tása alatt álló oktatási, kulturális, egészségügyi, szociális,
sport és egyéb intézmények vagyona;

e) a tanácsi, illetőleg a tanácsi ingatlankezelő szervek
kezelésében levő állami bérlekások;

f) a középületek és a hozzájuk tartozó földek, a közpon-
ti állami feladatokat szolgáló épületek kivételével;

g) a tanács valamennyi pénzvagyona, értékpapírja és
más vagyoni joga.

(...)

(3) A külön törvényben meghatározott, állami tulajdon-
ban levő földek, erdők, más ingatlanok, vizek, valamint az
összes természetvédelem alatt álló területek és műemléki-
leg védett épületek, építmények, területek, továbbá a köz-
művek létesítményei, az (1) bekezdés b) pontjában említett
szervezetek vagyonának önkormányzati tulajdonába adá-
sára, az önkormányzatok és a vállalatok közötti megosztá-
sára a kormány megyei (fővárosi) vagyonátadó bizottságo-
kat hoz létre, amelyek döntenek e dolgok önkormányzati

tulajdonba adásáról és a vagyoni terhek rendezéséről. A vagyónátadó bizottságban részt vesznek az épített és a természeti környezetvédelemért felelős országos szervezetek képviselői is.

(4) A vagyónátadásig a (3) bekezdésben említett vagyontárgyak csak a vagyónátadó bizottság, illetve a természeti vagy műemléki értékük miatt védett, az illetékes országos főhatóság hozzájárulásával forgalomképesek.

(...)

(7) A helyi önkormányzat tulajdoni igényét a vagyónátadó bizottságnál 1995. március 31-ig terjesztheti elő, e határidő után az önkormányzat tulajdoni igénye bírósági eljárásban érvényesíthető.”

3. Egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonába adásáról szóló 1991. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Vátv.) rendelkezései:

„11. § (1) A bizottság az érintett települési önkormányzat tulajdonába adja a kizárólag egy település szükségleteit kielégítő tanácsi közüzem vagyont, ideértve a közüzem fenntartásában, üzemeltetésében lévő közművek építményeit, létesítményeit, berendezéseit (a továbbiakban együtt: közmű).”

„12. § (4) A fővárosi és a kerületi tanácsi közüzem vagyont az alapítói jogot gyakorló önkormányzat tulajdonába kell adni. A két vagy több kerületben közszolgáltatást végző kerületi közüzem vagyont az érintett kerületek megállapodása alapján kell önkormányzat tulajdonába adni. Megállapodás hiányában a bizottság a kerületek közszolgáltatásból való részesedését figyelembe véve dönt a vagyon kerületi önkormányzat tulajdonába adásáról.”

III.

Az indítvány nem megalapozott.

Az Alkotmánybíróság az indítványt nem elnevezése, hanem annak tartalma szerint bírálta el. Az indítvány tartalma szerint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását kezdeményezi. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 49. § (1) bekezdése szerint: „Ha az Alkotmánybíróság hivatalból, illetőleg bárki indítványára azt állapítja meg, hogy a jogalkotó szerv a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – felhívja feladatának teljesítésére.” E törvényi rendelkezés alkalmazásában a mulasztásnak és az ennek folytán előidézett alkotmányellenes helyzetnek együttesen kell fennállnia. Az állam jogalkotói kötelezettsége következhet az Alkotmányból kifejezett rendelkezés nélkül is, ha valamely alkotmányos alapjog biztosítása ezt feltétlenül szükségessé teszi. [22/1990. (X. 16.) AB határozat, ABH 1990, 86.; 37/1992. (VI. 10.) AB határozat, ABH 1992, 227, 231.; 1395/E/1996. AB határozat, ABH 1998, 669.]

Az indítványozó elmaradt törvényalkotást állítva alapjogi védelmet kér az Alkotmánybíróságtól, igényt támaszt a fővárosi kerületi önkormányzatoknak a fővárosi gázművek vagyonából való részesedésére. Az Alkotmánybíróság ezért elsőként a helyi önkormányzati tulajdon alkotmányos védelmével kapcsolatos kérdéseket tekintette át a gázközművekkel összefüggésben.

1. Az Ötv. hatálybalépésekor, 1990. szeptember 30-án hatályos 107. § (1) bekezdés *c)* pontja szerint a lakossági szükségleteket kielégítő közművek építményei, vonalas létesítményei, berendezései a település belterületi határán belül – az állam kizárólagos tulajdonába tartozó létesítmények kivételével – az önkormányzatok tulajdonába kerülő vagyontárgyak körébe tartozott. A gázközművek részei ennek a vagyoni körnek.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény kiegészítéséről szóló 1995. évi LXX. törvény az Ötv.-t – többek között – a következőként egészítette ki: „az érintett települési önkormányzatokra jutó vagyon után gázközmű esetén a közművet üzemeltető gazdasági társaság állami tulajdonú vagyonszámának 40%-a részvény formájában a törvény erejénél fogva a szolgáltatásba bekapcsolt települési önkormányzatokat illeti meg”. [Ötv. 107/A. § (2) bekezdés *b)* pont.]

Az Ötv. 107/A. § ellen számos beadványt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz, az Alkotmánybíróság a 36/1998. (IX. 16.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) bírálta el az indítványokat, megsemmisítette az Ötv. 107/A. § (2) bekezdés *b)* pontját, továbbá alkotmányos követelményt állapított meg az Ötv. 107. § (1) bekezdés *c)* pontjának végrehajtása tekintetében oly módon, hogy az önkormányzatok a közművek e rendelkezésben megállapított köre – a (3) bekezdés előírásai szerint kiszámított – értékének megfelelő juttatásban részesüljenek.

Az Abh. áttekintette az Alkotmánybíróságnak az önkormányzatok alapjogai és az önkormányzati tulajdon egyes kérdéseiben kialakított álláspontját.

Az Alkotmánybíróság a 2100/B/1991. határozatában (ABH 1992, 556–557.) is kifejtette, hogy az Alkotmány az önkormányzatok tulajdonszerzéséről nem tartalmaz semmilyen rendelkezést, vagyis az államnak az önkormányzatok tulajdonszerzésére, így az önkormányzatok tulajdonába adandó vagyoni kör meghatározására nézve is, meglehetősen nagy a törvényhozói és tulajdonosi szabadsága egyaránt. Az Alkotmányból nem vezethető le az, hogy az állam bizonyos, meghatározott vagyontárgyakat köteles az önkormányzatok tulajdonába adni. Így az önkormányzatoknak az Alkotmány 44/A. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott tulajdonosi jogait nem sértik az olyan törvényi rendelkezések, amelyek a meg nem szerzett önkormányzati tulajdonra vonatkoznak.

Az Alkotmánybíróság a 16/1991. (IV. 20.) AB határozatában rámutatott: a társadalmi tulajdon lebontása során a tulajdoni rendszert átalakító törvények az önkormányzatok tulajdonszerzését nem polgári jogi jogutódlással biztosítják, hanem az átalakulást az új tulajdoni rendszert kiala-

kító törvényhozás valósítja meg, mindenkori gazdasági és politikai céljait követve. Az Alkotmánybíróság állásfoglalása szerint, amíg egy érintett vagyontárgyra nézve az átalakulás nem következett be, nincs joga az új tulajdoni forma jövőendő alanyának arra, hogy a tulajdonszerzés feltételeit meghatározza, illetőleg befolyásolja. Az új tulajdon védelme az átalakulás folyamatának megtörténte után következik be, azt követően azonban a tulajdon alkotmányos védelme teljessé válik. (ABH 1991, 58–59.)

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban kifejtette, hogy „a már megszerzett tulajdon alkotmányos védelmén túl az önkormányzatoknak az állammal szemben alkotmányosan védett tulajdoni igénye áll fenn, ha törvényi rendelkezések alapján az önkormányzatnak valamely vagyoni kör megszerzésére kétségtelen jogcíme keletkezik. Tehát a már megszerzett, továbbá a kétségtelen szerzési jogcímen alapuló önkormányzati tulajdon alkotmányos védelme teljes. A határozat szerint: a törvényi ismérveknek egyértelműen megfelelő állami vagyon tekintetében az önkormányzatok jogcímet szereztek a tulajdonszerzésre és ezzel az alkotmányos alapjogi védelemre is. Tehát azokra a vagyontárgyakra beáll az alapjogi védelem, amelyről egyértelműen megállapítható, hogy azok az önkormányzatok tulajdonába adandó vagyoni kör törvényi tényálláselemeinek a hatálya alá tartoznak.” (ABH 1998, 268.)

Az Ötv. 107. § (1) bekezdés c) pontja szerinti közművagyon 1993-ban az Ötv. 107. § (4) bekezdését figyelmen kívül hagyva, azt megsértve a gázszolgáltató részvénytársaságok tulajdonába került. Az állam a gázszolgáltató részvénytársaságok magalapításával az Ötv. teljesítésének természetbeni fedezetét (kielégítési alapját) elvonta. Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy „az önkormányzatoknak az Ötv. 107. § alapján alkotmányi tulajdonvédelemben részesülő igényük keletkezett a gázközművek tulajdonba adásának a 107. § szerinti végrehajtására”. (Abh. ABH 1998, 287.) Mindezekre figyelemmel semmisítette meg az Alkotmánybíróság az Ötv. 107/A. § (2) bekezdés b) pontját.

2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a fővárosi kerületi önkormányzatoknak keletkezett-e kétségtelen jogcíme a fővárosi gázközmű vagyonából való részesedésre. A fővárosban az Abh.-ban foglaltaktól alapvetően eltérően alakult a gázművek helyzete.

Az Alkotmány nem rendelkezik a helyi önkormányzatok tulajdonhoz juttatásáról, így az Alkotmány a törvényalkotóra bízta annak szabályozását. Az Országgyűlés az önkormányzatok vagyonhoz juttatásának alapvető rendelkezéseit az Ötv.-ben állapította meg. Az Ötv. 107. §-a az állam tulajdonából az önkormányzatok tulajdonába kerülő vagyontárgyak körét határozta meg. Külön törvény, a Vátv. rendelkezett egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonába adásáról. Az indítványozó által megjelölt Vátv. 12. § (4) bekezdése szerint: „A fővárosi és a kerületi tanácsi közüzem vagyonát az alapítói jogot gyakorló önkormányzat tulajdonába kell adni. A két vagy több kerületben közszolgáltatást végző kerületi

közüzem vagyonát az érintett kerületek megállapodása alapján kell önkormányzat tulajdonába adni. Megállapodás hiányában a bizottság a kerületek közszolgáltatásból való részesedését figyelembe véve dönt a vagyon kerületi önkormányzat tulajdonába adásáról.”

Az indítványozó is utal arra, hogy Budapest gázellátásáról egyetlen állami vállalat – a Fővárosi Gázművek – gondoskodott. A Fővárosi Vagyonátadó Bizottság 1991. végén a Vátv. 12. § (4) bekezdése alapján – miután az alapítói jogokat a fővárosi önkormányzat gyakorolta – a Fővárosi Gázművek vagyonát a fővárosi önkormányzat tulajdonába adta.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a jogalkotó teljesítette jogalkotói kötelezettségét, az Ötv. 107. §-ának és a Vátv.-nek teljesült az a célkitűzése, hogy a fővárosban a korábban állami tulajdonú gázközmű teljes vagyona az állam tulajdonából önkormányzati tulajdonba kerüljön. Nem volt olyan külön jogalkotói kötelezettség, amely szerint a fővárosi gázközmű vagyonának valamely részét fővárosi kerületi önkormányzati tulajdonba kellett volna adni, ilyen jogalkotói kötelezettséget az indítvány sem jelölt meg.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a fővárosi kerületi önkormányzatoknak nem keletkezett jogcíme a fővárosi gázközmű vagyonából való részesedésre.

Az indítványozó azt állítja, hogy a Vátv. 12. § (4) bekezdésében „a törvényalkotó elmulasztotta megállapítani a fővárosi önkormányzat tulajdonába kerülő gázközművekre vonatkozóan a kerületi önkormányzatokat megillető rész megállapítását, illetve annak deklarálását, hogy a kerületi önkormányzatokat a gázközmű vagyonból rész illeti meg”. Véleménye szerint a jogalkotói mulasztás miatt „különbség alakult ki a fővárosi és a kerületi önkormányzatok tulajdonosi jogosítványai között a kerületi önkormányzatok hátrányára, ezzel megsértve az Alkotmány 43. § (1) bekezdését, mely szerint a helyi önkormányzatok alapjogai egyenlőek és figyelmen kívül hagyja a 43. § (2) bekezdését, amely szerint a helyi önkormányzati jogokat és kötelezettségeket törvény határozza meg”.

Az indítványozó a jogalkotói mulasztás megállapítása mellett azzal is érvel, hogy különbség alakult ki a fővárosi és a kerületi önkormányzatok tulajdonosi jogosítványai között a kerületi önkormányzatok hátrányára. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a vagyonátadás nem teremt különbséget a tulajdonosi jogosítványok között, a vagyonátadással a vagyon mennyiségében jelenik meg különbség. Az Alkotmány 43. § (1) bekezdés első mondata szerint a helyi önkormányzatok alapjogai egyenlőek. A bekezdés második mondata kiemeli: az önkormányzatok kötelezettségei eltérőek lehetnek. Az alapjogok egyenlőségének az elvéből nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy az egyes állami tulajdonban álló vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásánál egyenlően vagy valamilyen arányban az önkormányzatok között azokat meg kellett volna osztani, vagyis a fővárosi gázközmű vagyonának egy részére a kerületi önkormányzatoknak igénye nem keletkezett.

A helyi önkormányzatok a korábbi állami tulajdon lebontásának folyamatában részben a törvény erejénél fogva, részben – éppen a közművek esetén is – hatósági eljárás keretében jutottak vagyonhoz. A helyi önkormányzatok vagyonhoz juttatása az Ötv. alapján több célt szolgált. Az egyik fontos cél az önkormányzati autonómia anyagi alapjainak megeremtésére irányult. Hasonlóképpen fontos cél volt az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzati tulajdonba adásánál az, hogy az egyes önkormányzatok törvényben meghatározott kötelező közszolgáltatások szervezői, és az adott közszolgáltatás ellátásához szükséges, azt szolgáló vagyontárgyak tulajdonosává váljanak a közszolgáltatás biztosítása érdekében. Az egyes önkormányzatok közszolgáltatási kötelezettségei pedig az Alkotmány 43. § (1) bekezdése alapján eltérőek lehetnek, az egyes önkormányzatoknak történő vagyonjuttatás az eltérő kötelezettségekre is figyelemmel történt.

Az egyes helyi önkormányzatok kötelező feladatait törvény állapítja meg. Budapest főváros egy település, amelyben kétszintű önkormányzat működik. Az Ötv. 63. § (2) bekezdése alapján a fővárosi önkormányzat látja el azokat a kötelező önkormányzati feladat- és hatásköröket, melyek a főváros egészét vagy egy kerületet meghaladó részét érintik. A gázellátásról való gondoskodás a főváros egészét érinti. Az Ötv. 63/A. § d) pontja szerint a fővárosi önkormányzat kötelező feladata az egy kerületet meghaladó gázszolgáltatásról való gondoskodás. Ezzel a kötelező közszolgáltatási feladattal van összhangban a Vátv. 12. § (4) bekezdése, amelynek alapján a fővárosi gázművek vagyona a fővárosi önkormányzat tulajdonába került. Mindezek alapján nem állapítható meg a Vátv. 12. § (4) bekezdése tekintetében mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség, nem állapítható meg az Alkotmány 43. § (1) bekezdésének a sérelme sem.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 4.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

100/E/2000. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megszüntetésére irányuló indítvány, továbbá alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2. § (1) bekezdésében a „törvényes” szó, valamint 3. § (3) bekezdésében a „[h]a e törvény kivételt nem tesz” szövegrész alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 35. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 42. § (1) bekezdés „és minősül visszavontnak az állami irányítás egyéb jogi eszköze vagy annak rendelkezése” szövegrésze, valamint a 43. § (2) bekezdés alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

4. Az Alkotmánybíróság a Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

5. Az Alkotmánybíróság a Csongrád Megyei Bíróság B.1103/2003/5. számú végzése elleni alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

6. Az Alkotmánybíróság a Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítéletének, valamint a Csongrád Megyei Bíróság B.1103/2003/5. számú végzésének megsemmisítésére irányuló kérelmet visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

1. Az indítványozó a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvénynek (a továbbiakban: 1973. évi Be.) az eljárási feladatok megoszlását meghatározó 9. §-ával összefüggő, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását kérte. Indítványának alapja saját konkrét ügye, amelyben mint sértett/feljelentő keresetet nyújtott be a nyomozást megszüntető határozattal szemben bejelentett panaszát elutasító ügyészi határozat ellen. Az első fokon eljáró bíróság a keresetet hatáskör hiányában elutasította. Az első fokú

döntést helybenhagyó másodfokú ítéletet követően az eredeti indítványt azzal egészítette ki, hogy az Alkotmánybíró-ságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 37. §-a alapján, azaz az alkotmányellenesség utólagos vizsgálata keretében az Alkotmánybíró-ság a Csongrád Megyei Bíróság által 2.Pf.20.379/2000/2. szám alatt „meghozott jogerős határozat megsemmisítésével biztosítsa a jogorvoslati lehetőséget”.

Az indítványozó álláspontja szerint az 1973. évi Be. 9. §-ában megfogalmazott vádelvből következik az ügyészi határozat elleni bírósági jogorvoslat lehetőségének hiánya, ami sérti az Alkotmánynak a bíróságok feladatait meghatározó 50. § (1) bekezdését, a legfőbb ügyész és az ügyészség feladatait meghatározó 51. § (1) és (3) bekezdését, valamint a jogorvoslati jogot alapjogként biztosító 57. § (5) bekezdését.

Az indítványozó további beadványban – a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló kérelem fenntartása mellett – alkotmányjogi panasszal élt a Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítélete ellen, továbbá kérte az ítélet megsemmisítését az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján. Indítványát kiterjesztette az 1973. évi Be. 7. §-ában meghatározott jogorvoslati jogosultság korlátozását megengedő, „ha e törvény kivételt nem tesz” szövegrész, a bíróság vádhoz kötöttségét meghatározó 9. § (2) bekezdésben a vád jelzőjeként szereplő „törvényes” szó, továbbá az Abtv. 43. § (2) bekezdésének alkotmányossági vizsgálatára és megsemmisítésére. Álláspontja szerint a rendelkezések sértik az Alkotmány 2. § (3) bekezdést (a hatalom erőszakos megszerzésének és gyakorlásának tilalma, az ilyen törekvések elleni fellépés joga és kötelezettsége), a bírósághoz fordulást alapjogként biztosító 57. § (1) bekezdést, a jogorvoslati jogot meghatározó 57. § (5) bekezdést, valamint a hátrányos megkülönböztetést tiltó 70/A. § (1) bekezdést és az esélyegyenlőséget célzó intézkedésekről szóló 70/A. § (3) bekezdést.

2. Az 1. pont alatti indítványok benyújtását követően a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 605. § (7) bekezdése az 1973. évi Be.-t hatályon kívül helyezte. A Be. a pótmagánvád intézményében biztosítja a bűncselekmény sértettjének azt a jogot, hogy a bíróság előtt az ügyész helyett a vádló pozíciójába lépjen, ha az ügyész a büntetőeljárást nem kívánja megindítani (a feljelentést elutasítja), a már megindult eljárásban nem kíván vádat emelni (az eljárást megszünteti vagy a vádemelést részben mellőzi), avagy a vádat nem kívánja tovább képviselni (a vádat elejti). Az indítványozó – az Alkotmánybíró-ság felhívására nyilatkozva – a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványát fenntartotta, és ugyancsak fenntartotta a Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítéletének megsemmisítése iránti kérelmét is.

Ezt követően – az Abtv. 48. § (2) bekezdésében meghatározott határidőn belül – alkotmányjogi panasszal élt a Csongrád Megyei Bíróság B.1103/2003/5. számú, a pótmagánvád elutasító végzése ellen. Az indítványozó a

Be. szabályai alapján pótmagánvádlóként kívánt fellépni, azonban a bíróság megállapította, hogy a feljelentett cselekmény büntethetőségének elévülése miatt a vádindítvány jogi alapja hiányzik. Ugyanezen beadványban az indítványozó előterjesztést tett a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi. IV. törvénynek (a továbbiakban: Btk.) az elévülés félbeszakítását és nyugvását meghatározó 35. §-a, valamint az Abtv. 42. §-a alkotmányossági vizsgálatára is. Álláspontja szerint alkotmányellenes mulasztás és alkotmányellenes szabályozás áll fenn egyrészt amiatt, hogy a büntethetőség elévülését csak hatósági cselekmény szakítja meg, a sértett jogérvényesítő cselekedetei ilyen hatással nem rendelkeznek, továbbá amiatt, hogy az Alkotmánybíró-ság döntései nem minden esetben visszamenőleges hatályúak. Úgy véli ez a helyzet sérti az Alkotmány 2. § (3) bekezdését, a 7. § (1) bekezdését, a 8. § (1) bekezdését, az 50. § (1) bekezdését, az 51. § (1) és (3) bekezdését, az 57. § (1) és (5) bekezdését, valamint a 70A. § (1) és (3) bekezdését.

II.

Az Alkotmánybíró-ság az indítványok elbírálásánál a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

1. Az Alkotmány rendelkezései:

„2. § (3) Senkinek a tevékenysége sem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetőleg kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és egyben köteles fellépni.”

„7. § (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.”

„8. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sértetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.”

„50. § (1) A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit.”

„51. § (1) A Magyar Köztársaság legfőbb ügyésze és az ügyészség gondoskodik a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogainak a védelméről, valamint az alkotmányos rendet, az ország biztonságát és függetlenségét sértő vagy veszélyeztető minden cselekmény következetes üldözéséről.

(2) Az ügyészség törvényben meghatározott jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben, képviseli a vádat a bírósági eljárásban, továbbá felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

(3) Az ügyészség közreműködik annak biztosításában, hogy mindenki megtartsa a törvényeket. Törvénysértés

esetén – törvényben meghatározott esetekben és módon – fellép a törvényesség védelmében.”

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.

[...]

(5) A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jogot – a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan – a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

[...]

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

2. Az 1973. évi Be. rendelkezései:

„7. § A hatóságok határozatai és intézkedései ellen, illetőleg az intézkedés elmulasztása miatt – ha e törvény kivételt nem tesz – jogorvoslatnak van helye.”

„9. § (1) A büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítékezés egymástól elkülönül.

(2) Bírósági eljárás csak törvényes vád alapján indulhat. A bíróság annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekmény alapján, amelyet a vád tartalmaz.”

3. A Be.-nek a 2006. évi LI. törvénnyel módosított – 2006. július 1-jétől hatályos -rendelkezései:

„1. § A büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítékezés egymástól elkülönül.”

„2. § (1) A bíróság az ítékezés során törvényes vád alapján jár el.

(2) Törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.

(3) A bíróság csak annak a személynek a büntetőjogi felelősségéről dönthet, aki ellen vádat emeltek, és csak olyan cselekmény miatt, amelyet a vád tartalmaz.

(4) A bíróság köteles a vádat kimeríteni, a vádon túl nem terjeszkedhet, de nincs kötve a vádlónak a vád tárgyává tett cselekmény Btk. szerinti minősítésére, a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványához.”

„3. § (3) Ha e törvény kivételt nem tesz, a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság határozatai, valamint az ügyész és a nyomozó hatóság intézkedései ellen, illetőleg, ha e törvény azt lehetővé teszi, az ügyész és a nyomozó hatóság intézkedésének elmulasztása miatt jogorvoslatnak van helye.

(4) A Legfelsőbb Bíróság határozatai ellen rendes jogorvoslatnak nincs helye.”

„53. § (1) A sértett az e törvényben meghatározott esetekben pótmagánvádlóként léphet fel, ha

a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást megszüntette,

b) az ügyész a vádemelést részben mellőzte,

c) az ügyész a vádat elejtette,

d) az ügyész a nyomozás eredményeként közvérdíjazható bűncselekményt nem állapított meg, ezért nem emelt vádat, illetőleg a vád képviselőjét – magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként – nem vette át,

e) az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közvérdíjazható.”

4. A Btk. rendelkezése:

„35. § (1) Az elévülést félbeszakítja a büntető ügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen a bűncselekmény miatt fogatosított büntetőeljárás cselekménye. A félbeszakítás napján az elévülés határideje ismét elkezdődik.”

5. Az Abtv. rendelkezései:

„42. § (1) A 40. §-ban foglalt esetben a határozat közzétételének napján veszti hatályát a jogszabály vagy annak rendelkezése, és minősül visszavontnak az állami irányítás egyéb jogi eszköze vagy annak rendelkezése.”

„43. § (1) Azt a jogszabályt vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközt, amelyet az Alkotmánybíróság a határozatában megsemmisít, az erről szóló határozatnak a hivatalos lapban való közzététele napjától nem lehet alkalmazni.

(2) A jogszabálynak vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközének megsemmisítése, – (3) bekezdésben foglalt eset kivételével – nem érinti a határozat közzététele előtt létrejött jogviszonyokat, s a belőlük származó jogokat és kötelezettségeket.

[...]

(4) Az Alkotmánybíróság a 42. § (1) bekezdésében, valamint a 43. § (1)–(2) bekezdésében meghatározott időponttól eltérően is meghatározhatja az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezését vagy konkrét esetben történő alkalmazhatóságát, ha ezt a jogbiztonság, vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja.”

„48. § (1) Az Alkotmányban biztosított jogainak megsértése miatt alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz az, akinek a jogséremlme az alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be,

és egyéb jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, illetőleg más jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

(2) Az alkotmányjogi panaszt a jogerős határozat kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani.

(3) Az Alkotmánybíróság eljárására a 40–43. §-ban foglaltak az irányadók.”

„49. § (1) Ha az Alkotmánybíróság hivatalból, illetőleg bárki indítványára azt állapítja meg, hogy a jogalkotó szerv a jogszabályi felhatalmazásból származó jogalkotói feladatát elmulasztotta és ezzel alkotmányellenességet idézett elő, a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – felhívja feladatának teljesítésére.

(2) A mulasztást elkövető szerv a megjelölt határidőn belül köteles jogalkotói feladatának eleget tenni.”

III.

Az indítványok megalapozatlanok.

1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt abban foglalt állást, hogy mennyiben kell vizsgálnia az 1973. évi Be.-vel összefüggésben előterjesztett alkotmányjogi panaszt, a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megszüntetésére, valamint az utólagos normakontrollra irányuló indítványt. Az Alkotmánybíróság főszabályként ugyanis csak a hatályban lévő jogszabály alkotmányosságát vizsgálja.

1.1. A Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítélete elleni alkotmányjogi panasz lényege, hogy az 1973. évi Be.-ben a törvényalkotó a sértett/feljelentő számára nem biztosította a bírósághoz fordulás jogát azon ügyészi határozat ellen, amely nem adott helyt a nyomozó hatóság részéről történt nyomozás-megszüntetés elleni panasznak, és emiatt alkotmányos alapjogokat, illetve alkotmányi rendelkezéseket sértő helyzet keletkezett.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a már nem hatályos jogszabály vizsgálatának is helye van akkor, ha az alkotmánybírósági eljárás alapja az alkalmazott, de időközben hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét állító alkotmányjogi panasz. Az Abtv. 48. §-ának (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt az nyújthat be, akinek esetében az Alkotmányban biztosított jogok sérelme alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be. Ezt a feltételt összevetve az Abtv.-nek a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességről szóló 49. §-ában foglalt rendelkezéssel, a valamely szabályozás hiányára mint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányértékre alapított indítvány – főszabályként – nem bírálható el alkotmányjogi panaszként. (1044/B/1997. AB határozat, ABH 2004, 1160, 1176.)

Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság a Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és

egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 29. § e) pontja alapján visszautasította.

1.2. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a hatályon kívül helyezett rendelkezések alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára sor kerül akkor is, ha az indítványozó által támadott jogszabály az új jogszabályban is változatlan tartalommal jelenik meg. Amennyiben az időközben hatályát veszített jogszabály helyébe lépő új jogszabály – azonos jogi környezetben – szintén tartalmazza a vitatott normát, az Alkotmánybíróság az eljárást az új rendelkezés tekintetében folytatja le. (1271/B/1997. AB határozat, ABH 2004, 1183, 1185.)

Ezen elv alapján az Alkotmánybíróság az 1973. évi Be. 7. §-ában a „ha e törvény kivételt nem tesz” szövegrész alkotmányellenességének utólagos vizsgálatát a Be. 3. § (3) bekezdése, az 1973. évi Be. 9. § (2) bekezdésben szereplő „törvényes” szó alkotmányellenességének utólagos vizsgálatát pedig a Be. 2. § (1) bekezdése tekintetében folytatta le.

2.1. A bíróság kötöttsége a „törvényes” vádhoz nem sérti az Alkotmánynak a bíróságok feladatait meghatározó 50. § (1) bekezdését, valamint a legfőbb ügyész és az ügyészség feladatait meghatározó 51. § (1) és (3) bekezdését.

A Be.-ben a büntetőjogi felelősségre vonás eljárási modelljének alapja: az eljárási funkciók megoszlása és a védelv. A vád funkcióját az ügyész mint a közzvádló látja el. A törvényalkotó kivételesen – különböző büntetőpolitikai megfontolásokból – a sértettet is feljogosítja, hogy vádlóként lépjen fel mint magánvádló, illetve mint pótmagánvádló, azonban az ügyész ilyen esetekben is átveheti a vád képviselőt. Vád nélkül a bíróság nem járhat el, a vádló szerepét nem veheti át, arra sem a vád, sem a védelem szereplőit nem hívhatja fel, és nem kényszerítheti [14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101.]. Ez az eljárási modell az Alkotmány rendelkezésein alapul, tükrözi a hatalmi ágak elválasztását, az állam büntető hatalmát gyakorló szervezetek, az ügyészség és a bíróság alkotmányos jogállását.

Az ügyészségnek, mint elsősorban vádfunkciót ellátó szervezetnek, alapvető feladata az állami büntetőigény bíróság előtti érvényesítése. Ilyen tartalommal szabályozza az Alkotmány 51. § (1) és (2) bekezdése az ügyészség alkotmányos jogállását, bűnüldözési és közzvádlói funkcióit és az azokhoz kapcsolódó egyéb feladatait és hatáskörét. A (3) bekezdés értelmében az ügyészség e fő funkció mellett más feladatokat is ellát [1/1994. (I. 7.) AB határozat, ABH 1994, 29, 33.]. Az ügyész a vádemelés, a vádképviselő során a közérdeket képviseli és közzvádlói funkciójának gyakorlása során az ügyészi szakmai felelősség követelményeit is szem előtt tartva köteles eljárni. A közzvádra üldözendő bűncselekmények esetén az ügyész szűrő szerepet tölt be, ezáltal biztosítja az indokolatlan vádeme-

lések elkerülését [42/2005. (XI. 14.) AB határozat, ABH 2005, 504, 519.].

Az Alkotmány rendelkezéseivel összhangban van az, hogy a bíróság a büntető igazságszolgáltatási feladatait csak vád alapján és a vád keretei között végezheti [14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101, 107.]. A bíróság mint önálló hatalmi ág és az ügyészség mint önálló alkotmányos szervezet közötti közjogi viszony [v. ö.: 3/2004. (II. 17.) AB határozat, ABH 2004, 48, 57–58.] kizárja, hogy a bíróság – a nyomozás megszüntetésével kapcsolatos ügyészi álláspont felülvizsgálata eredményeként – vádemelésre kötelezze az ügyészt.

2.2. A Be. 3. § (3) bekezdésének szövegszerű utalása arra, hogy a jogorvoslati jogosultság alól a büntetőeljárás törvény bizonyos esetekben kivételt tehet, nem sérti a jogorvoslati jog alapját. A nyomozó hatóság határozata elleni panaszt az ügyész, az ügyész határozata elleni panaszt a felettes ügyész bírálja el. [Be. 28. § (4) bekezdés c) pont, 195. § (4) bekezdés, 228. §]. Az Alkotmánybíróság értelmezésének megfelelően az alkotmányos jogorvoslati jogból adódó követelményeket kielégíti az olyan szabályozás, amely az érdemi határozattal – a jelen esetben a nyomozást megszüntető határozattal – érintett személy számára biztosítja, hogy a határozat ellen ugyanazon szervezeten belül magasabb fórumhoz vagy – mint a jelen esetben – más szervhez forduljon [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31.].

2.3. A bíróság vádhoz kötöttségét meghatározó 2. § (1) bekezdésben a vád jelzőjeként szereplő „törvényes” szó, továbbá a 3. § (3) bekezdésben meghatározott jogorvoslati jog korlátozását megengedő – „[h]a e törvény kivételt nem tesz” – szövegrész nincs alkotmányosan értékelhető összefüggésben azzal, hogy az Alkotmány szerint mindenki jogosult, illetve kötelezett a hatalom erőszakos megszerzésére és gyakorlásra irányuló törekvésekkel szembeni törvényes fellépésre [2. § (3) bekezdés]. Ugyancsak nem állapítható meg összefüggés a sérelmezett szabályozás és a hátrányos megkülönböztetés alkotmányi tilalma között, illetve azon rendelkezés között, hogy az állam a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti [70/A. § (1) és (3) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság a 2.1–2.3. pontokban foglaltakra tekintettel megállapította, hogy a Be. 2. § (1) bekezdésében és 3. § (3) bekezdésében megjelölt szövegrészek nincsenek ellentétben az Alkotmány megjelölt rendelkezéseivel, így az alkotmányellenesség megállapítására és a rendelkezések megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

3.1. A Csongrád Megyei Bíróság B.1103/2003/5. számú végzése elleni alkotmányjogi panasz lényege, hogy a büntethetőség elévülését félbeszakító, illetve az elévülés nyugvását előidéző körülmények meghatározásakor a törvényalkotó a Btk. 35. §-ban nem jelölte meg a sértett olyan cselekményeit, amelyek az elkövető felelősségre vonását

szorgalmazzák. Tekintettel arra, hogy az Abtv. 48. §-ának és 49. §-ának összevetése következtében valamely szabályozás hiányából adódó alapjogi sérelemre – főszabályként – nem alapítható alkotmányjogi panasz, az Alkotmánybíróság azt – az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 29. § e) pontja alapján – visszautasította.

3.2. Az Alkotmánybíróság a Btk. 35. § (1) bekezdésben foglalt rendelkezést utólagos normakontroll keretében vizsgálta.

A büntethetőség elévülése az időmúlás büntethetőséget megszüntető hatásának elismerését, egyben az állam büntető igényének elenyészését jelenti. Az Alkotmánybíróság a 11/1992. (III. 5.) AB határozatban kifejtette, hogy ha az elévülés beállt, az elkövetőnek alanyi joga keletkezik arra, hogy ne lehessen megbüntetni. Ez az alanyi jog annak következtében nyílik meg, hogy az állam büntető igénye megszűnt, ha eredménytelenül eltelt az az idő, amelyet a törvényben büntető hatalmának gyakorlására, az elkövető üldözésére és megbüntetésére magának szabott. (ABH 1992, 77, 89.)

Az állam büntető monopóliuma következtében a bűncselekmény elkövetésével keletkező büntető igény érvényesítése az állam joga és kötelessége. A büntető hatalom tényleges gyakorlása az Alkotmány alapján erre kialakított szervezetrendszer alkotmányos feladata [42/2005. (XI. 14.) AB határozat, ABH 2005, 504, 524.]. Ezzel van összhangban a Btk. 35. § (1) bekezdésének rendelkezése, amely az elévülés félbeszakítását a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak az elkövető ellen irányuló, az adott bűncselekménnyel kapcsolatos olyan eljárási cselekményéhez köti, amely az ügy érdemi előbbre vitelét célozza.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szabályozás nincs alkotmányosan értékelhető összefüggésben az Alkotmány 7. § (1) bekezdésével (a nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjának biztosítása), a 8. § (1) bekezdésével (az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak elismerése, tiszteletben tartása és védelme), azzal, hogy az Alkotmány szerint mindenki jogosult, illetve kötelezett a hatalom erőszakos megszerzésére és gyakorlásra irányuló törekvésekkel szembeni törvényes fellépésre [2. § (3) bekezdés]. Ugyancsak nem állapítható meg összefüggés a sérelmezett törvényalkotói mulasztás és a bíróság, illetve az ügyészség alkotmányos feladatai [50. § (1) bekezdés, 51. § (1) és (3) bekezdés], a bírósághoz fordulás jogát és a tisztességes eljárás kritériumait meghatározó 57. § (1) bekezdés, az alkotmányos jogorvoslati jogot biztosító 57. § (5) bekezdés, továbbá a hátrányos megkülönböztetés alkotmányi tilalma, illetve azon rendelkezés között, hogy az állam a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti [70/A. § (1) és (3) bekezdés].

Fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság a Btk. 35. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

4. Az Abtv. 42. § (1) bekezdése, amely szerint „a határozat közzétételének napján veszi hatályát a jogszabály vagy annak rendelkezése, és minősül visszavontnak az állami irányítás egyéb jogi eszköze vagy annak rendelkezése”, nincs alkotmányosan értékelhető összefüggésben azzal, hogy az Alkotmány szerint mindenki jogosult, illetve kötelezett a hatalom erőszakos megszerzésére és gyakorlásra irányuló törekvésekkel szembeni törvényes fellépésre [2. § (3) bekezdés]. Ugyancsak nem állapítható meg összefüggés a bírósághoz fordulás jogát és a tisztességes eljárás kritériumait meghatározó 57. § (1) bekezdés, az alkotmányos jogorvoslati jogot biztosító 57. § (5) bekezdés, továbbá a hátrányos megkülönböztetés alkotmányi tilalma, illetve azon rendelkezés között, hogy az állam a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti [70/A. § (1) és (3) bekezdés].

Az Abtv. 43. §-ának (2) bekezdése meghatározza az alkotmánybírósági határozatok hatályának fő szabályát: az alkotmányellenes jogszabály vagy az állami irányítás egyéb eszköze megsemmisítésének nincs visszaható hatálya, nem érinti a határozat közzététele előtt létrejött jogviszonyokat, a belőlük származó jogokat és kötelezettségeket. Az Abtv. 43. § alkotmányosságát az Alkotmánybíróság a 10/1992. (II. 25.) AB határozatban (ABH 1992, 72.) elemezte az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében normatívan rögzített jogállamiság, valamint az annak elemét képező jogbiztonság szempontjából.

A jelen ügyben az Abtv. 43. § (2) bekezdését – az indítványnak megfelelően – az Alkotmány más rendelkezéseivel kellett összevetni. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy határozatai visszaható hatályának kizárása nincs alkotmányosan értékelhető összefüggésben azzal, hogy az Alkotmány szerint mindenki jogosult, illetve kötelezett a hatalom erőszakos megszerzésére és gyakorlásra irányuló törekvésekkel szembeni törvényes fellépésre [2. § (3) bekezdés]. Ugyancsak nem állapítható meg összefüggés a bírósághoz fordulás jogát és a tisztességes eljárás kritériumait meghatározó 57. § (1) bekezdés, az alkotmányos jogorvoslati jogot biztosító 57. § (5) bekezdés, továbbá a hátrányos megkülönböztetés alkotmányi tilalma, illetve azon rendelkezés között, hogy az állam a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti [70/A. § (1) és (3) bekezdés].

Fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az Abtv. 42. § (1) bekezdés második fordulata, illetve a 43. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

5. Az Alkotmánybíróság hatáskörére vonatkozó szabályozás (Alkotmány 32/A. §, Abtv. 1. §) alapján nincs lehetőség az egyedi ügyekben meghozott bírósági határozatok alkotmányossági vizsgálatára és megsemmisítésére. Ezért

az Alkotmánybíróság a Csongrád Megyei Bíróság 2.Pf.20.379/2000/2. számú ítéletének, valamint a Csongrád Megyei Bíróság B.1103/2003/5. számú végzésének megsemmisítésére irányuló kérelmet az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 29. § b) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 11.

Dr. Erdei Árpád s. k.,
az Alkotmánybíróság helyettes elnöke,
előadó alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
az Alkotmánybíróság helyettes elnöke, alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott

Dr. Balogh Elemér
alkotmánybíró helyett

Dr. Harmathy Attila s. k., *Dr. Holló András s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k., *Dr. Kovács Péter s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k., *Dr. Erdei Árpád s. k.,*
alkotmánybíró az Alkotmánybíróság helyettes elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Paczolay Péter
alkotmánybíró helyett

333/B/2000. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány alapján meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 49/A. §-a és 49/C. § (7) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványokat elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 49/B. § (15)–(16) bekezdései alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány tárgyában az eljárást megszünteti.

Indokolás

I.

1. Két indítványozó kezdeményezte a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja tv.) 49/A. §-a, 49/C. § (7) bekezdése, 66. § (7) bekezdése alkotmányellenességének vizsgálatát, mert véleményük szerint az osztlékalap utáni teljes körű adózásra vonatkozó rendelkezések az Alkotmány 2. § (1) bekezdése, 9. §-a, 70/A. §-a és 70/I. §-a szabályait sértik. Az Alkotmánybíróság az indítványokat tartalmuk szerint bírálta el.

Érvelésük lényege szerint míg a jogszabályalkotó a társas vállalkozások esetében – más törvényi szabályozás útján – a tulajdonosokra bizza az osztlék megállapítását és ezáltal az általuk fizetendő osztlék nagyságát, addig az egyéni vállalkozások esetében az osztlékalapot és az osztlékokat összevonja és ezt teljes egészében megadóztatja. Ezzel a törvényhozó az egyéni vállalkozásokból jövedelmet von ki, megsérti az Alkotmány 9. § (2) bekezdését, mivel hátrányos helyzetbe hozza az egyéni vállalkozókat azzal, hogy nem dönthetik el, hogy az adózott nyereségüket milyen mértékben veszik ki magáncéljaikra és milyen részét hagyják benn a vállalkozás fejlesztésre. Sérül az Alkotmány 70/A. § (1) és (3) bekezdése is, mivel a jelenleg hatályos rendelkezések alapján a társas vállalkozások tagjának szabad mérlegelési joga van arra nézve, hogy mennyi osztlékokat vesz ki a vállalkozásából, míg az egyéni vállalkozónak erre nincsen döntési jogköre. Az egyéni vállalkozók osztlékadóztatása az Alkotmány 70/I. §-át is sérti, mert többletkötelezettséget ró az adóalanyra. A demokráciának [Alkotmány 2. § (1) bekezdése] az indítványozók szerint feltétele az is, hogy a vállalkozók a törvények keretei között dönthessenek arról is, hogyan fejlesztik a vállalkozásaikat, hogyan rendezik a vállalkozásaik és magánvagyonuk viszonyát. Az egyéni vállalkozók osztlékalapjának teljes körű adóztatása ellentétes az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével.

2. Az egyik indítványozó kezdeményezte az Szja tv. 49/B. § (15)–(16) bekezdései alkotmányellenességének vizsgálatát is.

Véleménye szerint az egyéni vállalkozókat a társas vállalkozásokhoz képest hátrányos megkülönböztetés [Alkotmány 70/A. § (1) bekezdés] éri akkor is, amikor az Szja tv. szerint az év elejétől keletkezett vállalkozói adóalap szerint kell az adóelőleget megállapítani és negyedévente fizetni. Ez a rendelkezés nem ismeri el a szezonális tevékenységet, az év végén készleten lévő termékek következő év elején történő értékesítés miatt keletkezett nyereség évközi kiegyenlítését. Ezzel szemben a társaság egy éves szinten megtermelt nyereség utáni adóhoz viszonyítottan fizet társasági adó előleget.

II.

1. Az Alkotmány hivatkozott rendelkezési szerint:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam. (...)

9. § (...)

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát. (...)

70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül. (...)

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti. (...)

70/I. § Minden természetes személy, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni.”

2. Az Szja tv. 49/A. §-ának, 49/C. § (7) bekezdésének és a 66. § (7) bekezdésének az első indítvány benyújtásakor hatályos szabályai szerint:

„49/A. § (1) Az egyéni vállalkozó – akkor is, ha bejegyeztette magát egyéni céggént – a 49/B. § rendelkezései szerint megállapított vállalkozói adóalapja után vállalkozói személyi jövedelemadót, vállalkozói osztlékalapja után az osztlékból származó jövedelemből e törvény szerint előírt adót fizet (a továbbiakban: vállalkozói jövedelem szerinti adóztatást alkalmazó egyéni vállalkozó), meghatározott esetekben átalányadóztatást, vagy – az általános forgalmi adóról szóló törvény rendelkezéseinek figyelembevételével az általános forgalmi adót is magában foglaló – tételes átalányadóztatást választhat.

(2) Az egyéni céggént bejegyzett egyéni vállalkozó, ha a tevékenységének megszüntetése nélkül egyszemélyes korlátolt felelősségű társasággá vagy részvénytársasággá alakul át, továbbá az egyéni ügyvéd (ügyvéd), ha tevékenységének megszüntetése nélkül tevékenységét ügyvédi irodában folytatja, az átalakulás napján (az ügyvédi irodába történő átlépés napján) e törvény és az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezései szerint adóbevallást ad be, és ezzel egyidejűleg az adót megfizeti, azzal, hogy az e fejezetben és a 10. számú mellékletben a tevékenység megszüntetésére előírt szabályokat nem kell alkalmaznia. Emellett meg kell állapítani a vállalkozói osztlékalapot az e fejezetben és a 10. számú melléklet II/1. pontjának a tevékenység megszüntetésére előírt szabályai alkalmazásával és ezen szabályok alkalmazása nélkül is. A vállalkozói osztlékalapnak a megszűnés szabályai alkalmazásával történő levezetésénél vállalkozói személyi jövedelemadóként a ténylegesen megfizetett adó vehető figyelembe. Amennyiben a vállalkozói osztlékalapok különböztetést az egyéni cég, az egyéni ügyvéd (ügyvéd) az átalakulással létrejövő társaságba, ügyvédi irodába nem fekteti be, akkor ezt a különböztetést adózatlanul befektetett, vállalkozásból kivont jövedelemnek kell tekinteni.

(3) Az egyéni vállalkozó halálát követően a vállalkozói tevékenységnek az özvegye vagy az örököse által történő folytatása esetén, illetőleg az egyéni vállalkozó cselekvő-

képességének elvesztésekor a vállalkozói tevékenységnek az egyéni vállalkozó nevében és javára a törvényes képviselője által történő folytatása esetén az özvegy, az örökös, a törvényes képviselő minősül egyéni vállalkozónak, azaz, hogy a vállalkozói tevékenységet folyamatosnak kell tekinteni, és a vállalkozói adóalap, valamint a vállalkozói osztalékalap adójának megállapításánál a vállalkozói tevékenység folytatását megelőzően elszámolt, az elhunyt vagy cselekvőképességét elvesztett magánszemély jövedelmének számító vállalkozói kivétet is figyelembe kell venni. (...)

49/C. § (...)

(7) A vállalkozói osztalékalap után az adót az osztalékból származó jövedelemre e törvény szerint előírt rendelkezések szerint kell megfizetni. (...)

66. § (...)

(7) A vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó 20 százalék adót fizet a vállalkozói osztalékalap azon része után, amely nem haladja meg a vállalkozói jövedelem kiszámításánál költségként elszámolt vállalkozói kivétnek az adóévet követő év első napján érvényes jegybanki alapkamat kétszeresével számított összegét. Az ezen felüli rész után az adó mértéke 35 százalék. Az ily módon megállapított összes adót az egyéni vállalkozónak legkésőbb a személyi jövedelemadó-bevallása benyújtására előírt határidőig kell megfizetnie.”

Az Szja tv. 49/B. § (15)–(16) bekezdésének a második indítvány benyújtásakor hatályos szabályai szerint:

„49/B. § (...)

(15) A (9)–(11) bekezdés rendelkezései szerint megállapított adót az egyéni vállalkozónak adóelőleg-fizetéssel (vállalkozói személyi jövedelemadó-előleg) és az adóévet követően kell megfizetnie oly módon, hogy a fizetendő adó és az adóévi jövedelem után befizetett adóelőleg összege közötti különbséget az egyéni vállalkozó a személyi jövedelemadó bevallásában az adófizetésre vonatkozó rendelkezések szerint számolja el.

(16) A vállalkozói személyi jövedelemadó-előleg összege legalább az év elejétől keletkezett vállalkozói adóalap (9)–(11) bekezdés szerinti adója és az adóévi jövedelem után már befizetett adóelőleg különbözete. Az év elejétől keletkezett vállalkozói adóalap kiszámításához az adóévben esedékes értékcsökkenési leírásnak az adott negyedév szerinti időarányos része és az adóévre áthozott veszteség időarányos része vehető figyelembe.”

3. A támadott szabályok az indítvány elbírálásakor a következők:

„49/A. § (1) Az egyéni vállalkozó – akkor is, ha bejegyeztette magát egyéni céggént – a 49/B. § rendelkezései szerint megállapított vállalkozói adóalapja után vállalkozói személyi jövedelemadót, vállalkozói osztalékalapja után az e törvény szerint előírt adót fizet (a továbbiakban: vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó), vagy az e törvényben és az adózás rendjéről szóló törvényben meghatározott feltételekkel átalányadózást választhat.

(2) Az egyéni céggént bejegyzett egyéni vállalkozó az egyéni cég átalakulása esetén

a) a végleges átalakulási vagyonszámvetésben a számvitelről szóló törvény előírásai szerint kimutatott pozitív összevont átértékelési különbözetet az átalakulás napján megszerzett vállalkozói bevételként számolja el;

b) az átalakulás napjára vonatkozóan e törvény rendelkezései szerint, de a tevékenység megszüntetésére irányadó rendelkezések figyelmen kívül hagyásával megállapítja a vállalkozói adóalapot és a vállalkozói osztalékalapot, valamint a vállalkozói személyi jövedelemadót és vállalkozói osztalékalap utáni adót;

c) a b) pontban említett adókat a soron kívüli adóbevallás benyújtására az adózás rendjéről szóló törvényben előírt határidőig megfizeti, valamint a b) pontban említett jövedelmeket és adókat az adóévre vonatkozó adóbevallásában bevallja.

(3) Az egyéni céggént bejegyzett egyéni vállalkozó az egyéni cég átalakulása esetén az átalakulás napjára vonatkozóan a vállalkozói osztalékalapot – a (2) bekezdésben meghatározottak mellett – e törvénynek a tevékenység megszüntetésére irányadó rendelkezései szerint is megállapítja. A vállalkozói osztalékalap megállapítása során ilyenkor vállalkozói személyi jövedelemadóként a megszűnés szabályai nélkül meghatározott vállalkozói adóalapot terhelő adót veszi figyelembe.

(4) Ha a (3) bekezdés szerint megállapított vállalkozói osztalékalap meghaladja a (2) bekezdés szerint megállapított vállalkozói osztalékalapot, a különbözetet a jogutód gazdasági társaságban szerzett értékpapír megszerzésére fordított érték részeként nem lehet figyelembe venni.

(5) Ha a számvitelről szóló törvény rendelkezései szerint elkészített végleges vagyonszámvetés és az azt alátámasztó vagyonszámvetés alapján megállapítható, hogy az egyéni cég átalakulása révén az egyéni céggént bejegyzett egyéni vállalkozó által – e törvény rendelkezései szerint egyéni vállalkozói tevékenységével összefüggésben – az átalakulás napjára elkészített leltárban e törvény rendelkezései szerint feltüntetett összes eszköz nem került a jogutód gazdasági társaság tulajdonába, akkor az át nem adott eszközök együttes vagyonszámvetés szerinti értékének az a része, amely nem haladja meg a vállalkozói osztalékalapok (4) bekezdés szerint meghatározott különbözetét, a magánszemély jövedelmének minősül. E jövedelem után az adó mértéke 25 százalék. A magánszemély e jövedelmet és az adót soron kívüli adóbevallásában megállapítja és bevallja, valamint az adót a soron kívüli bevallás benyújtására előírt határidőig megfizeti.

(6) A (2)–(5) bekezdésben foglaltak értelemszerűen irányadók akkor is, ha az egyéni vállalkozó ügyvédi tevékenységét ügyvédi iroda tagjaként folytatja azzal, hogy az adóbevallást a tagi jogviszony keletkezését megelőző napra vonatkozóan kell elkészíteni. (7) Nem kell a tevékenység megszűnésére irányadó rendelkezéseket alkalmazni, ha az egyéni vállalkozó e tevékenységét cselekvőképességének elvesztését követően a nevében és javára törvényes képviselője folytatja. Ha az egyéni vállalkozó

e tevékenységét halála után özvegye vagy örököse folytatja, akkor – az egyéni vállalkozó tevékenységét folyamatosnak tekintve – úgy kell eljárni, mintha az adóévben az elhunyt egyéni vállalkozó által megszerzett vállalkozói bevételt és elszámolt vállalkozói költséget kizárólag az özvegy, az örökös szerezte volna meg, illetve számolta volna el, feltéve, hogy az özvegy, illetve az örökös a tevékenység folytatásának szándékát három hónapon belül bejelenti az adóhatóságnak. Az elhunyt egyéni vállalkozó által az adóévben költségként elszámolt vállalkozói kivétet ilyenkor is kizárólag az elhunyt által megszerzett önálló tevékenységből származó jövedelemnek kell tekinteni, de annak összegét – e törvény rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával – az özvegy, illetve az örökös figyelembe veszi a vállalkozói adóalap és vállalkozói osztalékalap, valamint az e jövedelmeket terhelő adó összegének megállapításánál.

49/C. § (...)

(7) A vállalkozói osztalékalap azon része után, amely nem haladja meg az adóévi vállalkozói jövedelem meghatározásánál költségként elszámolt vállalkozói kivét 30 százalékát, az adó mértéke 25 százalék, a vállalkozói osztalékalap fennmaradó része után az adó mértéke 35 százalék. Az adót a magánszemély bevallásában megállapítja, bevallja, valamint a bevallás benyújtására előírt határidőig megfizeti.”

4. Jóllehet az Szja tv. osztalékalapra vonatkozó, támadott szabályai az indítványok benyújtását követően módosultak, az Szja tv. eredeti 49/A. §-ával, 49/C. § (7) bekezdésével és a 66. § (7) bekezdésével az indítványokban felvetett alkotmányossági kérdést illetően azonosan rendelkezik az Szja tv. módosult 49/A. §-a és 49/C. § (7) bekezdése, ezért az Alkotmánybíróság e módosított szabályok alkotmányellenességét vizsgálta.

5. Az Szja tv. 49/B. § (15) és (16) bekezdését 2004. január 1-jétől módosította az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról szóló 2003. évi XCI. törvény 25. § (8) és (9) bekezdése. A módosított szabályok az indítványban kifogásoltakat már nem tartalmazzák.

Az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét nem vizsgálja, hacsak nem annak alkalmazhatósága is eldöntendő kérdés (335/B/1990. AB határozat, ABH 1990, 261, 262.). Hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányossági vizsgálata a konkrét normakontroll két esetében, az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdése szerinti bírói kezdeményezés, és a 48. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján lehetséges. Mivel jelen ügyben az indítvány az Abtv. 1. § b) pontja szerinti utólagos absztrakt normakontrollra irányult, ezért az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozatának (ABH 2003, 2065.) 31. § a) pontja alapján az eljárását megszüntette.

III.

Az indítványok nem megalapozottak.

1. Az Szja tv. személyi hatálya, bizonyos kivételekkel, a magánszemélyekre terjed ki. Az egyéni vállalkozó a törvény értelmében a vállalkozói kivét után az összevont adóalapba tartozó jövedelmeknél adózik, míg vállalkozói bevétele után és az osztalékalap után elkülönítetten, a vállalkozói személyi jövedelemadó szabályai szerint. Habár a vállalkozói személyi jövedelemadó több vonásában a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény szabályozására emlékeztet, számos kérdésben tapasztalható eltérés az egyéni vállalkozók adóztatása és a társas vállalkozások, a társas vállalkozás magánszemély tagja (részvényese, alapítója), tulajdonosa adóztatása között. Ezeknek az eltéréseknek az egyike az osztalékalap, az osztalékadó és az osztalékból származó jövedelem mikénti adóztatása területén jelentkeznek. Az indítványozók lényegében ennek a különbségtételnek, a társas vállalkozások, a társas vállalkozások tagja és az egyéni vállalkozó természetes személyek eltérő adójogi kezelésének az alkotmányellenességét állítják, az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése tükrében, az osztalék területén. Az Alkotmánybíróság elsőként ezzel a felvetéssel foglalkozott.

Az Alkotmánybíróság a 481/B/1999. AB határozatban (ABH 2002, 998, 1004–1005.) fejtette ki, hogy a jogi személyek és jogi személyiség nélküli társaságok vagyona az eredeti tulajdonos személyétől jogilag elkülönül. A társasági jog egyik legfontosabb alappillére az ún. elválasztás elve, amely az alapítástól a megszűnésig a gazdasági társaság és a tagok vagyonának, kötelezettségeinek keveredését akadályozza meg. A gazdasági életben a társaság mint önálló jogalany saját vagyonával vesz részt. A jogi személyiséggel nem rendelkező társaságok esetében a társaság vagyona hasonlóképpen célra rendelt, a vagyoni hozzájárulás a társaság mint a tagoktól elkülönült közösség üzletszerű gazdasági tevékenységét szolgálja. Mindkét esetben az tehát a helyzet, hogy az alapító és a vagyont a társaság rendelkezésére bocsátó tulajdonosok mint magánszemélyek vagyon feletti rendelkezési joga az átruházással a társaságra száll át, és nem a tagok eszmei tulajdoni hányadainak együtteseként, hanem a tagok közösségének, a társaságnak egységes tulajdonaként, a társasághoz kötött funkcionál tovább. Az ún. egyszemélyes társaságoknál ugyanezen elv alapján válik szét véglegesen a tulajdonos vagyona magánvagyonra és társasági vagyonra.

Az Alkotmánybíróság több határozatában elvi élel fejezte ki azt az álláspontját, hogy az államnak Alkotmányból levezethető jogosítványa az, hogy adónemeket határozzon meg, megállapítva az adózók körét, az adómértékeket, -kedvezményeket és -mentességeket. Az erre vonatkozó pénzügyi, gazdasági szempontú elhatározásokért a jogalkotót politikai felelősség terheli. A 35/1997. (VI. 11.) AB határozat (ABH 1997, 200, 210.) értelmében erre figyelemmel önmagában nem alkotmányellenes, ha az egyes tőkejövedelmekre vagy a magánszemélyek oszta-

lékjövedelmére nézve eltérő adókulcsot állapít meg a jogalkotó; nem jelent hátrányos megkülönböztetést az sem, ha az adózók jól elkülöníthető csoportjai – mint a társas vállalkozások magánszemély tagjai – egységesen a személyi jövedelemadót és nem a társasági adó körébe eső adót tartoznak az osztalék után megfizetni.

A 150/B/1999. AB határozat (ABH 2002, 959, 961.) egy, a jelen ügyhöz hasonló ügyben egészségügyi hozzájárulás fizetési kötelezettséggel kapcsolatban kimondta, hogy nem ütközik a diszkrimináció tilalmába az, hogy ugyanolyan foglalkozású személyek (az adott ügyben nyugdíjasként ügyvédi tevékenységet folytatók) adókötelezettsége aszerint alakul, hogy tevékenységüket milyen gazdasági formában látják el. Amikor az adott személy a tevékenysége folytatásához gazdasági formát (pl. ügyvédi iroda) választ, egyben az adott formához tartozó gazdasági feltételrendszer választása mellett is dönt. Az államnak az Alkotmány 70/A. §-a alapján nem áll fenn olyan kötelezettsége, hogy az adott gazdasági formában részt vevő személyek személyes adottságához igazítsa a közgazdasági feltételrendszert, sőt épp ellenkezőleg: a feltételrendszer valamennyi ugyanolyan formájú gazdasági társaságra vonatkozó egyenlő biztosítása szolgálja az Alkotmány 70/A. §-ának érvényesülését [lásd: 59/1991. (XI. 19.) AB határozat, ABH 1991, 293.].

Az Alkotmánybíróság nem találta diszkriminatívnak, hogy az egészségügyi hozzájárulásra vonatkozó adótörvény eltérő szabályozás alá vonta – azon belül egységesen kezelve – a nyugdíjas ügyvédet attól függően, hogy tevékenységét milyen szervezeti keretek között gyakorolja, egyéni vállalkozónak minősülő egyéni ügyvédként vagy társas vállalkozás keretében ügyvédi iroda tagjaként. (60/B/1998. AB határozat, ABH 2001, 976, 986–988.)

A személyek közötti különbségtétel ebben a vizsgált esetben az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében írt egyéb helyzet szerint, a természetes személy létük, avagy ettől eltérő mivoltuk alapján történik. Alapjognak nem minősülő egyéb jogra vonatkozó, személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság általános személyiségi jogával és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197, 200.].

A vizsgált különbségtétel nem önkényes. Az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette, hogy a közteherviselés rendszerének meghatározása során az Alkotmány 70/A. §-a nem azt jelenti, hogy a jogalkotónak minden gazdasági tevékenységet, minden gazdasági tevékenységet kifejtő személyt, és minden gazdasági tevékenység kifejtése számára nyitva álló jogi formát egyenlőként kellene kezelnie [54/1993. (X. 13.) AB határozat, ABH 1993, 340, 342.].

Az Alkotmánybíróság szerint a kifejtettek alapján nem állapítható meg, hogy az Szja tv. 49/A. §-a és 49/C. § (7) bekezdése az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését sérti.

2. A jelen esetben nem állapítható meg az Alkotmány indítványban felhívott más rendelkezéseinek, az Alkot-

mány 2. § (1) bekezdésének, 9. § (2) bekezdésének, 70/A. § (3) bekezdésének és 70/I. §-ának sérelme sem.

Az Szja tv. 49/A. §-a és 49/C. § (7) bekezdése, valamint az Alkotmány 2. § (1) bekezdése és 70/A. § (3) bekezdése között, az indítványban felvetettek szempontjából, nincs összefüggés.

Az Alkotmány 9. § (2) bekezdésében biztosított vállalkozás joga azt jelenti, hogy az állam nem akadályozhatja meg, nem teheti lehetetlenné a vállalkozóvá válást. A vállalkozás jogától különböző kérdés az, hogy a vállalkozó milyen közgazdasági feltételrendszerbe lép be. A feltételrendszernek azonban meg kell felelnie a piacgazdaság követelményének, és nem lehet diszkriminatív [54/1993. (X. 13.) AB határozat, ABH 1993, 340, 342.]. Jelen esetben azonban az Szja tv. vizsgált rendelkezései nem okoznak az Alkotmányban tiltott hátrányos megkülönböztetést és az sem állapítható meg, hogy a piacgazdaság követelményének nem felelnek meg.

Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság az indítványokat elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 5.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Harmathy Attila s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Kiss László s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., *Dr. Kukorelli István s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

985/B/2000. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány alapján meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

Az Alkotmánybíróság az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 16. § (10) bekezdése első mondata és az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról

szóló 2000. évi CXIII. törvény 270. § (5) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

1. Az indítványozó az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2000. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Tv.) 64. §-a, amely az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Áfat.) 16. §-át a (10) bekezdéssel egészítette ki, illetve a Tv. 270. § (5) bekezdése, amely az előbb említett módosításhoz kapcsoló átmeneti rendelkezéseket tartalmazza, alkotmányellenességének utólagos vizsgálatát kezdeményezte.

Tartalmilag az Áfat.-nak azt a módosított rendelkezését támadja, amely a koncessziós jog átengedése esetén úgy szabályozza az adófizetési kötelezettséget, hogy az a fizetési részletekhez igazodjon. Ezzel kapcsolatban állítja az átmeneti rendelkezés alkotmányellenességét is, mert az a törvény kihirdetése előtt átengedett koncessziós jog ellenértékének a törvény kihirdetése után esedékes részleteire is az említett új szabályt rendeli alkalmazni, ha az adókötelezettséget még nem teljesítették.

Azzal érvel, hogy mindkét támadott szabály sérti az Alkotmány 9. §-át, a gazdasági verseny szabadságának alkotmányos jogát, mivel utólagosan teszi lehetővé a mentesülést már meglévő adófizetési kötelezettség alól, és ezáltal különbséget tesz magántulajdon és magántulajdon között.

Állítja, hogy a kifogásolt rendelkezések az Alkotmány 70/A. § (3) bekezdésébe is ütköznek, mert a jogalkotó nem kiküszöböl esélyegyenlőtlenséget, hanem törvény által, *expressis verbis* létrehoz esélyegyenlőtlenséget.

Az indítványozó szerint az általános forgalmi adó fizetési kötelezettség minden állampolgár, és a gazdasági verseny minden résztvevőjének törvényi kötelezettsége az Alkotmány 70/I. §-a alapján, a hivatkozott törvény ezért az Alkotmánynak ezt a rendelkezését is sérti. Egyben sérti azon gazdálkodó szervezetek jogait is, amelyek, tudván a pályázatok beadásakor hatályban volt adójogszabályi rendelkezésekről, koncessziós jog vagy műsorszolgáltatási jogosultság elnyerésére kiírt pályázaton nem vettek részt, valamint azon pályázók jogait is, akik a pályázaton sikerrel vettek részt, és jogkövető magatartást tanúsítva eleget tettek adófizetési kötelezettségüknek.

2. Az indítvány benyújtását követően az Áfat. 16. § (10) bekezdését módosította az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény módosításáról szóló 2004. évi IX. törvény 23. § (1) bekezdése, 2004. május 1-jétől.

Az Áfat. 16. §-ának módosított (10) bekezdése első mondata azonban tartalmilag a korábban hatályban volt

azonosan rendelkezik az indítvánnyal támadott körben. Az Alkotmánybíróság ezért az eljárást a hatályos szabályok tekintetében folytatta le.

II.

1. Az Alkotmány hivatkozott szabályai szerint:

„9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát. (...)

70/A. § (...)

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti. (...)

70/I. § Minden természetes személy, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni.”

2. A Tv. rendelkezései szerint:

„64. § Az Áfat. 16. §-a a következő (10) bekezdéssel egészül ki:

(10) Ha a koncessziós jog (ideértve a műsorszolgáltatási jogot is) átengedésekor az ellenérték nem ismert, illetve nem teljes összege ismert, a teljesítés időpontja az egyes részkifizetések esedékességének napja. (...)

270. § (...)

(5) Az Áfat.-nak e törvény 64. §-ával megállapított 16. § (10) bekezdésében foglalt rendelkezését az e törvény kihirdetése után átengedett koncessziós jog esetén kell alkalmazni. Az Áfat.-nak e törvény 64. §-ával megállapított 16. § (10) bekezdése alkalmazandó az e törvény kihirdetése előtt átengedett koncessziós jog ellenértékének az e törvény kihirdetése után esedékes részleteire is – feltéve, hogy e törvény kihirdetéséig az e törvény kihirdetése után esedékes részleteket is magában foglaló ellenértékre eső adókötelezettséget pénzügyileg nem teljesítették –, valamint az ellenértéknek e törvény kihirdetése előtt esedékes részleteire is, ez utóbbi esetben akkor, ha az arra vonatkozó adókötelezettséget pénzügyileg nem teljesítették.”

3. Az Áfat. hatályos szabályai szerint:

„16. § (...)

(10) Vagyoni értékű jogok átengedése esetén – amennyiben a jog átengedésének ellenértékét a felek időszakonként számolják el – az adófizetési kötelezettség az elszámolás esedékességének napján keletkezik. Egyéb esetekben az adófizetési kötelezettség a jog átengedésének időpontjában keletkezik. A közös jogkezelő szervezet által történő vagyoni értékű jog átengedés, jogdíj-, illetve járulékgigény érvényesítés esetében a teljesítés időpontja a szolgáltatást igénybevevő által fizetett ellenérték átvételének (jóváírásának) napja.”

III.

Az indítvány nem megalapozott.

A gazdasági verseny szabadságának alkotmányos tartalmát az Alkotmánybíróság számos korábbi határozatában már értelmezte. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a gazdasági verseny szabadsága nem alapjog, hanem „a piacgazdaság olyan feltétele, amelynek meglétét és működését biztosítani az Alkotmány 9. § (2) bekezdése értelmében az államnak is feladata. A versenyszabadság állami elismerése és támogatása, megköveteli a vállalkozáshoz való jog és a piacgazdasághoz szükséges többi alapjog objektív, intézményvédelmi oldalának kiépítését. Elsősorban ezeknek az alapjogoknak az érvényesítése és védelme által valósul meg a szabad verseny, amelynek – a piacgazdasághoz hasonlóan – külön alkotmányossági mércéje nincs. Az Alkotmánybíróság a piacgazdaság, a versenyszabadság és más hasonló államcéllok alkotmányellenes megsértését csak szélsőséges esetben állapítja meg, ha az állami beavatkozás fogalmilag és nyilvánvalóan ellentétes az államcéllal” (818/B/1997. AB határozat, ABH 1998, 759, 761.). [Lásd még: 21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 120.; 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197, 200.]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében az Alkotmány 9. § (1) bekezdése az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése jogegyenlőségi tételének, valamint a 9. § (2) bekezdésbe foglalt vállalkozási jog és a verseny szabadsága általános tételének a tulajdonhoz való jogra vonatkoztatott kifejtése, a tulajdon bármely formájára nézve diszkrimináció-tilalmat fogalmaz meg [21/1990. (X. 4.) AB határozat ABH 1990, 73, 81].

Az Áfat. 16. § (10) bekezdése rendelkezéseiben nem ismerhető fel sem az, hogy ez a szabály fogalmilag és nyilvánvalóan ellentétes lenne a versenyszabadsággal mint államcéllal, sem az, hogy tulajdonformán alapuló különbségtételt tartalmazna. A támadott szabály az adófizetési kötelezettség keletkezését határozza meg bizonyos szolgáltatásnyújtásoknál. Valamennyi olyan esetre vonatkozik, amikor a szolgáltatásnyújtó és a szolgáltatás igénybevevője időszakonként számolja el valamely vagyoni értékű jog átengedésének ellenértékét. Ennek számos oka lehet: különösen nagy összegű koncessziós díj fizetése esetén előfordulhat, hogy a felek évente fizetendő díjban állapotodnak meg, azonban ennek összege a jog átengedésekor még nem ismert, csak számítási módja.

Az Alkotmány 70/A. § (3) bekezdése az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölésére nem állapít meg alanyi jogot, hanem általános állami célkitűzést és törekvést fogalmaz meg a jogegyenlőség megvalósulását, az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedések kilátásba helyezésével (2100/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 554, 557.). Az Áfat. 16. § (10) bekezdése akkor, amikor az adófizetési kötelezettség keletkezésének meghatározásakor a vizsgált körben jelentőséget tulajdonít a felek megállapodásának, nem sérti azt a követelményt, hogy az államnak a formális jogegyenlőség megvalósulását a tényleges esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel segítenie kell.

Az Alkotmány 70/I. §-a nem alapvető jogot, hanem alapvető kötelezettséget fogalmaz meg. Az Alkotmány 70/I. §-a nem „egyenlő közteljesítés”-ről rendelkezik. Csupán azt mondja ki, hogy „...minden állampolgár köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni”. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ezt az állampolgári kötelezettséget nem lehet úgy értelmezni, hogy mentességi, méltányossági és kivételes szabályokat a pénzügyi kormányzat, illetve kezdeményezése alapján a jogalkotó törvényben ne állapíthasson meg (72/B/1991. AB határozat, ABH 1991, 788, 788–789.).

Az Áfat. 16. § (10) bekezdése nem kerül ellentétbe az Alkotmány 70/I. §-ával akkor, amikor úgy szabályoz, hogy bizonyos esetekben az adófizetési kötelezettség nem a jog átengedésének időpontjában, hanem későbbi időpontokban keletkezik.

Az Alkotmánybíróság számos határozatában foglalkozott a jogbiztonsággal, s a jogbiztonságra figyelemmel a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás tilalmával. A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 12. § (2) bekezdése szerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Következetes az alkotmánybírósági gyakorlat a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybalépítés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316, 324.].

A Tv. 270. § (5) bekezdése átmeneti rendelkezésként a hatálybalépését megelőző időre nem állapít meg kötelezettséget, és nem nyilvánít valamely magatartást jogellenessé; az érintett adóalanyokra nézve kedvezőbb szabályozást tartalmaz.

Minderre figyelemmel az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 4.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., alkotmánybíró *Dr. Bragyova András* s. k., alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., alkotmánybíró *Dr. Harmathy Attila* s. k., alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., alkotmánybíró *Dr. Kiss László* s. k., alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., alkotmánybíró *Dr. Kukorelli István* s. k., alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

599/B/2002. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság az erdőbirtokossági társulatról szóló 1994. évi XLIX. törvény 25. § (3) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény 13. § (4) bekezdés alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény 13. § (4) bekezdés a) pontjának az Alkotmány 13. § (1) bekezdésével összefüggésben előterjesztett alkotmányellenesség megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány tekintetében az eljárást megszünteti.

Indokolás

I.

Az indítványozó az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény (továbbiakban Etv.) 13. § (4) bekezdésében foglalt azon rendelkezés alkotmányellenességének megállapítását és visszamenő hatállyal történő megsemmisítését kéri, amely szerint amennyiben a természetben összefüggő erdőterületnek több tulajdonosa van, a tulajdonosok a miniszter által hozott rendeletben meghatározott feltételek megléte esetén, az erdészeti hatóság határozata alapján kötelesek azon társult erdőgazdálkodási tevékenységet folytatni. Sérelmesnek tartja a jogszabálynak azt a rendelkezését is, amely szerint e tulajdonosok az erdő védelmével, valamint fenntartásával kapcsolatos kötelezettségek teljesítéséért egyetemleges felelősséggel tartoznak.

Az indítványozó az erdőbirtokossági társulatról szóló 1994. évi XLIX. törvény (továbbiakban: Ebtv.) 25. § (3) bekezdése alkotmányellenességének megállapítását és visszamenőleges megsemmisítését is kérte. Azt kifogásolja, hogy míg az Etv. támadott bekezdése csupán arról rendelkezik, hogy a természetben összefüggő erdőterület tulajdonosai társult gazdálkodást kötelesek folytatni, az Ebtv. 25. § (3) bekezdése jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén arra kötelezi a kisebbségi tulajdonost, hogy az erdőbirtokossági társulatba tagként lépjen be.

Az indítványozó álláspontja szerint mindkét jogszabály súlyosan korlátozza az erdőtulajdonos tulajdonosi jogait,

illetve a vállalkozási szabadságát, ezáltal sértik az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében és a 9. § (2) bekezdésében foglalt elveket. Az indítványozó szerint az erdők védelmét az általa támadott törvények egyéb rendelkezései a közös gazdálkodási tevékenységre, illetve a kényszertársulásra kötelezés és az egyetemleges felelősség előírása nélkül is biztosítják, így indokolatlan és aránytalan a hivatkozott alapjogok korlátozása. Kifogásolja továbbá, hogy a támadott jogszabályok nem tartalmaznak garanciát a társult gazdálkodásra kényszerített, illetőleg kisebbségi tulajdonos számára.

Beadványában az indítványozó azzal is érvel, hogy a kifogásolt szabályozás „amellett, hogy diszkriminatív, kérdésessé teszi az Alkotmány 56. §-ában alapvető jogként garantált jogképességet is, aminek korlátozása még az Alkotmány 8. § (4) bekezdése szerinti rendkívüli állapot esetén sem lehetséges”, e vonatkozásban azonban konkrét alkotmányossági összefüggést, illetve indítványt nem jelöl meg.

II.

Az Alkotmánybíróság eljárása az alábbi alkotmányi rendelkezéseket érintette:

„9. § (2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.”

„13. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.”

Az Etv. támadott rendelkezései:

„13. § (4) Amennyiben a természetben összefüggő erdőterületnek több tulajdonosa van, a tulajdonosok

a) a miniszter által rendeletben meghatározott feltételek megléte esetén, az erdészeti hatóság határozata alapján kötelesek azon társult erdőgazdálkodási tevékenységet folytatni, és e feladatok ellátására erdőgazdálkodót megbízni,

b) az erdő védelmével, valamint fenntartásával kapcsolatos kötelezettségek teljesítéséért – erdőgazdálkodó hiányában – egyetemleges felelősséggel tartoznak.”

Az Ebt. vizsgált rendelkezése:

„25. § (3) Ha a tulajdonosok az erdőterület alapján számított kétharmados szavazataránnyal határozták el az erdőbirtokossági társulat alapítását, a kisebbségben maradt tulajdonosok, amennyiben az önálló erdőgazdálkodási egység kialakításának feltételei egyébként nem állnak fenn – a folyamatos erdőfenntartáshoz fűződő közérdek érvényesítése érdekében – kötelesek a társulatba tagként belépni, a társulat határozatait végrehajtani.”

III.

Az indítvány nem megalapozott.

1. Az indítványozó által támadott mindkét jogszabály az összefüggő erdőterület tulajdonosai számára ír elő köte-

lező jelleggel egyetemleges felelősséget eredményező társas gazdálkodási formát, illetve állapít meg társulási kötelezettséget. Az indítványozó mindkét esetben a tulajdonhoz való alkotmányos jogának sérelmére hivatkozik első sorban.

Az indítvánnyal támadott Etv. 13. § (4) bekezdés *a)* pontjának alkotmányossági vizsgálatát az Alkotmány 13. § (1) bekezdésének összefüggésében az Alkotmánybíróság már lefolytatta és megállapította, hogy „(a) társult erdőgazdálkodás és az erdőgazdálkodó igénybevételének kényszere kétségkívül korlátozza a tulajdonjogot, a korlátozás lehetővé tételét azonban vitathatatlanul a közérdek indokolja. (...) A tulajdonjog megfelelően indokolt közérdekű korlátozása csak akkor alkotmányellenes, ha a korlátozás az elérni kívánt célhoz képest aránytalan. A kilátásba helyezett korlátozás lehetősége – amely a törvényi felhatalmazás és miniszteri rendeletben megállapított feltételek együttes fennállása esetén csak konkrét, egyedi hatósági határozat útján történhet meg – az absztrakt törvényi szabályozás szintjén az Alkotmányban meghatározott és az Etv. preambulumban megfogalmazott törvényi célokkal teljes összhangban áll, így a támadott szabályozás az Alkotmány 13. §-ának (1) és (2) bekezdése alapján nem alkotmányellenes.” (1347/B/1996. AB határozat, ABH 1998, 664.)

Az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat 31. § *c)* pontja szerint az Alkotmánybíróság az eljárást megszünteti, ha az indítvány az Alkotmánybíróság által érdemben már elbírált jogszabállyal azonos jogszabály (jogszabályi rendelkezés) felülvizsgálatára irányul, és az indítványozó az Alkotmánynak ugyanarra a §-ára, illetőleg alkotmányos elvére (értékére) – ezen belül – azonos alkotmányos összefüggésekre hivatkozva kéri az alkotmánysértést megállapítani („ítélt dolog”). (ABH 2003, 2076.) Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Etv. 13. § (4) bekezdés *a)* pontjának alkotmányossági vizsgálatára irányuló eljárását az Alkotmány 13. § (1) bekezdése összefüggésében megszüntette.

2. Az Etv. 13. § (4) bekezdés *b)* pontja, valamint az Ebt. 25. § (3) bekezdése és az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében foglalt tulajdonhoz való jog alkotmányos összefüggéseit vizsgálva az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg.

Az alkotmányi tulajdonvédelem körét az Alkotmánybíróság határozatok sorozatában fejtette ki. Ezek közül a jelen ügy szempontjából legfontosabb megállapításokat a 64/1993. (XII. 22.) AB határozata tartalmazza, mely szerint az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. Azt is kimondja ez a határozat, hogy a tulajdon szociális kötöt-

ségei a tulajdonosi autonómia messzemenő korlátozását alkotmányosan teszik lehetővé. Az alapjogi tulajdonvédelem sajátosságai miatt az állami beavatkozás alkotmányossága megítélésének súlypontja, az alkotmánybírósági értékelés voltaképpen tere a cél és az eszköz, a közérdek és a tulajdonkorlátozás arányosságának megítélése lett. (ABH 1993, 373, 381.)

Az Alkotmánybíróság azt is megállapította már, hogy a földtulajdon sajátos természeti és vagyoni jellemzői: nevezetesen a föld véges jószág volta (a föld ugyanis mint természeti tárgy korlátozott mértékben áll rendelkezésre és nem szaporítható, mással sem helyettesíthető), nélkülözhetetlensége, megújulóképesége, különleges kockázatterékenysége és alacsony nyereséghezama a földtulajdon különös szociális kötöttségét testesítik meg. Ezek a körülmények indokolhatják a tulajdonosi jogokkal szemben a közérdek érvényesítését [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 201.]

Az Alkotmánybíróság korábban azt is kimondta, hogy sajátosságai folytán a földtulajdonnak más tulajdoni tárgytól eltérő jogi kezelése adott vonatkozásban indokolt [16/1991. (IV. 20.) AB határozat, ABH 1991, 62.; 64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 381.]

Az Etv. preambuluma figyelmeztet arra, hogy az erdő a szárazföld legösszetettebb természeti (ökológiai) rendszere, amelynek léte a környezetre gyakorolt hatásaiból eredően az egészséges emberi élet egyik alapvető feltétele. Ezért a jogalkotó már a törvény preambulumban rögzíti, hogy az erdő fenntartása és védelme az egész társadalom érdeke, jóléti szolgáltatásai minden embert megilletnek, ezért az erdővel csak a közérdekkel összhangban szabályozott módon lehet gazdálkodni.

Mindezekből következik, hogy az erdők fokozott védelméhez fűződő közérdeket szem előtt tartva a jogalkotó az erdőtulajdonosok számára a tulajdonukban lévő erdő művelésére, illetve gazdálkodására nézve szigorú kötelezettségeket írhat elő.

A jelenlegi szabályozás szerint erdőgazdálkodás folytatható egyénileg vagy társult formában. Az Etv. végrehajtásáról szóló 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 16. §-a szerint egyéni erdőgazdálkodó az, aki a kizárólagos tulajdonában, hasznélvezetében vagy vagyonkezelésében levő és az erdészeti hatóság által önálló erdőgazdálkodásra alkalmasnak minősített erdőterületen maga gazdálkodik. Az egyéni erdőgazdálkodó szabadon dönthet arról, hogy önállóan gazdálkodik-e, avagy valamilyen társult formát választ (szövetkezet, gazdasági társaság, erdőbirtokossági társaság stb.).

Ha azonban természetben összefüggő olyan erdőterület kerül több személy tulajdonába, ahol az önálló gazdálkodás feltételei az egyes földrészek vonatkozásában nem állnak fenn, ott a tulajdonosok az Etv. 13. § (4) bekezdés *a)* pontja következtében kötelesek társult erdőgazdálkodási tevékenységet folytatni, és e feladatok ellátására erdőgazdálkodót megbízni. E körben tehát nem vitásan megál-

lapítható a tulajdonhoz fűződő jog korlátozása, de – amint azt az Alkotmánybíróság a 1347/B/1996. AB határozatában vizsgálta és megállapította – a szabályozás a folyamatos és hatékony erdőgazdálkodáshoz fűződő közérdekre tekintettel alkotmányos alapokon nyugszik (ABH 1998, 662.).

3. Az Ebt. 25. § (2) és (3) bekezdései tovább szűkítik az erdőtulajdonosok egy bizonyos köre számára a tulajdon feletti rendelkezési szabadságot: e szabályok ugyanis kényszertagfelvételt, illetve kényszertagságot írnak elő a törvényben meghatározott feltételek esetére. Az indítványozó csak ez utóbbi szabályozást támadja, nevezetesen azt, amikor a jogalkotó előírja, hogy ha a tulajdonosok az erdőterület alapján számított kétharmados szavazataránnyal határozták el az erdőbirtokossági társulat alapítását, a kisebbségben maradt tulajdonosok, amennyiben az önálló erdőgazdálkodási egység kialakításának feltételei egyébként nem állnak fenn – a folyamatos erdőfenntartáshoz fűződő közérdek érvényesítése érdekében – kötelesek a társulatba tagként belépni, a társulat határozatait végrehajtani.

Lényegében azonos szabályozási tárgyról lévén szó, az Alkotmánybíróság a már hivatkozott 1347/B/1996. AB határozat idézett megállapításait az Ebt. 25. § (3) bekezdésében foglaltak elbírálásakor is irányadónak tekintette. Ezen jogszabályi rendelkezés esetében is megállapítható, hogy a kényszertagság elrendelése következményeiben az érintett kisebbségi tulajdonos számára kétségtelenül tulajdonjogi korlátozást jelent, ezt a korlátozást azonban az erdőterület társadalmi igényekkel összhangban levő, védelmi és gazdasági követelményeknek megfelelő egységes kezeléséhez, megműveléséhez fűződő közérdek indokolja. Azokra az erdőterületekre vonatkozik ez a szabályozás, amelyek méretük, illetve fekvésük miatt nem alkalmasak egyéni erdőgazdálkodásra, megfelelő művelésük csak társult gazdaság keretében biztosított.

A közérdekűsége való hivatkozást indokolja az Alkotmány 18. §-ában elismert egészséges környezethez való jog is, továbbá az Alkotmány 70/D. § (2) bekezdésében szabályozott állami kötelezettség a természetes környezet védelmére, amint azt hasonló szabályozási tárgy esetében az Alkotmánybíróság korábban már megállapította. (1347/B/1996. AB határozat, ABH 1998, 662, 664.)

A garanciák hiányával kapcsolatos kifogás vonatkozásában az Alkotmánybíróság rámutat arra is, hogy az Ebt. 25. § (4) bekezdésének rendelkezése értelmében a társulat alapításával, illetőleg a tagfelvétellel kapcsolatos jogviták a bíróság hatáskörébe tartoznak.

A kisebbségi tulajdonosok vonatkozásában az Ebt. 36. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a társulat tagja sérelmet szenvedett a társulat valamely szerve által hozott olyan határozat folytán, amely e törvény rendelkezéseibe, más jogszabályba vagy alapszabályba ütközik, a tag a határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül kér-

heti a bíróságtól a jogsértő határozat felülvizsgálatát. Ez a jog érvényesen nem zárható ki. Ugyanezen paragrafus (3) bekezdése alapján az alapszabály kötelezővé teheti, hogy a jogsértő határozat folytán sérelmet szenvedett tag a perindítás előtt a jogsértést a felügyelőbizottságnak bejelentse, s az az előzetes egyeztetést megkísérelje.

Az idézett jogszabályokból megállapítható, hogy a kisebbségi tulajdonos számára mind az erdőbirtokossági társulati tagsági jogviszonyuk létrejöttével, mind utóbb a társulat működésével kapcsolatban jogorvoslati lehetőségek állnak rendelkezésre.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Ebt. 25. § (3) bekezdésében foglaltak nem sértik az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében foglalt alapjogot, ezért az indítványt e vonatkozásban elutasította.

4. A tulajdonhoz fűződő jog alkotmányellenes korlátozását látja az indítványozó abban is, hogy az Etv. 13. § (4) bekezdés *b)* pontja az erdő védelmével, valamint fenntartásával kapcsolatos kötelezettségek teljesítéséért erdőgazdálkodó hiányában az erdőtulajdonosok egyetemleges felelősségét írja elő. Érvelése szerint ez a szabályozás azt is eredményezheti, hogy egy fél hektárral rendelkező tulajdonos 200 hektáron keletkezett kötelezettségért kell, hogy helytálljon, ez pedig alkotmányellenes.

Az Etv. 13. § (4) bekezdés *b)* pontja az általános felelősségi szabályokhoz képest szigorúbb rendelkezést tartalmaz. Az egyetemleges felelősség jogintézménye egyrésztől valóban az igényérvényesítést elősegítő jogi konstrukció, ahogyan arra az indítványozó hivatkozik, másfelől a konkrét esetben ösztönzi az erdőtulajdonosokat arra, hogy jogszabályban rögzített kötelezettségüknek mielőbb tegyenek eleget, azaz összefüggő erdőterületen fekvő földrészükön társult gazdálkodást folytassanak, és e feladatok ellátására erdőgazdálkodót bízzanak meg.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az erdőtulajdon speciális, fokozottan védett tárgya következtében a tulajdonjog szabadsága a vizsgált aspektus, vagyis a kockázatviselés szempontjából is háttérbe szorul a közérdek érvényesítésének elsődlegességével szemben. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az egyetemleges felelősség megállapítása nem tekinthető aránytalan tulajdonjogi korlátozásnak a szabályozott területhez fűződő közérdekre tekintettel, a felelősség e formája nem terheli meg a tulajdont olyan mértékig, hogy az alkotmányellenes lenne, ezért az Etv. 13. § (4) bekezdés *b)* pontja nem sérti az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében foglaltakat, ezért ezt az indítványt is elutasította.

5. Az indítványozó a vállalkozási szabadságot sértő rendelkezésnek tartja az erdőtulajdonosok társult gazdálkodásra való kötelezését, illetve az erdőbirtokossági társulati kényszertagságot.

Az Alkotmány 9. § (2) bekezdése által védett vállalkozás joga mindenekelőtt a foglalkozás megválasztásához

való alkotmányos alapjogot takarja. Senkinek sincs azonban alanyi joga meghatározott foglalkozással kapcsolatos vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási jogi formában való gyakorlásához. Az Alkotmány 9. § (2) bekezdésében biztosított vállalkozás joga azt jelenti, hogy az állam nem akadályozhatja meg, nem teheti lehetetlenné a vállalkozóvá válást. A vállalkozás jogától különböző kérdés az, hogy a vállalkozó milyen közgazdasági feltételrendszerbe lép be. A feltételrendszernek azonban meg kell felelnie a piacgazdaság követelményének, és nem lehet diszkriminatív [54/1993. (X. 13.) AB határozat, ABH 1993, 340, 342.].

Az Evt. 13. § (5) határozza meg a tulajdonosoknak az erdő védelmével, valamint fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit, amelyek különösen:

- a) az erdő őrzéséről,
- b) a károsító hatások és a káros tevékenységek elleni védekezésről,
- c) a bekövetkezett károsítások megszüntetéséről és hatásainak felszámolásáról, valamint
- d) az erdő szakszerű felújításáról és neveléséről való gondoskodás.

Az Evt. 7. § értelmében erdőgazdálkodásnak minősül az erdő fenntartására, közcélú funkcióinak biztosítására, őrzésére, védelmére, az erdővagyon bővítésére, valamint az erdei haszonvételek gyakorlására irányuló tevékenységek összessége.

Ezekből a meghatározásokból jól látható, hogy az erdő tulajdonosának, illetve az erdőgazdálkodónak az elsődleges feladata nem az erdő konkrét gazdasági célú hasznosítása, hanem a tulajdon fokozottan védett tárgyának, vagyis a természeti értéknek a megőrzése, fenntartása, karbantartása stb. Természetesen a gyakorlatban az erdőműveléshez szükségképpen vállalkozói, tehát gazdasági tevékenység is kapcsolódik. Mivel a mérete vagy fekvése folytán önálló gazdálkodásra alkalmatlan erdőterülettel is kötelező gazdálkodni, az erdőbirtokossági társulat célja éppen az, hogy az ilyen földterülettel rendelkező erdőtulajdonosok számára megfelelő jogi és szakmai biztosítékokat nyújtson az erdő védelmét és reprodukcióját kiegészítő hatékony erdőgazdálkodásához.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Evt., illetve az Ebt. vizsgált előírásaival az állam a vállalkozóvá válást egyáltalán nem akadályozza, azt nem teszi lehetetlenné. Az Evt. 13. § (1) bekezdésének és az Ebt. 25. § (4) bekezdésének kifogásolt rendelkezései nem a foglalkozás szabad megválasztását korlátozzák, s nem eredményezik azt sem, hogy a támadott jogszabályok hatálya alá tartozók az általuk folytatott tevékenységtől el vannak zárva. A sérelmezett rendelkezések a vállalkozás szabad megválasztását csak olyan mértékben korlátozzák, ami az erdőtulajdon speciális tárgya, és a jogszabály által a közérdekre tekintettel előírt művelési kötelezettségből következik. Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel megállapította, hogy sem az Evt. 13. § (4) bekezdése, sem pedig az Ebt.

25. § (3) bekezdése nem sérti az Alkotmány 9. § (2) bekezdésében foglalt vállalkozáshoz való jogot, ezért az indítványt elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 12.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., alkotmánybíró *Dr. Bragyova András* s. k., alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., alkotmánybíró *Dr. Harmathy Attila* s. k., alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., alkotmánybíró *Dr. Kiss László* s. k., alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k., alkotmánybíró *Dr. Kovács Péter* s. k., alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

443/B/2003. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenessége utólagos megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság a Magyar Köztársaság 2000. évi költségvetéséről szóló 1999. évi CXXV. törvény 14. § (4) bekezdése, a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 10/A. § (2) bekezdése, a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló 2000. évi CXXXIII. törvény 14. § (5) bekezdés utolsó fordulata és a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről szóló 2002. évi LXII. törvény 11. § (5) bekezdése alkotmányellenessége megállapítására és megsemmisítésére, valamint konkrét ügyben való alkalmazhatóságuk kizárására irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

1. Az indítványozó bíró a Magyar Köztársaság 2000. évi költségvetéséről szóló 1999. évi CXXV. törvény

(a továbbiakban: 2000. évi költségvetési tv.) 14. § (4) bekezdése és a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Feot.) 10/A. § (2) bekezdését módosító 72. § (1) bekezdése, a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló 2000. évi CXXXIII. törvény (a továbbiakban: 2001–2002. évi költségvetési tv.) 14. § (5) bekezdés utolsó fordulata, valamint a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről szóló 2002. évi LXII. törvény (a továbbiakban: 2003. évi költségvetési tv.) 11. § (5) bekezdése alkotmányellenessége megállapítását és az előtte folyamatban lévő perben való alkalmazhatóságuk kizárásának kimondását kérte az Alkotmánybíróságtól.

Az indítványozó részletesen kifejtette, hogy az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével, a 7. § (2) bekezdésével és a 9. § (2) bekezdésével ellentétesek azok a rendelkezések, amelyek megváltoztatták a Széchenyi Professzori Ösztöndíj mértéke megállapításának módját, illetőleg meghatározták annak éves összegeit.

Az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének sérelmét az okozta az indítványozó szerint, hogy „a hatálybalépésüket megelőzően létrejött jogviszonyokra is visszaható hatállyal rendelkeztek” a támadott rendelkezések, amelyek azonban „egyértelmű rendelkezést a visszamenőleges hatályról nem tartalmaztak” és így megfogalmazásuk is félreérthető, ami „szélsőséges jogalkalmazói értelmezésre ad ... lehetőséget”.

Az Alkotmány 9. § (1) bekezdésében deklarált piacgazdaság részét képező szerződési szabadságot sértő módon avatkozott be a jogalkotó a magánjogi jogviszonyokba azáltal, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 226. § (2) bekezdésében megfogalmazott kivételes indok nélkül módosította a már megkötött Széchenyi Professzori Ösztöndíjak összegét.

Az indítványozó hivatkozott még a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) több rendelkezésének – a 12. § (2) bekezdésének, a 18. § (1) és (2) bekezdésének – a megsértésére, ami álláspontja szerint az Alkotmány 7. § (2) bekezdésének sérelmét eredményezte, valamint arra, hogy a kifogásolt jogalkotás nem felelt meg az Alkotmánybíróság 32/1991. (VI. 6.) AB határozatában (ABH 1991, 146.) megfogalmazott követelményeknek sem.

2. Az Alkotmánybíróság az eljárása során megállapította, hogy az indítványozó által sérelmezett rendelkezések már nem hatályosak.

A 2000. évi költségvetési tv. 14. § (4) bekezdését, a 2001–2002. évi költségvetési tv. 14. § (5) bekezdését és a 2003. évi költségvetési tv. 11. § (5) bekezdését a jogalkotó formailag ugyan nem helyezte hatályon kívül, de éves költségvetési törvényi rendelkezések lévén a költségvetési év végével teljességbe mentek. A Jat. 13. §-a szerint a jogszabály akkor veszti hatályát, ha más jogszabály hatályon kívül helyezi, vagy ha a jogszabályban meghatározott

határidő lejárt. Az Alkotmánybíróság a Jat-nak ezt a szabályát a jogszabály alkalmazhatóságára vonatkozó rendelkezésként értelmezi. Eszerint formális hatályon kívül helyezés nélkül is hatályát veszítettnek kell tekinteni azt a jogszabályt, amelynek rendelkezései teljességbe mentek, és már nincs mód arra, hogy a jogalanyok a jogszabályi rendelkezés alapján jogot szerezzenek (1239/B/1990. AB határozat, ABH 1991, 905, 906.; 670/B/1997. AB határozat, ABH 1999, 600, 603.; 332/B/2000. AB végzés, ABH 2002, 1742, 1743.; 544/B/2003. AB végzés, ABH 2005, 1738, 1739.).

A 2000. évi költségvetési tv. 72. § (1) bekezdése a Feot. 10/A. § (2) bekezdését módosította. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata, hogy a módosító rendelkezés alkotmányellenességének állítása esetén a módosítás révén az új tartalmat magában foglaló (inkorporáló) jogszabály alkotmányellenességét vizsgálja [8/2003. (III. 14.) AB határozat, ABH 2003, 74, 81.; 11/2003. (IV. 9.) AB határozat, ABH 2003, 153, 160.; 51/2004. (XII. 8.) AB határozat, ABH 2004, 679, 683–684.]. A Feot-ot – és a 2000. évi költségvetési tv. 72. §-át – viszont 2006. március 1-jével hatályon kívül helyezte a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 151. § (3) bekezdés *a)* és *bh)* pontja.

Az Alkotmánybíróság a hatályos jogszabályok alkotmányosságát vizsgálja. Hatályon kívül helyezett jogszabályi rendelkezés alkotmányosságának vizsgálatát az Alkotmánybíróság kizárólag akkor végzi el, ha annak alkalmazhatósága is eldöntendő kérdés (335/B/1990. AB határozat, ABH 1990, 261, 262.). A konkrét normakontroll két esetben, az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdésében foglalt bírói kezdeményezés és 48. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján – mivel ilyenkor alkalmazási tilalom kimondására van lehetőség – az Alkotmánybíróság a már nem hatályos rendelkezés alkotmányellenességét is vizsgálja [10/1992. (II. 25.) AB határozat, ABH 1992, 72, 76.].

A jelen ügyben az indítvány az Abtv. 38. § (1) bekezdése alapján benyújtott bírói kezdeményezés, ezért az Alkotmánybíróság a támadott rendelkezések alkotmányosságát érdemben megvizsgálta.

II.

1. Az Alkotmány felhívott rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„7. § (2) A jogalkotás rendjét törvény szabályozza, amelynek elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

„9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.”

2. A Feot. vizsgált rendelkezése:

„10/A. § (2) Az ösztöndíj – amely személyi jövedelemadó köteles, de nem képezi a társadalombiztosítási járulék alapját – négy évre nyerhető el, és mértékét évente a költségvetési törvény határozza meg.”

3. A 2000. évi költségvetési tv. vizsgált rendelkezése:

„14. § (4) A Feot. 10/A. §-ában meghatározott Széchenyi Professzori Ösztöndíj 2000. évi összege 2 160 000 forint/fő.”

4. A 2001–2002. évi költségvetési tv. vizsgált rendelkezése:

„14. § (5) A Feot. 10/A. §-ában meghatározott Széchenyi István Ösztöndíj összege egyetemi docens esetében a (4) bekezdésben megállapított összeg 30%-a, főiskolai tanár esetében a (4) bekezdésben megállapított összeg 25%-a, a Békésy György Posztdoktori Ösztöndíj összege oktató, illetve kutató esetében a (4) bekezdésben meghatározott összeg 20%-a, nem oktató esetében a (4) bekezdésben megállapított összeg 70%-a, „a Széchenyi Professzori Ösztöndíj 2001. évi összege 2 448 000 forint/fő, 2002. évi összege 2 638 000 forint/fő”.

5. A 2003. évi költségvetési törvény vizsgált rendelkezése:

„11. § (5) A Feot. 10/A. §-ában meghatározott Széchenyi István Ösztöndíj havi összege egyetemi docens (tudományos főmunkatárs) esetében a (4) bekezdésben megállapított összeg 30%-a, főiskolai tanár esetében a (4) bekezdésben megállapított összeg 25%-a, a Békésy György Posztdoktori Ösztöndíj havi összege oktató, illetve kutató esetében a (4) bekezdésben meghatározott összeg 20%-a, nem oktató esetében a (4) bekezdésben megállapított összeg 70%-a, a Széchenyi Professzori Ösztöndíj évi összege 2 820 000 forint/fő.”

III.

Az indítvány megalapozatlan.

1. Az Alkotmánybíróság szerint az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság követelménye a jogalkotó kötelezettségévé teszi annak biztosítását, hogy a jogszabályok világosak, egyértelműek és a működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a jogszabályok címzettjei számára [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.]. A 25/1992. (IV. 30.) AB határozatában az Alkotmánybíróság megállapította: a jogállamiság – egyebek mellett – megköveteli, hogy „meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a

jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne alapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely jogszabály magatartást visszamenőleges érvénnyel ne minősítsenek jogellenesnek” (ABH 1992, 131, 132.). A visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát a Jat. 12. § (2) bekezdése is kimondja, miszerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Az alkotmánybírói gyakorlat következetes abban a kérdésben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősül az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316, 324.].

Az Alkotmánybíróság az indítvány alapján elsőként a támadott rendelkezések hatálybalépésének időpontját vizsgálta meg. Megállapította, hogy a Feot. 10/A. § (2) bekezdése és a 2000. évi költségvetési tv. 14. § (4) bekezdése a kihirdetését követő 8. napon, 2000. január 1-jén; a 2001–2002. évi költségvetési tv. 14. § (5) bekezdése a kihirdetését követő 10. napon, 2001. január 1-jén; a 2003. évi költségvetési tv. 11. § (5) bekezdése pedig a kihirdetését követő 6. napon, 2003. január 1-jén lépett hatályba és mindegyiket a hatálybalépését követően – a költségvetési törvények rendelkezéseit az adott évben – kellett alkalmazni.

Mivel a vitatott rendelkezések – tartalmuk szerint – a már korábban odaítélt ösztöndíjak összegét is módosították, ezért az Alkotmánybíróság azt is megvizsgálta, hogy a módosítás mit jelentett a meglévő szerződések vonatkozásában. A Feot. 10/A. § (2) bekezdésének 1997. január 1-jétől hatályban volt rendelkezése szerint a Széchenyi Professzori Ösztöndíj a „költségvetési évet megelőző évben érvényes legkisebb kötelező munkabér nyolcszorososa”, 1999-ben 1 872 000 forint volt. A 2000. évi költségvetési tv. 72. § (1) bekezdésével módosított Feot. 10/A. § (2) bekezdése értelmében ezt a mértéket 2000. január 1-jét követően az éves költségvetési törvények állapították meg, amely 2000-ben 2 160 000 forint [2000. évi költségvetési tv. 14. § (4) bekezdés] 2001-ben 2 448 000 forint és 2002-ben 2 638 000 forint [2001–2002. évi költségvetési tv. 14. § (5) bekezdés], 2003-ban pedig 2 820 000 forint [2003. évi költségvetési törvény 11. § (5) bekezdés] volt.

Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a jelen ügyben megállapította, hogy a támadott rendelkezések sem kifejezetten, sem tartalmuk szerint nem minősülnek visszamenőleges hatályú jogalkotásnak. A jogalkotó mindegyik rendelkezést a kihirdetését követően léptette hatályba és rendelte alkalmazni. A hatálybalépés időpontja és a rendelkezések tartalma – miszerint adott évre megállapították a Széchenyi Professzori Ösztöndíjak mértékét – egyértelmű volt. A már odaítélt Széchenyi Professzori Ösz-

töndíjakat is érintő módosítás kizárólag a jövőre nézve jelentett változást; a már odaítélt ösztöndíjak visszamenőleg (és ezt követően) nem csökkentek; a támadott rendelkezések tehát nem ellentétesek az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével.

2. Az indítványozó az Alkotmány 9. § (1) bekezdésének sérelmét a Ptk. 226. § (2) bekezdésének megsértésére hivatkozással állította. Az indítványozó által is említett 32/1991. (VI. 6.) AB határozatban (ABH 1991, 146.) az Alkotmánybíróság a Ptk. 226. § (2) bekezdésével kapcsolatban; miszerint jogszabály a hatálybalépése előtt megkötött szerződések tartalmát csak kivételesen változtathatja meg; a következőkre mutatott rá. Egyrészt arra, hogy a Ptk. 226. § (2) bekezdését a 226. § (1) bekezdésével összefüggésben kell vizsgálni, ez utóbbi ugyanis lehetőséget teremt a szerződésekbe való állami beavatkozásra, amikor úgy rendelkezik, hogy a jogszabály meghatározhatja a szerződés egyes tartalmi elemeit, és kimondhatja, hogy ezek a szerződéseknek akkor is részei, ha a felek eltérően rendelkeznek. Az Alkotmánybíróság részletesen kifejtette továbbá, hogy önmagában nem alkotmányellenes az a rendelkezés, amely megengedi az állam beavatkozását – adott feltételek fennállása esetén – a már megkötött szerződésekre kihatóan is. Az Alkotmánybíróság kiemelte „[m]inden olyan szerződés, amelyet a szerződés megkötését követően nem rögtön teljesítenek, bizonyos fokú kockázatot jelent a felek számára. A szerződéskötést követően ugyanis olyan változások állhatnak be, amelyek eredményeként a szerződés gazdasági egyensúlya teljesen felborulhat, de legalábbis jelentős aránytalanságok következhetnek be. Ha ezeket a szerződő felek megállapodásukkal, szerződésmódosítással nem tudják rendezni, ezek kiküszöbölése ... a szerződésekbe történő beavatkozást teheti szükségessé. ... A Ptk. 226. § (2) bekezdésében írt rendelkezés első fordulatának tehát az a funkciója, hogy a fennálló szerződések szolgáltatási egyensúlyának felborulása esetén az állami beavatkozást ... lehetővé tegye” (ABH 1991, 146, 151–153.).

A Széchenyi Professzori Ösztöndíjat 1997. január 1-jével hozta létre a Feot. módosításáról szóló 1996. évi LXI. törvény 11. §-a. A törvényhozó a Feot. 10/A. § (2) bekezdésében az ösztöndíj mértékét ekkor úgy állapította meg, hogy az „a mindenkori minimálbér nyolcszorosa”. A Magyar Köztársaság 1998. évi költségvetéséről szóló 1997. évi CXLVI. törvény 81. § (10) bekezdése 1998. január 1-jével módosította ezt a rendelkezést – egyebek mellett – akként, hogy a Széchenyi Professzori Ösztöndíj „mértéke a költségvetési évet megelőző évben érvényes legkisebb kötelező munkabér nyolcszorosa”. 2000. január 1-jén lépett hatályba az a – kifogásolt – szabályozás, amelynek értelmében ezt követően az ösztöndíjak mértékét az éves költségvetési törvények állapították meg. Az Alkotmánybíróság azonban rámutat arra, hogy a minimálbér nyolcszorosában történt meghatározás voltaképpen –

több áttétellel – szintén jogszabály [a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992 évi XXII. törvény 144. § (5) bekezdése és a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) megállapításáról szóló 224/2001. (XII. 21.) Korm. rendelet] általi meghatározottságot jelentett. A meghatározás módjában történt koncepcióváltás azért történt, mivel a minimálbér összegét a Kormány jelentősen megemelte. A Széchenyi Professzori Ösztöndíj megalapításakor ugyanis a minimálbér 17 000 forint, 1998-ban 19 500 forint, 1999-ben 22 500 forint, 2000-ben 25 500 forint volt. Ezt az összeget emelte fel – a 2000. évi költségvetési törvény javaslatához fűzött indokolás szerint „foglalkoztatáspolitikai szempontok”-ra tekintettel – 2001-ben 40 000 forintra a jogalkotó, ami a nyolcszorozás elvének alkalmazása esetén a Széchenyi Professzori ösztöndíjak összegét például 2002-ben közel másfélszeresére, 3 840 000 forintra emelte volna, jelentősen változtatva az egyetemi tanári, illetve docensi fizetésekhez viszonyított arányon.

Az Alkotmánybíróság rámutat: a sikeres Széchenyi Professzori Ösztöndíj-pályázat esetén megkötött ösztöndíjszerződés nem polgári jogi szerződés, hanem nyilvános pályázattal elnyert ösztöndíj, amelynek munkavégzési következményei vannak.

Az ösztöndíjasnak a szerződés tartalmának meghatározásában nem volt szabadsága, a Széchenyi Professzori Ösztöndíjak mértékét kezdettől fogva jogszabály és nem a szerződő felek határozták meg; annak összegéről is mindenkor évente, a szerződő felek akaratától függetlenül – akár a minimálbér meghatározásával, akár önállóan – döntött a jogalkotó. Ennek az ösztöndíjnak a funkciója egyébként sem költségterítés, hanem az alkotómunkában való támogatás.

Az ösztöndíjszerződés természetéről fentebb kifejtettekre figyelemmel az Alkotmánybíróság jelen esetben nem tekintette alkalmazhatónak azokat a tételeket és feltételeket, amelyeket az indítványozó által is hivatkozott, a lakáskamatok módosítása tárgyában hozott, 32/1991. (VI. 6.) AB határozatban (ABH 1991, 146.) fejtett ki.

Jóllehet a Széchenyi Professzori Ösztöndíj a minősített egyetemi oktatók számára nyitott, mutatis mutandis vonatkozatható rá az, amit az Alkotmánybíróság a hallgatói ösztöndíjak vonatkozásában kimondott a 79/1995. (XII. 21.) AB határozatban. „Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy az állam a hallgatói szolgáltatások, támogatások és mentességek összetevőinek és összefüggő egységes rendszerének alakításában széles körű jogosítványokkal rendelkezik.” (ABH 1995, 399, 415.).

Az Alkotmánybíróság szerint tehát az Alkotmánynak a szerződési szabadságot deklaráló 9. § (1) bekezdésének sérelme e tekintetben nem állapítható meg.

3. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Széchenyi Professzori Ösztöndíjak éves mértékét megállapító rendelkezések és az Alkotmány 7. § (2) bekezdése – amely szerint a jogalkotás rendjét minősített többségű

törvény rendezi –, valamint a gazdasági verseny szabadságát és a vállalkozáshoz való jogot deklaráló 9. § (2) bekezdése között nincs alkotmányjogilag értékelhető összefüggés. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az érdemi alkotmányossági összefüggés hiánya az indítvány elutasítását eredményezi [54/1992. (X. 29.) AB határozat, ABH 1992, 266, 267.; 2043/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 543, 544.; 163/B/1991. AB határozat, ABH 1993, 544, 546.; 108/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 523, 524.].

A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság a megalapozatlan indítványt elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 19.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Harmathy Attila s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Kiss László s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., *Dr. Bihari Mihály s. k.,*
előadó alkotmánybíró az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Kukorelli István
alkotmánybíró helyett

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

627/B/2003. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 44. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 42. §

(1) bekezdés *b*) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló eljárást megszünteti.

3. Az Alkotmánybíróság a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 42. § (1) bekezdés *b*) pontja, valamint 44. § (1) bekezdése módosítására irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szt.) 42. § (1) bekezdésének *b*) pontja, továbbá a 44. § (1) bekezdés alkotmányellenessége visszaható hatállyal történő megállapítását és megsemmisítését kérte, mivel nézete szerint a támadott rendelkezések diszkriminatívak.

1. Az indítványozó az Szt. 42. § (1) bekezdés *b*) pontját azért véli az Alkotmány 70/A. §-ába ütközőnek, mert álláspontja szerint hátrányosan különbözteti meg a hozzátartozójukat ápoló rendszeres pénzellátásban részesülő személyeket (pl.: a nyugdíjasokat, illetve más jövedelemmel rendelkezőket), miután a szabályozás kizárja őket az ápolási díjra jogosultak köréből.

2. Míg az Szt. 44. § (1) bekezdésének alkotmányellenessége – hivatkozása szerint – abban áll, hogy a hozzátartozó gondozására járó ápolási díj (amely az indokolásában kifejtettek alapján hol munkabérként viselkedik, hol segélyként) csupán az öregségi nyugdíj legkisebb összegéhez igazodik, ugyanakkor annak, aki Magyarországon nyolc órában munkát végez, legalább a minimálbér jár. Érvelésében kifejti továbbá, hogy „a súlyos fogyatékos, állandó felügyeletre szoruló hozzátartozó gondozása a napi 8 órát jóval meghaladó mértékű feladatot jelent”. Ezért kérte az Alkotmánybíróságot, „állapítsa meg, hogy az ápolási díj nem lehet kevesebb a mindenkor minimálbérnél, valamint hogy egyéb jövedelemtől függetlenül is folyósítani kell”.

II.

1. Az Alkotmány érintett rendelkezése:
„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.”

2. Az Szt. indítvány benyújtásakor hatályos rendelkezései:

„42. § (1) Nem jogosult ápolási díjra a hozzátartozó, ha
b) rendszeres pénzellátásban részesül, ide nem értve azt a táppénzt, amelyet az ápolási díj folyósításának időtartama alatt végzett keresőtevékenységéből adódó biztosítási jogviszony alapján – keresőképtelenné válása esetén – folyósítanak,”

„44. § (1) A 41. § (1)–(2) bekezdésében szabályozott esetekben az ápolási díj összege nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél.”

3. Az Szt. indítvány elbírálásakor hatályos rendelkezései:

„42. § (1) Nem jogosult ápolási díjra a hozzátartozó, ha
(...)

b) rendszeres pénzellátásban részesül, és annak összege meghaladja az ápolási díj összegét, ide nem értve a (4) bekezdés szerinti esetet, valamint azt a táppénzt, amelyet az ápolási díj folyósításának időtartama alatt végzett keresőtevékenységéből adódó biztosítási jogviszony alapján – keresőképtelenné válása esetén – folyósítanak,
(...)

(4) Az ápolási díjra való, 41. § (1) bekezdésének
a) pontja szerinti jogosultság továbbra is fennáll, ha az ápolási díjban részesülő személy számára a Tny. szerint saját jogú nyugdíjnak minősülő ellátást állapítanak meg, feltéve, hogy az ápolási díjat a nyugdíj megállapításának időpontjában több mint tíz éve folyósítják.”

„44. § (1) Az ápolási díj havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének

a) a 41. § (1) bekezdésében foglalt esetben 100%-a,
b) a 43/A. § (1) bekezdésében foglalt esetben 130%-a,
c) a 43/B. § (1) bekezdésében foglalt esetben legalább 80%-a.

(2) Az ápolási díj havi összege a más rendszeres pénzellátásban részesülő jogosult esetén az (1) bekezdés szerinti összegnek és a jogosult részére folyósított más rendszeres pénzellátás havi összegének a különbözete. Ha a különbözet az ezer forintot nem éri el, a jogosult részére ezer forint összegű ápolási díjat kell megállapítani.”

III.

Az indítvány nem megalapozott.

1. Az indítványozó az Szt. 44. § (1) bekezdését azért véli diszkriminatívnak, mert az ápolási díj havi összegét az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegéhez igazítja. Véleménye szerint hátrányosan különbözteti meg a jogalkotó az ápolást végző hozzátartozókat más munkavállalókkal szemben, tekintettel arra, hogy munkavégzésük nem a kötelező legkisebb munkabérhez igazodik.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint személyek közötti alkotmányosértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoport

tot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 78.; 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, ABH 1991, 146, 162.; 43/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 744, 745.]. A megkülönböztetés csak akkor alkotmányellenes, „ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne” (191/B/1992. AB határozat, ABH 1992, 592, 593.).

Az ápolási díj, amint az Szt. 40. §-ából is kiténik, olyan szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátási forma, amely nem a tartósan gondozásra szoruló személy részére jár; pontosabban: maga az otthoni ápolás, mint ellátás jár a rászorult részére, azt akár közeli hozzátartozója nyújtja, akár pl.: a házi segítségnyújtás (Szt. 63.) révén valósul meg, hanem a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó nagykorú hozzátartozó, mint az ápolási ellátást nyújtó részére biztosított anyagi hozzájárulás.

Erre tekintettel az ápolási díjra jogosultságot szerzett jogalanyi kör nem hasonlítható össze a munkavállalók körével, még akkor sem, ha a jogalkotó az ellátásban részesüléshez további joghatást is fűz (így pl. beszámít a szolgálati időbe). Miután az indítványozó által megjelölt jogalanyok nem összehasonlíthatóak, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Szt. 44. §-ának (1) bekezdése nem sérti az Alkotmány 70/A. §-ának (1) bekezdését, így az indítványi kérelmet ebben a tekintetben elutasította.

2. Az Alkotmánybíróság a 28/D/2000. AB határozatában (ABH 2002, 1088.) már vizsgálta az Szt. 42. § (1) bekezdés b) pontjának alkotmányosságát abból a szempontból, hogy – a támadott szabályozás, amely az ápolási díjra jogosultak köréből kizárja a rendszeres pénzellátásban részesülő személyeket – sérti-e az Alkotmány 70/A. §-át. Az Alkotmánybíróság az Szt. 42. § (1) bekezdés b) pontját nem találta önkényes, ésszerűtlen ok nélküli megkülönböztetésnek, ezért az indítványt elutasította. Határozatában megállapította, hogy „[a] törvényhozó azáltal, hogy a rendszeres pénzellátásban már részesülő személyek számára nem teremtett jogalapot újabb rendszeres pénzellátásnak minősülő jogosultság megszerzésére, nem valósított meg az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését sértő diszkriminációt”. (ABH 2002, 1088, 1095.)

Az említett korábbi határozatra figyelemmel az Alkotmánybíróságnak döntenie kellett arról, hogy a most benyújtott indítvány tárgya ítélt dolognak minősül-e, ebben az esetben ugyanis az eljárás megszüntetésének van helye az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (a továbbiakban: Ügyrend, ABH 2003, 2065.) 31. § c) pontja alapján.

Az Ügyrend 31. § c) pontja értelmében „ítélt dolog” címén az eljárás megszüntetésének abban az esetben van helye, ha az indítvány az Alkotmánybíróság által már érdemben elbírált jogszabállyal azonos jogszabály (jogszabályi rendelkezés) felülvizsgálatára irányul, és az indítvány

nyozó az Alkotmánynak ugyanarra a szakaszára, illetőleg alkotmányos elvére (értékére) – ezen belül – azonos alkotmányos összefüggésre hivatkozva kéri az alkotmánysértést megállapítani.

Az Sztv. 42. § (1) bekezdés *b*) pontja az indítvány benyújtása óta többször módosult. Egyrészt a szociális tárgyú törvények módosításáról szóló 2004. évi CXXXVI. törvény 73. § (6) bekezdése alapján 2005. szeptember 1-jétől az Szt. 42. § (1) bekezdés *b*) pontja akkor nem jogosítja ápolási díjra a közeli hozzátartozót rendszeres pénzellátásban részesülés esetén, amennyiben a rendszeres pénzellátás összege meghaladja az ápolási díj összegét. Továbbá a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosításáról szóló 2005. évi CLXX. törvény 13. § (1) bekezdése 2006. január 1-jével a támadott rendelkezést úgy módosította, hogy a rendszeres ellátásban részesülő továbbra is jogosulttá válik ápolási díjra abban az esetben, amennyiben az ápolási díjban részesülő személy számára a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény szerint saját jogú nyugdíjnak minősülő ellátást állapítanak meg, feltéve, hogy az ápolási díjat a nyugdíj megállapításának időpontjában több mint tíz éve folyósítják.

Bár a jogszabály-módosítások a támadott rendelkezés tartalmát érintették, a két szabályozás közötti különbség alkotmányjogi szempontból közömbös, így a két jogszabályi rendelkezést az Alkotmánybíróság – az indítványi kérelemben megjelölt azonos alkotmányos összefüggésre is figyelemmel – az Ügyrend 31. § *c*) pontja alapján tartalmilag azonosnak tekintette. Ezért az Alkotmánybíróság az indítványi kérelmet az Szt. 42. § (1) bekezdés *b*) pontja tekintetében ítélt dolognak tekintette, és az eljárást ebben a részében az Ügyrend 31. § *c*) pontja alapján megszüntette.

Az indítványi kérelemmel összefüggésben megjegyzi az Alkotmánybíróság, hogy az indítványozó sérelmezte továbbá, hogy az ápolási díjat „más egyéb jövedelem meglététől” teszi a jogalkotó függővé. Az ápolási díjra jogosultság kizárásának ezen fordulatát („nem jogosult ápolási díjra a hozzátartozó, ha...keresőtevékenységet folytat...”) az Szt. 42. § (1) bekezdésének *d*) pontja tartalmazza, ám erre vonatkozó alkotmányossági vizsgálatot az indítványozó kiegészített indítványában nem terjesztett elő, ezért az Alkotmánybíróság – indítványi kérelem hiányában – erre vonatkozóan nem végzett alkotmányossági vizsgálatot.

3. Az indítványozó az Szt. 42. § (1) bekezdés *b*) pontja, valamint 44. § (1) bekezdése kifogásolt szövegrésze tekintetében azt is kérte, hogy az Alkotmánybíróság „állapítsa meg” az általa javasolt szöveget.

Az Alkotmánybíróságnak az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban. Abtv.) 1. §-a, illetőleg más törvény alapján – az Abtv. 49. §-ában megállapított eljárásán kívül – nincs hatásköre jogalkotásra irányuló kötelezés megállapítására, valamint arra sem, hogy jogszabályi rendelkezést módosítson.

Erre tekintettel a jogszabály módosítása tárgyában előterjesztett indítványi kérelmet az Ügyrend 29. § *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróság visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 25.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

689/B/2003. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára és megsemmisítésére, valamint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítvány tárgyában meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 281. § (2) bekezdés *b*) 3. pontjának „élő szervezetek életközösségét” és a (3) bekezdés *b*) pontjának „élő szervezetek életközössége” szövegrésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 281 § (1) bekezdés *a*) pontjának az indítvány benyújtásakor hatályban volt „nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó” szövegrésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére valamint az ezzel összefüggő alkotmányellenes mulasztás megállapítására irányuló eljárást megszünteti.

3. Az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 281. § (1) bekezdés *a*) pont-

jának az indítvány benyújtásakor hatályban volt „nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó” szövegrészeivel összefüggő nemzetközi szerződésbe ütköző mulasztás megállapítására irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

1. Az Alkotmánybírósághoz indítvány érkezett a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénynek (a továbbiakban: Btk.) a természetkárosítás büntetett szankcionáló – a 2005. augusztus 31-ig hatályos állapot szerinti – 281. § (1) bekezdés *a)* pontja „nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó”, az (1) bekezdés *b)* 2. pontja „élő szervezetek életközösségét” valamint a (2) bekezdés *b)* pontja „élő szervezetek életközössége” fordulatainak alkotmányellenessége megállapítása és visszamenőleges hatályú megsemmisítése tárgyában. A 281. § (1) bekezdés *a)* pontjának vitatott fordulatával összefüggésben az indítványozó alkotmányellenes és nemzetközi szerződésbe ütköző mulasztás megállapítására irányuló indítványt is előterjesztett.

Az indítványozó álláspontja szerint a Btk. támadott rendelkezésének az általa megjelölt szövegrészei pontatlan, bizonytalan jogfogalmakat tartalmaznak, s így sértik az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből fakadó jogállamiság követelményét. Részletes indokolásában hivatkozott arra, hogy a világos és megfelelően értelmezhető normatartalom hiányának következtében „nem egyértelmű, hogy az egyén mikor követ el büntetőjogilag szankcionált jogsértést”. A büntető anyagi jogszabályból nem állapítható meg ugyanis, hogy a jogalkotó mely nemzetközi szerződést (szerződéseket) tekinti a Btk. 281. §-a szempontjából keretjogszabályt kitöltő rendelkezésnek, s nem került meghatározásra az „életközösség” fogalma sem. Kifejtette továbbá, hogy a gyakorlatban a keretrendelkezést kitöltő egyik szabályrendszerként funkcionáló, az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről szóló, az 1979. szeptember 19-én elfogadott Berni Egyezmény jogszabályban nem került kihirdetésre, azt az illetékes miniszter csupán közzétette a Magyar Közlönyben. Ennek elmaradása a jogbiztonság sérelmét előidéző és az Alkotmány 7. § (1) bekezdésével összefüggésben nemzetközi szerződésbe is ütköző mulasztást jelent.

2. Az Alkotmánybíróság eljárása során beszerezte az igazságügy-miniszter véleményét is.

II.

Az indítvánnyal érintett jogszabályi rendelkezések a következők:

1. Az Alkotmány rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„7. § (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.”

2. A Btk. rendelkezése:

„Természetkárosítás

281. § (1) Aki

a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,

b) védett élő szervezet egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,

c) az Európai Közösségek Tanácsának a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló rendelete A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét

jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az országba behozza, onnan kiviszi, az ország területén átviszi, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló jogszabály szerinti különleges madárvédelmi területet, különleges természetmegőrzési területet, vagy annak jelölt területet, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet, vagy annak jelölt területet, vagy

b) védett

1. természeti területet,

2. barlangot,

3. élő szervezetek életközösségét, vagy azok élőhelyét jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatja.

(3) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) az (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott természetkárosítás a fokozottan védett, illetve védett élő szervezet egyedeinek olyan mértékű pusztulását okozza, hogy az elpusztított fokozottan védett, illetve védett élő szervezet egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét, illetve ha a *c)* pontban meghatározott természetkárosítás a Magyarországon védetté, illetve fokozottan védetté nem nyilvánított élő szervezet adott állományának fennmaradását veszélyeztető pusztulását okozza,

b) a (2) bekezdésben meghatározott természetkárosítás az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló jogszabály szerinti különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési terület, vagy annak jelölt terület, illetve kiemelt jelentőségű

természetmegőrzési terület, vagy annak jelölt terület, védett természeti terület, barlang, illetve élő szervezetek életközössége vagy azok élőhelye jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza.

(4) Aki a (3) bekezdésben meghatározott természetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(5) E § alkalmazásában élő szervezet egyede:

a) az élő szervezet egyedének valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota,

b) az élő szervezetek keresztezéseként és kereszteződésekként létrejött egyed,

c) az élő szervezet egyedének származéka, ami alatt érteni kell az elpusztult élőlényt, valamint annak, vagy az élő szervezet egyedének bármely részét, továbbá azt a terméket vagy készítményt, amely a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz.”

„286/A. § (1) A 280. § és a 281/A. § alkalmazásában földön, levegőn, vízben, élővilágon, valamint ezek összetevőin a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvényben meghatározott fogalmakat kell érteni.

[...]”

3. A Btk.-nak az indítvány benyújtásakor hatályos rendelkezése:

„281. § (1) Aki

a) nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó, vagy fokozottan védetté nyilvánított

1. élő szervezetet,

2. élő szervezet bármely fejlődési alakjában vagy szakaszában lévő egyedét,

3. fajok kereszteződésekként létrejött élő szervezetet,

4. élő szervezet származékát

jogellenesen megszerez, tart, forgalomba hoz, az országba behoz, onnan kivisz, az ország területén átvisz, azzal kereskedik, vagy azt elpusztítja,

b) védett

1. természeti területet,

2. élő szervezetek életközösségét,

3. barlangot

jogellenesen jelentős mértékben megváltoztat, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott természetkárosítás élő szervezet tömeges pusztulását,

b) az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott természetkárosítás a természeti terület, az élő szervezetek életközössége, vagy a barlang helyrehozhatatlan károsodását vagy megsemmisülését

okozza.

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott természetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

III.

Az indítvány megalapozatlan.

1. Az indítvány benyújtását követően a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más törvények módosításáról szóló 2005. évi XCI. törvény a Btk. támadott rendelkezését jelentős mértékben megváltoztatta. A módosítás 2005. szeptember 1-jével lépett hatályba.

A módosítás következtében az indítványban támadott 281. § (1) bekezdés a) pontjából a „nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó” fordulatot a jogalkotó kiiktatta. A 281. § (1) bekezdés c) pontjában megjelölte azt a közösségi jogi normát, amely a természetkárosítás egyes elkövetési tárgyainak felsorolását tartalmazza.

A módosítást követően az indítványban hivatkozott, a Btk. 281. § (1) bekezdés b) 2. pontjának rendelkezései a 281. § (2) bekezdés b) 3. pontjában, az eredeti (2) bekezdés b) pontjában foglalt tilalmak a 281. § (3) bekezdés b) pontjában tartalmilag változatlanul tovább élnek.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét csak két esetben: az Alkotmánybíróságról szóló 1989. XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdés szerinti bírói kezdeményezés, és a 48. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján vizsgálja [10/1992. (II. 25.) AB határozat, ABH 1992, 72, 76.; 160/B/1996. AB határozat, ABH 1999, 875, 876.; 1378/B/1996. AB határozat, ABH 2001, 1609, 1610.; 531/B/1997. AB határozat, ABH 2004, 1129.; 75/2002 (XII. 19.) AB határozat, ABH 2002, 681.; 46/2003. (X. 16.) AB határozat, ABH 2003, 488.; 216/B/2002. AB végzés, ABH 2004, 2085, 2086.]. Abban az esetben, ha a hatályon kívül helyezett jogszabály helyébe azzal tartalmilag megegyező új rendelkezés lép, az Alkotmánybíróság a vizsgálatot az új rendelkezés tekintetében folytatja le [pl. 335/B/1990/13. AB végzés, ABH 1990, 261, 262.; 32/2005. (IX. 15.) AB határozat, ABH 2005, 329, 333–334.].

Jelen esetben a Btk. 281. § (2) bekezdés b) 3. pontja és a (3) bekezdés b) pontja esetében a tartalmi azonosság megállapítható volt, ezért az Alkotmánybíróság az indítvány erre vonatkozó része tekintetében érdemi vizsgálatot végzett.

2. A Btk. 281. §-ában szankcionált természetkárosítás bűncselekményének közvetlen védett jogi tárgya a természet ökológiai egyensúlyának megőrzéséhez fűződő össz társadalmi érdek, a természetes környezet zavartalan működésének biztosítása és ezen keresztül a fizikai és mentális értelemben vett közegészség védelme. Közvetett jogi tárgya a Magyar Köztársaságnak a természetes környezet védelmében vállalt nemzetközi kötelezettségeinek teljesítése.

A védett jogi tárgy összetettségére, sokrétűségére figyelemmel a támadott rendelkezés keretényállás. Tartalmát a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tv. tv.), az ennek felhatalmazása alapján

a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet szabályai töltik ki. A rendelet kilenc mellékletben, a növény- és állatfajtak magyar, illetve tudományos, nevét is megjelölve, az Európai Unió jogi szabályozásából adódó szabályozási követelményeket is jól elkülönítve, tartalmazza a védett állat- és növényfajok felsorolását, továbbá – a Btk. 281. §-ának egyes pontjaira is figyelemmel – egyedeinek pénzbeli értékét. Része a rendeletnek a védett fajok élővilágának megőrzésében jelentős szerepet betöltő fokozottan védett barlangok felsorolása is.

A Btk. rendelkezéseinek értelmezésénél ugyancsak figyelembe veendő a növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. törvény, az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény, valamint az ennek végrehajtásáról szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet, a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény, illetve a végrehajtásáról szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet, a védett állatfajok védelmére, tartására, bemutatására és hasznosítására vonatkozó részletes szabályokról szóló 8/1998. (I. 23.) Korm. rendelet, (a továbbiakban: Korm. R.1.) a védett és fokozottan védett életközösségekre vonatkozó korlátozásokról és tilalmakról szóló 67/1998. (IV. 3.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. R.2.) egyes rendelkezései.

A Btk. 281. § (1) bekezdés c) pontjában is hivatkozott Uniós norma, a Tanács 338/97/EGK, 1996. december 9-i, legutóbb a Bizottság 1497/2003/EK számú, 2003. augusztus 18-i rendeletével módosított Rendelete (a továbbiakban: EGK Rendelet). Ezen túlmenően azonban egyes tényállási elemek szempontjából más uniós normák is irányadóak: a vadon élő madarak védelméről szóló 79/409/EGK irányelv, a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről szóló 92/43/EGK irányelv. Ezek végrehajtása belső jogi normákban is megjelent, mint pl. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló Korm. R.2.

3.1. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 2. §-ban meghatározott jogállamiság elvéből levezetett jogbiztonság követelményéből fakadóan többek között az alkotmányos büntetőjog követelményei közé sorolta azt is, hogy, „a büntetőjogi szankció kilátásba helyezésével tilalmazott magatartást leíró diszpozíciónak határozottnak, körülhatároltnak, világosan megfogalmazottnak kell lennie. Alkotmányossági követelmény a védett jogtárgyra és az elkövetési magatartásra vonatkozó törvényhozói akarat világos kifejezésre juttatása. Egyértelmű üzenetet kell tartalmaznia, hogy az egyén mikor követ el büntetőjogilag szankcionált jogsértést. Ugyanakkor korlátoznia kell az önkényes jogértelmezés lehetőségét a jogalkalmazók részéről. Vizsgálni kell tehát, hogy a tényállás a büntetendő magatartások körét nem túl szélesen jelöli-e ki és elég határozott-e.”

[30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 176.; továbbá: 2/1994. (I. 14.) AB határozat, ABH 1994, 41, 55.; 58/1997. (XI. 5.) AB határozat, ABH 1997, 348, 352.; 12/1999. (V. 21.) AB határozat, ABH 1999, 106, 112.; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, ABH 2000, 117, 130–131.]

3.2. Az Alkotmánybíróság a büntető anyagi joghoz kapcsolódóan a kerettényállás alkalmazása és a jogbiztonság összefüggéseit vizsgálva az 1026/B/2000. AB határozatában rámutatott arra, hogy „a kerettényállásos kodifikációs technika önmagában és általánosságban nem alkotmányellenes. Az, hogy a büntetőtörvényben büntetni rendelt magatartás egy-egy elemének tartalmát nem maga a büntetőtörvény, hanem más jogág törvényei, vagy alacsonyabb szintű jogszabályai határozzák meg, önmagában nem sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság követelményét. A keretdiszpozíció bizonyos esetekben elkerülhetetlen megoldás. [...] [N]em lehet minden bűncselekmény esetén alkotmányosan előírt követelmény, hogy a Különös Részben szereplő bűncselekményi diszpozíció minden elemét maga a büntetőtörvény határozza meg (ABH 2003, 1296, 1299–1300.).

A 435/B/1999. AB határozat kiemelte, hogy a Btk.-ban szereplő a „tartalmilag elvontabb” tényállások esetében az elkövetési magatartások „az életben olyan széles körben és olyan változatos módon jelentkehetnek” hogy azok előzetes, kimerítő felsorolása nem lehetséges. A joghézagot éppen az jelentené, ha a jogalkotó „kazuisztikusan, illetve taxatív vagy példálózóan sorolná fel a visszaélések egyéb változatait”. Ez ugyanis lefedetlenül hagyná a bűnözésben megjelenő újabb módszereket és formákat, s így megakadályozná, hogy a büntető törvény betöltse rendeltetését, vagy az analógia – büntetőjogban tilos – alkalmazása felé orientálna a jogalkalmazót. Az ilyen esetekben a „tényállás absztrakt jellege olyan jogtechnikai megoldást jelent, amely a jogállamiság alkotmányos alapelvét nem sérti” (ABH 2001, 1080, 183.).

3.3. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 18. §-ában védett egészséges környezethez való jog kapcsán a 28/1994. (V. 20.) AB határozatban mutatott rá arra, hogy a természeti károk jelentős részének visszafordíthatatlansága véges javak elpusztulását okozza, s ezzel az emberi élet minőségét is rombolja. Ezért a természeti környezet megóvásának alapvető jelentősége van, s az állam az intézményvédelmi kötelezettségéből következő feladatainak végrehajtása során köteles mindent megtenni annak érdekében, hogy a „romlás kockázatát” csökkentse (ABH 1994, 134, 140.).

E kockázat fokozatai azonban számos tényező együtt hatásaként időről időre változnak, s így a természeti értékek védelme megkívánja a védelem tárgyainak rendszeres felülvizsgálatát. A növény- és az állatvilágban ez azt is jelenti, hogy a védelem új fajokra történő kiterjesztése válhat szükségessé vagy a védelem szintjét kell megemlíni, struktúráját, módszereit kell átalakítani. A természet védelme ugyanakkor alapvetően nem büntetőjogi kérdés, így a védelmi eszközök nem is a büntető jogszabályokban jelennek meg. A büntetőjogi normában testet öltött „támo-

gatás” az állam intézményvédelmi kötelezettségéből fakad, mert jelenleg ez lehet az egyik olyan eszköz, amely a „védelmi célú jogszabályok” érvényesülésének kellő nyomatékot ad.

Mindebből az következik, hogy a büntető anyagi jogi normában megjelenő fogalmak értelmezése sem mindig és nem csupán a Btk.-ban jelenik meg, illetve a tényállási elemek értelmezéséhez, tartalmuk megállapításához szükség van a keretkitöltő rendelkezések egymásra vonatkoztatott értelmezésére.

Az indítványban támadott, „élő szervezetek életközössége” elkövetési tárgynak az értelmezéséhez egyrészt segítséget nyújt maga a Btk. 281. § (5) bekezdése, amely az „élő szervezet” „egyedének” fogalmát több oldalról is körülírja. Az „élő szervezet” ugyanis önmagában nem lehet tényállási elem, minthogy ez a kifejezés a fentebb hivatkozott keretkitöltő jogszabályokban is megjelenített tudományos álláspont szerint fajok, alfajok jelent. Az említett értelmező rendelkezésből következően az „élő szervezet egyedének” fogalmába beletartozik a szervezet valamennyi fejlődési szakasza, állapota, hibridjei és a faj elpusztult egyedének felhasználásával készült származékok és végtermékek. Ennek megfelelő tartalommal értelmezi az élő szervezet fogalmát a Tv. tv. 4. § *f)* és *p)* pontja. A „származék” fogalmának vizsgálatok a Korm. R.1. 2. § (2) bekezdés *d)* pontja ad eligazítást a jogalkalmazó számára.

Az alapvető keretkitöltő rendelkezésként funkcionáló Tv. tv. 4. § *l)* pontja szerint az „életközösség” – más néven társulás – „az élővilág egy meghatározott élőhelyén található olyan szerveződése, amelyben a különböző élő szervezetek állományai meghatározott kapcsolatrendszerben élnek együtt”. Az e fogalom részét képező „élőhely” lényegét a 4. § *i)* pontja tisztázza, míg az „elővilág” kifejezés normatartalmát – biológia sokféleség címszó alatt – a 4. § *j)* pontja adja meg. E mellett a fogalmak összefüggéseinek és a növény, valamint az állatvilágra kivetített értelmezéséhez a 8. §, a 13. §, a 16–18. §-ok, illetve a 21. § rendelkezései további támpontokkal szolgálnak. Az „élőhely” természetvédelmi szempontú értelmezéséhez további segítséget nyújtanak a Korm. R.2. 2. §-ának *a)–b)* pontjai is. Végül pedig a Korm. R.2. valamennyi rendelkezése az „életközösség” fogalmának komplex értelmezését végzi el a tilalmak és korlátozások struktúrájának meghatározásán keresztül, konkrét törvényhelyekre történő hivatkozások mellett fajonként pontos leírását adva a „életközösség” lehetséges kiterjedésének és összetételének.

A nemzetközi egyezmények közül a 2003. évi XXXII. törvénnyel kihirdetett, a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat – és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény I. Cikkének egyes értelmező rendelkezései *[a)* pont és *b)* pont *(i), (ii), (iii)* alpontjai] tartalmazzák a faj, a példány, a származék fogalmát kitöltő meghatározásokat.

Mindemellett az értelmezést segítő további körülmintő, tudományos megalapozottságú fogalom-meghatározások és magyarázatok találhatóak az EGK Rendelet 2. Cikkének *l), s), t), w)* alpontjaiban, illetve a Mellékletnek Megjegyzések rovata 1., 11., 12., 14–16. pontjaiban.

3.4. A jogbiztonság jogállami elve a keretjogszabály, mint kodifikációs technika alkalmazásával összefüggésben nem követeli meg, hogy a Btk. adott rendelkezéséhez kapcsolódó valamennyi fogalom egyetlen további jogszabályból megállapítható legyen. Minél szélesebb területet ölel fel a bűncselekmény védett jogi tárgya, illetve – mint pl. jelen esetben is – minél nagyobb a számba jöhető elkövetési tárgyak vagy elkövetési magatartások köre, annál inkább elkerülhetetlen, hogy a jogalkalmazó az egyes tényállási elemek értelmezésekor az egymással szoros összefüggésben lévő vagy a jogi hierarchiában egymásra épülő jogszabályok rendszerét vegye figyelembe. Esetenként pedig az anyagi jogszabály alkalmazásához (a védelem tárgyának megállapításához) nem kerülhetők meg a valamely sajátos szakterületre tartozó tudományos értelmezést igénylő fogalmak sem. Amennyiben viszont ezek normaszzerű megfogalmazásai a jogrendszerben megjelennek, a tényállási elemek megállapításakor ezeket a jogalkalmazó köteles figyelembe venni.

A kifejtettekre tekintettel nem állapítható meg semmilyen jogbizonytalanság az „élő szervezetek életközössége” tényállási elemével kapcsolatban, minthogy a fentebb hivatkozott tételes jogi rendelkezések biztosítják a jogalkalmazói értelmezés lehetőségét. A Btk. 281. § (5) bekezdése, valamint a támadott rendelkezést kitöltő jogszabályok egymásra épülő rendszere mindenben megfelel – az indítványozó által hivatkozott – a 13/2002. (III. 20.) AB határozatban részletezett, az önkényes jogalkalmazás lehetőségét kizáró normavilágosság és kiszámíthatóság követelményének (ABH, 2002, 85, 90, 97.). Ezért az Alkotmánybíróság az Alkotmány 2. §-ra alapított indítványt ebben a tekintetben elutasította.

IV.

1. A határozat III. fejezet 1. pontjában foglaltak szerint az Alkotmánybíróság a hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányellenességét nem vizsgálja.

Jelen ügyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványban támadott, („nemzetközi szerződés hatálya alá tartozó”) fordulat a Btk. 281. § (1) bekezdés *a)* pontjában jogszabályváltozás folytán már nem szerepel. A 281. § (1) bekezdés *c)* pontjában a jogalkotó megjelölte azt a közösségi jogi normát is, amely a természetkárosítás egyes elkövetési tárgyainak felsorolását tartalmazza. Ezért a jogszabály alkotmányellenességének, illetve az ugyan ezen fordulathoz kapcsolódó alkotmányellenes mulasztásnak a megállapítására irányuló eljárást az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (a továbbiakban: Ügyrend) 31. § *d)* pontjára figyelemmel megszüntette (ABH 2003, 2065.).

2. Jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára csak az Abtv. 21. §-ának (3) bekezdésében megjelöltek jogosultak. A 45/2000. (XII. 8.) AB határozat-

ban az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy a „nemzetközi jogi kötelezettség mulasztással történő megállapítására irányuló eljárást” is csak ugyanezen személyek kezdeményezhetik (ABH 2000, 344, 352.). Az indítványozó nem tartozik a törvényben felsorolt személyek közé. Ezért az Alkotmánybíróság az Alkotmány 7. §-ának (1) bekezdésére alapított indítványt az Ügyrend 29. § c) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 12.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

237/B/2005. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 44. § (1) bekezdése, valamint a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 48. § (1) bekezdése alkotmányellenessége megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság egyes bírósági végzések alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

1. Az Alkotmánybírósághoz indítvány érkezett a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 44. § (1) bekezdése, valamint a szabálysértések-

ről szóló 1999. évi LXIX. törvény (a továbbiakban: Sztv.) 48. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére. Az indítványozó a két törvény hivatkozott rendelkezéseit azért támadta, mert azok nem teszik lehetővé, hogy a büntetőeljárásban, illetve a szabálysértési eljárásban a szakszervezet képviselőként járhasson el. Véleménye szerint ez a szabályozás ellentétes az Alkotmány 4. §-ával, amely szerint a szakszervezetek képviselik és védik a munkavállalók érdekeit. Erre tekintettel kérte az általa alkotmányellenesnek tartott rendelkezések, illetve – vagyilagosan – az alkotmányellenes jogszabályi rendelkezésekre alapított bírósági végzések megsemmisítését.

2. Az alkotmánybírósági eljárásban figyelembe vett jogszabályi rendelkezések a következők:

2.1. Az Alkotmány rendelkezése:

„4. § A szakszervezetek és más érdekképviselők védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit.”

2.2. A Be. rendelkezése:

„44. § (1) Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd, illetőleg külön törvényben foglalt feltételek esetén európai közösségi jogász járhat el.”

2.3. A Be. támadott rendelkezésének az indítvány benyújtásakor hatályos szövege:

„44. § (1) Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd járhat el.”

2.4. Az Sztv. rendelkezése:

„48. § (1) Védő lehet a szabálysértési eljárás bármely szakaszában:

a) meghatalmazás, illetőleg kirendelés alapján az ügyvéd, továbbá az eljárás alá vont személy nagykorú hozzátartozója;

b) az eljárás alá vont személy törvényes képviselője.”

II.

Az indítvány megalapozatlan.

1. A szakszervezeteknek és más érdekképviselőknek az Alkotmány 4. §-ában biztosított jogkörével több alkotmánybírósági határozat is foglalkozott.

Az Alkotmánybíróság – szakszervezeti egyetértési jog alkotmányossági vizsgálata során – először a 8/1990. (IV. 23.) AB határozatában állapította meg, hogy az Alkotmány 4. §-a „[...] a szakszervezeteknek a korábbi alkotmányszövegben is szereplő érdekvédelmi és képviselési jogát terjeszti ki más érdekképviselési szervekre. Ugyanakkor sem ez a szabály, sem a 70/C. § (1) bekezdésének a szakszervezet és egyéb érdekképviselés alapításának szabadságát tartalmazó rendelkezése nem foglal magában előírást az érdekvédelmi és képviselési tevékenység tartalmára vonatkozóan”. (ABH 1990, 42, 44.) Ugyanezt a megállapítást erősítette meg az 50/1998. (XI. 27.) AB határozat, ABH 1998, 387, 397.; a 32/2002. (VII. 4.) AB határozat,

zat, ABH 2002, 153, 164.; a 488/B/1999. AB határozat, ABH 2003, 1104, 1108.; a 911/B/2000. AB határozat, ABH 2004, 1487, 1494.

A 40/2005. AB határozat egyértelműen vonja le a következtetést: „[...] az Alkotmány 4. §-a általánosságban fogalmazza meg az érdekképviselői szervezetek érdekvédő és -képviselő funkcióját. Az Alkotmány ezen túl nem határozza meg az érdekképviselői tevékenység fórumait és az érdekképviselőket megillető konkrét jogosultságokat.” (ABH 2005, 427, 445.)

Az Alkotmánybíróság a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: Mt.) 19. §-ának vizsgálata során kifejezetten a szakszervezetek képviselői jogának terjedelmével kapcsolatban tett megállapításokat az Alkotmány 4. §-ával összefüggésben. A 61/B/2004. AB határozatban hangsúlyozta: „[a]z indítványozók álláspontjával ellentétben az Alkotmány 4. §-a semmilyen követelményt nem fogalmaz meg a szakszervezetek képviselői jogának terjedelmével kapcsolatban. Így a szakszervezetek és más érdekképviselői feladatait meghatározó alkotmányos szabályból nem következik a szakszervezet törvényen alapuló képviselői jogának »általános jellegű«, minden munkavállalóra kiterjedő szabályozása sem.

A szakszervezeti jogok gyakorlását biztosító szabályok megalkotása során a jogalkotót széles körű mérlegelési jog illeti meg, így – az Alkotmány rendelkezéseinek tiszteletben tartásával – szabadon dönthet arról is, hogy a szakszervezeti érdekvédelem és képviselői ellátását milyen jogintézményeken keresztül teszi lehetővé.” (ABH 2004, 1803, 1806–1807.)

2. Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben is azt állapította meg, hogy az Alkotmány 4. §-ából a szakszervezeteket vagy más érdekképviselőket megillető konkrét képviselői jogosultságok nem vezethetők le sem a büntetőeljárásra, sem pedig a szabálysértési eljárásra vonatkozóan.

Ehhez a megállapításához kapcsolódva az Alkotmánybíróság utal arra, hogy a védelemhez való jogot az Alkotmány 57. § (3) bekezdése tartalmazza. Ez az alapjog magában foglalja a védelem hatékonyságának biztosítását is, többek között azt a követelményt, hogy a jogi képviselőt ellátó személy (a védő) képes legyen valamennyi, a büntetőeljárás szabályaiból folyó eljárási jogosultság gyakorlására a terhelt jogai érvényesítése érdekében.

Az Alkotmánybíróság – a fentiekben foglaltaknak megfelelően – nem állapította meg a Be. 44. § (1) bekezdésének, valamint az Sztv. 48. § (1) bekezdésének az Alkotmány 4. §-ába ütközését, ezért az indítványt elutasította.

III.

Az indítványozó egyes – a szakszervezeti képviselői jogosultságot el nem ismerő – bírósági végzésekkel szemben is előterjesztett indítványt, kérve a kifogásolt egyedi döntések megsemmisítését.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 1. §-a rendelkezik az Alkotmánybíróság hatásköréről. Sem e rendelkezés, sem más törvény szerint sincs hatásköre az Alkotmánybíróságnak bírósági döntések felülvizsgálatára, bírósági végzések megsemmisítésére. Ezért az Alkotmánybíróság az erre irányuló indítványt az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 29. § b) pontjára figyelemmel visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 12.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

725/D/2004. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 23. § (1) bekezdése a) pontja alkotmányellenességének megállapítására előterjesztett alkotmányjogi panaszt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 114. §-a, 166. §-a, 177. § (1) és (2) bekezdése, 178. § (2) és (3) bekezdése, 179. §-a, 182. § (3) bekezdése, 190. §-a, 206. § (1) bekezdése, 223. § (1) és (3) bekezdése, valamint 340. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

3. Az Alkotmánybíróság az igazságügyi szakértőkről szóló 53/1993. (IV. 2.) Korm. rendelet 7. §-a, továbbá az igazságügyi szakértőkről szóló 2/1988. (V. 19.) IM rende-

let 15. §-a, 26. §-a, 28. § (1) bekezdése, 33. §-a és 36. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

Indokolás

I.

Az indítványozó a Fővárosi Munkaügyi Bíróság 27.M.5295/2003/14. számú jogerős ítéletével szemben alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Hiánypótlásra történt felhívást követően konkrétan megjelölte az általa alkotmányellenesnek tekintett és megsemmisíteni kért jogszabályi rendelkezéseket, továbbá határozott kérelmet terjesztett elő ezek megsemmisítésére és a jogerős bírósági ítélettel elbírált ügyében történő alkalmazásuk kizárására.

Az indítványozó a Fővárosi és Pest Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság alperessel szemben, társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata iránt nyújtott be keresetet, melyet az alkotmányjogi panasszal támadott jogerős ítélet elutasított. A jogerős ítélet – az első, illetve a másodfokon eljáró közigazgatási szervek által meghozott határozatokban foglaltakkal egyező indokkal – hatályában fenntartotta az alperes másodfokú, a felperes (indítványozó) rokkantsági nyugdíj megállapítására irányuló kérelmét elutasító határozatát.

Ezt követően fordult az indítványozó panaszával az Alkotmánybírósághoz, amelyben a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tny.), a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.), valamint az igazságügyi szakértőkről szóló 53/1993. (IV. 2.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm.r.) és az igazságügyi szakértőkről szóló 2/1988. (V. 19.) IM rendelet (a továbbiakban: IM.r.) több – a jelen határozat rendelkező részében felsorolt – rendelkezésének alkotmányellenességét állította az Alkotmány számos rendelkezésére hivatkozva.

A Pp. 114. §-át és 340. § (1) bekezdését azért tekintette az indítványozó alkotmányellenesnek, mert – meglátása szerint – e rendelkezések „megfosztják az állampolgárt a tisztességes és gyors bírósági tárgyalás lehetőségétől”, rákényszerítik a rendkívüli jogorvoslat igénybevételére, ami „nem segíti elő a jogvita ésszerű időn belüli elbírálását”. A támadott törvényi rendelkezések ebből következően ellentétesek az Alkotmány 2. § (1), 8. § (1) és 50. § (1) bekezdésével, az 57. § (1) és (5) bekezdésével, a 70/K. §-ával és a 77. § (2) bekezdésével.

A Pp. 166. §-át, 177. § (1) és (2) bekezdését, 182. § (3) bekezdését, 190. §-át és 206. § (1) bekezdését, valamint a Korm.r. 7. §-át az indítványozó eltérő indokokkal tartotta alkotmányellenesnek.

A Pp. 177. § (1) bekezdése nem határozza meg a „különleges szakértelem” fogalmát, ami arra vezet, hogy a

bíróság „a nyilvánvaló tények esetében is a szakvéleményt fogadhatja el” akkor is, ha az ellentétben áll – a más bizonyítékokkal igazolható – tényekkel, illetve a különleges szakértelem körébe nem eső kérdéseket von be a szakvéleménybe.

A Pp. 182. § (3) bekezdésével összefüggésben az indítványozó a peres ügyében eljáró bíróság jogalkalmazó tevékenységét kifogásolta, nevezetesen azt, hogy a bíróság nem rendelte el a szakvélemény Egészségügyi Tudományos Tanács általi felülvéleményeztetését.

A Pp. 190. §-a az indítványozó érvelése szerint azért kifogásolható, mert nem rendelkezik arról az esetről, ha a peres fél által felajánlott okirati bizonyítékot a bíróság „nem hajlandó megtekinteni”.

A Pp. 206. § (1) bekezdésével összefüggésben az indítványozó azt kifogásolta, hogy a peres ügyében a bíróság „a tárgyi bizonyíték semmibe vételével, a szakértői vélemény alapján döntött”, míg a Pp. 177. § (2) bekezdésével összefüggésben azt hiányolta, hogy „a jogszabály nem fejt ki, hogy milyen fontos okból lehet más szakértőt alkalmazni”.

A Korm.r. 7. §-a tekintetében az indítványozó azt hiányolta, hogy az „az állampolgárnak nem adja meg a jogot, hogy a szakértői vélemény felülvizsgálatát kérje”.

Mindezek alapján – az indítványozó álláspontja szerint – a támadott törvényi rendelkezések ellentétesek az Alkotmány 2. § (1), 8. § (1), és az 50. § (1) bekezdésével, az 57. § (1) és a 70/D. § (1) bekezdésével, valamint a 77. § (2) bekezdésével.

Az IM.r. 15. §-ával összefüggésben az indítványozó azt kifogásolta, hogy az nem tér ki arra, hogy „az állampolgárnak milyen jogi vagy egyéb eszközei vannak, hogy a szakértőre vonatkozó esetleges kizárási okról tudomást szerezzen, vagy akár a személyazonosságát ellenőrizhesse”. A Pp. 178. § (1) és (2) bekezdését ugyanezen okból tartotta az indítványozó alkotmányellenesnek, a Pp. 179. § (2) bekezdésével összefüggésben további indokként arra is hivatkozott, hogy a bíróság a peres ügyében nem vette figyelembe az általa a kirendelt szakértővel szemben a kirendelést követően előterjesztett elfogultsági kifogást.

Az IM.r. 26. §-ához kapcsolódóan azt hiányolta az indítványozó, hogy az nem rendelkezik arról, hogy a peres feleket értesíteni kell a szakértő „kijelöléséről”, ami a konkrét perben arra vezetett, hogy az indítványozó akadályoztatva volt a kizárási ok bejelentésében.

A Pp. 179. §-ával összefüggésben annak a peres eljárásban történő alkalmazását kifogásolta az indítványozó. Azt sérelmezte, hogy ha a perben a bíróság a kirendelt szakértőt felmenti a szakértői feladata ellátása alól, akkor véleménye szerint „sem a személyazonosságot, sem a kizárási okot nem kell ellenőrizni, a jelen nem lévő szakértőhöz kérdést sem lehet intézni, sőt még a hamis véleményadás következményeire sem kell figyelmeztetni”.

A támadott jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben az Alkotmány 2. § (1), 8. § (1) és 50. § (1) bekezdésének, az 57. § (1) és (5) bekezdésének, továbbá a 77. § (2) bekezdésének a sérelmét állította az indítványozó.

Az IM.r. 36. § (1) bekezdésével összefüggésben szintén annak a peres ügyben történt alkalmazását sérelmezte az indítványozó. Azt kifogásolta, hogy e rendelkezés alapján a bíróság „megtiltotta” az indítványozó által feltett kérdések megválaszolását a kirendelt szakértői intézet számára.

Mivel az eljáró bíróság az orvosi szakkérdésben nem rendelkezett szakértelemmel, így arról sem alakíthatott ki véleményt, hogy az indítványozó által a szakértői intézmény felé feltett kérdések „érdemi információt” hoznak-e, így pusztán a kérdések költségnövelő hatása okán korlátozta a bíróság az indítványozót azok feltételében, ami az indítványozó szerint – a Pp. 206. § (1) bekezdésével együtt alkalmazva – alkotmányellenességre vezet.

E körben az Alkotmány 2. § (1), 50. § (1), 57. § (1), 70/D. § (1), 70/E. § és a 77. § (2) bekezdés sérelmét állította az indítványozó.

Az IM.r. 28. § (1) bekezdését és 33. §-át azért támadta az indítványozó, mert e rendelkezések nem biztosítanak garanciát arra, hogy a szakértői vélemény „a tudomány legmagasabb szintű állásának és az ennek megfelelő eszközöknek, eljárásoknak és módszereknek alkalmazásával elvégzett vizsgálatok eredményeinek értékelését tartalmazza”.

Az indítványozó a vitatott rendelkezések peres ügyében – a Pp. 206. § (1) bekezdése alapján – történt alkalmazását tartotta sérelmesnek, mivel annak ellenére hogy a perben jelezte a szakértői vélemény (az ennek alapjául fekvő vizsgálati módszerek) „színvonalának” a tudomány jelenlegi állásához viszonyított lemaradását, a bíróság ezt figyelmen kívül hagyva fogadta el bizonyítékként a szakértői véleményt.

Az indítványozó a támadott rendelkezéseket ellentétesnek tekintette az Alkotmány 2. § (1), 8. § (1), 50. § (1), 57. § (1) és 70/D. § (1) bekezdésével, valamint 70/E. §-ával és a 77. § (2) bekezdésével.

A Tny. 23. § (1) bekezdését is alkotmányellenesnek tekintette az indítványozó, mert – nézete szerint – a 67%-os egészségromlást és munkaképesség-csökkenést nem lehet szakértői eszközökkel „mérni”, továbbá az sem ismert, hogy a perben az ítélet alapjául fekvő szakvélemény milyen elvek alapján állapította meg a konkrét (40%-os) mértéket.

Az indítványozó vélekedése szerint a humánumnak és a racionalitásnak is ellentmond a kifogásolt törvényi szabály, mivel a 40%-os egészségkárosodás „jogi értelemben” 100%-os munkaképesség-csökkenést jelent.

A kifogásolt szabály az indítványozó szerint ellentétes az Alkotmány 2. § (1), 8. § (1), 54. § (1) bekezdésével, továbbá 70/D. §-ával és 70/E. §-ával, valamint 61. § (1) bekezdésével.

A Pp. 223. § (1) és (3) bekezdésével összefüggően az indítványozó azt kifogásolta, hogy e rendelkezések „nem kötelezik a bíróságokat az írásos kommunikáció alapvető formai követelményeinek betartására.” Mindez – nézete szerint – ellentétes az Alkotmány 2. § (1), 8. § (1), 50. § (1) és 77. § (2) bekezdésében foglaltakkal.

II.

1. Az Alkotmány indítvánnyal érintett rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„8. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sértetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteltetésben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.”

„50. § (1) A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit.”

„54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.”

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. (...)

(5) A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jogot – a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan – a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja”.

„61. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.”

„70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.”

„70/E. § (1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegyiség, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.”

„70/K. § Az alapvető jogok megsértése miatt keletkezett igények, továbbá a kötelességek teljesítésével kapcsolatban hozott állami döntések elleni kifogások bíróság előtt érvényesíthetők.”

„77. § (2) Az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok mindenkire egyaránt kötelezőek.”

2. A Pp. alkotmányjogi panasz alapján vizsgált rendelkezései:

„114. § A fél az eljárás szabálytalanságát a per folyamán bármikor kifogásolhatja. Ha a kifogást szóval adja elő, azt jegyzőkönyvbe kell venni. Ha a bíróság a kifogást figyelmen kívül hagyja, ezt lehetőleg nyomban, de legkésőbb az eljárást befejező határozatában megindokolni köteles.”

„166. § (1) Bizonyítási eszközök különösen a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemlék, az okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok.

(2) Eskünek a perben helye nincs.”

„177. § (1) Ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik, a bíróság szakértőt rendel ki. Rendszerint egy szakértőt kell alkalmazni, több szakértőt csak különböző szakkérdések felmerülése esetében lehet kirendelni.

(2) Szakértőt az igazságügyi szakértők vagy a külön jogszabályban feljogosított intézmények közül kell kirendelni, más szakértőt csak fontos okból lehet alkalmazni.”

„178. § (2) A bíróság hivatalból ügyel arra, hogy kizárt szakértő az eljárásban ne vegyen részt. A kizárási okot maga a szakértő, valamint a fél köteles a bíróságnak haladéktalanul bejelenteni; ha a bejelentés a szakértő véleményének előterjesztése után történt, a bíróság a vélemény figyelembevételével dönti el, hogy más szakértő meghallgatása szükséges-e.

(3) A bíróság a kizárás tárgyában a felek és a szakértő meghallgatása (113. §) után határoz; határozata ellen külön fellebbezésnek helye nincs. Ha a szakértőt a megkeresett bíróság rendelte ki, a kizárás felől is ez határoz; ha azonban a kizárási okot a szakvélemény előterjesztése után jelentik be, a (2) bekezdés alkalmazásával a perbíróság dönt.”

„179. § A 169–171. §-ok rendelkezéseit a szakértőkre is megfelelően alkalmazni kell. A szakértőt kötelessége alól egyéb elfoglaltsága miatt vagy más fontos okból fel lehet menteni.”

„182. § (3) Ha a szakvélemény homályos, hiányos, önmagával vagy más szakértő véleményével, illetve a bizonyított tényekkel ellentétben állónak látszik, vagy helyességéhez egyébként nyomatékos kétség fér, a szakértő köteles a bíróság felhívására a szükséges felvilágosítást megadni. A fél erre irányuló indítványa alapján a bíróság más szakértőt rendelhet ki. Ha a bíróság a bizonyítást hivatalból rendelte el [164. § (2) bek.], szükség szerint hivatalból jogosult új szakértő kirendelésére is.”

„190. § (1) Ha a fél tényállításait okirattal kívánja bizonyítani, az okiratot a tárgyaláson megtekintés végett be kell mutatnia.

(2) A bíróság a bizonyító fél kérelmére az ellenfelet kötelezheti a birtokában levő olyan okirat bemutatására, amelyet a polgári jog szabályai szerint egyébként is köteles kiadni vagy bemutatni. Ilyen kötelezettség az ellenfelet különösen akkor terheli, ha az okiratot a bizonyító fél érdekében állították ki, vagy az reá vonatkozó jogviszonyt

tanúsít, vagy ilyen jogviszonnyal kapcsolatos tárgyalásra vonatkozik.

(3) Ha az okirat olyan személy birtokában van, aki a perben nem vesz részt, az utóbbi személyt tanúként kell kihallgatni s a kihallgatás során kötelezni kell az okirat bemutatására [174. § (1) bek.]”

„206. § (1) A bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el.”

„223. § (1) A bíróság által hozott határozatokat a tanács elnöke és tagjai, ha pedig a bíróság ülnökök közreműködése nélkül [11. § (2) bek.] jár el, a bíró írja alá. Ha valamelyikük az aláírásban akadályozva van, ezt az akadály megjelölésével a határozaton fel kell tüntetni. (...)

(3) A tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt határozatot csak abban az esetben kell külön aláírni, ha a határozat az eljárást befejezi.”

„340. § (1) A bíróság ítélete ellen fellebbezésnek – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – nincs helye.”

3. A Tny. indítvánnyal támadott rendelkezése:

„Tny. 23. § (1) Rokkantsági nyugdíjra az jogosult, aki
a) egészségromlás, illetőleg testi vagy szellemi fogyatkozás következtében munkaképességét hatvanhét százalékban elvesztette és ebben az állapotában javulás egy évig nem várható (a továbbiakban: rokkant),

b) a szükséges szolgálati időt megszerezte, és

c) rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkánás előtti keresetnél.”

4. A Korm.r. alkotmányjogi panasz alapján vizsgált – a 210/2005. (X. 5.) Korm. rendelet 10. § (2) bekezdésével 2006. január 1-jével hatályon kívül helyezett – rendelkezése:

„7. § (1) A szakértői vélemények felülvizsgálatát ellátó testületek:

a) az Állatorvostudományi Egyetem Igazságügyi Felülvéleményező Bizottsága;

b) az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága;

c) az Igazságügyi Könyvszakértői Bizottság;

d) az Igazságügyi Mezőgazdasági Szakértői Bizottság;

e) az Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottság;

f) az Igazságügyi Pszichológiai Bizottság;

g) az igazságügyminiszter által – az érdekelt miniszterrel, a Legfelsőbb Bíróság elnökével és a legfőbb ügyésszel egyetértésben – kijelölt egyéb testület, illetve szerv.

(2) Az Állatorvostudományi Egyetem Igazságügyi Felülvéleményező Bizottsága és az Igazságügyi Mezőgazdasági Szakértői Bizottság a földművelésügyi miniszter, az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága a népjóléti miniszter, az Igazságügyi Könyvszakértői Bizottság a pénzügyminiszter, az Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottság a művelődési és közoktatási miniszter, az Igazságügyi Pszichológiai Bizottság az igaz-

ságügyminiszter irányítása és felügyelete alatt működik; az igazságügyi vonatkozású tevékenységük felügyeletét az igazságügyminiszter látja el. A testületek működését – az igazságügyminiszterrel egyetértésben – az irányításukat és felügyeletüket ellátó miniszter szabályozza.

(3) A felülvizsgálatot ellátó testületek tagjait az irányításukat és felügyeletüket ellátó miniszter – az igazságügyminiszterrel, a Legfelsőbb Bíróság elnökével és a legfőbb ügyésszel egyetértésben – nevezi ki.”

5. Az IM.r. indítvánnyal támadott rendelkezései:

„15. § (1) Nem jelölhető ki az intézménynek az a szakértője, akinél a jogszabályban meghatározott kizárási ok áll fenn. Ha a kizárási ok az intézmény vezetőjére áll fenn, az intézményben működő egyetlen szakértő sem adhat szakvéleményt.

(2) Az intézmény igazgatója a szakértő kijelöléséről szóló értesítésben közli, hogy az eljáró szakértőre vagy az intézmény vezetőjére vonatkozó esetleges kizárási okot az intézménynél vagy a kirendelő szervnél lehet bejelenteni. Az intézmény a kizárási ok bejelentéséről a kirendelő szervet haladéktalanul értesíti.

(3) Ha az intézmény igazgatója a kizárási okot alaposnak tartja, más szakértő kijelöléséről a saját hatáskörében gondoskodik.

(4) Ha a kirendelő szerv a szakértőre nézve kizárási okot állapít meg, az intézmény igazgatója más szakértőt jelöl ki. Ha a kizárási ok az intézmény igazgatójára vonatkozik, az intézmény szakvéleményt nem adhat és a kirendelő szerv más intézményt vagy szakértőt vesz igénybe.”

„26. § (1) Ha az ügyben különböző szakághoz tartozó szakértőket rendelnek ki, vagy később válik szükségessé más szakágban működő szakértő alkalmazása, a kirendelő szervnek a határozatban lehetőleg el kell határolnia a szakértők tevékenységét, továbbá meg kell állapítania a tevékenységek sorrendjét és a szakértők együttműködésének módját.

(2) Ha a kirendelt szakértők egyike intézmény, a szakértők együttműködéséről az intézmény gondoskodik.

(3) Ha a kirendelő szerv a szakértői csoport vezetőjét jogosítja fel arra, hogy a többi szakértőt bevonja, az (1) bekezdésben meghatározott feladatokat a szakértői csoport vezetője látja el.”

„28. § (1) A szakértő a vizsgálatot a jogszabályok szerint, a tudomány állásának és a korszerű szakmai ismereteinek megfelelő eszközök, eljárások és módszerek felhasználásával köteles elvégezni.”

„33. § (1) A szakvélemény magában foglalja:

a) a vizsgálat tárgyára, a vizsgálati eljárásokra és eszközökre, valamint a vizsgálat tárgyában bekövetkezett változásokra vonatkozó részletes adatokat (lelet),

b) a vizsgálat módszerének rövid ismertetését,

c) a szakmai megállapítások összefoglalását (szakmai ténymegállapítás),

d) a szakmai ténymegállapításból levont következtetéseket, utalva azok bizonyosságára vagy a valószínűsége

fokára, ezek keretében a feltett kérdésekre adott válaszokat (vélemény).

(2) A szakértőnek véleménye megalkotásánál értékelnie kell az ügyben esetleg már korábban lefolytatott vizsgálat adatait és megállapításait is.”

„36. § (1) Ha a szakértő az eljárása során az ügygel összefüggő olyan, az eredeti tényállást kiegészítő vagy módosító tény, illetve olyan jelenséget, hiányosságot vagy rendellenességet észlel, amely a megválaszolandó kérdések körén [24. § f) pont] kívül esik, erről a kirendelő szervet az esetleges javaslataival – károsodás veszélye esetén haladéktalanul – tájékoztatja, és a szakvéleményében kitérhet további kérdések megválaszolására is. A kirendelő szerv a további kérdések megválaszolását megtilthatja, ha érdemi információt nem tartalmaznak, illetve költségnövelő hatásuk van.”

III.

Az indítvány nem megalapozott.

1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz tartalmi vizsgálatát megelőzően megvizsgálta, hogy azt a törvényi határidőn belül terjesztették-e elő. Az indítványozó a Fővárosi Munkaügyi Bíróság 27.M.5295/2003/14. számú jogerős ítéletét 2004. május 27-én vette kézhez. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 48. § (2) bekezdésében foglalt határidő – a jogerős ítélet indítványozó általi kézhezvételétől számítottan – 2004. július 26-án járt le. Az indítványozó alkotmányjogi panasz 2004. július 5-én érkezett az Alkotmánybírósághoz.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a törvényi határidőn belül előterjesztett panaszt érdemben bírálta el.

2. Az alkotmányjogi panasz előterjesztésére vonatkozó törvényi előfeltételeket az Abtv. 48. § (1) és (2) bekezdése tartalmazza. Ennek értelmében:

„48. § (1) Az Alkotmányban biztosított jogainak megsértése miatt alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz az, akinek a jogsérelme az alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be, és egyéb jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, illetőleg más jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

(2) Az alkotmányjogi panaszt a jogerős határozat kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani.”

Az Alkotmánybíróság irányadó gyakorlata szerint az Abtv. 48. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakat együttesen kell értelmezni, és figyelembe venni [23/1991. (V. 18.) AB végzés, ABH 1991, 361–362.; 41/1998. (X. 2.) AB határozat, ABH 1998, 306, 309.].

Az alkotmányjogi panasz tartalmi vizsgálata körében az Alkotmánybíróságnak – egyebek mellett – azt is vizsgál-

nia kell, hogy a panasszal támadott jogerős ügydöntő határozat meghozatala során alkalmazta-e a határozatot hozó bíróság az indítványozó által megjelölt és alkotmányellenesnek tekintett jogszabályi rendelkezéseket.

A vizsgált ügyben a panasszal támadott jogerős ítélet meghozatala során abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia az eljáró bíróságnak, hogy a keresettel támadott első-, illetve másodfokú közigazgatási határozatok a felperes (indítványozó) munkaképesség csökkenésének mértékét helytállóan határozták-e meg.

A perben eljáró bíróság a felperes munkaképesség-csökkenésének mértékét olyan különleges szakértelmet igénylő orvosi szakkérdésnek ítélte, amely – helyt adva a felperes ez irányú kérelmének – indokolttá tette igazságügyi orvosszakértő perbe történő bevonását.

A jogerős ítéletében a per iratait és a perben kirendelt igazságügyi szakértő véleményét figyelembe véve állapította meg a bíróság azt a tényt, hogy a felperes munkaképesség csökkenése a keresettel támadott társadalombiztosítási határozat meghozatala során nem érte el a Tny.-ben előírt 67%-os mértéket.

A jogerős ítéletből megállapíthatóan az ügydöntő határozat alapjául a Tny. 23. § (1) bekezdése és az ennek végrehajtásáról rendelkező 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet 24. § (1) bekezdése szolgált.

Az eljáró bíróság utalt továbbá a Pp. 340. § (1) bekezdésében foglaltakra is, tájékoztatva a felperest a jogerős ítélettel szembeni fellebbezés kizártságáról.

Az Alkotmánybíróság a panasz tartalma alapján megállapította, hogy a jogerős ügydöntő határozat alapjául szolgáló fent megjelölt jogszabályi rendelkezések közül az indítványozó a Tny. 23. § (1) bekezdését jelölte meg indítványában.

Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy a jelen határozat rendelkező részének 2. és 3. pontjában foglalt – a Pp.-ben, a Korm.r.-ben és az IM.r.-ben található, és az indítványozó által felhívott – jogszabályi rendelkezésekre jogerős ítéletében (az érdemi döntés alátámasztásaként) az eljáró bíróság nem hivatkozott. Ezen túlmenően az indítványozó sem terjesztett elő olyan határozott kérelmet, amelyben az említett jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben azt kifogásolta volna, hogy alkotmányos jogainak sérelme e rendelkezéseknek az ügydöntő határozat meghozatala során történt alkalmazásából eredne.

Az Alkotmánybíróság már több korábbi határozatában az alkotmányjogi panasz érdemi elbírálását kizáró tényezőnek tekintette azt, ha az indítványozó a panaszában olyan jogszabályi rendelkezések alkotmányellenességét állította, amelyeket a panaszos ügyében a jogerős határozatot meghozó bíróság nem alkalmazott. [1050/D/1999. AB végzés, ABH 2005, 1581, 1582.; 870/D/2002. AB végzés, ABH 2005, 1634, 1638.; 177/D/2004. AB határozat, ABK 2006. január, 27, 32.]

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a tartalmi vizsgálat lefolytatására kizárólag a Tny. 23. § (1) bekezdé-

sében megjelölt [az indítvány tartalma alapján annak a) pontjában foglalt] jogszabályi rendelkezés tekintetében látott lehetőséget, figyelemmel arra, hogy ez a jogszabályi rendelkezés képezi a jogerős ügydöntő ítélet alapját.

3. Az indítványozó a Tny. 23. § (1) bekezdése egészének alkotmányellenességét állította, az indítvány tartalmából megállapíthatóan azonban csak a Tny. 23. § (1) bekezdése a) pontjában szereplő – a rokkantsági nyugdíjra való jogosultság egyik törvényi előfeltételét képező – 67%-os munkaképesség-csökkenési mértéket kifogásolta.

Az indítványozó azzal érvelt, hogy a törvényi előfeltelteként meghatározott 67%-os mértékű munkaképesség-csökkenés szakértői eszközökkel nem állapítható meg, illetve azt kifogásolta, hogy előtte nem vált ismertté, hogy a peres ügyében a szakértő által százalékosan megállapított munkaképesség-csökkenés, milyen elvek alapján került megállapításra.

Az indítványozó racionalitást nélkülözőnek, és a humánummal ellentétesnek ítélte azt, hogy a Tny. 23. § (1) bekezdése a) pontjában meghatározott 67%-os mértéket el nem érő munkaképesség-csökkenés esetén az érintett személy „jogi értelemben” teljesen munkaképesnek minősül. Mindezek az indítványozó szerint több – az indítványában tételesen felsorolt – alkotmányi rendelkezést is sértenek.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az, hogy a törvényalkotó a Tny. kifogásolt rendelkezésében a munkaképesség-csökkenés mértékét százalékos mértékben szabályozta, illetve hogy az említett százalékos mértéket 67%-ban határozta meg – a jelen ügyben – még nem vet fel alkotmányossági problémát.

Az Alkotmánybíróság a 37/1997. (VI. 11.) AB határozatában – az egészségügyi hozzájárulás törvényi rendelkezéseinek alkotmányossági vizsgálata során – rámutatott arra, hogy a rossz vagy igazságtalan jogi szabályozás önmagában nem vet fel alkotmányossági kérdést, ebből következően az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre e kérdések érdemi vizsgálatára. A célszerűségi, illetve igazságossági kérdések (problémák) a törvényalkotó politikai felelőssége körébe tartoznak. (ABH 1997, 234, 245–246.)

Az Alkotmánybíróság vizsgálata során a vitatott törvényi rendelkezéssel összefüggésben kizárólag az indítványozó által felhívott alkotmányi rendelkezéseket tekintette mércének, és a fent hivatkozott határozata indokolásában kifejtettekre is figyelemmel – hatáskörének hiányában – nem vizsgálta a támadott rendelkezés alkalmazhatóságát, célszerűségét, racionalitását, illetve humánitását. Ugyanezen okból nem vizsgálta azt sem, hogy az indítványozó peres ügyében a kirendelt szakértő milyen elvek alapulvételével állapította meg az indítványozó munkaképesség-csökkenésének konkrét százalékos mértékét, illetve hogy ezeket az elveket a peres eljárás során megismerte-e az indítványozó.

Az Alkotmánybíróság az indítványozó által felhívott, és a panasz elbírálása során alkotmányos mérceként szolgáló

alkotmányi rendelkezésekkel összefüggésben megállapította, hogy ezek egyike sem áll alkotmányosan értékelhető összefüggésben a Tny. 23. § (1) bekezdésének a) pontjában foglalt vitatott törvényi rendelkezéssel.

Az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből (jogállamiság), valamint 8. § (1) bekezdéséből (alapvető emberi jogok tiszteletben tartásának és védelmének alkotmányos kötelezettsége) és 54. § (1) bekezdéséből (élethez és emberi méltósághoz való jog) nem vezethető le a törvényalkotó számára olyan alkotmányos kötelezettség, amely a vizsgált szabályozási területen kizárná a munkaképesség-csökkenés mértékének százalékos meghatározását, vagy akár annak a vitatott törvényi rendelkezésben szereplő 67%-os mértékű megállapítását.

Ugyanez mondható el az Alkotmány 70/D. §-ában (legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog), továbbá 70/E. §-ában (szociális biztonsághoz való jog) és 61. § (1) bekezdésében (szabad véleménynyilvánítás, közérdekű adatok megismeréséhez való jog) foglalt alkotmányi rendelkezések indítványozó által állított sérelmével összefüggésben is.

Az alkotmányossági kapcsolat hiányán túlmenően a jelen ügyben az is megállapítható, hogy az indítványozó az általa állított alkotmányellenesség alátámasztására kizárólag olyan indokokat hozott fel, amelyek egyik alkotmányi rendelkezéshez sem kapcsolódnak, illetve a tartalmi vizsgálat alapjául nem szolgálhatnak.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata alapján a támadott jogszabályi rendelkezés(ek) és az Alkotmány indítványban felhívott rendelkezése(i) közötti, a tartalmi elbírálást lehetővé tevő alkotmányossági kapcsolat hiánya az indítvány elutasítását eredményezi. [698/B/1990. AB határozat, ABH 1991, 716–717.; 108/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 523–524.; 35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197, 201.]

A fent kifejtettekre tekintettel az Alkotmánybíróság a rendelkező rész 1. pontjában foglaltak szerint határozott, és a Tny. 23. § (1) bekezdés a) pontja alkotmányellenességének megállapítására előterjesztett alkotmányjogi panaszt elutasította.

4. Az Alkotmánybíróság megvizsgálta a jelen határozat rendelkező részének 2. és 3. pontjában foglalt jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben előterjesztett alkotmányjogi panaszokat is.

Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz Abtv. 48. § (1) bekezdésében meghatározott tartalmi követelményeihez kapcsolódóan már több korábbi határozatában rámutatott arra, hogy a panasz érdemi elbírálásának – többek között – az is feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szánt jogerős döntés és a vizsgálni kért jogszabályi rendelkezés között az Alkotmánybíróság érdemi eljárását megalapozó összefüggés álljon fenn. (455/D/1997. AB végzés, ABH 1998, 1236, 1237.; 894/D/2002. AB végzés, ABH 2003, 1914, 1915.)

Az Alkotmánybíróság következetesen érvényesített álláspontja szerint alkotmányjogi panasz esetében követelmény a jogsérelem és a támadott norma közötti közvetlen összefüggés [7/1994. (II. 18.) AB határozat, ABH 1994, 68, 72–73.; 104/D/1994. AB határozat, ABH 1994, 693, 694.; 382/B/1995. AB határozat, ABH 1997, 810, 813.].

Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a rendelkező rész 2. és 3. pontjában megjelölt jogszabályi rendelkezések és a Fővárosi Munkaügyi Bíróság 27.M.5295/2003/14. számú jogerős ítélete között az Alkotmánybíróság érdemi eljárását megalapozó kapcsolat nem áll fenn, nem ezek a jogszabályi rendelkezések képezik a jogvitát (rokkantsági nyugdíj megállapíthatósága) jogerősen lezáró ügydöntő ítélet alapját. Az indítványozó által állított jogsérelem és a fent hivatkozott jogszabályi rendelkezések között közvetlen összefüggés nem áll fenn.

Nem vitásan az indítványozó által támadott – a rendelkező rész 2. és 3. pontjában felsorolt – jogszabályi rendelkezések olyan, a bíróságra és a perben kirendelt szakértőre irányadó általános – anyagi jogi, illetve eljárási – szabályok, amelyeket valamennyi bíróságnak figyelembe kell venni (be kell tartani) az eljárása során, azonban e jogszabályi rendelkezések konkrét peres eljárásban történt alkalmazása módjának (az alkalmazás esetleges mellőzése és ennek indokoltsága), valamint a bírósági eljárás törvényességének a megítélése az Alkotmánybíróság hatáskörén kívül eső kérdés.

Az indítványozó által kifogásolt jogszabályi rendelkezések alkotmányosságára nézve nem vonható le semmilyen következtetés abból, hogy az indítványozó konkrét (egyedi) peres ügyében a perben eljáró bíróság ezeket miként alkalmazta, illetve alkalmazásukat milyen indokkal mellőzte. Az ezzel összefüggő kifogások a rendes bíróságok előtt – a jogszabályok által lehetővé tett – jogorvoslati eljárás(ok) keretében érvényesíthetők.

Az Alkotmánybíróság megjegyzi továbbá, hogy az indítványozó – hiánypótlásra történt felhívást és az Alkotmánybíróság hatásköreire, valamint az indítvány hiányzó tartalmi elemeire vonatkozó tájékoztatást követően – sem jelölte meg, hogy a jelen határozat rendelkező részének 2. és 3. pontjában felsorolt számos jogszabályi rendelkezés közül melyik rendelkezés konkrétan melyik alkotmányi szabállyal áll ellentétben, és milyen alkotmányosan értékelhető indokkal.

Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság már több korábbi határozatában rámutatott arra, hogy az Abtv. 22. § (2) bekezdése értelmében, az indítványban meg kell jelölni a kérelem alapjául szolgáló okot. Nem elegendő tehát pusztán az Alkotmány rendelkezéseire hivatkozni, hanem meg kell indokolni, hogy az Alkotmány rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés miért és mennyiben sérti. [472/B/2000. AB végzés, ABH 2001, 1655.; 654/H/1999. AB végzés, ABH 2001, 1645.; 8/2004. (III. 25.) AB határozat, ABH 2004, 144, 177–178.]

A fent kifejtettek tekintettel a rendelkező rész 2. és 3. pontjában felsorolt jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben előterjesztett alkotmányjogi panaszokat az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 29. § e) pontjában foglaltak alapján – mint érdemi elbírálásra alkalmatlant – visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 19.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Kukorelli István
alkotmánybíró helyett

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

3/D/2005. AB határozat

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálata és alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t :

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 583. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 17. P. 20.011/2004/16. számú, valamint a Fővárosi Ítéltábla 9. Pf. 21.164/2004/1. számú végzése ellen, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 580–584. §-ának alkalmazása miatt benyújtott alkotmányjogi panasz alapján indult eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

I.

Az Alkotmánybírósághoz indítvány és alkotmányjogi panasz érkezett a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 580. § (1) bekezdésén és 581. § (1) bekezdésén alapuló kártalanítási igény előterjesztésére a Be. 583. § (1) bekezdésében meghatározott hat hónapos, jogvesztő határidő alkotmányossági vizsgálatára. Az Alkotmánybíróság az ügyeket az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 28. § (1) bekezdése alapján egyesítette és együttesen bírálta el.

1. Az indítványozó – képviselője útján – a Be. 583. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt fordult az Alkotmánybírósághoz. Álláspontja szerint az általános polgári jogi elévülési időtől eltérő, rövid és jogvesztő határidő megállapításával a törvényhozó a kártalanítási igény és a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben (a továbbiakban: Ptk.) szabályozott kártérítési igény elévülési ideje között olyan megkülönböztetést tesz, amely sérti az Alkotmány 70/A. §-át (hátrányos megkülönböztetés tilalma), illetve ezen keresztül az 55. § (3) bekezdést (kártérítés a törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás áldozatai számára) és 9. § (1) bekezdését (a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogúsága és egyenlő védelme). Indítványa alátámasztásaként idézte az 53/1992. (X. 29.) AB határozat több megállapítását (ABH 1992, 261, 263–264.).

2. A másik indítványozó – képviselője útján – a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 17. P. 20.011/2004/16. számú, a Magyar Állam ellen előterjesztett keresetet idézés kibocsátása nélkül elutasító végzése, valamint a Fővárosi Ítéltábla 9. Pf. 21.164/2004/1. számú, az elsőfokú bíróság végzését a kártalanítás iránti kérelmet érintő részében megváltoztató, és e körben a pert megszüntető végzése ellen nyújtott be alkotmányjogi panaszt. A beadvány az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 48. § (2) bekezdésében meghatározott határidőn belül érkezett az Alkotmánybíróságra.

A polgári bíróságok az előzetes letartóztatásért benyújtott kártalanítási igényt érdemben nem bírálták el, mert annak előterjesztése határidőn túl történt. A másodfokú büntető bíróság az indítványozó jelenlétében hirdette ki a jogerős felmentő ítéletet 2003. május 20-án, a kártalanítási igény előterjesztése pedig 2003. december 2-án, a határidő 12 napos túllépésével történt.

Az indítványozó álláspontja szerint a Be.-nek a kártalanítást szabályozó 580–584. §-a ellentétes az Alkotmány 55. § (3) bekezdésével, mivel az Alkotmány a törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás esetére az állam „kártérítési” és nem „kártalanítási” kötelezettségét írja elő. A kártalanítási igény előterjesztésének 6 hónapos jogvesztő határideje ugyancsak sérti az Alkotmány 55. § (3) bekezdését, mivel az Alkotmány e rendelkezéséből – véleménye szerint – az következik, hogy a kártérítési igényt a Ptk. 324. §

(1) bekezdése szerinti öt éves általános elévülési időn belül lehet érvényesíteni. Az állami kárfelelősség időbeli határainak leszűkítése sérti a bíróság előtti egyenlőség elvét [Alkotmány 57. § (1) bekezdés] is.

Az indítványozó véleménye szerint a jogerős felmentő ítélet alapján előterjesztett kárigénye jelentős részének érvényesítésétől a kártalanítás és a kártérítés közötti, az Alkotmány 55. § (3) bekezdésének ellentmondó eltérés, valamint a kártalanítási igény érvényesítésére meghatározott, a kártérítési igény elévülési szabályaitól különböző, lényegesen rövidebb határidőt előíró törvényi rendelkezés miatt esett el. Erre tekintettel kérte a hivatkozott jogszabályok alkotmányellenességének megállapítását, valamint annak a kimondását, hogy azok az általa benyújtott igények elbírálásánál nem alkalmazhatók.

II.

Az Alkotmánybíróság a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

1. Az Alkotmány rendelkezései:

„9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.”

„55. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

[...]

(3) Az, aki törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás áldozata volt, kártérítésre jogosult.”

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellette emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”

„70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

(2) Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.

(3) A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.”

2.1. A Be. rendelkezései:

„580. § (1) Kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért, a házi őrizetért és az ideiglenes kényszergyógykezelésért, ha I. a nyomozást azért szüntették meg, mert

a) a cselekmény nem bűncselekmény,

b) a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése,

c) nem a gyanúsított követte el bűncselekményt, illetve a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,

d) büntethetőséget kizáró ok állapítható meg,

e) az eljárás elévülés miatt nem folytatható,

f) a cselekményt már jogerősen elbírálták;

II. a bíróság

a) a terheltet felmentette,

b) az eljárást a büntethetőség elévülése, az eljárás megindításához szükséges magánindítvány, feljelentés vagy kívánat hiánya, a törvényes vád hiánya vagy vádelejtés miatt, illetőleg azért szüntette meg, mert a cselekményt már jogerősen elbírálták.”

„581. § (1) A jogerős ítélet alapján kitöltött szabadságvesztésért, javítóintézeti nevelésért, illetőleg kényszergyógykezelésért a terheltnek kártalanítás jár, ha rendkívüli jogorvoslat folytán felmentették, enyhébb büntetésre ítélték, próbára bocsátották, megrovásban részesítették, illetőleg az eljárást vele szemben megszüntették vagy megállapították, hogy a kényszergyógykezelést törvényes ok nélkül rendelték el.”

„582. § (1) A kártalanítás módjára és mértékére a Polgári Törvénykönyvnek a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségére vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A kártalanítás az annak alapjául szolgáló nyomozást megszüntető határozat kézbesítésével, illetőleg a felmentő ítélet, az eljárást megszüntető végzés, valamint a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott határozat jogerőre emelkedésével válik esedékessé.

583. § (1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.”

2.2. A Ptk. rendelkezései:

„324. § (1) A követelések öt év alatt elévülnek, ha jogszabály másként nem rendelkezik.”

„339. § (1) Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.”

„349. § (1) Államigazgatási jogkörben okozott kárért a felelősséget csak akkor lehet megállapítani, ha a kár rendes jogorvoslattal nem volt elhárítható, illetőleg a károsult a kár elhárítására alkalmas rendes jogorvoslati lehetőségeket igénybe vette.

(2)

(3) Ezeket a szabályokat kell alkalmazni a bírósági és ügyészségi jogkörben okozott kárért való felelősségre is, ha jogszabály másként nem rendelkezik.”

III.

Az indítvány megalapozatlan, az alkotmányjogi panasz tartalma pedig „ítélt dolog”.

1. Az Alkotmánybíróság az 1167/B/1997. AB határozatban (ABH 2004, 1179.; a továbbiakban: Abh.) már foglalkozott a Be. 580–584. §-aiban szabályozott kártalanítás és a Ptk. 349. §-ában szabályozott, az államigazgatási, ügyészségi, bírósági jogkörben okozott kár esetén járó kártérítés közötti megkülönböztetés, továbbá a kártalanítási igény előterjesztésére a Be. 583. § (1) bekezdésében meghatározott határidő alkotmányossági kérdéseivel. Ezért az érdemi vizsgálat megkezdése előtt az Alkotmánybíróság abban foglalt állást, hogy az indítvány és az alkotmányjogi panasz tárgya nem képez-e ítélt dologt.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az indítványban felvetett kérdés akkor „res iudicata”, ha az újabb indítványt ugyanazon jogszabályi rendelkezésre vonatkozóan azonos okból vagy összefüggésben terjesztik elő. Az érdemi döntéssel elbírált ügyben hozott határozat ugyanis az Alkotmánybíróságot is köti. (1620/B/1991. AB végzés, ABH 1991, 972, 973.)

Az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 31. § c) pontja értelmében az eljárás megszüntetésének van helye, ha az indítvány az Alkotmánybíróság által érdemben már elbírált jogszabállyal azonos jogszabály (jogszabályi rendelkezés) felülvizsgálatára irányul, és az indítványozó az Alkotmánynak ugyanarra a §-ára, illetőleg alkotmányos elvére (értékére) – ezen belül – azonos alkotmányos összefüggésre hivatkozva kéri az alkotmánysértés megállapítását („ítélt dolog”).

2. Az Abh. esetében az eredetileg a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: 1973. évi Be.) 385. §-a alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány a kártalanítási igény előterjesztésére az (1) bekezdésben megállapított rövid, hat hónapos határidőt az Alkotmány 55. § (3) bekezdésével és 57. § (1) bekezdésével találta ellentétesnek. Az 1973. évi Be.-nek az indítvány benyújtását követő hatályon kívül helyezése után az Alkotmánybíróság – következetes gyakorlata szerint – a Be. azonos tartalmú 583. § (1) bekezdésének érdemi vizsgálatát végezte el. (ABH 2004, 1179, 1179–1180.)

Az Abh. a személyi szabadságtól megfosztás miatt nyújtandó kártalanítás és a polgári jogi kártérítési felelősség alkotmányossági kérdéseiben kialakult alkotmánybírósági gyakorlat alapján megállapította, hogy a kártalanítás és a kártérítés eltérő természetű jogintézmények, így alkotmányjogi megítélésük nem azonos (ABH 2004, 1179, 1181.).

Az Abh. hangsúlyozta: „Az Alkotmány 57. §-a (1) bekezdésének a bíróság előtti egyenlőség szabálya alapján az 53/1992. (X. 29.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a bíróság igénybevételére vonatkozó alkotmányos jognak egyformán kell érvényesülnie a polgári jogviszonyokban akkor, ha a jogviszonyok tartalmi és tárgyi azonossága fennáll. Az elévülési szabályoknak tehát ilyen feltételek megléte esetén kell azonosnak lenniük (ABH 1992, 261, 264.). Maguknak az elévülési időknél a meghatározása nem áll közvetlen összefüggésben az Alkotmány egyetlen szabályával sem. A jogalkotó az

egy-egy jogviszonyok sajátosságaiból kiindulva határozza meg az elévülési időt. Korlátot az jelent, hogy a szabályozás nem lehet ellentétes az Alkotmány 57. §-ának (1) bekezdésével és 70/A. §-ának (1) bekezdésével. Az 54/1992. (X. 29.) AB határozat megállapítása szerint egyébként az elévülési idő meghatározása a jogviszonyok alanyi, tárgyi, tartalmi szempontjain, továbbá jogpolitikai és gazdaságpolitikai megfontolásokon alapulhat (ABH 1992, 266, 267.). [...] A 921/B/1992. AB határozatban megerősítette, hogy az elévülési idő meghatározása csak kivételesen, szélső esetekben vehet fel alkotmányossági kérdést. Az eltérő elévülési szabályok alkotmányosan nem kifogásolhatók, ha a különbözőséget a jogviszonyok tartalma, természete vagy egyéb gazdasági, társadalmi sajátosság indokolja, és e szabályok nem vezetnek a személyek egyéb helyzet szerinti hátrányos megkülönböztetéséhez (ABH 1994, 554, 555–556.).” (ABH 2004, 1179, 1181.)

„A Be.-nek a Ptk.-tól különböző felelősségi szabályaira tekintettel nincs szó homogén csoportról, ami a hátrányos megkülönböztetés előfeltételét képezhetné. A kétféle szabályrendszerben szereplő elévülési idők különbözősége tehát nem vezet az Alkotmány 57. §-a (1) bekezdésében meghatározott, a bíróság előtti egyenlőség elvének megsértéséhez. Az Alkotmány 55. §-ának az indítványban hivatkozott (3) bekezdése és a Be. 583. § (1) bekezdésében meghatározott elévülési szabály között nincs alkotmányos összefüggés. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a Be. 583. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.” (ABH 2004, 1179, 1181–1182.)

3. Az Alkotmánybíróság az 1. és 2. pontokra figyelemmel megállapította, hogy az Abh.-ban már elbírált az alkotmányjogi panasz tartalmát, ezért azt ítélt dolognak tekintette.

Az Abh. esetében az indítványozó – az alkotmányjogi panasz előterjesztőjétől eltérően – nem jelölte meg a kártalanításra vonatkozó valamennyi büntetőeljárás rendelkezést. Mindazonáltal az Abh. megállapította: az indítványozó abból indult ki, hogy a Be. 580–584. §-ainak a kártalanításról szóló szabályai olyan felelősségi esetre vonatkoznak, amely jogi természetét tekintve azonos a Ptk. 349. §-ában szabályozott, az államigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősséggel, és ezért sérti a jogegyenlőség elvét az eltérő elévülési határidő. (ABH 2004, 1179, 1180.)

Mivel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz tartalmát res iudicata-nak tekintette, az eljárást az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 31. § c) pontja alapján megszüntette.

4.1. A Be. 583. § (1) bekezdésének utólagos normakontrolljára irányuló indítvány a kártalanítási igény előterjesztési határidejének alkotmányellenességét elsősorban az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében meghatározott diszkrimináció-tilalom megsértésében látta, amiből – álláspontja szerint – következik az Alkotmány 55. § (3) bekezdésének és a 9. § (1) bekezdésének a sérelme is. Mivel az Abh. explicit módon nem foglalkozott a támadott ren-

delkezés és az Alkotmány 70/A. §, illetve a 9. § (1) bekezdés összefüggésével, az indítvány ezen részeiben nem tekinthető ítélt dolognak.

Mindazonáltal az Abh. a korábbi határozatokra [66/1991. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1991, 342, 347.; 41/2003. (VII. 2.) AB határozat ABH 2003, 430, 436–437, 443.] hivatkozva rögzítette, hogy a Be. szabályaiban megállapított kártalanítás és a polgári jogi kártérítési felelősség szabályai szerint fizetendő kártérítés alkotmányjogi megítélése nem azonos (ABH 2004, 1179, 1181.), a kártalanításra és a kártérítésre jogosultak a két intézmény eltérő jogi természete miatt nem képeznek homogén csoportot, a kétféle szabályrendszerben szereplő elévülési idők különbözősége nem vezet az Alkotmány 57. § (1) bekezdésének sérelméhez (ABH, 2004, 1179, 1181–1182.).

4.2. Az Alkotmánybíróság az 54/1992. (X. 29.) AB határozatban megállapította: ha az elévülésre vonatkozó szabályozás nem sérti az Alkotmány 57. § (1) bekezdését, vagyis garantálja a jogok bíróság előtti érvényesítésének lehetőségét, akkor annak időmeghatározásában a törvényhozó cselekvési szabadsága már meglehetősen nagy: az általános és különös elévülési időtartamok meghatározása a jogviszonyok alanyi, tárgyi, tartalmi és egyéb szempontjain és különféle jog- és gazdaságpolitikai megfontolásokon is nyugodhat. Az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésébe foglalt tilalom természetesen a szabályozás alkotmányos korlátját jelenti (ABH 1992, 266, 267.).

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az egész jogrendszerre kiterjedően alkalmazza a diszkrimináció tilalmát. Az Alkotmánybíróság már legelső döntéseinek egyikében megállapította, és azóta következetesen alkalmazza, hogy a diszkrimináció tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát. A megkülönböztetés tilalmából az következik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie; azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni [9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46, 48.].

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint személyek közötti alkotmányosértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 78.; 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, ABH 1991, 146, 162.; 43/B/1992. AB határozat, ABH 1994, 744, 745.]. A megkülönböztetés csak akkor alkotmányellenes, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne (191/B/1992. AB határozat, ABH 1992, 592, 593.).

4.3. Az Alkotmánybíróság számos határozatában megállapította, hogy a hátrányos megkülönböztetés vizsgálatánál központi elem annak meghatározása, hogy kiket kell egy csoportba tartozóknak tekinteni. A hátrányos megkülönböztetés tilalma csak a szabályozás szempontjából egy csoportba tartozókra vonatkozik. Ennek megfelelően csak az egy csoportba tartozók közötti különbségtétel vizsgálá-

lata képezi az alkotmányossági megítélés tárgyát. (1009/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 479, 479–480.)

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban már lényegében megfogalmazta, hogy a bírósági jogérvényesítés határidejének eltérése olyan személyeket – a kártalanításra a Be. szabályai, illetve a kártérítésre a Ptk. szabályai szerint jogosultak – érint, akik nem képeznek homogén csoportot. (ABH 2004, 1179, 1182.)

A kártalanítási igény előterjesztésére rendelkezésre álló határidő, továbbá annak nem elévülési időként, hanem jogvesztő határidőkénti meghatározása tekintetében tehát hiányzik a hátrányos megkülönböztetés megállapításának lényegi előfeltétele. Az állami büntető igény érvényesítése során eljáró szervezetek jogszerű, utóbb alaptalannak bizonyult döntései miatt a felróhatóság vizsgálata nélkül járó kártalanítás és a jogellenes intézkedéssel a bírósági, ügyészségi, nyomozó hatósági jogkörben okozott kár megtérítése között a jogintézmények alapja és feltételrendszere lényegesen eltér. A jogérvényesítés eltérő határideje tekintetében fennálló hátrányos megkülönböztetés vizsgálatához szükséges csoportképzésnél ezek a különbségek a meghatározóak, nem pedig az a kétségtelenül közös vonás, hogy mindkét esetben állami szervek által okozott sérelem vagyoni reparációja történik, polgári eljárásban.

4.4. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 9. § (1) bekezdését az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében meghatározott jogegyenlőségi tétel kifejtésének tekintve a tulajdonhoz való jogra vonatkoztatva [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 81.]. A 39/1992. (VII. 16.) AB határozat hangsúlyozza, hogy a rendelkezés tartalmának igazi kibontására a 70/A. § adja meg a lehetőséget. (ABH 1992, 235, 238.) Az alkotmányosértő hátrányos megkülönböztetés tilalmát, illetve a magán- és köztulajdon egyenrangúságát kimondó alkotmányi rendelkezések szoros összefüggéséből következik az, hogy a Be. 583. § (1) bekezdése nem sérti az Alkotmány 9. § (1) bekezdését sem.

Fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a Be. 583. § (1) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt az Alkotmány 70/A. §-a és 9. § (1) bekezdése tekintetében is elutasította.

Budapest, 2006. szeptember 25.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK VÉGZÉSEI

847/B/1998. AB végzés

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a jogalkotásról szóló – többször módosított – 1987. évi XI. törvény 3. § *a*) és *c*) pontja, 4. § *b*) és *d*) pontja, 21. § (1) bekezdése, 22. § (2) bekezdésének utolsó része, 24. § (2) bekezdés *a*) pontja, 46. § (1) bekezdése, 47. §, 48. §, 61. § (2) bekezdése, 62. §-a alkotmányellenességének megállapítása és megsemmisítése iránti indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

Az indítványozó a jogalkotásról szóló – az indítvány benyújtását követően többször módosított – 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) preambulának, illetve a törvény egésze alkotmányellenességének vizsgálatát kérte. A jogalkotási gyakorlatot általánosságban említve azt állította, hogy a Jat. „korszerűtlen” és az Alkotmánnyal ellentétes szabályai miatt a jogalkotók vagy nem tesznek eleget a jogalkotási törvényben előírtaknak, vagy az Alkotmány 2. §-ában, 3. § (1) és (3) bekezdésében, illetve 7. § (2) bekezdésében szereplő „kötelező törvényi kívánságokat hagyják figyelmen kívül”. Az indítványozó a Jat. preambulában foglaltaknak, valamint „a törvény más, a jelenlegi Alkotmányunkba foglaltakkal ellentétes” szakaszainak megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.

Az Alkotmánybíróság az indítványnak a Jat. preambulát érintő részét elkülönítette, és a 44/1998. (X. 14.) AB határozatban (ABH 1998, 323–326.) érdemben elbírálta. Az indítvány el nem bíralt része tekintetében felhívta az indítványozót, hogy nyilatkozzon: indítványát fenntartja-e, s amennyiben igen, jelölje meg, a Jat. mely rendelkezéseit tartja alkotmányellenesnek, továbbá nevezze meg, hogy a támadott rendelkezések álláspontja szerint az Alkotmány mely szabályával és milyen okból ellentétesek.

Az indítványozó válaszbeadványában a Jat. 3. § *a*) és *c*) pontját, 4. § *b*) és *d*) pontját, 21. § (1) bekezdését, 22. § (2) bekezdésének utolsó részét, 24. § (2) bekezdés *a*) pontját, 46. § (1) bekezdését, 47. §-át, 48. §-át, 61. § (2) bekezdését, valamint 62. §-át nevezte meg. Nem jelölte meg sem az Alkotmány valamelyik rendelkezését, sem valamely alkotmányos elvet, amellyel a Jat. megnevezett rendelkezései ellentétesek lennének, így beadványa továbbra sem tar-

talmaz szabályszerű – alkotmánybírósági elbírálásra alkalmas – indítványt.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 22. § (2) bekezdése értelmében az indítványnak a kérelem alapjául szolgáló ok megjelölése mellett határozott kérelmet kell tartalmaznia. Az indítványozó e követelményeknek – a fentiekben kifejtettek szerint – a hiánypótlásra felhívást követően sem tett eleget, így az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 29. § *d*) pontja alapján az Alkotmánybíróság az indítványt mint érdemi elbírálásra alkalmatlant visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 4.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András* s. k.,
alkotmánybíró előadó alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Erdei Árpád* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k., *Dr. Kiss László* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k., *Dr. Kovács Péter* s. k.,
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

483/E/1999. AB végzés

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos megállapítására irányuló indítvány és alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

1. Az Alkotmánybíróság az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet 21. § *b*) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány alapján indult eljárást megszünteti.

2. Az Alkotmánybíróság az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet 21. § *b*) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

3. Az Alkotmánybíróság a Tiszavasvári városi jegyző határozatának megsemmisítésére irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

1. Az indítványozó 1999. június 15-i beadványában azt kérte, hogy az Alkotmánybíróság semmisítse meg Tiszavasvári város jegyzőjének 647–2/1998. sz. határozatát és az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet (a továbbiakban: Engr.) 21. §-ának *b*) pontját semmisítse meg. Kifejtette, hogy a számára sérelmes, 1998. június 9-i határozat építési engedélyt adott egy olyan épület létesítésére, amely megjelenési formájával és az elkészült építmény működésével kapcsolatos zaj, szennyeződés hátrányokat okoz neki. Véleménye szerint a határozat meghozatalát megelőző eljárásban számos szabálytalanság történt. Az Engr. támadott szabálya alapján azonban nem minősül szomszédnak és ezért nem élhet jogorvoslattal. A környező utcák lakosai több helyen tiltakoztak, de beadványaikat elutasították. Másolatban megküldte a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közigazgatási Hivatal hivatalvezetőjének 1998. augusztus 12-i levelét, amely közölte, hogy az eljárási hiányok pótlására 8 napos határidő tűzésével felszólította Tiszavasvári város jegyzőjét és a határidő eredménytelen eltelte után felügyeleti jogkörében megteszi a szükséges intézkedéseket.

Az Alkotmánybíróság főtákarának tájékoztatása után 1999. november 9-i beadványában pontosította kérelmét, amit indítványnak minősített, de megfogalmazása szerint „indítványomat az AB tv. 48. §-a alapján alkotmányjogi panaszként is kérem mérlegelni”. Bejelentette, hogy „a kérelemben foglaltak további 17 érintett ingatlan tulajdonos panaszát is tartalmazzák”, akiknek beadványait a hatóságok azért utasították el, mert az Engr. 21. §-ának *b*) pontja nem vonta be őket a jogorvoslatra jogosultak körébe. Álláspontja szerint ez a szabály sérti az Alkotmány 57. §-ának (5) bekezdését, amely kimondja a jogorvoslat-hoz való jogot.

2. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 48. §-ának (1) bekezdése szerint alkotmányjogi panaszt nyújthat be az, akinek jogséreleme alkotmányellenes jogszabály alkalmazása folytán következett be, és egyéb jogorvoslati lehetőségeit már ki-

merítette, illetőleg más jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. A 48. § (2) bekezdése szerint azonban az alkotmányjogi panaszt a jogerős határozat kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani.

Az Abtv. szabályozása abból indul ki, hogy a panasz benyújtására jogosult személy részére kézbesítik azt a határozatot, amelyet sérelmesnek tart. Nincs azonban rendelkezés olyan esetekről, amelyekben – mint a jelen esetben – nem kerül sor határozat közlésére. Ezért kérdéses, hogy ilyenkor milyen határidőn belül lehet alkotmányjogi panaszt benyújtani.

A kérdés megválaszolásánál az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz jogorvoslati szerepét tekinti meghatározónak. Az alkotmányjogi panaszt a jogorvoslati funkció különbözteti meg a normakontrolltól; itt azonban olyan kivételes jogorvoslatról van szó, amely jogerős határozat meghozatala után, alapjog sérelme esetén vehető igénybe [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 282.]. Ez az Abtv. 48. §-ában meghatározott speciális jogorvoslat az Alkotmány 57. §-ának (5) bekezdésén alapuló intézmény [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 185.].

Az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdésben kimondott jogállam elve többek között azt is megköveteli, hogy a jogerős határozatok ne legyenek megváltoztathatók [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 66.]. Ez alól a követelmény alól csak különösen súlyos jogsérelem esetén tehető kivétel. Ilyen külön elbírálást igénylő eset az alapjognak az a sérelme, amelynek feltételeit az Abtv. 48. §-a határozza meg. A jogbiztonság ebben az esetben is megköveteli azonban az alkotmányjogi panasz érvényesítési lehetőségének határidőhöz kötését (993/E/2000. AB határozat, ABH 2003, 1292, 1294.).

Az Abtv. 48. §-ának (2) bekezdése az alkotmányjogi panasz előterjesztési határidejéről úgy rendelkezik, hogy a hatvannapos határidőt a jogerős határozat kézbesítésétől kell számítani. Kivételesen előfordulhatnak azonban olyan esetek, amelyekben nincs szó jogerős határozat kézbesítéséről. Így országgyűlési vizsgálóbizottság tevékenységével esetleg okozott jogsérelem miatt benyújtott alkotmányjogi panasznál – jogerős határozat kézbesítésének hiányában – az 50/2003. (XI. 5.) AB határozat a hatvannapos határidő kezdő időpontjának a vizsgálóbizottság megszűnésének napját tekintette (ABH 2003, 566, 585–586.). A jelen esetben hasonló módon, naptári nap szerint rögzített kezdő időpontot nem lehet meghatározni, mert az építési engedélyt tartalmazó határozatot az indítványozónak nem kézbesítették.

Olyan esetekben is, amelyekben jogerős határozat kézbesítésére nem került sor, a jogállamiság részét alkotó jogbiztonság azt követeli meg, hogy alkotmányjogi panasz előterjesztése ne történjék meg időbeli korlátok nélkül. Az indítványnak és az adott eset összes körülményének mérlegelése mellett lehet eldönteni, hogy a jogerős határozat meghozatalát követően mikor nem teremt még a jog-

biztonságot, a jogsérelemhez viszonyítva aránytalanul sértő helyzetet az alkotmányjogi panasz előterjesztésének lehetősége. Ennek alapján dönt az Alkotmánybíróság arról, hogy az indítvány megfelel-e az Abtv. 48. §-ában meghatározott feltételeknek.

A jelen esetben megállapítható, hogy az 1998. június 9-i határozatról az indítványozó 1998. nyári hónapjaiban értesült; a Közigazgatási Hivatal hivatalvezetője a határozatot kifogásoló levélre 1998. augusztus 12-én válaszolt. Az indítványozónak az Alkotmánybírósághoz 1999. június 15-én megírt kérelmét ilyen körülmények között nem lehet határidőben beadott alkotmányjogi panasznak elfogadni.

Az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065, a továbbiakban: Ügyrend) 29. §-ának *e*) pontja szerint az Alkotmánybíróság az indítványt visszautasítja, ha a benyújtott alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 48. § (1) és (2) bekezdésében foglalt feltételeknek. A fentiek szerint az indítványozó nem az Abtv. 48. §-ának (2) bekezdésében meghatározott határidőn belül nyújtotta be kérelmét, ezért azt alkotmányjogi panaszként nem lehetett elbírálni, a panaszt az Alkotmánybíróság visszautasította.

3. Az indítványozó pontosítást tartalmazó, második beadványát az alkotmányjogi panasztól függetlenül „indítványnak minősítve” érdemben kérte elbírálni. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően az indítványt jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló kérelemnek tekintette.

Az indítványozó az Engr. 21. §-ának *b*) pontját támadta. Ezt a rendelkezést az indítvány beadását követően hatályon kívül helyezte az egyes építésügyi jogszabályok módosításáról szóló 12/2003. (III. 24.) BM rendelet 18. §-ának (2) bekezdése. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXLI. törvény 15. §-ának (2) bekezdése szerint – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a létesítménnyel kapcsolatos, illetve a tevékenység engedélyezésére irányuló eljárásban ügyfél a hatásterületen levő valamennyi ingatlan tulajdonosa és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogszerű használója. A 172. § *e*) pontja alapján hatásterületnek tekintendő az a földrajzi terület, amelyre a tervezett létesítmény vagy tevékenység rendes üzemvitel mellett, folyamatosan vagy rendszeresen számottevő mértékű hátrányos fizikai hatást (pl. árnyékolást, zajterhelést, légszennyezést) gyakorol. A közigazgatási eljárás általános szabályaitól eltérően határozza meg az ügyfél fogalmát az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 53/A §-ának (2) bekezdése:

„(2) Az építésügyi- és az építésfelügyeleti hatósági eljárásokban ügyfélnek minősül az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező

szervezet, akinek (amelynek) jogát, jogos érdekét vagy jogi helyzetét az ügy érinti, továbbá akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak, valamint akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás az adott ügygel összefüggésben adatokat tartalmaz, így különösen:

- a) az építető, valamint
- b) ha nem azonos az építetővel, az ingatlannal rendelkezni jogosult,
- c) a közterület kivételével a közvetlenül szomszédos – a határozattal érintett ingatlannal, ingatlanokkal közös határvonalú (telekhatárú) – telekkel rendelkezni jogosult, kivéve a telekegyesítésre és a telekhatár-rendezésre irányuló építésügyi hatósági eljárásokat,
- d) jogszabályban meghatározott esetekben a tervező, a felelős műszaki vezető, az építési műszaki ellenőr és a kivitelező.”

Az indítványozó kifogása tehát tárgyalanná vált.

Az Alkotmánybíróság hatáskörébe csak hatályos jogszabályok vizsgálata tartozik. Hatályon kívül helyezett jogszabály alkotmányosságát az Alkotmánybíróság csak az Abtv. 38. §-a szerinti bírói kezdeményezés, valamint 48. §-a szerinti alkotmányjogi panasz esetében vizsgálja, amikor a jogszabály alkalmazhatósága is eldöntendő kérdés (335/B/1990/13. AB végzés, ABH 1990, 261, 262.). Az indítvány nem bírói kezdeményezés, alkotmányjogi panasz pedig az előzők szerint nem fogadható el. Ezért az Alkotmánybíróság az Ügyrend 31. §-ának *a*) pontja alapján az eljárást megszüntette.

4. Az indítványozó azt is kérte, hogy az Alkotmánybíróság semmisítse meg Tiszavasvári város jegyzőjének 647–2/1998. sz. határozatát. Az Alkotmánybíróság hatáskörét az Abtv. 1. §-a határozza meg. E rendelkezés alapján nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe egyedi hatósági határozatok megsemmisítése. Ezért az indítványt az Alkotmánybíróság az Ügyrend 29. §-ának *b*) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2006. szeptember 12.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

735/B/2004. AB végzés

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos megállapítása és megsemmisítése iránt benyújtott indítvány tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 16. §-a vagy a 17. § (6) bekezdése alkotmányellenességének utólagos megállapítására és részbeni megsemmisítésére irányuló eljárását megszünteti.

I n d o k o l á s

1. Az indítványozó a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) egyes hatásköri és illetékességi szabályainak ellentmondásossága miatt fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványában a következőket fejtette ki: A Be. hatásköri szabályokat tartalmazó 16. § (1) bekezdésének g) pontja a megyei bíróság hatáskörébe utalja a pénzhamisítás és a bélyeghamisítás miatt folyó eljárásokat. Az illetékességi szabályokról rendelkező 17. § (6) bekezdés ugyanakkor ugyanezen büncselekmények elbírálására a megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróságot jelöli ki, mint különös (sic!) illetékességgel eljáró szervet. Az indítványozó úgy véli, a szabályok egymásnak ellentmondó rendelkezéseket tartalmaznak, ami sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság elvét, a nemzetközi jog és a belső jog összhangjának megteremtését biztosító 7. § (1) bekezdését, valamint a bíróságokról rendelkező 50. § (1) bekezdését. Ennek megfelelően az indítványozó a Be. 16. § és/vagy 17. § (6) bekezdés részbeni megsemmisítésére kérte az Alkotmánybíróságot.

2. Az indítvány benyújtását követően a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény 285. § (1) bekezdés b) pontja 2006. június 30. napjával a Be. 16. (1) bekezdés g) pontjának „a pénzhamisítás (Btk. 304. §) és a bélyeghamisítás (Btk. 307. §)” szövegrészét hatályon kívül helyezte. A jelenlegi szabályok szerint a pénz- és bélyeghamisítási ügyekben eljárásra jogosult bíróság a 17. § (6) bekezdése alapján egyértelműen meghatározható.

3. Tekintettel arra, hogy a hatályon kívül helyezés folytán az indítványozó által alkotmányellenesnek és a jogbiztonságot sértőnek tartott helyzet megszűnt, az indítvány okafogyottá vált. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság a Be. 16. §-a és/vagy a 17. § (6) bekezdése alkotmányellenességének megállapítására és részbeni megsemmisítésére irányuló eljárását – az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és

egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat 31. §-ának e) pontja (ABH 2003, 2065.) alapján – megszüntette.

Budapest, 2006. szeptember 19.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

815/B/2004. AB végzés

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenessége utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az Alkotmánybíróság a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény 71. § (1) bekezdésének a „felmondással történő” szövegrésze, a (3) bekezdésének a „felmondási határidőt követő” szövegrésze, valamint a (4) bekezdésének a „felmondásban meghatározott időpontban” szövegrésze alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

1. Az indítványozó a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény 71. § (1) bekezdésének a „felmondással történő” szövegrésze, a (3) bekezdésének a „felmondási határidőt követő” szövegrésze, valamint a (4) bekezdésének a „felmondásban meghatározott időpontban” szövegrésze alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Álláspontja szerint a kifogásolt rendelkezések, amelyek a lakás és helyiségbér-

leti szerződés felmondással történő megszüntetése esetén teszik lehetővé a befizetett használatbavételi díj visszafizetését, az Alkotmány 9. § (1) bekezdésének a köztulajdon és magántulajdon egyenjogúságáról, egyenlő védelméről szóló rendelkezését sértik. A kifogásolt szabályozás véleménye szerint a köztulajdont részesíti előnyben a magántulajdonnal szemben.

2. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány benyújtását követően a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény módosításáról szóló 2005. évi CXXXII. törvény 45. § (6) bekezdése 2006. március 31. napjával – több rendelkezéssel együtt – az indítványozó által támadott 71. §-t hatályon kívül helyezte.

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata, hogy a módosított vagy hatályon kívül helyezett jogszabályi rendelkezés alkotmányellenességét főszabály szerint az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. §-ában foglalt bírói kezdeményezés és az Abtv. 48. §-a szerinti alkotmányjogi panasz esetében [10/1992. (II. 25.) AB határozat, ABH 1992, 72, 76.], valamint akkor vizsgálja, ha a hatályát veszítő jogszabály helyébe lépő jogszabály azonos rendelkezési környezetben szintén tartalmazza a sérelmezett rendelkezést. (137/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 456, 457.)

A jelen ügyben az indítvány utólagos normakontrollra irányult, ezért az Alkotmánybíróság a tárgytalanná vált indítvány tekintetében az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 31. § a) pontja alapján az eljárást megszüntette.

Budapest, 2006. szeptember 11.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Balogh Elemér
alkotmánybíró helyett

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Paczolay Péter
alkotmánybíró helyett

1010/B/2005. AB végzés

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány alapján meghozta a következő

v é g z é s t :

Az Alkotmánybíróság a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 119. §-a alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány tárgyában az eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

1. Az indítványozó a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak juttatásairól szóló 2001. évi XCV. törvény (a továbbiakban: Hjt.) 119. §-ának „amennyiben január 1-jén szolgálati viszonyban áll, kivéve, ha

- 30 napnál hosszabb fizetés nélküli szabadságon van,
- gyermekgondozási segélyben, illetve
- gyermekgondozási díjban részesül”

szövegrésze alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Az indítványozó álláspontja szerint a Hjt. 119. § idézett szövegrésze nincsen összhangban a 32/2005. (IX.15.) AB határozattal (a továbbiakban: ABh.). Az indítványozó indítványában azt kérte, hogy az ABh. 3. pontjával való analógia alapján állapítsa meg az Alkotmánybíróság az alkotmányellenességet. Az indítványozó szerint erre az szolgáltatna alapot, hogy a Hjt. vizsgált rendelkezésének szövege megegyezik a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) 109. §-ának az említett alkotmánybírósági határozatban megsemmisített szövegével.

2. Az Alkotmánybíróság eljárása során megállapította, hogy a Hjt. 119. §-a az indítvány benyújtása előtt is és után is többször módosult és emiatt jelenleg már más szöveggel van hatályban. Az indítvány benyújtása előtti szöveget a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetésének 2002. évi végrehajtásáról szóló 2003. évi XCV. törvény 40. §-a állapította meg, 2004. január 1-jei hatállyal. Az indítvány benyújtásakor (2005. november 8.) hatályos és az indítványban megsemmisíteni kért szöveget a Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről szóló 2004. évi CXXXV. törvény 109. § (2) bekezdése állapította meg, 2005. január 1-jei hatállyal. Az indítvány benyújtása után, de 2005. január 1-jére (vagyis az indítványt benyújtását megelőző időre) visszamenőleges hatállyal a Magyar Köztársaság 2004. évi költségvetéséről és az államháztartás hároméves kereteiről szóló törvény végrehajtásáról szóló 2005. évi CXVIII. törvény 36. § (2) hatályon

kívül helyezte a Hjt. 119. §-ának „amennyiben január 1-jén szolgálati viszonyban áll, kivéve, ha

- 30 napnál hosszabb fizetés nélküli szabadságon van,
- gyermekgondozási segélyben, illetve
- gyermekgondozási díjban részesül” szövegrészét.

Ez volt az a szövegrész, melynek alkotmányellenességét az indítvány az ABh. 3. pontjára utalással felvetette. A 2005. évi CXVIII. törvény 34. (9) bekezdése a korábban hatályos rendelkezés visszamenőleges hatályú, részleges hatályon kívül helyezésével egyidejűleg megállapította a Hjt. 119. §-ának a 2006. január 1-től hatályos új szövegét.

A vizsgált jogszabályhely változásainak áttekintése alapján megállapítható, hogy az Alkotmánybíróság eljárása alatt az indítványban megsemmisíteni javasolt rendelkezést a jogalkotó hatályon kívül helyezte.

3. A vizsgált jogszabályi rendelkezés módosítására, majd visszamenőleges hatályon kívül helyezésére tekintettel az Alkotmánybíróság eljárása során megkereste az indítványozót, hogy a jogszabályi rendelkezés módosítása (részbeni hatályon kívül helyezése) miatt nyilatkozzék indítványa fenntartásáról. A megadott határidőn belül az indítványozótól nyilatkozat nem érkezett.

4. A fentiek alapján megállapítható, hogy a vizsgált jogszabályi rendelkezés indítványban érintett részét az indítvány benyújtása után, de az az indítvány benyújtását megelőző időszakra visszamenőlegesen hatályon kívül helyezte az Országgyűlés.

Az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.)

31. § a) pontja értelmében az Alkotmánybíróság megszünteti az eljárást, ha az indítvány benyújtása után a vizsgálat alá vont jogszabály hatályát veszítette, és ezzel az indítvány tárgytalanná vált. Mivel a jogszabálynak az indítványban kifogásolt rendelkezése hatályát veszítette és az indítványozó a részére küldött felhívásra nem nyilatkozott az indítvány fenntartásáról, az Alkotmánybíróság az Ügyrend hivatkozott rendelkezésének alkalmazásával az eljárást megszüntette.

Budapest, 2006. szeptember 5.

Dr. Erdei Árpád s. k.,
az Alkotmánybíróság helyettes elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Bihari Mihály
elnök helyett

Dr. Balogh Elemér s. k., *Dr. Bragyova András s. k.,*
előadó alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k., *Dr. Harmathy Attila s. k.,*
helyettes elnök alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k., *Dr. Kiss László s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k., *Dr. Kukorelli István s. k.,*
alkotmánybíró alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ELNÖKÉNEK VÉGZÉSEI

400/B/2001. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabályi rendelkezés alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az indítványt elutasítom.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó a halászatról és a horgászatról szóló 1997. évi XLI. törvény végrehajtásáról szóló 78/1997. (XI. 4.) FM rendelet módosításáról szóló 90/2000.

(XI. 14.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhrm.) 5. §-a alkotmányellenességének utólagos vizsgálatát kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál. Az indítványozó mindazonáltal nem jelölte meg az Alkotmány azon rendelkezését, amellyel ellentétesnek tartja a Vhrm. támadott szabályát.

Az Alkotmánybíróság főtktára hiánypótlásra hívta fel az indítványozót. Tájékoztatta, hogy alkotmányossági érvelést, indokolást nélkülöző beadványa az érdemi eljárásra alkalmatlan. Az indítványozó válaszában kérelmét fenntartotta.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 22. § (2) bekezdése szerint

az indítványnak a kérelem alapjául szolgáló ok megjelölése mellett határozott kérelmet kell tartalmaznia. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság már többször kifejtette, hogy az indítványban meg kell jelölni a kérelem alapjául szolgáló okot. Az indítványban hivatkozni kell tehát az Alkotmány azon rendelkezésére, mellyel a kifogásolt jogszabály – az indítványozó szerint – ellentétes. Meg kell továbbá indokolni, hogy az Alkotmány egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály miért és mennyiben sérti [654/H/1999. AB határozat, ABH 2001, 1645.; 472/B/2000. AB végzés, ABH 2001, 1655.; 494/B/2002. AB végzés, ABH 2002, 1783.].

Az indítványozó utólagos normakontroll iránti kérelme a fenti feltételnek nem felelt meg. Az indítványozó az Alkotmánybíróság főtítkárának felhívására sem jelölte meg konkrétan, hogy a támadott jogszabály az Alkotmány mely szakaszát sérti, s így azt sem indokolta, hogy az Alkotmány egyes rendelkezéseit a kifogásolt rendelkezés miért és mennyiben sérti.

Mindezek alapján az indítványt az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 18.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

197/II/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

végzést:

Az indítványt elutasítom.

Indokolás

I.

Az indítványozó az Alkotmánybírósághoz intézett beadványában a Gárdonyi Rendőrkapitányság vezetője által kiadott általános jellegű utasítás alkotmányellenességének megállapítását kérte.

Az indítványozó az Alkotmánybíróság főtítkára által megküldött tájékoztatást követően beadványát fenntartotta, és kérte annak elbírálását.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 1. § *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróság hatáskörébe a jogszabály, valamint az állami irányítás egyéb jogi eszköze alkotmányellenességének utólagos vizsgálata tartozik.

A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) határozza meg a jogszabályokat, valamint az állami irányítás egyéb eszközeit. Az indítvánnyal támadott utasítás nem minősül a Jat. szerinti jogszabálynak, illetve állami irányítás egyéb jogi eszközének, mivel nem bír normatív tartalommal, továbbá azt nem a Jat. által meghatározott szervek bocsátották ki, s nem a Jat. által meghatározott formában. A jogszabálynak, illetve állami irányítás egyéb jogi eszközének nem minősíthető rendőrkapitányi utasítás alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára tehát nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság hatáskörébe nem tartozó indítványt – mint nyilvánvalóan alaptalant – az Abtv.23. § (1) bekezdése alapján elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 14.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

336/II/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabályi rendelkezések alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány és alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

végzést:

Az indítványt elutasítom.

Indokolás

I.

Az indítványozó alkotmányjogi panaszának nevezett beadványában a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 18. § (4) bekezdése, 233. § (3) bekezdése, valamint a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 7. §-a alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Ezen túlmenően kezdeményezte még a fenti rendelkezések alkalmazhatóságának

kizárását a Legfelsőbb Bíróság, a Fővárosi Ítéltábla és a Győri Ítéltábla előtt indult számos peres ügyben.

Indítványában felsorolta az Alkotmány azon rendelkezéseit [2. § (1) bekezdése, 8. § (1)–(2) bekezdése, 50. § (1) és (3) bekezdése, 56. §-a, 57. § (1) és (5) bekezdése, 64. §-a, 70/A. § (1) bekezdése, 70/K. §-a], melyeket – álláspontja szerint – a kifogásolt rendelkezések sértenek. Az indítványozó azonban az Alkotmány e rendelkezései sérelmének megállapítására irányuló kérelmét – az Alkotmánybíróság főtítkáranak hiánypótlási felhívására – sem indokolta. Az indítványozó csupán azzal érvelt, hogy az általa felsorolt bírósági ügyekben „alkotmányos jogai” megsértésével került sor a bírák kizárásának megállapítására.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmánybíróság már több határozatában kifejtette: az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 22. § (2) bekezdése értelmében az indítványban meg kell jelölni a kérelem alapjául szolgáló okot. Nem elegendő tehát az Alkotmány egyes rendelkezéseire hivatkozni: az indítványban meg kell indokolni, hogy az Alkotmány egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály miért és mennyiben sérti [654/H/1999. AB határozat, ABH 2001, 1645.; 472/B/2000. AB végzés, ABH 2001, 1655.; 494/B/2002. AB végzés, ABH 2002, 1783.].

A Pp. és a Bszi. rendelkezéseit kifogásoló indítvány a fenti feltételnek nem tett eleget, mert az a kérelem alapjául szolgáló ok megjelölését is tartalmazó határozott kérelmet nem tartalmazott. Az indítványozó kérelmében csak felsorolta az Alkotmány rendelkezéseit. Az indítványozó azonban az Alkotmánybíróság főtítkáranak felhívására sem indokolta, hogy az Alkotmány felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért törvényhelyek miért és mennyiben sértik. Vélt alkotmányjogi sérelmét nem az Alkotmány rendelkezéseire, hanem a bírói jogalkalmazás állítólagos hibáira alapozta. Ennek eredményeként a kifogásolt rendelkezések alkotmányellenessége az indítványozó kérelme alapján nem állapítható meg, így e rendelkezések alkalmazhatóságának kizárására sem kerülhetett sor. A jogalkalmazási gyakorlat alkotmányosságának vizsgálatára pedig az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre. [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 277.; 1267/D/1997. AB végzés, ABH 1998, 1131, 1132.]

Mindezek alapján az indítványt az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. augusztus 31.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

416/I/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az indítványt elutasítom.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó alkotmányjogi panasznak nevezett beadványában előadta, hogy jogsérelme mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességen alapul, mivel a jogalkotó a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben nem biztosította a felülvizsgálat megengedhetősége tárgyában hozott egyesbírói végzés elleni jogorvoslat lehetőségét. Álláspontja szerint ez sérti a jogbiztonság elvét [Alkotmány 2. § (1) bekezdés], az alapvető jog korlátozásának tilalmát [Alkotmány 8. § (2) bekezdés], a bíróságnak az Alkotmányban megfogalmazott feladatait [Alkotmány 50. § (1) bekezdés], a bírósághoz való fordulás jogát [Alkotmány 57. § (1) bekezdés], valamint a jogorvoslathoz való jogot [Alkotmány 57. § (5) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság főtítkára az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (ABH 2003, 2065.) 23. § (1) bekezdés c) pontja alapján tájékoztatta az indítványozót, hogy az Alkotmánybíróság 1105/D/2004. AB határozatában (ABH 2005, 1316.) visszautasította azokat az alkotmányjogi panaszokat, amelyek szerint mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség áll fenn azért, mert a 42/2004. (XI. 9.) AB határozatot (ABH 2004, 551.) követően a jogalkotó nem teremtette meg az egyesbírói döntés elleni jogorvoslatot. A tájékoztatás ellenére az indítványozó továbbra is fenntartotta kérelmét, amit konkrét ügyével kívánt alátámasztani.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az indítványozó olyan alkotmányjogi panaszt terjesztett az Alkotmánybíróság elé, amelynek tartalma azonos az 1105/D/2004. AB határozat rendelkező része 6. pontjában már visszautasított alkotmányjogi panaszokkal. Az Alkotmánybíróság e határozatában megerősítette azon álláspontját, hogy az alkotmányjogi panasz, mint a konkrét normakontroll egyik formája, csak valamely jogszabály utólagos alkotmányossági vizsgálatához kapcsolható, s főszabályként nem kezdeményezhető mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására. Az Alkot-

mánybíróság ezért ezeket az alkotmányjogi panaszokat visszautasította. (ABH 2005, 1316, 1326–1328.) Ezért a jelen indítvánnyal kapcsolatban az Alkotmánybíróság – az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (2) bekezdésére is figyelemmel – kizárólag visszautasító döntést hozhatna.

A fentiekre tekintettel a jelen alkotmányjogi panaszt – mint nyilvánvalóan alaptalant – az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 19.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

525/II/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabályi rendelkezések alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az indítványt elutasítom.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó alkotmánybírósági beadványa lényegében a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Lt.) 85/A–85/D. §-ai alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányult. Az indítványozó az Lt. rendelkezéseit azért kifogásolta, mert „azok jelenleg csupán az állami lakásokra érvényesek, kirekesztve a lakásszövetkezeti és a társasházi tulajdonú bérlakásokat a törvény hatálya alól”. Az Alkotmánybíróság főtítkárnak hiánypótlási felhívására az indítványozó határozott kérelmet terjesztett elő az Lt. 85/A–85/D. §-ainak megsemmisítésére az Alkotmány 9. §-ának sérelmére való hivatkozással.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmány 9. § (1) bekezdése a piacgazdaság egyik követelményeként fogalmazza meg, hogy a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú, és egyenlő védelemben részesül. Az Alkotmánybíróság e tárgykörben hozott több hatá-

rozatában kifejtette, hogy az Alkotmány nem tulajdonformák között különböztet, hanem ellenkezőleg, a tulajdon bármely formájára nézve éppen a diszkrimináció tilalmát fogalmazza meg. A 9. § (1) bekezdése ennek megfelelően az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése jogegyenlőségi tételének a tulajdonhoz való jogra vonatkoztatott kifejtése. [21/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 73, 81.] Az Alkotmány 9. § (1) bekezdése tehát olyan alkotmányos garanciát fogalmaz meg, amely szerint az állam a saját tulajdonára tekintettel nem állapíthat meg eltérő, kedvezőbb vagy hátrányos szabályozást, mint az egyéb tulajdoni formákra, köztük a magántulajdonra.

Az Lt. megsemmisíteni kért előírásai a társasházak közös tulajdonába kerülő lakásokról rendelkeznek, s nem az állami tulajdon vonatkozásában írnak elő az egyéb tulajdoni formáktól eltérő szabályokat. Ezért a társasházak közös tulajdonába kerülő lakásokról szóló rendelkezések, valamint az Alkotmány 9. § (1) bekezdésébe foglalt köztulajdon és magántulajdon egyenjogúsága, illetve az Alkotmány 9. § (2) bekezdésébe foglalt, a vállalkozáshoz való jog és a gazdasági verseny szabadsága között értékelhető alkotmányjogi összefüggés nem áll fenn.

Mindezekre tekintettel az indítványt az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 14.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

526/II/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabályi rendelkezés alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára, illetve mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítvány, valamint alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az indítványt elutasítom.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 237. §-a alkotmányellenességének utólagos vizsgálatát kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál. Az indítványozó – utólagos normakontrollra irányuló indítványában – mindazonáltal nem

jelölte meg az Alkotmány azon rendelkezését, amellyel ellentétesnek tartja a Pp. támadott szabályát, s nem fejtette ki a vélt alkotmányellenesség okát sem.

Az indítványozó továbbá alkotmányjogi panasznak nevezett kérelmet is előterjesztett az Alkotmánybíróságnál. Ebben az alkotmányellenesnek vélt törvényszöveg alkalmazásának megtiltását kezdeményezte a Legfelsőbb Bíróság Pfv.E.22.402/2005. számú felülvizsgálati eljárásában.

Ezen túlmenően az indítványozó mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását is kérte, de kérelmének tartalmát nem fejtette ki részletesen. Nem jelölte meg pontosan, hogy kérelmét milyen jogalkotói mulasztásra alapozza, továbbá a jogalkotói feladat elmulasztása az Alkotmány mely rendelkezését sérti, s a mulasztás megszüntetése érdekében milyen feladat teljesítésére kéri felhívni a jogalkotót.

Az Alkotmánybíróság főtítkára hiánypótlásra hívta fel az indítványozót. Tájékoztatta, hogy alkotmányossági érvelést, indokolást nélkülöző beadványa az érdemi eljárásra alkalmatlan. Az indítványozó válaszában kérelmét fenntartotta, egyebekben pedig a bírói jogalkalmazást kifogásolta.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 22. § (2) bekezdése szerint az indítványnak a kérelem alapjául szolgáló ok megjelölése mellett határozott kérelmet kell tartalmaznia. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság már többször kifejtette, hogy az indítványban meg kell jelölni a kérelem alapjául szolgáló okot. Az indítványban hivatkozni kell tehát az Alkotmány azon rendelkezésére, mellyel a kifogásolt jogszabály – az indítványozó szerint – ellentétes. Meg kell továbbá indokolni, hogy az Alkotmány egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály miért és mennyiben sérti [654/H/1999. AB határozat, ABH 2001, 1645.; 472/B/2000. AB végzés, ABH 2001, 1655.; 494/B/2002. AB végzés, ABH 2002, 1783.].

Az indítványozó utólagos normakontroll iránti kérelme és alkotmányjogi panasza a fenti feltételnek nem tett eleget. Az indítványozó az Alkotmánybíróság főtítkárának felhívására sem jelölte meg konkrétan, hogy a támadott jogszabály az Alkotmány mely szakaszát sérti, s így azt sem indokolta, hogy az Alkotmány egyes rendelkezéseit a kifogásolt rendelkezés miért sérti.

Az indítványozó mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványa sem tartalmazott határozott kérelmet. Az indítványozó az Alkotmánybíróság főtítkárának felhívására sem jelölte meg konkrétan, hogy milyen jogalkotói feladat elmulasztására alapozza kérelmét, hogy a jogalkotói mulasztás az Alkotmány mely rendelkezésével ellentétes, s hogy a mu-

lasztás megszüntetése érdekében milyen feladat teljesítésére kéri felhívni a jogalkotót.

Az indítványozónak a bírói jogalkalmazással kapcsolatos kifogásait érintően pedig megjegyzem, hogy a jogalkalmazási gyakorlat alkotmányosságának vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre. [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 277.; 1267/D/1997. AB végzés, ABH 1998, 1131, 1132.]

Mindezek alapján az indítványt az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 4.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

532/I/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabályi rendelkezések alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány és alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t :

Az indítványt elutasítom.

Indokolás

I.

Az indítványozó alkotmányjogi panasznak nevezett beadványában a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 18. § (2) bekezdése, 45. §-a és 233. § (3) bekezdése, valamint a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 7. §-a alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Ezen túlmenően kezdeményezte a fenti rendelkezések alkalmazhatóságának kizárását a „Györi Ítéltábla PKK.I.25.386/2005/2 számú kijelölése folytán eljáró Szombathelyi Városi Bíróság, valamint a Vas Megyei Bíróság előtt lefolytatandó peres eljárásokban”.

Indítványában felsorolta az Alkotmány azon rendelkezéseit [2. § (1) bekezdése, 7. § (1) bekezdése, 8. § (1) bekezdése, 47. § (2) bekezdése 50. § (3) bekezdése, 59. § (1) bekezdése, 70/A. § (1) bekezdése, 70/K. §-a], melyeket – álláspontja szerint – a kifogásolt rendelkezések sértenek. Az indítványozó azonban az Alkotmány e rendelkezései sérelmének megállapítására irányuló kérelmét – az Alkotmánybíróság főtítkárának hiánypótlási felhívására – sem

indokolta. Az indítványozó csupán a bírói jogalkalmazást kifogásolta, s azzal érvelt, hogy az általa felsorolt bírósági ügyekben „alkotmányos jogai” megsértésével került sor a bírák kizárásának megállapítására.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmánybíróság már több határozatában kifejtette: az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 22. § (2) bekezdése értelmében az indítványban meg kell jelölni a kérelem alapjául szolgáló okot. Nem elegendő tehát az Alkotmány egyes rendelkezéseire hivatkozni: az indítványban meg kell indokolni, hogy az Alkotmány egyes felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért jogszabály miatt és mennyiben sérti [654/H/1999. AB határozat, ABH 2001, 1645.; 472/B/2000. AB végzés, ABH 2001, 1655.; 494/B/2002. AB végzés, ABH 2002, 1783.].

A Pp. és a Bszi. rendelkezéseit kifogásoló indítvány a fenti feltételnek nem tett eleget, mert a kérelem alapjául szolgáló ok megjelölését is tartalmazó határozott kérelmet nem tartalmazott. Az indítványozó ugyanis csak felsorolta az Alkotmány rendelkezéseit, de az Alkotmánybíróság főtítkárának felhívására sem indokolta azt, hogy az Alkotmány felhívott rendelkezéseit a megsemmisíteni kért törvényhelyek miatt és mennyiben sértik. Ennek eredményeként a kifogásolt rendelkezések alkotmányellenessége az indítványozó kérelme alapján nem állapítható meg, így e rendelkezések alkalmazhatóságának kizárására sem kerülhetett sor.

Az indítványozó által egyebekben kezdeményezett, a jogalkalmazási gyakorlat alkotmányosságának vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre. [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 277.; 1267/D/1997. AB végzés, ABH 1998, 1131, 1132.]

Mindezek alapján az indítványt az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. augusztus 31.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

632/II/2006. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

végzést:

Az indítványt elutasítom.

Indokolás

I.

Az indítványozó egyrészt a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvénynek (a továbbiakban: Ctv.) a cégeljárasi határidőkre vonatkozó rendelkezéseit sérelmezte. Azt kifogásolta, hogy a Ctv. a korábbi cégeljárasi törvényhez képes rövidebb határidőket állapít meg a cégbejegyzésre és a változásbejegyzésre. Álláspontja szerint az irreálisan rövid határidők miatt a cégbírák nem tudják kivenni a szabadságukat, hiszen egyébként tarthatatlanok lennének a törvényi határidők. Az indítványozó úgy vélte, hogy ez sérti az Alkotmányba foglalt pihenéshez való jogot [Alkotmány 70/B. § (4) bekezdés], valamint a bírói függetlenséget [Alkotmány 50. § (3) bekezdés]. Az indítványozó másrészt a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) által felállított társasági jogi szakértő testület létét sérelmezte, mivel az – meglátása szerint – sérti az ítélezés bírósági monopóliumát [Alkotmány 45. § (1) bekezdése] és a bírói függetlenséget [Alkotmány 50. § (3) bekezdés].

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Egyrészt a Ctv. 46. § (2)–(6) bekezdései, 48. § (5) bekezdése, 49. § (1) bekezdésének c) pontja, 50. § (3) bekezdése, 81. § (3) bekezdése, 130. §-a és az Alkotmány 50. § (3) bekezdése, valamint 70/B. § (4) bekezdése, másrészt a Gt. 232. §-a és az Alkotmány 45. § (1) bekezdése, illetve 50. § (3) bekezdése között alkotmányjogi szempontból értékelhető összefüggés nem állapítható meg. Az alkotmányjogilag értékelhető összefüggés hiányában az indítványozó által kezdeményezett alkotmányvétség sem állapítható meg.

Ezért az indítványt az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 26.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

643/II/2004. AB elnöki végzés

Az Alkotmánybíróság elnöke jogszabály alkotmányellenességének utólagos megállapítására és mulasztásban

megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítvány tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az indítványt elutasítom.

I n d o k o l á s

I.

Az indítványozó egyrészt azt kérte, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálja felül a vallási, nemzeti, etnikai közösségek elleni gyűlöletkeltéssel összefüggő jogszabályokat, így a Büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 269. §-át, illetve az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek vélt LB irányelveket, állásfoglalásokat és AB határozatokat, különös tekintettel a 18/2004. (V. 25.) AB határozatra (ABH 2004, 303.). Főként annak vizsgálatát kérte, hogy a magyar szabályozás megfelel-e a nemzetközi egyezményekben foglaltaknak, azaz a nemzetközi jog és a belső jog összhangja megvalósul-e. A beadványozó felsorolásszerűen megjelölte az Alkotmány 7. §, 8. §, 54. §, 59. §, 61. §, 64. §, 68. §, és 70/A. §-át, megsemmisítésre irányuló határozott kérelmet azonban nem terjesztett elő. Másrészt a beadványozó az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) kapcsán mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítását kérte, mivel – álláspontja szerint – alkotmányellenes, hogy az alkotmánybírósági határozatok ellen nincs jogorvoslat, illetve hogy az Alkotmánybíróság nem értelmezheti, magyarázhatja saját határozatait. Végezetül azt is alkotmányértőnek vélte, hogy hiányoznak az alkotmánybírósági határozatok kötelező végrehajtására vonatkozó részletszabályok, illetve hogy a végrehajtás hiányának nincsenek szankciói.

II.

Az indítvány nyilvánvalóan alaptalan.

Az Alkotmánybíróság ideiglenes ügyrendjéről és annak közzétételéről szóló, módosított és egységes szerkezetbe foglalt 3/2001. (XII. 3.) Tü. határozat (a továbbiakban: Ügyrend) 21. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság eljárására vonatkozó indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia, és meg kell jelölnie a kérelem alapjául szolgáló okot [Abtv. 22. § (2) bekezdés]. A (2) bekezdése szerint pedig az (1) bekezdésnek megfelelően az indítványnak tartalmaznia kell a vizsgálandó jogszabály megjelölése mellett az Alkotmánynak azokat a rendelkezéseit, amelyeket – az indítványozó állítása szerint – a hivatkozott jogszabályok megsértének, valamint az Abtv.-nek és egyéb törvényeknek azokat a rendelkezéseit, amelyekből

az indítványozó jogosultsága és az Alkotmánybíróság hatásköre megállapítható.

Az Alkotmánybíróság már több határozatában kifejtette: az Abtv. 22. § (2) bekezdése értelmében, az indítványban meg kell jelölni a kérelem alapjául szolgáló okot. Nem elegendő tehát az Alkotmány egyes rendelkezéseire hivatkozni: az indítványban meg kell indokolni, hogy az Alkotmány egyes felhívott rendelkezéseit a felülvizsgálni kért jogszabály miért és mennyiben sérti [654/H/1999. AB határozat, ABH 2001, 1645.; 472/B/2000. AB végzés, ABH 2001, 1655.; 494/B/2002. AB végzés, ABH 2002, 1783.].

Az indítványozó által előterjesztett kérelem nem felel meg az Abtv.-ben és az Ügyrendben foglalt követelményeknek, mivel az indítványozó nem jelölte meg pontosan, hogy mely jogszabályi rendelkezések alkotmányossági felülvizsgálatát kérte, illetve jogszabálynak és az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek nem minősülő határozatok alkotmányossági kontrollját kérte.

Az Alkotmánybíróság hatásköre a jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek alkotmányossági vizsgálatára terjed ki. A Legfelsőbb Bíróság irányelvei, állásfoglalásai, illetve az Alkotmánybíróság határozatai nem minősülnek sem jogszabálynak, sem az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek, így az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre arra, hogy alkotmányossági kontrollnak vesse alá őket.

Az indítványozónak a bírói jogalkalmazással kapcsolatos kifogásait érintően megjegyzem, hogy a jogalkalmazási gyakorlat alkotmányosságának vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre. [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 277.; 1267/D/1997. AB végzés, ABH 1998, 1131, 1132.]

Az indítványozó konkrét jogszabályi rendelkezés megsemmisítésére irányuló határozott kérelmet sem terjesztett elő, továbbá azt sem indokolta, hogy az általa kifogásolt jogszabályok miért és mennyiben sértik az Alkotmány egyes rendelkezéseit. Végül mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványban szintén nem jelölte meg az Alkotmány azon rendelkezését, amely az állítólagos mulasztás miatt sérülni látszik.

A nemzetközi jog és a belső jog összhangjának vizsgálatára irányuló kérelemmel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy noha Abtv. 1. § c) pontja szerint a jogszabály, valamint az állami irányítás egyéb jogi eszköze nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálata az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik, az Abtv. 21. § (3) bekezdése értelmében az Abtv. 1. § c) pontja szerinti eljárást csak meghatározott szervek, illetve személyek kezdeményezhetik.

A fentiek alapján az indítványt az Abtv. 23. § (1) bekezdése alapján – mint nyilvánvalóan alaptalant – elutasítom.

Budapest, 2006. szeptember 18.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

5 érvünk van:

hivatalos és hiteles
jogszabályszovegek

hasznos kiegészítők
(pl. iratmintatár)

rendszeresen
aktualizált
kommentárok

megújult, gyors
keresőprogram

online frissítés
naponta

+1 klubtagság

Előfizetésével Ön jogosult lesz a Közlöny Klub névre szóló prémium kártyájára, amellyel nem csak a Magyar Hivatalos Közlönykiadó boltjaiban részesül azonnali árkedvezményben, hanem az Euro Discount Club partnercégeinél is országsszerte.

Akció: 69 000 Ft + áfa*
diákkedvezmény: 50%

 www.mhk.hu
06 (80) 200-723

Előfizetem a **Hivatalos Jogszabálytár** önálló változatát egy évre példányban. Előfizetési periódus: 2007. január–december. 2007. évi kedvezményes előfizetési díj: **69 000 Ft + áfa**, rendszerbe lépési díj nincs. Többfelhasználós hálózati verzióinkról kérjük, érdeklődjön zöldszámunkon!

Igénybe kívánom venni a diákok részére fenntartott 50% kedvezményt. Diákigazolvány sorszáma:

Név, cím:

Ügyintéző, telefon:

Kézbesítési cím és név:

Dátum: Cégszerű aláírás:

*Ajánlatunk a 2006. december 31-ig beérkezett új, éves előfizetésekre vonatkozik.

Kérjük, hogy a szelvényt a Magyar Hivatalos Közlönykiadó **1394 Budapest 62, Pf. 361** postacímére, illetve a **266-8906**-os vagy a **266-5190**-es faxszámra küldje vissza. Megrendelését feladhatja a www.mhk.hu honlapon vagy a jogszabalytar@mhk.hu e-mail címen is.

Ha a Közlöny Klub tagságra és az azzal járó kedvezménykártyára nem tart igényt, jelezze itt:

Tisztelt Előfizetők!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a kiadónk terjesztésében levő lapokra és elektronikus kiadványokra szóló előfizetésüket folyamatosnak tekintjük. Csak akkor kell változást bejelenteniük a 2007. évre vonatkozó előfizetésre, ha a példányszámot, esetleg a címlistát módosítják, vagy új lapra szeretnének előfizetni (pontos szállítási, név- és utacím-megjelöléssel). Az esetleges módosítást szíveskedjenek levélben vagy faxon megküldeni. Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a lapszállításról kizárólag az előfizetési díj beérkezését követően intézkedünk. Fontos, hogy az előfizetési díjakat a megadott 10300002-20377199-70213285 sz. számlára utalják, illetve a kiadó által kiküldött készpénz-átutalási megbízáson fizessék be.

Készpénzes befizetés kizárólag a Közlöny Centrumban (1072 Budapest, Rákóczi út 30., bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) lehetséges. (Levél cím: Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1394 Budapest, 62. Pf. 357. Fax: 318-6668, 321-5275).

A 2007. évi előfizetési díjak

(Az árak az áfát tartalmazzák.)

Magyar Közlöny	99 792 Ft/év	Jogtanácsadó	6 804 Ft/év
Hivatalos Értesítő	15 372 Ft/év	Környezetvédelmi és Vízügyi Értesítő	15 120 Ft/év
Határozatok Tára	22 932 Ft/év	Közlekedési Értesítő	24 696 Ft/év
Önkormányzatok Közlönye	5 544 Ft/év	Kulturális Közlöny	18 900 Ft/év
Az Alkotmánybíróság Határozatai	18 900 Ft/év	Külgazdasági Értesítő	20 160 Ft/év
Bányászati Közlöny	4 788 Ft/év	Munkaügyi Közlöny	15 372 Ft/év
Belügyi Közlöny	25 452 Ft/év	Oktatási Közlöny	21 924 Ft/év
Egészségbiztosítási Közlöny	22 176 Ft/év	Pénzügyi Közlöny	30 492 Ft/év
Egészségügyi Közlöny	27 720 Ft/év	Sportértesítő	5 040 Ft/év
Ellenőrzési Figyelő	3 528 Ft/év	Statisztikai Közlöny	13 104 Ft/év
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő	18 396 Ft/év	Szociális Közlöny	15 624 Ft/év
Gazdasági Közlöny	23 436 Ft/év	Turisztikai Értesítő	11 844 Ft/év
Hírközlési Értesítő	6 552 Ft/év	Ügyészségi Közlöny	6 552 Ft/év
Honvédelmi Közlöny	18 648 Ft/év	Nemzeti Kulturális Alap Hírlevele	5 040 Ft/év
Igazságügyi Közlöny	15 876 Ft/év	Pénzügyi Szemle	19 908 Ft/év

Cégek Közlöny CD

A Cégközlöny hatályos és hiteles céginformációs – az üzleti életben részt vevők számára nélkülözhetetlen, naprakész – adatbázisát tartalmazó, heti rendszerességgel lemezen megjelenő lap formátuma 2007. október 1-jétől várhatóan megújul. Erre tekintettel a CD a 2007. évben január 1-jétől szeptember 30-ig fizethető elő. A háromnegyed éves előfizetés díja a 20%-os áfával: 106 272 Ft.

Közbeszerzési Értesítő

A hetente több száz, minden szakterületre kiterjedő közbeszerzési felhívás részletes leírását és feltételeit tartalmazó Közbeszerzési Értesítő című hivatalos lap révén az előfizetők a leggyorsabban, autentikus forrásból értesülhetnek a pályázatokról. Az Értesítő – a tervezett formátumváltás miatt – a 2007. évben fél évre fizethető elő. A féléves előfizetés díja áfával: 55 062 Ft.

A HIVATALOS JOGSZABÁLYTÁR (CD) hatályos jogszabályok hivatalos számítógépes gyűjteményének 2007. évi éves előfizetési díjai: (Áraink az áfát nem tartalmazzák.)

Önálló változat	72 000 Ft	25 munkahelyes hálózati változat	260 000 Ft
5 munkahelyes hálózati változat	130 000 Ft	50 munkahelyes hálózati változat	340 000 Ft
10 munkahelyes hálózati változat	160 000 Ft	100 munkahelyes hálózati változat	590 000 Ft

2006. december 31-ig történő 2007. évi teljes éves előfizetés esetén az önálló változat díja: 69 000 Ft.

Az EU-JOGSZABÁLYTÁR (CD) Az Európai Unió Jogszabályai gyűjteményének 2007. évi éves előfizetési díja (Áraink az áfát nem tartalmazzák.)

Önálló változat	72 000 Ft	25 munkahelyes hálózati változat	260 000 Ft
5 munkahelyes hálózati változat	130 000 Ft	50 munkahelyes hálózati változat	340 000 Ft
10 munkahelyes hálózati változat	160 000 Ft	100 munkahelyes hálózati változat	590 000 Ft

Egyszeri belépési díj: 7000 Ft.

Facsimile Magyar Közlöny. A hivatalos lap 2006-os évfolyama jelenik meg CD-n az eredeti külalak megőrzésével, de könnyen kezelhetően. Ára: 12 000 Ft + áfa.

Szerkesztésért felel: dr. Pálffy Ilona

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6.

Felelős kiadó: dr. Kodala László elnök-vezérigazgató.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Centrumban (tel.: 321-5971, fax: 321-5275, e-mail: kozlonycentrum@mhk.hu).

A 2006. évi előfizetési díj: 17 136 Ft áfával. Egy példány ára: 1617 Ft áfával.

A kiadó az előfizetési díj év közbeni emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 1215—9530

06.3310 Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája.

Felelős vezető: Burján Norbert vezérigazgató-helyettes.

